

Annex 3

Matèries d'educació secundària obligatòria

Arts escèniques i dansa

La matèria optativa d'Arts Escèniques i dansa es constitueix com a matèria optativa de 4t que agrupa les habilitats adquirides en àrees del coneixement com la llengua, l'educació física i la música a la Primària i en aspectes curriculars en les àrees de Llengües i Educació Física de l'etapa bàsica.

Les arts escèniques i de moviment contribueixen activament en el desenvolupament cognitiu, emocional i psicomotor de l'alumnat. En la seva vessant cognitiva desenvolupen l'atenció, la percepció i la memòria. Respecte a l'aspecte emocional, promouen la sensibilitat, l'empatia, el gaudi, l'autoconfiança, la responsabilitat, el respecte cap a la diversitat cultural i el treball col·laboratiu. Aquesta matèria desenvolupa quatre competències específiques, que analitzem a continuació.

L'anàlisi de peces no només ha d'anar lligat a la identificació d'elements i característiques que configuren els gèneres i els seus contextos sinó que també s'hauria d'activar en la pràctica interpretativa i en la creació. És fonamental que en els processos de creació hi hagi moments en què s'analitzin obres que puguin servir de referents de les creacions de l'alumnat, tal i com succeeix en el context artístic professional. De la mateixa manera, per a poder aprofundir en la comprensió del llenguatge escènic i l'estructura coreogràfica, caldrà fer exercicis per a interpretar les peces analitzades o bé prendre-les com a pauta guiada d'improvisació. També resulta fonamental contextualitzar les produccions ja que aquestes no només són reflex de la subjectivitat de cada artista sinó també de societats passades i de l'actual. En aquest sentit és interessant generar situacions en què l'alumnat sigui proactiu en la recerca d'artistes, obres, etapes històriques i elements característics que les configuren. D'aquesta manera l'alumnat podrà comprendre i valorar el paper que juguen les arts escèniques i de moviment com a part del patrimoni cultural local, nacional i internacional.

La improvisació és una competència que permet la comprensió i la interiorització d'elements artístics que són clau perquè l'alumnat recreï i projecti a través de la seva creativitat i les seves emocions com a manera d'expressió individual i grupal. Desenvolupa la capacitat de viure el "aquí i ara", és a dir la concentració i l'estar present en allò que es fa.

La interpretació, la creació i l'organització de projectes transdisciplinaris fa participar a l'alumnat de les oportunitats personals, socials i professionals que obren les manifestacions culturals. També ajuden en la maduració de la presa de decisions, la responsabilitat i l'autoconfiança.

La connexió del procés creatiu amb les eines digitals i la tecnologia es mostra necessària no només en un món laboral canviant, sinó que permet accedir amb més facilitat a la creació l'anàlisi i la interpretació. Els avenços tecnològics estan acompanyats per la democratització de l'accés a la informació i per tant, a l'aprenentatge.

El currículum desenvolupa les competències específiques a partir dels components d'Identitat Cultural, Recepció Cultural, Autoexpressió i Producció Artística / Cultural,

basant-se en la interrelació entre ells i el caràcter vivencial de la matèria sense que uns es puguin entendre sense els altres.

El bloc d'interpretació, improvisació i creació escènica pretén l'aprenentatge de conceptes clau del llenguatge escènic des de la concepció de l'aula com un espai dinàmic en què l'alumnat se sent còmode expressant les seves idees, tant a través de la utilització meditada com de l'ús lliure de diferents disciplines. El treball basat en projectes grupals possibilitarà descobrir la importància d'actituds com ara la tolerància i el respecte, així com la valoració de la perseverança necessària per al domini tècnic de qualsevol instrument.

Finalment, sota la denominació de contextos i cultures de l'espectacle, es pretén una aproximació als diferents gèneres i estils més representatius del patrimoni artístic que permet apropar d'una manera global i ordenada les diferents manifestacions escèniques i de la dansa al llarg de la història i li ofereix una visió de la importància de l'art com a mitjà d'expressió.

El desenvolupament competencial de la matèria focalitza l'adquisició dels sabers partint d'un aprenentatge basat en la pràctica i en el desenvolupament d'habilitats que permetin a l'alumnat vivenciar el teatre i la dansa a través de la interpretació, de la creació i des de l'escolta activa de diferents propostes artístiques. Per això, els criteris d'avaluació tenen en compte valorar el grau d'adquisició de les diverses competències específiques.

Per tal de millorar les capacitats de l'alumnat es dissenyaran diferents situacions d'aprenentatge que continguin els sabers bàsics i que, des d'una visió global, permetin l'aplicació dels coneixements adquirits. La connexió amb altres matèries, és, a priori, més directa amb Educació plàstica, visual i audiovisual i música, no obstant és possible establir vinculacions amb la resta de matèries del currículum.

Competència específica 1

Analitzar produccions d'arts escèniques i dansa a través de la identificació d'elements i la reflexió per a entendre la seva evolució i funcions dins la cultura.

Criteris d'avaluació

1.1 Explicar els factors històrics, culturals i socials que envolten determinades produccions escèniques i de la dansa, comprenent les seves característiques i la seva funció a través de l'anàlisi d'exemples amb una actitud oberta i respectuosa.

1.2 Valorar tot tipus de manifestacions escèniques i de la dansa del segle XX i de l'actualitat incloent el cinema, en relació als seus elements característics com a reflex de la societat on van ser creades des d'una actitud d'obertura, interès i respecte.

1.3 Relacionar l'opinió personal i les emocions experimentades amb els coneixements de manera respectuosa i crítica sobre exemples estudiats a través del visionat o l'assistència a esdeveniments escènics i de la dansa.

Les arts escèniques i la dansa són llenguatges que necessita conèixer els seus codis i la conjugació dels seus elements per poder comprendre-la. Mitjançant l'escolta activa i la familiarització amb partitures, textos escrits o d'altres recursos audiovisuals, l'alumnat ha de ser capaç de reconèixer les característiques més rellevants de les diferents propostes.

Conèixer l'evolució de les arts escèniques com a mitjà d'expressió en les diferents èpoques i societats és aprendre a valorar la seva importància en les transformacions socials de les què són reflex i motor de canvi. La combinació de diferents formes d'expressió artística ha donat lloc a un patrimoni cultural que és important conèixer per a la construcció d'una identitat pròpia que s'assenta en la diversitat i la interculturalitat.

La participació com a públic actiu promou el contacte amb una varietat més àmplia de manifestacions culturals amb què l'alumnat té contacte, fomentant la curiositat, el respecte i l'assimilació de diverses formes d'expressió.

L'accés a les manifestacions artístiques és més democràtic que mai a través de les xarxes d'accés digital. L'anàlisi de diferents propostes culturals converteix l'aula en un espai en el qual adquirir les eines que capaciten l'alumnat per a conformar criteris estètics fonamentats en la diversitat. Analitzar-les facilitarà el camí cap a una identificació de les seves característiques més significatives que potenciarà la seva contextualització dins el marc històric i social en què van ser creades. Ser capaç de reconèixer diferents varietats d'espectacles i gèneres, que, al no ser d'actualitat o consum habitual, queden fora dels mercats, implica desenvolupar un sentit crític que permet accedir a tot tipus de manifestacions artístiques més enllà de l'oferta cultural i artística més immediata.

Competència específica 2

Expressar-se a través d'improvisacions escèniques i de moviment tenint en compte les emocions que provoquen per a desenvolupar la creativitat amb una actitud col·laborativa.

Criteris d'avaluació

2.1 Aplicar tècniques d'improvisació individuals o grupals, utilitzant el cos, la veu, objectes o les eines tecnològiques i desenvolupant la creativitat i l'autoconfiança

2.2 Desenvolupar habilitats expressives individuals i grupals a través de la interpretació, enfortint l'autoestima i la consciència col·lectiva.

La improvisació individual o grupal de petites peces o exercicis, utilitzant esquemes predefinits i acordats pel conjunt és font d'enriquiment i aprenentatge.

El treball de l'expressió de manera grupal fomenta el respecte cap a la diversitat d'opinions, l'enriquiment cultural entre iguals i la superació de barreres i estereotips socials. El desenvolupament de l'expressió oral i corporal permet que es transmetin idees i conceptes simbòlics desenvolupant la capacitat de comunicació de individual i col·lectiva.

D'altra banda, l'expressió dels sentiments pot realitzar-se mitjançant la utilització lliure dels seus elements i potenciant l'experimentació com a font de creativitat i d'expressió artística.

Competència específica 3

Interpretar a través de la veu i/o el cos per a explorar les possibilitats creatives, expressives i emocionals i desenvolupar l'autoestima

Criteris d'avaluació

3.1 Utilitzar tècniques d'interpretació adequades al context per a l'aprofundiment de les destreses artístiques, potenciant l'expressió d'emocions i la seguretat en si mateix.

3.2 Mostrar autonomia i responsabilitat en els processos creatius participant com a intèrpret en actuacions i manifestacions escèniques i de la dansa dins i fora del centre.

3.3 Proposar tècniques d'interpretació per a esdeveniments a l'aula i fora d'ella, desenvolupant la creativitat i el respecte cap als altres.

La interpretació de propostes vinculades al moviment i la dansa és una font de coneixement del patrimoni artístic, alhora que permeten a l'alumnat utilitzar l'art com a mitjà d'expressió i canalització d'emocions.

L'ús de la veu i el cos són eines que possibiliten participar activament en la reproducció d'obres ja compostes, a contribuir a la preservació del patrimoni artístic immaterial, a la difusió cultural i a la seva valoració. El coneixement dels elements bàsics del llenguatge escènic i de la dansa, així com de les diferents tècniques i la pràctica a l'escenari es fan imprescindibles per poder iniciar-se en les arts escèniques i la dansa. Experimentar amb els diferents elements que els componen permet als alumnes familiaritzar-se amb ells i explorar les seves possibilitats com a mitjà d'expressió.

Competència específica 4

Crear projectes escènics i de moviment a través de la veu, el cos, els objectes i l'espai escènic amb el suport de les eines tecnològiques per desenvolupar oportunitats personals, socials i professionals de forma inclusiva.

Criteris d'avaluació

4.1 Crear composicions escèniques, coreogràfiques i multidisciplinàries de manera individual i / o col·laborativa, mostrant respecte a idees, emocions i sentiments de el grup.

4.2 Organitzar produccions que utilitzin la veu, el cos, els objectes i/o les eines digitals en l'espai escènic per al desenvolupament de projectes artístics, generant les oportunitats de desenvolupament personal, social i professional fruit de la feina col·laborativa.

La participació en el disseny de propostes escèniques, coreogràfiques i de moviment implica l'acompliment de diferents rols dins de la feina grupal, fomentant el respecte i el valor de la feina individual dins del conjunt. En aquesta competència es posa en pràctica la capacitat de formular projectes i desenvolupar-los, fusionant els coneixements adquirits de manera global, per plasmar-los en un procés de creació pròpia. La utilització de mitjans digitals facilita la conjugació de diferents elements escènics i visuals, i la realització de propostes artístiques de l'alumnat que els permetin manifestar les seves idees d'una forma creativa.

La creació de peces escèniques, coreogràfiques i de moviment implica l'ús dels elements bàsics del llenguatge escènic i corporal per tal de crear un discurs coherent que s'adapti al desenvolupament de la idea inicial. En el procés de creació es fusionen els coneixements previs de l'alumnat, alhora que s'activa la creativitat i incrementa la demanda de coneixements tècnics i teòrics per poder seguir millorant els resultats.

Sabers

Els sabers es formulen en relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Escolta i percepció en escena

- Anàlisi descriptiva de les característiques més rellevants de diverses propostes escèniques, de dansa, performatives i de moviment en sentit ampli, així com interdisciplinari.
- Relació entre les danses i el teatre en les diferents etapes històriques. Recerca d'artistes i agrupacions locals, regionals, nacionals i d'arreu.
- Anàlisi d'esdeveniments i manifestacions culturals escèniques i de dansa en viu i registrades.

Interpretació, improvisació i creació

- Pràctica de les tècniques elementals per a la interpretació: tècniques vocals i corporals, tècniques d'estudi i de regulació de les emocions.
- Interpretació de peces individuals i / o grupals de diferents tipus d'escenes o coreografies actuals.
- Improvisació guiada i lliure a partir de tècniques vocals i corporals.
- Creació de productes escènics i de moviment a partir de diferents elements i recursos.
- Participació en activitats escèniques i de moviment mostrant les normes socials de comportament adequades.

Context i cultures de l'espectacle, mitjans de comunicació i tecnologies

- Edició, gravació, reproducció de vídeo i aplicacions informàtiques en la creació, la

interpretació i la improvisació.

- Anàlisi ús de sistemes de comunicació i difusió social a través de les tecnologies de les creacions pròpies de l'alumnat i/o crítica d'obres actuals o del passat.
- Contextualització històrica i social de la dansa al cinema.
- Anàlisi de les tendències escèniques i coreogràfiques urbanes nacionals i internacionals des dels anys 50 fins a l'actualitat.
- Valoració de la transformació dels valors, els hàbits, el consum i el gust escènic i de la dansa com a conseqüència dels avenços tecnològics.

Biologia i geologia

Entre les finalitats de les matèries de Biologia i Geologia de l'ESO hi ha la de promoure la presa de consciència, per part de l'alumnat, de la importància del desenvolupament sostenible així com la de despertar la curiositat, desenvolupar l'actitud crítica, el pensament i les destreses científiques, la valoració del paper de la ciència, la igualtat d'oportunitats entre gèneres i fomentar, especialment entre l'alumnat, les vocacions científiques.

La Biologia i Geologia de 1r a 3r de l'ESO és una matèria que ha de cursar tot l'alumnat i que estableix algunes de les bases mínimes per a l'alfabetització científica i la participació plena en la societat. A 4t d'ESO la Biologia i Geologia és de caràcter opcional i el seu currículum es correspon amb una ampliació de la matèria de 1r a 3r. Ambdues matèries contribueixen a satisfer diversos objectius de l'ESO i al desenvolupament de les vuit competències clau.

Des de les matèries de biologia i geologia, la ciència es presenta com un procés col·lectiu i interdisciplinari i en construcció contínua, que juga un paper molt rellevant en el progrés de la societat. En aquest sentit, l'enfocament d'aquestes matèries dona protagonisme als i a les alumnes en el treball mitjançant metodologies pròpies de la ciència per desenvolupar processos cognitius associats al pensament científic.

A les aules de ciències l'alumnat es formula preguntes i busca respostes fonamentades als problemes plantejats, a partir de l'observació directa o indirecta del món en situacions i contextos habituals, de la recerca d'evidències i de la indagació i la interpretació crítica, basada en coneixements científics, de la informació de diverses fonts.

L'enfocament de les matèries científiques ha d'afavorir que l'alumnat sigui conscient dels aspectes comuns entre la Biologia, la Geologia, la Física i la Química. Les matèries científiques comparteixen metodologies i maneres de treballar que són transversals, com identificar regularitats en diferents fenòmens, relacionar les causes i els efectes i investigar els canvis, entre d'altres.

La matèria de biologia i geologia contribueix a millorar les destreses en la gestió de la informació, atès que algunes competències específiques es relacionen amb interpretar dades científiques i seleccionar, contrastar, organitzar i avaluar críticament informació. La matèria també contribueix a l'aplicació de sabers diversos, com en el cas de les recerques, la resolució de problemes o en la interpretació de fenòmens naturals i processos de la vida quotidiana relacionats amb la biologia i la geologia.

Tots aquests aprenentatges s'han d'aplicar a contextos i situacions reals i problemàtiques actuals, han de permetre de revisar i avaluar idees, pensaments o raonaments, fent propostes d'acció justificades i coherents amb els arguments enunciats i fonamentades en la biologia i geologia. En aquest sentit, les problemàtiques subjacents als Objectius de Desenvolupament sostenible proporcionen aquestes situacions, especialment en els casos següents:

ODS 11. Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles.

ODS 12. Consum i producció responsables. Garantir modalitats de consum i producció sostenibles.

ODS13. Acció climàtica. Adoptar mesures urgents per combatre el canvi climàtic i els seus efectes

ODS 14. Vida submarina. Conservar i utilitzar de manera sostenible els oceans, els mars i els recursos marins per al desenvolupament sostenible

ODS 15. Vida terrestre. Protegir, restaurar i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar sosteniblement els boscos, lluitar contra la desertificació, aturar i invertir la degradació de les terres i aturar la pèrdua de biodiversitat

Entre altres aportacions, les matèries de Biologia i Geologia de l'ESO ajuden a raonar sobre la necessitat de conèixer el propi cos per adoptar hàbits saludables que ajudin a mantenir i millorar la salut i sobre la urgència d'un compromís ciutadà per al bé comú a través dels objectius de desenvolupament sostenible, adoptant actituds com el consum responsable, la cura mediambiental i el respecte cap a altres éssers vius.

L'ensenyament-aprenentatge d'aquestes matèries també permet consolidar els hàbits d'estudi, fomentar la tolerància, la solidaritat i la cooperació i millorar les habilitats, promoure el perfeccionament lingüístic, en ser la col·laboració i la comunicació part essencial de les metodologies de treball científic. Des d'aquestes matèries es promou que aquesta comunicació i col·laboració es faci utilitzant diferents formats i vies, en particular els espais virtuals de treball remot. Així mateix, l'estudi i l'anàlisi científica i afectiva de la sexualitat és un dels aspectes tractats en la matèria de 1r a 3r, i s'hi fomenta el tracte igualitari i el rebuig cap a actituds de discriminació basades en el gènere o en altres factors.

De la mateixa manera, la naturalesa científica d'aquestes matèries contribueix a despertar en l'alumnat una actitud creativa i emprenedora que és l'essència mateixa de totes les ciències. Es promou, per tant, la investigació mitjançant l'observació de camp, l'experimentació i la cerca de proves i la consulta de diferents fonts per resoldre qüestions o contrastar hipòtesis de manera individual i col·laborativa.

Les principals fonts fiables d'informació són accessibles a través d'Internet on conviuen amb informacions esbiaixades, incompletes o falses, fomentant també des d'aquestes matèries l'ús responsable i crític de les tecnologies de la informació i la comunicació.

En les matèries de biologia i geologia es treballen un total de sis competències específiques que són la concreció dels indicadors operatius definits al Perfil competencial de l'alumnat al final de l'educació bàsica. Aquestes competències específiques es poden resumir en: interpretació i transmissió d'informació científica; localització i avaluació d'informació científica; aplicació dels mètodes científics en projectes de recerca; resolució de problemes; anàlisi i adopció d'hàbits saludables i sostenibles; i anàlisi integral dels paisatges.

Les **competències** s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les **competències específiques** constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els **criteris d'avaluació i els sabers**, graduats a través dels cicles, es vertebren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb l'etapa d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i

la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

Pel que fa als sabers de la matèria de Biologia i Geologia de 1r a 3r de l'ESO, hi ha una continuïtat amb alguns aprenentatges de l'àrea de Coneixement del Medi natural, social i cultural de l'Educació Primària i s'incorporen els blocs *La cèl·lula*, *Geologia* i *Salut i malaltia* que inclouen sabers nous respecte a l'etapa anterior. Alhora, a Biologia i Geologia de 4t d'ESO s'incorpora *Genètica i evolució* i la *Terra a l'univers* i s'amplien els blocs *Projecte científic* i *Geologia* de la matèria de 1r a 3r d'aquesta etapa.

Tot seguit, es descriuen els blocs de sabers que es treballaran al llarg de l'ESO.

El bloc *Projecte científic* dona continuïtat al treball que ha fet l'alumnat a l'educació primària en relació al pensament i mètodes científics: el plantejament de preguntes i hipòtesis, l'observació, el disseny i la realització d'experiments, l'anàlisi i la comunicació de resultats.

L'estudi de les característiques i els grups taxonòmics més importants dels cinc regnes d'éssers vius, així com la identificació d'exemplars de l'entorn, correspon al bloc *Éssers vius*.

El concepte d'ecosistema, la relació entre els seus elements integrants, la importància de conservar-los i de la implantació d'un model de desenvolupament sostenible i l'anàlisi de problemes mediambientals com l'escalfament global seran treballats al bloc *Ecologia i sostenibilitat*.

Dins del bloc *Cos humà* es relaciona el funcionament i l'anatomia dels aparells digestiu, respiratori, circulatori, excretor i reproductor. Els comportaments beneficiosos per a la salut pel que fa a la nutrició i la sexualitat i els efectes perjudicials de les drogues són treballats al bloc *Hàbits saludables*.

En el bloc *Genètica i Evolució* de 4t d'ESO, es tracten les lleis i els mecanismes d'herència genètica, l'expressió gènica, l'estructura de l'ADN, les teories evolutives més rellevants i la resolució de problemes en els quals s'apliquen aquests coneixements.

L'estudi de la cèl·lula, les seves parts i la funció biològica de la mitosi i la meiosi es treballen al bloc *La cèl·lula*. A més, aquest bloc inclou les tècniques de maneig del microscopi i el reconeixement de cèl·lules en preparacions reals.

Al bloc *Geologia* s'introdueix l'alumnat a la identificació de roques i minerals de l'entorn i a la tectònica de plaques per tractar-se de la teoria més àmpliament acceptada per la comunitat científica per explicar pràcticament tots els processos geològics interns i les seves manifestacions externes. Al final de l'etapa es treballarà la relació dels processos geològics interns i externs amb els riscos naturals i els principis d'estudi de la història terrestre (actualisme, horitzontalitat, superposició d'esdeveniments, etc.) que s'aplicaran en la resolució de casos pràctics.

El bloc *La Terra a l'univers* de 4t d'ESO se centra en l'estudi de les teories més rellevants sobre l'origen de l'univers, les hipòtesis sobre l'origen de la vida a la Terra i les principals investigacions al camp de l'astrobiologia.

Finalment, al bloc *Immunologia* es treballen els mecanismes de defensa de l'organisme contra els patògens; el funcionament de les vacunes i antibiòtics i la

reflexió sobre la importància que tenen en la prevenció i el tractament de malalties. També s'estudien els trasplantaments i la importància de la donació d'òrgans.

Els sabers esmentats anteriorment, s'han de treballar de manera competencial perquè la seva adquisició vagi sempre lligada al desenvolupament de les competències específiques de la matèria que, alhora, contribueixen al perfeccionament de les competències clau. En altres paraules, els sabers són el mitjà per desenvolupar les competències específiques, però també els coneixements mínims de ciències biològiques i geològiques que l'alumnat ha d'adquirir. Les competències i els sabers s'han de treballar en forma de situacions d'aprenentatge o activitats amb un objectiu clar, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió i la col·laboració. Amb aquesta finalitat es recomana el treball interdisciplinari, que afavorirà una assimilació més profunda d'aquesta matèria, en estendre les arrels cap a altres branques del coneixement amb què es vincula.

La Biologia i Geologia de 1r a 3r i de 4t d'ESO treballen sabers de les ciències geològiques i de la vida com a via per al desenvolupament de les competències i tenen com a finalitat última una plena integració ciutadana de l'alumnat en l'àmbit professional, social i emocional.

Competència específica 1.

Interpretar fenòmens de la naturalesa, predint i argumentant el seu comportament a partir de models, lleis i teories propis de la biologia i la geologia per apropiar-se de conceptes i processos propis de la ciència.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>1.1 Analitzar conceptes, fenòmens i processos relacionats amb els sabers de la biologia i la geologia, interpretant informació en diferents formats (models, gràfics, taules, diagrames, fórmules, esquemes, símbols, pàgines web ...), mantenint una actitud crítica i obtenint conclusions fonamentades en raons científiques.</p> <p>1.2 Interpretar i predir el comportament de fenòmens quotidians rellevants, relacionant-lo amb models, lleis i teories adequades de la biologia i la geologia.</p> <p>1.3 Identificar els conceptes relacionats amb situacions problemàtiques reals de caràcter científic i proporcionar possible solucions.</p>	<p>1.1 Analitzar conceptes, fenòmens i processos relacionats amb els sabers de la biologia i la geologia interpretant informació en diferents formats (models, gràfics, taules, diagrames, fórmules, esquemes, símbols, pàgines web ...), mantenint una actitud crítica i obtenint conclusions fonamentades en raons científiques i defensant amb criteri opinions pròpies fonamentades.</p> <p>1.2 Interpretar i predir el comportament de fenòmens quotidians, argumentant-lo amb rigor en base a models, lleis i teories adequades de la biologia i la geologia.</p> <p>1.3 Identificar els conceptes relacionats amb situacions problemàtiques reals de caràcter científic, proporcionar possible solucions i argumentar sobre la seva validesa.</p>

El desenvolupament científic és un procés que poques vegades és fruit del treball de persones aïllades. Aquest procés requereix l'intercanvi d'informació i la cooperació

entre persones i organitzacions. Compartir informació és una manera d'accelerar el progrés humà en estendre i diversificar els pilars sobre els quals se sustenta. A més, tot procés de recerca científica ha de començar amb la recopilació i l'anàlisi crítica de les publicacions de l'àrea d'estudi perquè la construcció dels nous coneixements es fonamenta en els sabers anteriors.

Així mateix, l'avenç vertiginós de la ciència i la tecnologia és el motor d'importants canvis socials que es donen cada cop amb més freqüència i amb impactes més evidents. Per això, la participació activa de l'alumnat a la societat exigeix cada vegada més la comprensió dels darrers descobriments i avenços científics i tecnològics per interpretar i avaluar críticament la informació que inunda els mitjans de comunicació amb la finalitat d'extreure'n conclusions pròpies, prendre decisions coherents i establir interaccions comunicatives constructives, utilitzant l'argumentació fonamentada i respectuosa amb flexibilitat per canviar les concepcions a la vista de les dades i postures aportades per altres interlocutors.

Competència específica 2.

Identificar, seleccionar, organitzar i avaluar críticament dades i informació, contrastant-ne la fiabilitat per resoldre preguntes relacionades amb la biologia i la geologia i descartar solucions pseudocientífiques

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>2.1 Resoldre qüestions relacionades amb els sabers de la matèria de Biologia i Geologia localitzant, seleccionant fonts fiables i organitzant informació mitjançant l'ús i citació correctes de diferents fonts.</p> <p>2.2 Reconèixer la informació amb base científica distingint-la de pseudociències, rumors, teories conspiratòries, falses notícies i creences etc., i mantenint una actitud escèptica davant d'aquests.</p>	<p>2.1 Resoldre qüestions i aprofundir en aspectes relacionats amb els sabers de la matèria de Biologia i Geologia localitzant, seleccionant, organitzant i analitzant críticament la informació de diferents fonts, citant-les correctament amb respecte per la propietat intel·lectual.</p> <p>2.2 Contrastar la fiabilitat de la informació sobre temes relacionats amb els sabers de la matèria de Biologia i Geologia, utilitzant fonts fiables (tenint en compte si s'identifica l'autor o responsable, si hi ha una institució al darrere, quina és la finalitat o intenció de publicar aquella informació, si es pot verificar amb altres fonts, si hi ha bibliografia, etc.) adoptant una actitud crítica i escèptica vers informacions no fonamentades en la ciència, com pseudociències, teories conspiratòries, creences, falses notícies, mentides, etc.</p>

La investigació científica, la participació activa en la societat i el desenvolupament professional i personal d'una persona sovint comporten l'adquisició de nous sabers i competències que solen començar amb la cerca, selecció i recopilació d'informació rellevant de diferents fonts per establir les bases cognitives d'aquest aprenentatge. A més, a la societat actual hi ha un continu bombardeig d'informació que no sempre reflecteix la realitat. Les dades amb base científica es troben de vegades barrejades amb notícies falses, rumors, fets infundats i creences pseudocientífiques. És, per tant,

imprescindible desenvolupar el sentit crític i les destreses necessàries per avaluar i classificar la informació i conèixer i distingir entre les fonts fidedignes les de fiabilitat dubtosa.

Per això, aquesta competència específica prepara l'alumnat per a la seva autonomia professional i personal i perquè contribueixi positivament a una societat democràtica.

Competència específica 3.

Dissenyar, desenvolupar i comunicar el plantejament i les conclusions de recerques dins de l'àmbit escolar, incloent la formulació de preguntes i d'hipòtesis i la seva contrastació experimental, seguint els passos de les metodologies pròpies de la ciència com l'experimentació i la cerca d'evidències, cooperant quan calgui, per indagar en aspectes relacionats amb la biologia i la geologia.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>3.1. Plantejar preguntes sobre fenòmens quotidians i formular hipòtesis que puguin ser respostes o contrastades en el context escolar a través de l'experimentació, la presa de dades i l'anàlisi de fenòmens biològics i geològics</p> <p>3.2 Dissenyar, fent servir metodologies pròpies de la ciència, procediments de recerca que impliquin l'ús de la deducció, el treball experimental i el raonament logicomatemàtic,</p> <p>3.3 Portar a terme dissenys experimentals fent servir els instruments, eines o tècniques adequades amb correcció i interpretar-ne els resultats utilitzant, quan sigui necessari, eines matemàtiques i tecnològiques</p> <p>3.4 Cooperar en un projecte científic assumint responsablement una funció concreta, utilitzant espais virtuals quan sigui necessari, respectant la diversitat i afavorint la inclusió.</p> <p>3.5 Presentar els resultats i les conclusions obtingudes mitjançant l'experimentació i observació de camp utilitzant el format adequat (taules, gràfics, informes, etc.) i, quan sigui necessari, eines digitals.</p> <p>3.6 Valorar la contribució de la ciència a la societat i la tasca de les persones que s'hi han dedicat, reflexionant sobre els biaixos de gènere en les ciències i la tecnologia, i entenent la recerca com una tasca col·lectiva i interdisciplinària en constant evolució</p>	<p>3.1. Plantejar preguntes sobre fenòmens quotidians i formular hipòtesis que puguin ser respostes o contrastades en el context escolar a través de l'experimentació, la presa de dades i l'anàlisi de fenòmens biològics i geològics, diferenciant-les d'aquelles qüestions pseudocientífiques que no admeten comprovació experimental.</p> <p>3.2 Dissenyar, fent servir metodologies pròpies de la ciència, procediments de recerca que impliquin l'ús de la deducció, el treball experimental i el raonament logicomatemàtic,</p> <p>3.3 Portar a terme l'experimentació plantejada fent servir els instruments, eines o tècniques adequades amb correcció i interpretar-ne els resultats quan sigui necessari amb eines matemàtiques i tecnològiques per obtenir conclusions raonades i fonamentades o valorar la impossibilitat de fer-ho.</p> <p>3.4 Establir col·laboracions quan sigui necessari en les diferents fases del projecte científic per treballar amb més eficiència, valorant la importància de la cooperació en la investigació, respectant la diversitat i afavorint la inclusió.</p> <p>3.5 Presentar de manera clara i rigorosa els resultats i les conclusions obtingudes mitjançant l'experimentació, argumentant la connexió entre uns i altres, i observació de camp utilitzant el format adequat (taules, gràfics, informes, etc.) i eines digital</p>

influïda pel context polític i els recursos econòmics.	3.6 Valorar la contribució de la ciència a la societat i la tasca de les persones que s'hi han dedicat, argumentant sobre els biaixos de gènere en les ciències i la tecnologia i entenent la recerca com una tasca col·lectiva i interdisciplinària en constant evolució influïda pel context polític i els recursos econòmics.
--	--

Els mètodes científics són el sistema de treball utilitzat per donar una resposta precisa i efectiva a qüestions i problemes relacionats amb la natura i la societat. Constitueixen el motor de l'avenç social i econòmic, i per això són un aprenentatge imprescindible per a la ciutadania del demà. Els processos que componen el treball científic prenen sentit quan són integrats dins un projecte relacionat amb la realitat de l'alumnat o el seu entorn.

El desenvolupament d'un projecte requereix iniciativa, actitud crítica, visió de conjunt, capacitat de planificació, mobilització de recursos materials i personals i argumentació, entre d'altres, i permet a l'alumnat millorar l'autoconeixement i la confiança davant la resolució de problemes, adaptant-se als recursos disponibles i a les pròpies limitacions, incertesa i reptes.

Així mateix, la creació i participació en projectes de tipus científic proporciona a l'alumnat oportunitats de treballar destreses que poden ser de gran utilitat no només dins l'àmbit científic, sinó també en el desenvolupament personal, professional i en la participació social. Aquesta competència específica és el gresol on s'entremesclen tots els elements de la competència STEM i molts d'altres competències clau. Per aquests motius, és imprescindible oferir a l'alumnat l'oportunitat creativa i de creixement que aporta aquesta modalitat de treball.

Competència específica 4.

Fer servir diverses formes de raonament, com el pensament hipoteticodeductiu i el pensament computacional, per resoldre problemes o donar explicació a fenòmens naturals i processos de la vida quotidiana relacionats amb la biologia i la geologia, mitjançant l'anàlisi crítica de les respostes i solucions i reformulant el procediment, si fos necessari.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
4.1 Resoldre problemes o donar explicació a processos biològics o geològics utilitzant coneixements, dades i la informació aportades, el raonament lògic, el pensament computacional o recursos digitals.	4.1 Resoldre problemes o donar explicació a processos biològics o geològics utilitzant coneixements, dades i informació aportades, el raonament lògic, el pensament computacional o recursos digitals.
4.2 Analitzar críticament la solució a un problema sobre fenòmens biològics i geològics	4.2 Analitzar críticament la solució a un problema o fenòmens biològics i geològics i canviar els procediments usats o revisar les conclusions si aquesta solució no fos viable o davant noves dades aportades amb posterioritat.

Les ciències biològiques i geològiques són disciplines empíriques, però sovint recorren al raonament lògic i la metodologia matemàtica per crear models, resoldre qüestions i problemes i validar els resultats o solucions obtingudes. Tant el plantejament d'hipòtesis com la interpretació de dades i resultats o el disseny experimental requereixen aplicar el pensament logicoformal.

Així mateix, és freqüent que en determinades ciències empíriques; com la biologia molecular, l'evolució o la tectònica, s'obtinguin evidències indirectes de la realitat, que cal interpretar segons la lògica per establir models d'un procés biològic o geològic. A més, determinats sabers de la matèria de Biologia i Geologia, com els recollits als blocs "Genètica i evolució" i "Geologia", s'han de treballar utilitzant la resolució de problemes com a mètode didàctic de preferència.

Cal destacar que potenciar aquesta competència específica suposa que l'alumnat desenvolupi destreses aplicables a diferents situacions de la vida. Per exemple, l'actitud crítica es basa en gran part en la capacitat de raonar fent servir dades o informacions conegudes. Això constitueix un mecanisme de protecció contra les pseudociències, o els sabers populars infundats.

5. Analitzar els efectes de determinades accions sobre el medi ambient i la salut, basant-se en els fonaments de les ciències biològiques i geològiques, per fer propostes d'acció i per decidir de manera informada sobre problemàtiques actuals i adoptar hàbits que minimitzin els impactes mediambientals, que siguin compatibles amb un desenvolupament sostenible i que permetin mantenir i millorar la salut individual i col·lectiva.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>5.1 Justificar amb fonaments científics la importància de la preservació de la biodiversitat, la conservació de l'entorn, la protecció dels éssers vius de l'entorn, el desenvolupament sostenible i la qualitat de vida</p> <p>5.2 Justificar la necessitat de tenir hàbits sostenibles analitzant d'una manera crítica les activitats pròpies i alienes i basant-se en els raonaments propis, coneixements adquirits i informació disponible.</p> <p>5.3 Justificar la necessitat de tenir hàbits saludables, analitzant les accions pròpies i alienes (alimentació, higiene, postura corporal, activitat física, desplaçaments, relacions interpersonals, descans, exposició a les pantalles, maneig de l'estrès, seguretat</p>	<p>5.1 Justificar amb fonaments científics la importància de la preservació de la biodiversitat, la conservació de l'entorn, la protecció dels éssers vius de l'entorn, el desenvolupament sostenible i la qualitat de vida i identificar els possibles riscos naturals potenciat per determinades accions humanes sobre una zona geogràfica, tenint en compte les seves característiques litològiques, relleu i vegetació.</p> <p>5.2 Argumentar sobre la necessitat de tenir hàbits sostenibles, analitzant les accions pròpies i alienes (hàbits de consum, generació residus, transport ...), amb actitud crítica i basant-se en fonaments del funcionament dels sistemes naturals.</p>

<p>en les pràctiques sexuals, consum de substàncies ...), amb actitud crítica i basant-se en fonaments de la fisiologia.</p> <p>5.4 Identificar algunes situacions en què els coneixements derivats de la biologia i la geologia poden contribuir a millorar la sostenibilitat ambiental i la millora de la salut individual i col·lectiva</p> <p>5.5. Emprendre, de manera guiada i amb la metodologia adequada, projectes científics relacionats amb la millora de la societat i que afavoreixin el creixement entre iguals com a base d'una comunitat científica escolar crítica i ètica.</p> <p>5.6 Justificar la necessitat de la seguretat i la sostenibilitat a la mobilitat de les persones i preveure les conseqüències del comportament viari tant per a la pròpia persona com per a altres des de la perspectiva de la salut i el medi ambient.</p>	<p>5.3 Argumentar sobre la necessitat de tenir hàbits saludables, analitzant les accions pròpies i alienes (alimentació, higiene, postura corporal, activitat física, desplaçaments segurs, relacions interpersonals, descans, exposició a les pantalles, maneig de l'estrès, seguretat en les pràctiques sexuals, consum de substàncies ...), amb actitud crítica i basant-se en fonaments de la fisiologia.</p> <p>5.4 Argumentar, justificant les raons aportades, sobre com els coneixements derivats de la biologia i la geologia poden contribuir a millorar la sostenibilitat ambiental i la millora de la salut individual i col·lectiva</p> <p>5.5. Emprendre, de forma autònoma amb la metodologia adequada, projectes científics relacionats amb la millora de la societat i que afavoreixin el creixement entre iguals com a base d'una comunitat científica escolar crítica i ètica.</p> <p>5.6 Adoptar actituds compromeses i actives davant de pràctiques, comportaments i hàbits per a una mobilitat segura i sostenible que suposen un risc per a la nostra salut, contrastant informacions fiables, objectives i amb una base científica vàlida.</p>
---	---

El benestar, la salut i el desenvolupament econòmic de la humanitat se sustenten en recursos naturals com el sòl fèrtil o l'aigua dolça, i en diferents grups d'éssers vius, com els insectes pol·linitzadors, els bacteris nitrificants i el plàncton marí, sense els quals, processos essencials com l'obtenció d'aliments, es veurien seriosament compromesos. Malauradament, els recursos naturals no sempre són renovables o són utilitzats de manera que la seva taxa de consum supera amb escreix la taxa de renovació. A més, la destrucció d'hàbitats, l'alteració del clima global i la utilització de substàncies xenobiòtiques estan reduint la biodiversitat de manera que, en els últims 50 anys, han desaparegut dos terços de la fauna salvatge del planeta. Totes aquestes alteracions podrien posar en perill l'estabilitat de la societat humana tal com la coneixem.

Per sort, determinades accions poden contribuir a millorar l'estat del medi ambient i també de la nostra salut a curt i llarg termini. Per tot això, és essencial que l'alumnat conegui el funcionament del seu propi cos i compregui i argumenti, basant-se en evidències científiques, que el desenvolupament sostenible és un objectiu urgent i sinònim de benestar, salut i progrés econòmic de la societat.

L'objectiu final és aconseguir, a través del sistema educatiu, una ciutadania amb el sentit crític necessari per poder protegir-se de les tendències perjudicials habituals als països desenvolupats del segle XXI com el consumisme, el sedentarisme, els accidents de trànsit, la dieta amb alt contingut en greixos i sucres, les addiccions tecnològiques o els comportaments impulsius, potenciant així la salut i la qualitat de vida.

Competència específica 6.

Analitzar els elements del paisatge, utilitzant de forma integrada els coneixements procedents de la biologia, geologia i ciències ambientals per explicar-ne l'origen i possible evolució així com les característiques de la comunitat d'organismes, la dinàmica del relleu i els possibles riscos naturals.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
6.1 Identificar els diferents elements del paisatge i justificar el seu grau de desenvolupament 6.2 Reconèixer la transformació dels paisatges associada als canvis geològics, biològics i ambientals que experimenten 6.3 Relacionar les activitats humanes amb els impactes que reben els paisatges	6.1 Justificar les relacions i la influència mútua que mantenen els diferents elements del paisatge 6.2 Relacionar el grau de desenvolupament integral d'un paisatge amb els esdeveniments biològic, geològics i ambientals esdevinguts 6.3 Identificar i analitzar críticament les activitats humanes que impacten en el paisatge i fer propostes plausibles de reversió 6.4 Identificar els principals riscos geològics derivats de causes naturals o antròpiques i proposar mesures de prevenció i correcció 6.5 Deducir i explicar la història d'un paisatge concret identificant-ne els elements més rellevants, utilitzant el raonament, els coneixements sobre la successió i els principis geològics bàsics (horitzontalitat, superposició, actualisme, neocatàstrofisme...).

El paisatge és el resultat de l'acció i interacció de múltiples factors naturals i/o humans. Es tracta d'un sistema de relacions en el qual els processos geològics, biològics i ambientals s'encadenen. La comprensió sobre la naturalesa del paisatge es realitza com un tot. El primer pas del seu estudi és la descripció del que es veu (relleu, tipus i estructura de les formacions vegetals, etc.), donant lloc en segon terme a la interpretació i explicació (origen i interrelacions). D'igual manera la identificació inicial de les transformacions que experimenta permetrà en una segona fase interrelacionar-les amb les causes que les provoquen, tant de caràcter natural com d'impacte humà.

Determinats fenòmens naturals es produeixen amb molta major freqüència en zones concretes del planeta, estan associats a certes formes de relleu o es donen amb certa periodicitat i són, per tant, predictibles amb major o menor marge d'error. Aquests fenòmens s'han de tenir en compte en la construcció d'infraestructures i l'establiment d'assentaments humans. No obstant això, hi ha molts exemples de planificació urbana deficient en què no s'ha considerat la litologia del terreny, la climatologia o el relleu i això ha donat lloc a grans catàstrofes amb pèrdues econòmiques elevades i fins i tot de vides humanes.

Aquesta competència específica implica que l'alumnat desenvolupi els coneixements i l'esperit crític necessaris per justificar la naturalesa del paisatge, del seu origen i evolució, i per reconèixer el risc geològic associat a una determinada àrea, adoptant una actitud crítica davant certes pràctiques urbanístiques o forestals que posen en perill vides humanes, infraestructures o el patrimoni natural. L'alumnat s'enfrontarà a situacions problemàtiques o qüestions plantejades en el context d'ensenyament-aprenentatge en què haurà d'analitzar els possibles riscos naturals i les possibles actuacions. La intenció d'aquesta competència específica és que aquests ideals, adquirits a través del sistema educatiu, arribin a la societat i l'amarin, contribuint a formar una ciutadania crítica i compromesa amb el medi ambient i amb prou criteri per no exposar-se a riscos naturals evitables, beneficiant així la humanitat en conjunt.

Sabers

Els sabers es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Primer, segon i tercer curs

Projecte científic

- Formulació de preguntes, hipòtesis i conjetures científiques.
- Estratègies d'utilització d'eines digitals per a la cerca d'informació, col·laboració i comunicació de processos, resultats o idees en diferents formats (presentació, gràfica, vídeo, pòster, informe...) en el context de problemes investigables.
- Reconeixement i utilització de fonts fiables d'informació científica.
- Disseny de recerques, experiments i estudis observacionals, per respondre a una qüestió científica determinada fent servir instruments i espais (laboratori, aules, entorn...) de manera adequada.
- Elaboració de maquetes i models per a la representació i comprensió de conceptes, processos o elements de la natura.
- Utilització de diferents mètodes d'observació i presa de dades de fenòmens naturals en el context de problemes investigables.
- Utilització de diferents mètodes estadístics d'anàlisi de resultats i diferenciació entre correlació i causalitat.

- Contribució de les grans científiques i científics al desenvolupament de les ciències biològiques i geològiques.

Geologia

- Relació i diferenciació entre el concepte de roca i mineral.
- Ús d'estratègies de classificació de les roques: sedimentàries, metamòrfiques i ígnies de l'entorn
- Identificació d'algunes roques i minerals rellevants de l'entorn.
- Relació de determinats objectes i materials quotidians amb els minerals i les roques que s'utilitzen en la seva fabricació i anàlisi de casos amb impacte econòmic i social.
- Anàlisi de l'estructura bàsica de la geosfera i relació amb el seu origen

La cèl·lula

- Reflexió i justificació sobre la cèl·lula com a unitat estructural i funcional de tots els éssers vius, el cas dels virus-
- Diferenciació entre la cèl·lula procariota i l'eucariota i identificació dels organismes de què formen part
- Diferenciació entre la cèl·lula animal i vegetal i relació amb l'estratègia nutritiva dels organismes de què formen part
- Relació entre el material genètic i les funcions que exerceix qualsevol tipus cel·lular.
- Ús del microscopi i de diferents tècniques per a l'observació i la comparació de tipus de cèl·lules al microscopi.

Éssers vius

- Observació i identificació de les característiques distintives d'espècies representatives de l'entorn proper i ubicació dels principals grups taxonòmics corresponents (regne)
- Ús d'estratègies per al reconeixement de les espècies més comunes dels ecosistemes de l'entorn (guies, claus dicotòmiques, eines digitals, visu...).

Ecologia i sostenibilitat

- Identificació dels elements integrants de diferents ecosistemes de l'entorn, així com de les relacions intra i interespecífiques que tenen.
- Reconeixement de la importància de la conservació dels ecosistemes, la biodiversitat i la implantació d'un model de desenvolupament sostenible. Anàlisi de la relació de la sostenibilitat amb alguns ODS (ODS 11, Ciutats i comunitats sostenibles; ODS 12, Consum i producció responsables; ODS 13 Acció climàtica)
- Anàlisi de les funcions de l'atmosfera i la hidrosfera i el seu paper essencial per a la vida a la Terra a partir dels impactes que genera l'activitat humana i dels riscos que se'n deriven.
- Descripció de la importància de diferents interaccions entre atmosfera, hidrosfera, geosfera i biosfera en processos clau per a la vida.
- Anàlisi de comportaments relacionats amb les causes del canvi climàtic i de les conseqüències sobre els ecosistemes i la vida de les persones. Anàlisi de la relació de la sostenibilitat amb alguns ODS (ODS14, Vida submarina; ODS 15, Vida terrestre)
- Valoració de la importància dels hàbits sostenibles (consum responsable, gestió de residus, respecte al medi ambient...).

Cos humà

- Reflexió sobre les necessitats de l'organisme humà relatives a la seva supervivència i relació amb el conjunt d'aparells i sistemes d'òrgans que integren el cos humà
- Relació entre l'anatomia, la fisiologia i la funció dels aparells i sistemes d'òrgans implicats en les diferents necessitats (nutrició, relació, reproducció)
- Investigació sobre situacions i problemes relatius a la salut relacionats amb l'anatomia i la fisiologia de l'organisme humà.

Hàbits saludables

- Comparació i valoració de dietes saludables i no recomanables a partir de la identificació dels seus components.
- Diferenciació entre sexe, gènere, identitat i orientació sexual i valoració de la importància del respecte vers la llibertat i la diversitat sexual.
- Investigació i reflexió sobre situacions relatives a les malalties de transmissió sexual i els embarassos no desitjats i la importància de la seva prevenció mitjançant l'ús d'anticonceptius i pràctiques sexuals responsables.
- Investigació, reflexió i debat sobre situacions relatives a temes afectivosexuals, de manera respectuosa i responsable, avaluant idees preconcebudes mitjançant l'ús de fonts d'informació adequades.
- Investigació, reflexió i debat sobre situacions relatives al consum de drogues (incloent-hi aquelles de curs legal) destacant els efectes perjudicials sobre la salut dels consumidors i les persones del seu entorn proper.
- Valoració del desenvolupament d'hàbits encaminats a la conservació de la salut física, mental i social (higiene de son, hàbits posturals, ús responsable de les noves tecnologies, exercici físic, desplaçaments segurs, control de l'estrès...).

Salut i malaltia

- Anàlisi dels factors que incideixen sobre la salut i de les causes de les malalties.
- Diferenciació entre malaltia i símptomes, exploració i diagnòstic a partir de casos concrets.
- Estudi dels tipus de fàrmacs més comuns a la farmaciola i diferenciació de la seva acció terapèutica.
- Diferenciació de les malalties infeccioses i raonament sobre les mesures de prevenció i tractaments en funció de l'agent causant i la reflexió sobre l'ús adequat dels antibiòtics i de l'automedicació.
- Anàlisi dels diferents tipus de mecanismes de defensa de l'organisme davant d'agents patògens (barreres externes i sistema immunitari) i el seu paper en la prevenció i la superació de malalties infeccioses.
- Argumentació sobre la importància de la vacunació en la prevenció de malalties i la millora de la qualitat de vida humana a partir de l'anàlisi de casos.
- Valoració de la importància dels trasplantaments i la donació d'òrgans.

Quart curs

Projecte científic

- Formulació de preguntes, hipòtesis i conjectures científiques.
- Estratègies d'utilització d'eines digitals per a la cerca d'informació, col·laboració i comunicació de processos, resultats o idees en diferents formats (presentació, gràfica, vídeo, pòster, informe...) en el context de problemes investigables.
- Reconeixement i utilització de fonts fiables d'informació científica.

- Argumentació sobre l'essencialitat del control experimental amb relació a la validesa científica dels resultats experimentals.
- Disseny i realització d'experiments que impliquin control experimental (negatiu i positiu), per respondre a una qüestió científica determinada utilitzant els instruments i espais (laboratori, aules, entorn...) de forma adequada i precisa.
- Elaboració de maquetes i models per a la representació i comprensió de conceptes, processos o elements de la natura.
- Utilització de diferents mètodes d'observació i de recollida de dades de fenòmens naturals en el context de problemes investigables.
- Utilització de diferents mètodes estadístics d'anàlisi de resultats i diferenciació entre correlació i causalitat.
- Paper de les grans científiques i científics en el desenvolupament de les ciències biològiques i geològiques.
- Anàlisi de l'evolució històrica d'un descobriment científic determinat.

La cèl·lula

- Justificació de la importància de la mitosi i de la meiosi en el context de la interpretació del cicle cel·lular dels humans, del desenvolupament, creixement i reproducció.

Genètica i evolució

- Interpretació del model simplificat de l'estructura de l'ADN i de l'ARN i relació amb la seva funció i síntesi.
- Relació entre el material genètic i les característiques observables d'un organisme (especialment en humans) a través de les etapes de l'expressió gènica i diferenciació entre genotip i fenotip
- Investigació sobre la naturalesa i mecanisme d'herència de malalties genètiques a partir de l'anàlisi de casos
- Argumentació sobre el paper de les mutacions a l'origen de la biodiversitat i la seva relació amb els processos evolutius
- Interpretació dels fenòmens evolutius des de la perspectiva de diferents teories explicatives (lamarckiana, neodarwinista), anàlisi de casos
- Resolució de problemes senzills d'herència genètica de caràcters amb relació de dominància, recessivitat, de codominància, dominància incompleta i al·lelisme múltiple. Resolució de problemes relatius al mecanisme de determinació del sexe genètic i herència lligada a aquest mecanisme.

Geologia

- Relació i interpretació de l'estructura i dinàmica de la geosfera i les manifestacions externes a través de la tectònica de plaques.
- Investigació i anàlisi dels riscos naturals i la seva relació amb els processos geològics externs i interns.

La Terra en l'univers

- Descripció de l'origen de l'univers i la seva relació amb els astres que componen sistema solar.
- Anàlisi i comparació de les hipòtesis sobre l'origen de la vida, arguments.
- Discussió sobre les investigacions principals en el camp de l'astrobiologia.

Ciències Socials: Geografia i Història

La percepció i l'anàlisi d'una realitat cada vegada més diversa i canviant, la comprensió del seu esdevenir a través del temps i la interpretació del canvi com a fruit de l'acció humana, impliquen concebre l'aprenentatge de l'alumnat com una invitació al coneixement de si mateix i del món que l'envolta, a la participació i al compromís social. Viure en societat, interactuar en l'entorn i comprendre com són les relacions que establim i les normes de funcionament que les regeixen resulten essencials perquè l'alumnat pugui assumir els seus drets i responsabilitats, exercitar la ciutadania i orientar el seu comportament cívic, qüestions d'especial importància en una etapa educativa en què l'alumnat necessita experiències formatives que li permetin construir la seva identitat i el seu entorn social, a més de desenvolupar la seva autonomia i el seu criteri propi. Aquesta complexa transició durant l'educació secundària, en el nostre àmbit, implica posar-se en contacte amb una societat complexa que li planteja dilemes i en què ha d'aprendre a prendre decisions fonamentades. La presa de consciència dels desafiaments a què ens enfrontem en l'actualitat, així com la valoració crítica de les respostes que, al llarg de la història, s'han donat als reptes i problemes que han anat succeint-se, posa els i les joves en situació d'actuar ja en el present per garantir la sostenibilitat del planeta i el benestar de la humanitat en el futur.

La matèria de Ciències Socials: Geografia i Història es vincula i continua amb el procés de desenvolupament competencial de l'àrea de Coneixement de Medi natural, social i cultural de l'educació primària. Reflecteix la capacitat que contenen les ciències socials per contribuir a l'assoliment de les competències clau plantejades com a "Perfil competencial de sortida" de l'alumnat en acabar l'etapa, sobretot amb la geografia i la història, tradicionalment considerades pel seu caràcter comprensiu i integrador i la seva connexió amb altres ciències socials. La matèria s'organitza des de la formulació de les competències específiques, que concreten les seves finalitats amb els criteris d'avaluació i es plantegen amb una proposta de sabers bàsics. A partir de les competències específiques s'han d'establir els contextos d'aprenentatge fonamentats amb el treball sobre la informació i les seves fonts a través de recursos variats, incloent-hi els digitals, la contextualització dels aprenentatges en l'entorn local i global, l'interès pels Objectius de Desenvolupament Sostenible, l'exercici de la solidaritat i la cohesió social, el respecte a la diversitat cultural i a les identitats, la valoració i conservació del patrimoni, la defensa de la igualtat real entre dones i homes i la lluita contra qualsevol forma de discriminació. Cal combinar les eines i estratègies metodològiques pròpies de les ciències socials, especialment els procediments geogràfics i històrics, amb la seva capacitat crítica i de conscienciació social. En el procés de crear coneixement històric del passat resulta fonamental la reflexió sobre la seva rellevància, l'anàlisi de fonts, la discussió sobre les causes i conseqüències dels esdeveniments històrics i l'anàlisi dels canvis i continuïtats, des d'una perspectiva temporal i contextualitzada, i amb relació a determinats criteris ètics i cívics. Així mateix, el pensament geogràfic s'entén com un conjunt d'habilitats

per analitzar, comprendre i transformar el coneixement de l'espai al voltant de conceptes com proximitat, connexió, localització o distribució espacial, utilitzant l'escala adequada en cada cas, des del local al global.

Els aprenentatges assolits s'han d'aplicar a contextos i situacions reals i a problemes socials rellevants, han de permetre a l'alumnat revisar i avaluar idees, pensaments o raonaments, i fer propostes d'acció justificades i coherents amb els arguments enunciats, fonamentades en metodologies de recerca històrica, cultural i social i en l'anàlisi geogràfica. En aquest sentit, les problemàtiques subjacents als Objectius de Desenvolupament Sostenible proporcionen un marc que permet generar un ampli ventall de situacions d'aprenentatge com, per exemple, els següents:

ODS 5. Igualtat de gènere. Construir la igualtat de gènere i l'apoderament de dones i nenes.

ODS 10. Reducció de les desigualtats. Reduir les desigualtats i garantir l'accés de tothom als serveis bàsics, amb especial atenció als col·lectius vulnerables.

ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles. Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles.

ODS 12. Consum i producció responsables. Garantir modalitats de consum i producció sostenibles.

ODS 13. Acció climàtica. Adoptar mesures urgents per combatre el canvi climàtic i els seus efectes.

ODS 15. Vida terrestre. Protegir, restaurar i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar sosteniblement els boscos, lluitar contra la desertificació, aturar i invertir la degradació de les terres i aturar la pèrdua de biodiversitat.

ODS 16. Pau, justícia i institucions sòlides. Promoure societats pacífiques i inclusives per aconseguir un desenvolupament sostenible; proporcionar accés a la justícia a totes les persones, i desenvolupar institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les **competències específiques** constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers; les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els **criteris d'avaluació i els sabers**, graduats a través dels cicles, es vertebren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les

circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat actual.

Tant les competències específiques com els criteris d'avaluació i els sabers reflecteixen una visió funcional i activa dels aprenentatges propis de la matèria. Però amb els criteris d'avaluació, que connecten les competències específiques amb els sabers, s'identifiquen els èxits i els objectius que s'han d'assolir i, per tant, esdevenen la guia de les intencions educatives. La distribució de continguts temàtics per cursos que se'n pugui derivar i el progrés de l'aprenentatge que es persegueix necessita considerar tots els processos i les capacitats i desenvolupament personal de l'alumnat. L'adquisició de coneixements i el desenvolupament d'actituds, valors i compromisos requereix incorporar la multidimensionalitat de l'avaluació en el procés d'aprenentatge per assolir els diferents sabers al mateix temps en una consideració integral de la formació de l'alumnat.

Els sabers, estructurats en tres blocs, són concebuts com un mitjà per assolir les competències específiques, donant a l'alumnat el protagonisme de la seva construcció, per dotar-los de significat i per comprendre el món en què viu i intervenir-hi. Es tracta de no incórrer en enfocaments exclusivament academicistes en la presentació i organització dels sabers, tradicionalment disposats en camps disciplinaris estancs, excessivament concrets, tancats en àmbits temàtics i a través de seqüències diacròniques successives, sinó que es promou una perspectiva més oberta i flexible, en la qual les dimensions de l'espai i del temps puguin ser interpretades i desenvolupades al llarg de tots els cursos, permetent combinar els coneixements socials i connectar els seus mètodes i camps d'estudi.

La presència del bloc de Reptes del món actual permet apropar-nos al tractament i anàlisi dels Objectius de Desenvolupament Sostenible i contribueix al fet que en tots els cursos es presti especial atenció als desafiaments i problemes de present i de l'entorn local i global, destinat a despertar en l'alumnat una mirada crítica i responsable. També permet incidir en el desenvolupament de processos d'aprenentatge relacionats amb la societat de la informació i del coneixement, que exigeixen una constant actualització i posada al dia, així com a disposar de les habilitats i actituds necessàries per a actuar adequadament en les plataformes digitals i xarxes de comunicació. A través d'aquest enfocament basat en problemes socials rellevants es pretén despertar la consciència històrica sobre qüestions, conflictes i incerteses actuals. Es persegueix amb això que els judicis propis i la capacitat de diàleg i de debat estiguin fonamentats i argumentats, prevenint la desinformació, la falta de criteri i les actituds intolerants.

El bloc de Societats i territoris està orientat a l'aplicació d'estratègies i mètodes de les ciències socials, a través de metodologies com poden ser el treball per projectes, el desenvolupament d'experiències d'investigació i altres propostes basades en l'aprenentatge inductiu i l'experimentació. Aquestes estratègies i mètodes s'organitzen al voltant de les grans qüestions que preocupen la humanitat i que contribueixen a explicar l'origen i evolució de les societats al llarg del temps i de l'espai. Aquestes qüestions es presenten, de manera transversal, a través de les diferents etapes històriques, posant l'èmfasi en el món contemporani a 3r i 4t.

El tercer bloc de sabers, Compromís cívic local i global, subratlla la importància d'aquest component que integra, a més de valors i actituds, altres àmbits associats al desenvolupament personal de l'alumnat. Aquests aspectes són fonamentals per a la formació integral, tant pel sentit que atorga a la resta dels sabers, als quals complementa i dona significat, com per la seva projecció social i ciutadana.

L'organització d'aquests sabers, la seva programació i seqüenciació pot plantejar-se des d'una perspectiva cronològica o més transversal, a partir d'una globalització de continguts en funció dels objectius didàctics i les situacions d'aprenentatge proposades, incidint en la contextualització històrica i geogràfica des d'un enfocament multicausal i des de la perspectiva de l'estudi comparat. En qualsevol cas, l'atenció a la individualitat i diversitat de l'alumnat, als seus interessos i aptituds, ha de permetre la necessària diversificació dels itineraris d'aprenentatge, així com l'aplicació de criteris de flexibilitat que permetin posar en acció propostes i iniciatives educatives que afavoreixin la inclusivitat.

D'altra banda, el paper vertebrador de processos i continguts diversos, que incorpora camps temàtics, recursos i procediments de diferents àrees de coneixement, confereix a aquesta matèria un paper central a l'hora de plantejar estratègies interdisciplinàries al llarg dels quatre cursos de l'etapa. La capacitat de contextualitzar els aprenentatges i connectar-los amb problemes actuals i reptes de present, des d'una perspectiva interpretativa del temps i comprensiva de l'espai, facilita dotar-los de funcionalitat, interès i utilitat per a l'alumnat, i permet crear escenaris diversos en els quals desenvolupar iniciatives i projectes en situacions reals que propicien la participació i el compromís amb l'entorn i la comunitat.

Competència específica 1.

Cercar i tractar informació que permeti interpretar el present i el passat, aplicant els procediments de la recerca històrica i geogràfica a partir de l'anàlisi crítica de dades procedents de fonts analògiques i digitals, per transformar-ho en coneixement i comunicar-ho a través de diferents formats.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n ESO</i>	<i>3r i 4rt ESO</i>
<p>1.1. Desenvolupar estratègies de cerca, tractament i organització de la informació per a la resolució de demandes relacionades amb fets i processos rellevants del present i del passat.</p> <p>1.2. Analitzar de manera crítica, responsable i creativa les fonts d'informació analògiques i digitals, contrastant les dades obtingudes i aplicant-les a diferents situacions i contextos.</p> <p>1.3. Elaborar i comunicar els coneixements adquirits mitjançant recursos expressius que incorporin diferents llenguatges i formats, emprant les possibilitats que ofereixen els entorns i recursos digitals.</p> <p>1.4. Incorporar i utilitzar adequadament el vocabulari propi de les ciències socials mitjançant intervencions orals, textos escrits i altres produccions, tot avançant en la construcció d'un discurs precís i rigorós.</p>	<p>1.1. Elaborar continguts propis en diferents formats, mitjançant aplicacions i estratègies de recollida i representació de dades més complexes, contrastant críticament fonts actuals i del passat, tant analògiques com digitals.</p> <p>1.2. Establir connexions i relacions entre els coneixements i les informacions adquirides, elaborant síntesis interpretatives i explicatives, mitjançant informes, estudis o dossiers que mostrin un avenç en els aprenentatges assolits.</p> <p>1.3. Transferir adequadament la informació i el coneixement a través de diferents mitjans a contextos i conjuntures actuals, i construir nou coneixement valorant solucions i alternatives diverses.</p> <p>1.4. Analitzar la veracitat i la fiabilitat de les fonts per diferenciar fets d'opinions, identificant la desinformació i utilitzant la informació seleccionada de manera efectiva per resoldre problemes.</p>

La identificació i interpretació de fonts es troba en la base de la matèria de ciències

socials, és un component fonamental de la seva metodologia, i contribueix a la formació científica d'una ciutadania crítica. Les destreses i els processos associats a la recerca, selecció i tractament de la informació són instruments imprescindibles en tota situació d'aprenentatge en el context de la societat del coneixement. Entrenar i exercitar aquesta competència és essencial per a l'adquisició i incorporació de dades, continguts i sabers, cosa que implica el desenvolupament d'estratègies complexes associades a la utilització de sistemes de recerca, bases de dades i plataformes de recursos en entorns digitals accessibles a l'alumnat, a més de la utilització d'un altre tipus de documents i fonts pròpies de les ciències socials. També permet valorar i interpretar les fonts i l'ús veraç, fiable i segur de les mateixes. Inclou processos bàsics de lectura comprensiva, crítica de fonts, formulació de preguntes, maneig i recollida de dades, així com estratègies adequades per connectar i organitzar eficaçment la informació compartida, tant en entorns individuals com col·lectius. Requereix, finalment, l'elaboració de recursos propis a través de la generació de bases de dades i taules per organitzar i classificar la informació, el disseny d'esquemes per establir relacions i connexions, la redacció de textos de síntesi i el desenvolupament d'altres processos i produccions en diferents formats i llenguatges que permetin l'aprofitament i utilització contextualitzada de la informació recollida per a la generació, comunicació i transferència de coneixement.

Competència específica 2.

Indagar i argumentar a partir de problemes socials rellevants, locals i globals, per desenvolupar un pensament crític i respectuós amb les diferències, que contribueixi a la construcció de la identitat individual i col·lectiva i a la consecució d'un present i un futur més just i inclusiu.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n ESO</i>	<i>3r i 4t ESO</i>
<p>2.1. Identificar i mostrar interès pels principals problemes que afecten la societat, adoptant una posició crítica, proactiva i de rebuig a situacions injustes i discriminatòries.</p> <p>2.2. Argumentar de forma crítica sobre problemes socials rellevants utilitzant els coneixements propis de les ciències socials i valorant la importància de trobar solucions dialogades.</p> <p>2.3. Mantenir una actitud d'alerta i de reflexió davant dels problemes socials, que ajudi a la permanent revisió dels propis criteris i a comprometre's en la construcció de futurs millors.</p> <p>2.4. Fonamentar els propis arguments en els valors democràtics, els Drets humans i la Justícia Social, assumint els valors de la cultura de la pau en el decurs de debats i tasques cooperatives.</p> <p>2.5. Posicionar-se amb criteris propis i esdevenir ciutadans crítics amb consciència global</p>	<p>2.1. Generar productes originals i creatius tot connectant i reelaborant els coneixements previs mitjançant les eines d'investigació pròpies de les ciències socials.</p> <p>2.2. Explicar problemes passats i presents de la humanitat a diferents escales temporals i espacials, des del món local al global, utilitzant conceptes, situacions i dades rellevants de les ciències socials.</p> <p>2.3. Construir la identitat individual i col·lectiva en el context del món actual, dels seus reptes i conflictes, des d'una perspectiva crítica, sistèmica i global, tot reconeixent la diversitat com a element enriquidor de la convivència.</p> <p>2.4. Elaborar i comunicar productes propis, crítics i argumentats, amb una mirada oberta al diàleg i al respecte a judicis i plantejaments diferents, tot reflexionant sobre el propi procés d'aprenentatge.</p>

mitjançant l'elaboració de productes personals o cooperatius ben argumentats, tot respectant les opinions dels altres.	
--	--

El pas de la societat industrial a la societat del coneixement ha donat lloc a nous fenòmens que reclamen una reflexió profunda sobre el procés d'ensenyament-aprenentatge. La creació de judicis propis, construïts a partir del contrast de diferents fonts d'informació, resulta essencial en una societat en què conviuen al mateix temps l'excés d'informació i la desinformació deliberada, especialment per a un alumnat que està construint la seva opinió sobre els problemes socials. Per aprendre a llegir el món cal aplicar una mirada crítica, això és, saber interpretar informacions, estudiar contextos i analitzar ideologies. L'interès i la sensibilitat pels principals problemes i reptes que afecten la humanitat, tant en l'entorn més proper com en un context global, i el seguiment dels debats que es generen en els mitjans de comunicació i en les xarxes socials suposa la necessitat de desenvolupar una posició racional per part de la ciutadania i l'exercici del pensament crític que permeti a l'alumnat interpretar els problemes i conflictes actuals i proposar alternatives i, a la vegada, que es projecti cap a una acció social coherent amb la millora de la societat.

La generació d'idees pròpies i el seu contrast o connexió amb diferents corrents de pensament i moviments ideològics, així com la seva exposició argumentada a través de diàlegs i debats sobre assumptes centrals de l'actualitat i del passat, constitueix un escenari essencial per a la formació de la identitat individual i col·lectiva, la consolidació d'una actitud tolerant i la creació d'una consciència cívica que inclogui el respecte a altres formes de pensar i valorar. Un respecte que reflecteixi la visió de diferents persones i col·lectius i comprometi a preservar les seves memòries plurals. D'altra banda, la capacitat discursiva, utilitzant diferents mitjans d'expressió, ha d'incorporar el maneig adequat i correcte de conceptes, dades i situacions en funció del context.

Competència específica 3.

Interpretar els canvis i les continuïtats dels processos històrics, mitjançant la realització de projectes d'investigació i l'ús de fonts primàries i secundàries, per interpretar els problemes del món actual i fer propostes a favor de la pau, el benestar i el desenvolupament sostenible.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n ESO</i>	<i>3r i 4rt ESO</i>
3.1. Identificar els canvis i les continuïtats entre les etapes històriques, a través de processos inductius, reptes i projectes de recerca, i trobar relacions amb el món actual.	3.1. Distingir els grans canvis del món actual, als sectors productius, mercats i relacions socials, debatent les seves implicacions per a les generacions futures.
3.2. Diferenciar les causes i les conseqüències dels processos històrics i aplicar-ho en problemes actuals relacionats amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible.	3.2. Realitzar propostes per assolir els Objectius de Desenvolupament Sostenible, mitjançant projectes de recerca, argumentades a partir de gràfics, imatges i mapes.
3.3. Representar adequadament informació geogràfica i històrica a través de diverses formes de representació gràfica, cartogràfica i visual.	3.3. Reflexionar sobre els reptes del passat, present i futur, i afrontar-los des de la perspectiva del sistema-món, la justícia social i la sostenibilitat.

<p>3.4. Situar fets i processos històrics en eixos cronològics, trobant relacions entre diferents períodes i simultaneïtats temporals entre diferents territoris.</p> <p>3.5. Identificar i utilitzar les fonts primàries i secundàries, valorant les seves aportacions al coneixement del medi i de les formes de vida en el present i el passat.</p>	
--	--

L'evolució de la humanitat no ha estat un procés lineal, sinó que ha anat donant respostes als desafiaments i reptes amb què s'ha trobat, passant per moments clau que han significat canvis en les formes de vida. Caldrà analitzar els canvis i les continuïtats al llarg de les diferents etapes històriques, així com les seves causes i conseqüències, amb la mirada posada en l'actualitat i el futur. L'aprenentatge a través de projectes, reptes o problemes possibilita l'alumnat a posar en acció estratègies i habilitats diverses per analitzar i comprendre els fenòmens, situacions o esdeveniments que tenen una especial rellevància o interès en el món en què viu. La construcció de coneixement s'ha de mostrar en la generació de continguts per mitjà de processos d'indagació i investigació, a través de l'ús de fonts primàries i secundàries, i conduirà a la formulació de propostes per a la superació dels principals reptes ambientals i socials del món actual.

Competència específica 4.

Descobrir i analitzar els elements i dinàmiques que configuren el territori, mitjançant l'estudi de casos i problemàtiques geogràfiques, per valorar els diferents paisatges i proposar alternatives de gestió territorial, amb criteris de sostenibilitat i justícia social.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n ESO</i>	<i>3r i 4rt ESO</i>
<p>4.1. Interpretar l'espai des d'una perspectiva sistèmica, a través del concepte de paisatge, identificant-ne els elements i les interrelacions existents.</p> <p>4.2. Analitzar l'acció humana en els paisatges, dins dels diferents ecosistemes planetaris, valorant la riquesa del patrimoni natural i cultural, i detectant-ne les amenaces de degradació.</p> <p>4.3. Criticar i denunciar situacions d'injustícia social i de degradació ambiental, a diferents escales, tant en l'àmbit urbà com en el rural, comproment-se per a la seva millora.</p>	<p>4.1. Realitzar estudis de casos amb variables múltiples i fer propostes per gestionar les activitats humanes en el territori amb criteris de sostenibilitat i justícia social.</p> <p>4.2. Actuar en defensa, protecció o millora de l'entorn (natural, rural i urbà) a través d'iniciatives a favor de la sostenibilitat i el repartiment just i solidari dels recursos.</p> <p>4.3. Comparar models d'organització política, econòmica i territorial per valorar com afecten la vida de les persones i fer propostes d'actuació.</p>

El descobriment i anàlisi de l'entorn permet a l'alumnat identificar els seus elements i relacions, el seu equilibri i evolució. La diversitat de paisatges del món evidencien les diverses formes de vida i la manera en què cada societat s'ha relacionat al llarg de la història amb el medi. Caldrà trobar els valors dels diferents paisatges per fer propostes de gestió territorial, tant en l'àmbit urbà com rural. Per abordar la complexitat de la

major part de problemes territorials i ambientals des d'una perspectiva sistèmica hauran d'aplicar procediments d'anàlisi geogràfica, proposar hipòtesis explicatives, i comunicar resultats d'una recerca senzilla utilitzant les tècniques de representació de l'espai i el vocabulari geogràfic. Aquesta competència implica la presa de consciència sobre la gravetat de les conseqüències de la crisi climàtica i l'exigència d'adoptar conductes respectuoses amb la dignitat de tots els éssers vius, per tal d'assegurar un desenvolupament sostenible. També ha de promoure postures actives i de participació pel que fa a la millora del territori, tant en una escala local com global, i en favor d'un repartiment just, equitatiu i solidari dels recursos en un sentit global.

Competència específica 5.

Analitzar de forma crítica els mecanismes que han regulat la vida de les societats al llarg de la història fins a l'actualitat i la construcció dels sistemes democràtics per participar de manera respectuosa i compromesa en activitats comunitàries que promoguin la convivència, la cohesió social i l'equitat.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n ESO</i>	<i>3r i 4rt ESO</i>
5.1. Identificar i analitzar els mecanismes que han regulat la vida en comú d'algunes societats del passat, interpretant els principals models d'organització social i política.	5.1. Assumir els valors democràtics en la convivència escolar i de l'entorn, fent propostes constructives i rebutjant situacions injustes i discriminatòries.
5.2. Distingir els trets fonamentals de les societats democràtiques i valorar les consecucions de la democràcia i la vigència dels drets humans individuals i col·lectius i de les llibertats.	5.2. Identificar les fites més importants en la lluita per a la democràcia i les llibertats al llarg del segle XX a l'estat espanyol, reconèixer els moviments socials i polítics que les han protagonitzat i preservar llurs memòries plurals.
5.3. Analitzar els trets bàsics de l'organització social, política i econòmica d'algunes societats del passat i valorar de manera crítica el grau d'equitat dels intercanvis i relacions amb altres poblacions.	5.3. Exposar els objectius d'alguns moviments socials que treballen per a l'eliminació de les desigualtats i la resolució pacífica dels conflictes, identificant els elements que promouen la cohesió social i que generen una consciència solidària.
5.4. Mostrar actituds pacífiques i tolerants i assumir els drets i deures del marc de convivència, demostrant capacitat crítica i responent de manera assertiva davant de situacions d'injustícia i desigualtat.	5.4. Reconèixer els desafiaments de les modernes democràcies per a l'exercici d'una ciutadania activa, compromesa, participativa i inclusiva.

Tot estat de dret ha de respectar, promoure i garantir els drets essencials que emanen de la naturalesa de les persones i dels col·lectius, per mitjà d'unes institucions juridicopolítiques compostes per òrgans que han d'actuar autònomament d'acord amb la separació de poders. Conèixer el funcionament d'aquestes institucions i, alhora, la trajectòria que ha conformat l'actual sistema democràtic, especialment a Catalunya i Espanya, suposa el reconeixement de la memòria democràtica i la visibilització i aportació de les lluites plurals que han contribuït, a través del seu compromís cívic, a la construcció de la democràcia i als reptes pendents. Alhora, s'ha d'oferir a l'alumnat la possibilitat de posar en pràctica valors que contribueixin a conformar la seva identitat cívica i una actitud compromesa davant de qüestionaments d'aquests valors, per mitjà de la participació en activitats comunitàries que promoguin la convivència, la cohesió social i l'equitat.

Competència específica 6.

Interpretar els processos que han conformat les societats actuals en la seva diversitat i riquesa a partir de l'anàlisi de perspectives i mirades diverses per formar-se un criteri propi fonamentat i comprometre's en la defensa dels Drets Humans, la llibertat i la igualtat davant les situacions d'injustícia i discriminació.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n ESO</i>	<i>3r i 4rt ESO</i>
<p>6.1. Explicar els trets definitoris d'algunes civilitzacions històriques, identificar elements de canvi i continuïtat en les formes de vida i subsistència i en l'organització de la societat i reconèixer aspectes significatius de la seva aportació a la cultura universal.</p> <p>6.2. Reconèixer les desigualtats socials en diferents èpoques històriques, els mecanismes de domini i control que s'hi han donat i les conseqüències en el món actual.</p> <p>6.3. Identificar els col·lectius que han estat sotmesos, silenciats i invisibilitzats al llarg de la història fins al present i destacar les diferents perspectives i aportacions.</p> <p>6.4. Caracteritzar els drets humans individuals i col·lectius i l'estat de dret com a sistema institucional que garanteix el seu compliment a través dels seus òrgans i institucions.</p>	<p>6.1. Identificar les fites més importants del procés d'institucionalització dels drets humans al llarg del segle XX i XXI, valorar-ne les consecucions i identificar els mecanismes de protecció i garantia.</p> <p>6.2. Identificar els sabers i les aportacions dels pobles originaris, especialment dels territoris dominats per pobles colonitzadors, les amenaces que afronten actualment i els moviments socials que defensen els seus drets.</p> <p>6.3. Caracteritzar els mecanismes dels estats per garantir el dret dels ciutadans a l'accés equitatiu als serveis públics, reduir les desigualtats i garantir una vida digna per a tothom.</p> <p>6.4. Formar-se un criteri propi sobre alguns problemes rellevants de l'entorn i participar de manera activa i compromesa, individualment i en equip, en projectes socials i cívics que comportin la defensa dels drets de determinats col·lectius.</p>

La diversitat cultural del món actual és fruit de processos històrics de contacte i interrelació entre diferents pobles i cultures i, més recentment, de l'accelerat procés de globalització. Però també ha de ser el resultat del reconeixement i del respecte a la diferència en el si de la pròpia societat, elements que resulten substancials per a la formació ciutadana de l'alumnat, i que suposen el desenvolupament d'una actitud favorable a l'avanç dels drets i de la igualtat efectiva dels diferents col·lectius que han patit discriminació. D'aquí que resultin necessaris el coneixement i la valoració dels diferents moviments que han anat sorgint per a la defensa dels drets i llibertats de col·lectius especialment discriminats. La identificació dels prejudicis i estereotips que proliferen a la societat constitueix un element principal per a la prevenció de tota discriminació i el punt de partida per actuar en favor de la inclusió social.

Competència específica 7.

Identificar els fonaments que sostenen les identitats personals i col·lectives des d'una perspectiva intercultural, respectant els sentiments de pertinença, i valorar les diverses manifestacions culturals i artístiques i el patrimoni material i immaterial per contribuir a la cohesió social i als valors que emanen d'una ciutadania europea responsable i solidària.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n ESO</i>	<i>3r i 4rt ESO</i>
--------------------	---------------------

<p>7.1. Explicar els trets definitoris d'algunes cultures històriques, identificar elements de canvi i continuïtat en les seves expressions culturals i artístiques i reconèixer aspectes significatius de la seva aportació a la cultura universal.</p> <p>7.2. Reflexionar sobre els elements culturals que han conformat les diferents identitats individuals i col·lectives de l'entorn i les aportacions de cada una d'elles a la cultura humana universal i a la cohesió social, mostrant una actitud respectuosa envers els sentiments de pertinença.</p> <p>7.3. Assenyalar alguns elements bàsics del llegat històric i cultural d'Europa, així com els fonaments d'una ciutadania europea inclusiva i solidària.</p> <p>7.4. Valorar, protegir i conservar alguns elements del patrimoni artístic, històric i cultural, material i immaterial, com a fonament de les diverses identitats col·lectives i de la cohesió social i com a gaudi dels pobles.</p>	<p>7.1. Interpretar els processos que han conformat les societats europees actuals per mitjà d'una anàlisi intercultural i que incorpora una multiplicitat de factors i de perspectives.</p> <p>7.2. Analitzar les manifestacions artístiques i culturals i relacionar-les amb els seus creadors i la seva època, per interpretar les diverses cosmovisions i la seva finalitat.</p> <p>7.3. Identificar la importància representativa, expressiva i comunicativa de les imatges en la vida quotidiana de les persones i societats i crear productes audiovisuals per expressar-se i comunicar resultats de recerques.</p> <p>7.4. Posicionar-se de manera argumentada davant de situacions de desigualtat, domini, injustícia i discriminació exercida sobre determinats col·lectius i minories.</p> <p>7.5. Comprometre's en l'exercici d'accions col·lectives orientades a la cohesió social, la solidaritat i la conservació del patrimoni artístic i cultural dins les comunitats de pertinença.</p>
---	---

Reconèixer els processos d'identificació individual i col·lectiva, comprenent els diferents elements que han contribuït a la seva construcció i evolució, com ara el territori, la història, l'art, la llengua i la cultura, permet assolir una actitud respectuosa i de valoració proactiva i constructiva davant les diferències. D'altra banda, cal reconèixer la importància que tenen les múltiples expressions culturals i artístiques, com a part que són de el ric patrimoni comú, i com a referents de moltes manifestacions de l'actual cultura visual. Reconèixer el significat històric i simbòlic de el patrimoni material i immaterial, així com promoure accions tendents a la seva conservació, difusió i posada en valor com a recurs col·lectiu per al desenvolupament dels pobles, resulten processos fonamentals perquè es prengui consciència de la seva importància. L'alumnat ha de concebre que la comunitat és la suma de tots i cada un i que hem de conuiu en igualtat de drets, d'oportunitats i de responsabilitats, tenint en compte que el benestar col·lectiu depèn també de les pròpies aportacions individuals, dins el marc d'una ciutadania europea responsable i solidària.

Competència específica 8.

Analitzar les formes de vida i els fets i fenòmens socials, passats i presents, des de la perspectiva de gènere, i comprometre's en la igualtat d'oportunitats, la participació efectiva i la responsabilitat compartida de totes les persones en la societat i l'entorn, superar estereotips i rebutjar qualsevol forma de discriminació i violència.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n ESO</i>	<i>3r i 4t ESO</i>
8.1. Relacionar alguns canvis en els hàbits de vida tradicional i el treball domèstic i contrastar-los amb l'actualitat, identificant les pràctiques	8.1. Reconèixer els diferents moviments, causes i lideratges que han lluitat i treballen per a l'eliminació de la desigualtat i la discriminació

<p>compatibles amb la salut, la sostenibilitat, la dignitat i el respecte, i assumir responsabilitats i compromisos en l'àmbit familiar, l'entorn escolar i la comunitat.</p> <p>8.2. Identificar els reptes en relació amb la corresponsabilitat en el treball reproductiu i comunitari entre homes i dones, remarcant-ne la importància per al funcionament de les societats.</p> <p>8.3. Identificar les limitacions socials i culturals que han impedit que les persones puguin desenvolupar aspiracions al llarg de diferents generacions i reconèixer la riquesa que aporten els vincles intergeneracionals.</p> <p>8.4. Prendre consciència de les causes que han relegat les dones a un rol secundari al llarg de la història i emprendre accions per valorar, dignificar i visibilitzar determinades aportacions com a font de riquesa per a tothom.</p> <p>8.5. Identificar i rebutjar les violències i les actituds irracionals i discriminatòries envers persones i col·lectius, amb una atenció especial a la diversitat d'identitats i expressions de gènere i diversitat afectivosexual.</p>	<p>per raó de gènere i d'opció afectivosexual en l'àmbit local i les seves connexions internacionals.</p> <p>8.2. Reconèixer les aportacions dels valors, habilitats i actituds que fomenten la convivència i els sentiments de comunitat exercides per les dones en diferents àmbits socials, econòmics i polítics.</p> <p>8.3. Justificar el principi d'igualtat entre homes i dones en l'àmbit laboral, analitzant críticament la desigualtat en la distribució, gestió i retribució del treball i els reptes en la conciliació familiar i la redistribució dels treballs de cures.</p> <p>8.4. Adoptar un paper actiu i compromès amb l'entorn, a partir de l'anàlisi crítica de la realitat econòmica i social, i els reptes pendents perquè les persones puguin desenvolupar les seves aspiracions, superant estereotips i prejudicis, de manera respectuosa amb la dignitat humana.</p>
---	--

El desenvolupament personal és determinant en la formació integral de l'alumnat. D'aquí la necessitat d'identificar els diversos components que constitueixen la personalitat -cognitiu, emocional, moral i cívic- i el seu esdevenir històric, i de comprometre's perquè totes les persones puguin desenvolupar les seves capacitats en igualtat d'oportunitats i puguin consolidar hàbits integrals saludables. Resulta d'especial rellevància prendre consciència de les desigualtats entre dones i homes al llarg de la història i dels reptes actuals per aconseguir la plena equitat. Implica l'anàlisi i coneixement de les raons per les quals es produeix una divisió de la feina com a pas previ per a tractar de la corresponsabilitat en l'àmbit familiar i de les cures en general i analitzar críticament els rols de gènere i edat, a més d'adoptar un compromís, en aquest sentit, amb l'entorn social proper. D'altra banda, suposa tenir veu per debatre la participació efectiva i la responsabilitat compartida de totes les persones, la superació d'estereotips i prejudicis i el rebuig davant de qualsevol forma de discriminació, segregació i violència masclista, homofòbica i transfòbica.

Competència específica 9.

Valorar críticament les dinàmiques d'interdependència entre diferents factors dins un món globalitzat i les desigualtats i conflictes que es generen, i relacionar les problemàtiques locals i globals per proposar alternatives basades en la cultura de la pau i adquirir compromisos que permetin la consecució d'un món més solidari i sostenible.

Criteris d'avaluació

1r i 2n ESO	3r i 4rt ESO
-------------	--------------

<p>9.1. Analitzar aspectes del funcionament de l'economia en el món, destacant la interdependència entre països, i el seu impacte en la realitat econòmica de l'entorn proper, i les desigualtats que generen, posant èmfasi en els col·lectius més vulnerables.</p> <p>9.2. Interpretar el paper dels moviments de població a escala global i local i conèixer les situacions que impulsen les persones a migrar per causes econòmiques o a desplaçar-se per buscar refugi.</p> <p>9.3. Analitzar i entendre l'evolució dels factors que generen conflictes violents, i les estratègies econòmiques, polítiques i socials per prevenir-los.</p> <p>9.4. Reconèixer les contribucions històriques i actuals a la solució pacífica dels conflictes, la negociació i la transformació social, política, econòmica i cultural en entorns inclusius.</p>	<p>9.1. Reconèixer els compromisos internacionals a favor de la pau, la seguretat de la mobilitat humana i la cooperació que es desenvolupen des de les institucions i des d'altres entitats no governamentals i de la societat civil.</p> <p>9.2. Interpretar la interdependència entre el passat i el present i reflexionar sobre la capacitat de decisió personal i col·lectiva com a subjectes històrics, adquirint compromisos per actuar en la millora de l'entorn proper.</p> <p>9.3. Aplicar estratègies basades en la cultura de la pau, la seguretat humana i la resiliència en la resolució dels conflictes que puguin sorgir en l'entorn escolar i comunitari.</p>
--	--

És difícil concebre la vida d'una societat fora de contacte i interacció amb altres pobles, més encara en el món globalitzat d'avui. Per entendre l'evolució històrica d'un país cal situar-lo en l'escenari dels grans fluxos de difusió cultural i tècnica, així com en el de l'evolució dels sistemes econòmics i en el context de les relacions polítiques i diplomàtiques. Valorar el paper que han representat els diferents territoris i societats en aquestes xarxes d'intercanvi, marcades per la desigualtat i les percepcions etnocèntriques, resulta convenient per assolir una visió crítica dels problemes i reptes sense lectures mitificadores o reduccionistes. Per aquest motiu, tota aportació a la civilització europea i mundial del nostre país s'hagi de considerar i valorar amb perspectiva i des de la consideració de valors universals relacionats amb la pau, la cultura, la justícia i la solidaritat entre els pobles, un element imprescindible per aconseguir afrontar els grans reptes als quals s'enfronta la humanitat. Això implica assumir el compromís col·lectiu de cooperar amb altres països en situació d'emergència o pobresa, sota la garantia d'organismes i entitats estatals i internacionals que assegurin l'assoliment dels grans compromisos continguts en els Objectius de Desenvolupament Sostenible, el que suposa promoure l'interès de l'alumnat per la realitat internacional i els problemes existents en el món en què vivim, relacionant les problemàtiques locals amb les globals, i proposant alternatives per a la consecució d'un món més equitatiu i sostenible.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Primer i segon

A. Reptes del món actual.

- Objectius de Desenvolupament Sostenible.
 - Debat sobre els dilemes del món actual, punt de partida per al pensament crític i el desenvolupament de judicis propis.
 - Valoració de les accions, tant individuals com col·lectives, que permeten avançar en la implementació de l'Agenda 2030.

- Ubicació espacial
 - Representació de l'espai, orientació i escales.
 - Utilització de recursos digitals i Tecnologies de la Informació Geogràfica (TIG) en l'elaboració i interpretació de mapes, esquemes, imatges i gràfics de diferent tipologia.

- Emergència climàtica:
 - Reconeixement dels elements i factors que condicionen el clima i el seu impacte sobre les activitats humanes.
 - Identificació, prevenció i resiliència de la població davant de les catàstrofes naturals i els efectes del canvi climàtic, tot incidint en els beneficis d'incloure els joves en la gestió dels desastres mediambientals.

- Biodiversitat, recursos naturals i desigualtat.
 - Identificació dels processos, dinàmiques i amenaces dels ecosistemes planetaris. Valoració de la riquesa i conservació del patrimoni natural.
 - Anàlisi de l'acció humana en l'alteració dels ecosistemes i descripció de casos que se'n deriven, especialment en entorns propers, cercant causes i conseqüències.
 - Diferenciació dels recursos renovables i no renovables, anàlisi de la seva desigual distribució i identificació d'algunes conseqüències i tensions que se'n deriven.

- Prevenció de riscos.
 - Identificació dels principals riscos d'origen natural com inundacions, incendis o epidèmies, i d'origen tecnològic, com el nuclear, el químic o la contaminació d'aigües.
 - Caracterització de les accions encaminades a prevenir aquests riscos.

- Tecnologies de la informació i societat del coneixement.
 - Maneig i utilització segura de dispositius, aplicacions informàtiques i plataformes digitals, valorant les seves aportacions a la geografia i la història.
 - Cerca, tractament de la informació i elaboració de coneixement.

- Introducció als objectius i estratègies de les ciències socials i ús dels seus procediments, termes i conceptes en la formació de persones amb capacitat crítica.
- Desafiaments demogràfics al món actual.
 - Estudi de la composició i estructures demogràfiques a diferents escales.
 - Aplicació dels conceptes bàsics de demografia a la comprensió de dinàmiques demogràfiques actuals i els moviments migratoris, analitzant les seves causes i conseqüències.
 - Identificació dels factors que expliquen la desigual distribució de la població i anàlisi dels desafiaments, oportunitats i problemes actuals de viure al camp i a les ciutats.
- Concentració i distribució de la riquesa.
 - Representació i maneres de percebre la desigualtat.
 - Conscienciació i accions per a l'accés universal als béns bàsics i per a un repartiment just de la riquesa que permeti avançar cap a una societat més equitativa.
 - Reflexió sobre la qüestió del mínim vital.
- Igualtat de gènere.
 - Valoració i denúncia de situacions discriminatòries de les nenes i de les dones al món.
 - Qüestionament dels rols de gènere i la seva manifestació en tots els àmbits de la societat i la cultura, inclòs l'entorn escolar.

B. Societats i territoris.

- Mètodes de les ciències socials.
 - Recerca i metodologies per a la construcció del coneixement de les ciències socials.
 - Identificació i ús de les fonts històriques, arqueològiques i geogràfiques i la seva valoració com a patrimoni col·lectiu.
 - Participació en projectes conjuntament amb arxius, biblioteques i museus.
- Cronologia i temps històric.
 - Construcció i interpretació de línies del temps.
 - Aplicació de les variables històriques de canvi, continuïtat i simultaneïtat per a la comprensió de l'evolució de la humanitat com un procés no lineal.
- Origen de la humanitat.
 - Anàlisi multidisciplinària de l'origen de l'ésser humà i del sorgiment de les primeres formes d'organització social.
 - Estudi de les grans migracions humanes i el naixement de les primeres cultures.
- Primeres civilitzacions.
 - Interpretacions històriques del sorgiment de les civilitzacions i la influència dels condicionants geogràfics.
 - Reconeixement de les grans rutes comercials i les estratègies pel control dels recursos a l'antiguitat.
- Origen i evolució de l'organització social.

- Valoració de les desigualtats socials i les disputes pel poder des de l'antiguitat i en diferents contextos històrics.
 - Anàlisi de formes d'organització política del món antic, medieval i modern: democràcies, repúbliques, imperis i regnes.
 - Interpretació de la seva evolució i comparació entre algunes formes d'organització política, incidint en els aspectes referits a la desigualtat entre els grups socials.
- Les arrels de la cultura occidental.
 - Identificació del llegat cultural del món clàssic i de la civilització islàmica i valoració de les seves aportacions a Europa.
 - Anàlisi de les petjades d'aquest llegat en el patrimoni material i immaterial.
- Religió i organització social.
 - Anàlisi de les relacions entre religió i poder en el context del sorgiment de les grans religions politeistes i monoteistes, així com el paper de l'Església en la configuració de cultures i mentalitats.
 - Descripció de les persecucions i conflictes per motius religiosos i ideològics, i paral·lelismes amb fets o situacions de l'actualitat.
- Evolució dels sistemes econòmics i dels models d'organització social.
 - Valoració crítica de la distribució desigual dels recursos i del treball des de la prehistòria fins a l'edat moderna.
 - Comparació amb situacions i fets de l'actualitat.
- Territori i paisatge.
 - Anàlisi de l'evolució de la ciutat i el món rural al llarg de la història.
 - Valoració i conservació dels components ambientals, històrics, artístics i culturals del paisatge.
- Violència i conflictes armats.
 - Identificació de les causes i conseqüències d'alguns conflictes en diferents èpoques històriques.
 - Valoració de la necessitat de trobar solucions dialogades als problemes.
- L'ampliació del món conegut i les civilitzacions no europees.
 - Contextualització dels grans viatges, descobriments i sistemes d'intercanvi en l'Edat Moderna.
 - Reflexió sobre la geopolítica i les disputes per l'hegemonia, incidint en les seves conseqüències.
 - Valoració crítica de la visió eurocèntrica del món.
- Les persones invisibilitzades de la història.
 - Conscienciació sobre la marginació, segregació, control i submissió de les dones, els esclaus i altres col·lectius a la història de la humanitat.
 - Posada en valor del protagonisme individual i col·lectiu de les dones al llarg de la història.
 - Reconeixement de la resistència a l'opressió com a dret fonamental dels pobles.
- Evolució de les expressions artístiques i culturals.
 - Anàlisi i valoració de la diversitat i riquesa de les expressions artístiques i culturals a partir de fonts diverses i de l'observació directa i indirecta dels estils i obres.

- Conscienciació sobre el respecte i conservació del patrimoni material i immaterial.
- Ciència, medicina i avenços tecnològics.
 - Reconeixement de la lluita contra epidèmies i pandèmies, i comparació amb fets i situacions de l'actualitat.
 - Contrast i anàlisi crítica de les supersticions i desinformacions davant les explicacions racionals i empíriques.
- El llegat històric.
 - Reflexió sobre la construcció d'identitats a partir de l'herència cultural i els processos històrics viscuts en una comunitat i territori.
 - Aplicació dels coneixements històrics a la comprensió i identificació d'alguns dels problemes de l'actualitat.

C. Compromís cívic.

- Dignitat humana i drets universals.
 - Reconeixement dels drets i deures individuals i col·lectius, identificant i rebutjant les situacions de desigualtat, injustícia i discriminació.
 - Comparació dels Drets de l'Infant actuals amb la situació dels infants i joves en altres èpoques històriques.
- Alteritat.
 - Respecte i acceptació de l'altre, incorporant visions i perspectives contraposades d'un relat o d'una interpretació.
 - Defensa de comportaments no discriminatoris i contraris a qualsevol actitud diferenciadora i segregadora.
- Igualtat de gènere.
 - Reconeixement i denúncia del masclisme en la història i l'actualitat.
 - Posicionament a favor de manifestacions i conductes no sexistes.
- Convivència cívica i cultura democràtica.
 - Identificació dels trets fonamentals de les societats democràtiques, valorant les consecucions de la democràcia com a sistema polític.
 - Participació en projectes comunitaris de l'entorn, mostrant empatia i accions de suport a col·lectius en situacions de pobresa, vulnerabilitat i exclusió social.
 - Interès davant els reptes i problemes d'actualitat a l'àmbit local i global, deixant-ne constància mitjançant produccions diverses.
- Consciència ambiental.
 - Implicació en la defensa de la biodiversitat i la protecció del medi ambient.
 - Recerca d'actuacions orientades a aconseguir una mobilitat sostenible.
- Conservació i defensa del patrimoni històric, artístic i cultural.
 - Compromís per la defensa i preservació del llegat artístic i cultural, distingint-ne la diversitat, així com de la memòria històrica en la seva pluralitat.
- Les xarxes socials.
 - Conscienciació sobre la seguretat i prevenció dels riscos i perills de l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació.
 - Reflexió sobre les maneres de participar en les xarxes socials.

- Gestió de les emocions.
 - Identificació de les emocions pròpies i dels altres, i la seva importància en comportaments individuals i col·lectius.
- Ús del temps de lleure i hàbits de salut i de consum.
 - Caracterització i reflexió sobre diferents formes de vida i l'ús del temps de lleure en el passat i en el present, i reconeixement d'hàbits saludables.
- Ciutadania europea i cooperació internacional.
 - Consideració de diferents idees i actituds en el projecte de construcció d'una ciutadania europea i global inclusiva i solidària, des del diàleg i l'empatia.

3r i 4t ESO

A. Reptes del món actual.

- Objectius de Desenvolupament Sostenible.
 - Identificació dels reptes de desenvolupament sostenible i de les accions que permeten avançar en l'Agenda 2030.
 - Reconeixement dels moviments, causes i lideratges en pro de l'emergència climàtica, la sostenibilitat i l'equitat en diferents moments i llocs del planeta i des de perspectives diverses.
- Consciència global i sostenibilitat.
 - Identificació de les característiques del sistema-món i de la interdependència entre països.
 - Relació entre factors naturals i antròpics a la Terra.
 - Adquisició d'estils de vida respectuosos amb els recursos, saludables i socialment compromesos.
- Tècniques i mètodes de recerca de les ciències socials.
 - Anàlisi de textos, interpretació i elaboració de mapes, esquemes i síntesis, representació de gràfics i interpretació d'imatges a través de mitjans digitals accessibles.
 - Aplicació de tècniques d'informació geogràfica i d'anàlisi espacial en la interpretació d'alguns fenòmens.
 - Ús de mitjans, gèneres i formats digitals diversos per crear continguts i comunicar resultats de recerques.
- Societat de la informació i cultura mediàtica.
 - Cerca, tractament de la informació, ús de dades en entorns digitals, interpretació de les fonts i avaluació de la fiabilitat.
 - Anàlisi i valoració dels arguments que sustenten els diferents posicionaments davant de fets i fenòmens.
 - Identificació de les notícies falses i enganyoses.
 - Ús de mitjans audiovisuals per crear produccions personals i col·lectives i comunicar recerques.
- Migracions i interculturalitat.
 - Reconeixement dels factors de diversitat social, etnicocultural i de gènere i la seva contribució a la cultura i a la societat.

- Identificació de les característiques de les cultures originàries d'indrets sotmesos a la dominació i a l'aculturació.
- Participació en activitats que promoguin actituds de respecte envers persones i col·lectius per mitjà del diàleg i d'una aproximació intercultural.
- Global i local.
 - Aplicació dels mètodes de recerca de les ciències socials en l'anàlisi problematitzada i multicausal de fenòmens de l'entorn i dels seus vincles amb fenòmens globals.
 - Establiment d'anàlisis comparades de l'espai natural, rural i urbà, la seva evolució i els reptes de futur.
- Economia i sostenibilitat.
 - Identificació de les estructures econòmiques al món actual, els canvis dels sectors productius i el funcionament del mercat.
 - Reconeixement dels límits del creixement econòmic i les desigualtats generades en l'àmbit global i local.
 - Caracterització de les energies renovables i de l'economia circular.
 - Proposta d'alternatives des d'una perspectiva ecosocial.
- Geopolítica, conflictes i cultura de la pau.
 - Identificació dels focus de conflicte en el món actual i les seves causes, així com de les conseqüències del comerç d'armes.
 - Valoració del diàleg i de la cooperació com a formes pacífiques de resolució de conflictes.
 - Col·laboració en la prevenció i resolució de conflictes des d'un enfocament restauratiu en entorns escolars i comunitaris.
- Desigualtats i justícia social.
 - Identificació de les desigualtats i injustícies en el context local i global.
 - Participació en projectes que promoguin el respecte i la solidaritat amb persones i col·lectius desfavorits de l'entorn i la cohesió social.
- Equitat de gènere i d'opcions afectivosexuals.
 - Reconeixement dels moviments, causes i lideratges en pro de l'equitat de gènere i d'opció afectivosexual.
 - Participació en debats i projectes per a l'eliminació de les desigualtats, discriminacions i violències.

B. Societats i territoris.

- Recerca en les ciències socials.
 - Aplicació de metodologies de recerca en l'anàlisi i interpretació de problemes socials rellevants, individualment i en equip.
 - Comunicació argumentada dels resultats obtinguts.
 - Ús específic del lèxic relatiu als àmbits històric, artístic i geogràfic.
- Fiabilitat de les fonts.
 - Ús de fonts històriques i geogràfiques per a la construcció del coneixement sobre el passat recent i fenòmens actuals.
 - Contrast i valoració crítica d'informacions diferents, incloses les dels mitjans de comunicació, sobre un mateix fet o fenomen, valorant solucions i alternatives als problemes.

- Consciència històrica.
 - Elaboració de judicis propis i argumentats davant de problemes d'actualitat contextualitzats històricament, i defensa i exposició crítica a través de presentacions i debats.
 - Establiment de relacions entre la cronologia històrica general i la història familiar, comunitària i local.
- Transformació i revolució.
 - Anàlisi de les permanències i canvis a l'època contemporània.
 - Interpretació de les transicions, revolucions i resistències a la Catalunya i l'Espanya contemporànies i els seus lligams internacionals.
- La construcció de les democràcies.
 - Establiment de relacions multicausals en la construcció de les democràcies modernes i els orígens dels totalitarismes en el segle XX: la lluita per la llibertat, la igualtat i els drets humans.
 - Interpretació dels processos d'evolució i d'involució i dels reptes pendents de l'actual democràcia.
- Sistemes econòmics i desigualtat.
 - Interpretació dels fonaments del sistema capitalista i la seva relació amb el colonialisme i l'imperialisme.
 - Anàlisi crítica de les noves formes de subordinació econòmica i cultural.
 - Identificació de les principals fites de les lluites socials i laborals contemporànies i els reptes pendents de l'estat del benestar.
- Població, territori i recursos.
 - Interpretació de les transformacions del territori per l'acció humana i la distribució desigual dels recursos i del treball.
 - Anàlisi dels cicles demogràfics mundials i locals i de les migracions al llarg de la història i en el món actual.
- Sostenibilitat i producció d'aliments.
 - Reconeixement dels factors implicats en el canvi climàtic, les seves conseqüències i de les mesures per revertir-lo a escala global i local.
 - Conceptualització de la sobirania alimentària, valorant el consum responsable i de proximitat.
 - Establiment de relacions entre l'equitat i el desenvolupament sostenible.
- Conflictes i violències al món actual.
 - Establiment de relacions causals en alguns conflictes i violències del segle XX i XXI i de les seves conseqüències en el present.
 - Caracterització dels genocidis i dels crims contra la humanitat.
 - Valoració de la cultura de la pau i de la mediació com a formes de gestió dels conflictes.
- Geopolítica i globalització.
 - Identificació dels fonaments geoestratègics des de la segona meitat del segle XX fins a l'actualitat: la política de blocs, els conflictes de la descolonització i el paper dels organismes internacionals.
 - Valoració de la interdependència dins el sistema-món.
- Catalunya i Espanya a l'època contemporània.

- Contextualització de les principals transformacions polítiques, econòmiques, socials i culturals, incidint en la Segona República, la guerra, el franquisme i la transició democràtica.
- Identificació de les lluites i moviments socials i d'emancipació nacional.
- Paisatge i territori.
 - Interpretació de les transformacions del territori i del paisatge a Catalunya i Espanya: causes de la despoblació i de la concentració urbana i conseqüències de la petjada humana.
 - Actitud proactiva en la preservació dels paisatges i reconeixement dels programes de protecció.
 - Identificació dels reptes en la gestió del territori a Catalunya.
- Perspectiva de gènere.
 - Identificació dels moviments, causes i lideratges que treballen per a l'equitat i la no discriminació per raó de gènere i d'opció afectiva i sexual al llarg dels segles XX i XXI.
 - Reconeixement de les aportacions de les dones en diferents àmbits socials, culturals, artístics, econòmics i polítics.
- Cultura, arts i patrimoni.
 - Caracterització d'algunes manifestacions artístiques i culturals que conformen la diversitat del món actual.
 - Actitud proactiva i respectuosa per la conservació del patrimoni material i immaterial de l'entorn.
 - Coneixement dels espais i organismes que vetllen per la conservació i difusió dels elements del patrimoni natural i artisticocultural.
- Salut, ciència i tecnologia.
 - Descobriments de les grans fites en la transformació científica i tecnològica.
 - Establiment de relacions entre la ciència i la tecnologia, la dimensió ètica i social i la sostenibilitat.
 - Identificació dels reptes de la societat de la informació i de la seva relació amb els canvis culturals i socials.
 - Reconeixement del dret individual i col·lectiu a la salut i al benestar.
- La Unió Europea dins el món.
 - Caracterització dels principals fets del procés de constitució de la Unió Europea i de les seves institucions.
 - Identificació dels reptes de la Unió Europea dins el sistema-món.
 - Participació en projectes amb estudiants de països europeus.
- Normes i lleis per garantir els drets individuals i col·lectius.
 - Coneixement dels principals ordenaments jurídics d'àmbit autonòmic, estatal, europeu i internacional com a garante de drets i llibertats per a l'exercici de la ciutadania.
- La memòria democràtica.
 - Distinció i complementaritat entre la història i la memòria.
 - Preservació de les memòries plurals de persones i col·lectius de l'entorn proper.
 - Valoració de la funció de la memòria històrica en la construcció del futur.

C. Compromís cívic local i global.

- Dignitat humana i drets universals.
 - Identificació de les principals fites en la Declaració Universal dels Drets Humans i dels reptes pendents.
 - Debat dels problemes que afecten la dignitat de les persones, superant estereotips i prejudicis.
- Pluralitat i riquesa culturals.
 - Reconeixement del concepte plurinacional de l'estat i de la necessitat de preservació de les llengües i les cultures com a font de riquesa compartida.
- Cultura i inclusió.
 - Participació en mesures i accions a favor de la igualtat i de la plena inclusió.
 - Actitud oberta i receptiva davant de formes culturals diverses i, en especial, de col·lectius minoritzats.
- Equitat de gènere.
 - Reconeixement de les principals fites en la lluita per la igualtat real de dones i homes i dels marcs legislatius.
 - Identificació dels principals motius de discriminació per raó de sexe i d'orientació sexual a Catalunya i Espanya.
 - Posicionament de rebuig de la violència masclista, homòfoba i transfòbica.
- Responsabilitat ecosocial.
 - Assumpció de compromisos davant dels Objectius del Desenvolupament Sostenible per mitjà d'accions que generin valor afegit.
 - Implicació en la defensa i la protecció del medi ambient i dels paisatges a través de la participació en projectes comunitaris i en la difusió de les accions.
- Ciutadania i compromís cívic.
 - Ús de la mediació i de la gestió pacífica dels conflictes en l'àmbit escolar i comunitari.
 - Col·laboració en projectes de l'entorn proper que lluitin per l'equitat i la no discriminació.
 - Reconeixement del caràcter inacabat de la lluita pels drets humans i la democràcia.
- El patrimoni cultural i artístic.
 - Participació en accions de posada en valor i difusió del patrimoni local amb actitud col·laborativa i emprenedora.
- Ciutadania ètica digital.
 - Reflexió crítica sobre les oportunitats i els reptes de la societat de la informació i de les xarxes socials.
 - Ús responsable, col·laboratiu i ètic de les plataformes virtuals.
 - Actitud oberta a l'aprenentatge permanent al llarg de la vida.
- Les cures i la comunitat.
 - Assumpció de responsabilitats individuals i col·lectives per contribuir a la cura i al benestar dels membres de la comunitat escolar i de l'entorn.
 - Participació en activitats intergeneracionals i de voluntariat.
- Benestar i sensibilitat.

- Expressió de les emocions a partir d'un concepte assertiu sobre la pròpia imatge i de la sensibilitat i el respecte per la diversitat.
- Superació dels estereotips i els prejudicis i actitud oberta per incorporar les experiències i sabers dels altres.
- Consolidació d'hàbits de salut física i mental, individuals i col·lectius.

Cultura Clàssica

Introducció

L'assignatura de Cultura clàssica és una matèria optativa que pretén aportar a l'alumnat coneixements sobre la contribució del món clàssic a la civilització occidental en els àmbits literari, artístic, cultural i científic, entre d'altres, per tal que reconeguin i valorin críticament alguns elements comuns provinents del món clàssic. Per aquest motiu, aquesta matèria vol contribuir a la millora de la formació humanística de l'alumnat, proporcionant una base sòlida per assentar coneixements no únicament de les ciències humanes i socials, sinó també de disciplines científiques i tècniques.

En la mesura en què la civilització occidental no es pot entendre sense la presència de la tradició cultural grecoromana que, tant o més que d'altres, li confereix elements unitaris característics, a partir de la comparació constant entre el nostre món i els diferents aspectes dels clàssics grecoromans, l'alumnat ha de copsar aquells àmbits en què som hereus directes d'aquesta cultura, aquells en què ho som de forma indirecta perquè han estat reinterpretats pels homes i les dones d'altres èpoques, i aquells altres en què hi ha clares divergències, fruit de l'assimilació d'altres tradicions i de la mateixa evolució històrica.

Les competències específiques d'aquesta matèria s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers es vertebraran al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

Els sabers de Cultura clàssica s'organitzen en tres blocs:

- Grècia i Roma com a civilitzacions històriques
- Iniciació als elements bàsics de les llengües i literatures grega i llatina

- L'herència de la cultura clàssica

En el primer bloc es pretén que l'alumnat compregui la dimensió temporal i espacial dels fenòmens lligats a la civilització clàssica, i que sigui capaç de reconèixer aspectes diversos de la cultura grecollatina pel que fa a la llengua, la literatura, la filosofia, la ciència, la tècnica, l'urbanisme, l'arquitectura i les arts plàstiques, entre d'altres, identificant elements unitaris i plurals. En aquest sentit, l'alumnat haurà de transferir coneixements adquirits en el marc d'altres matèries i, especialment, de les ciències socials.

El segon bloc pretén iniciar l'alumnat en la dimensió lingüística de la civilització grecoromana, basada sobretot en elements de l'alfabet i del lèxic, i incorporant també alguns continguts de literatura. Les relacions d'aquest bloc amb les llengües i literatures catalana i castellana, així com amb la primera o segona llengua estrangera, són també molt estretes, cosa que possibilita que l'alumnat transfereixi coneixements d'una matèria a una altra.

Finalment, el tercer bloc vol donar eines als i les alumnes perquè reconeguin i valorin críticament les aportacions de la civilització clàssica en la conformació de la cultura que li és pròpia, tot respectant la diversitat d'identitats culturals. Implica, doncs, el desenvolupament per part de l'alumnat de la sensibilitat estètica i la capacitat de reflexió crítica en valorar la pervivència de la cultura clàssica en contextos diversos, tot adquirint la consciència de pertinença a una cultura que comparteix arrels comunes amb d'altres. A més, el fet que certs elements de la cultura clàssica estiguin a la base d'algunes de les formes vigents de pensament i organització política permet establir un lligam entre els continguts de la matèria i els de cultura i valors ètics.

Catalunya conserva importants restes patrimonials del seu passat grec i romà, la qual cosa possibilita en molts casos l'anàlisi directa dels elements materials del passat. Ara bé, el contingut de la matèria no se circumscriu únicament al conjunt de creacions culturals perdurables —incloent-hi els textos escrits—, sinó que té en compte valors intangibles que han inspirat o inspiren diversos àmbits i manifestacions de les societats.

En tots els casos convé, però, plantejar la didàctica d'aquesta matèria de manera que els i les alumnes que s'apropen a la cultura clàssica la percebin no com una qüestió desconnectada del seu món, sinó com un component més, per molt que quedi aparentment desdibuixat dins l'ampli marc de la cultura contemporània. És per això que convé no cenyir-se únicament a un passat llunyà i distant, per bé que aquest pugui suscitar interès per si mateix, sinó partir també de referents actuals per copsar l'influx de la cultura grecollatina, mitjançant contextos d'aprenentatges significatius que proporcionen ponts d'unió entre el passat grecoromà i l'actualitat de l'alumnat. És aleshores quan caldrà aprofundir en el coneixement de la cultura clàssica pròpiament dita, modificada, adaptada i reinterpretada per les societats al llarg dels segles i fins a l'actualitat.

En la societat del coneixement, la digitalització comporta canvis a tot el cicle de l'aprenentatge: des de la cerca i el tractament de la informació fins a la generació de nou coneixement (personal) i la seva transmissió. En tant que el coneixement es construeix a partir de la interacció amb l'entorn, les competències digitals s'han de considerar com a agents actius dels aprenentatges, ja que faciliten aquesta interacció.

Competència específica 1.

Analitzar i diferenciar els diferents models d'organització política, social, econòmica i territorial del període grecoromà amb el moment històric present per ser conscient de les arrels clàssiques del món actual.

Criteris d'avaluació

- 1.1. Identificar i establir els espais geogràfics on es va desenvolupar la civilització grega i romana, i quins van ser els seus sistemes polítics i econòmics més representatius, així com les institucions que van vertebrar la seva societat, per mitjà de mapes, plànols i diverses fonts històriques, tot identificant, a més, els elements de canvi i continuïtat entre ambdues civilitzacions.
- 1.2. Justificar i valorar la importància i de la influència dels fets històrics del període grecoromà respecte al moment històric present, per mitjà de l'anàlisi comparativa de textos antics i moderns en els seus més variats formats.
- 1.3. Valorar críticament les formes de vida, costums i actituds de la societat romana en comparació amb els de les nostres societats a partir del contingut de fonts gregues i llatines en diferents suports, aplicant la perspectiva de gènere.

Aquesta competència pretén que els i les alumnes prenguin consciència que són ciutadans d'un món global que arrela en el món clàssic. Així doncs, el món actual, en una part molt important i significativa, és fruit de la cosmovisió grecoromana.

L'assoliment d'aquesta competència ha de permetre a l'alumnat relacionar fets, causes i conseqüències esdevinguts en el període grecoromà, i explicar part de l'ideari en què es basa la manera d'entendre la política, l'economia, la societat i el territori avui dia.

Competència específica 2.

Analitzar i avaluar críticament les cosmovisions que contenen les manifestacions culturals grecoromanes amb l'objectiu d'establir vincles amb les manifestacions cultural actuals, fent ús d'eines digitals per a la cerca i el tractament de la informació.

Criteris d'avaluació

- 2.1. Llegir i interpretar manifestacions culturals grecoromanes a partir del seu context històric, així com la intencionalitat de llurs autors o autores.
- 2.2. Relacionar les manifestacions culturals grecoromanes amb manifestacions culturals d'èpoques posteriors, a partir d'imatges, fotografies i reproduccions de pintures, escultures, edificacions, ceràmiques, joies, fragments d'obres literàries, documents, etc.
- 2.3. Analitzar els canvis i continuïtats que es donen en les manifestacions culturals actuals d'arrel grecoromana, tenint en compte la seva evolució històrica, plantejant la seva perspectiva de futur i desenvolupant estratègies de cerca d'informació en diferents suports (amb especial referència als digitals) i d'argumentació i exposició oral a l'aula, tot mostrant interès, respecte i empatia per les opinions i argumentacions dels companys i companyes.

Per interpretar les cosmovisions que contenen les manifestacions culturals grecoromanes s'han d'analitzar prèviament aquestes manifestacions. Per «analitzar» s'entén el fet d'identificar, comparar i contrastar elements. Així doncs, i per tal d'acordar la definició dels conceptes, identificar correspondria a reconèixer els elements constitutius de l'observació. Per la seva banda, «comparar» equivaldria a considerar si aquests elements tenen algun tipus de relació. Finalment, «contrastar» seria aprofundir en el tipus de relació que s'estableix entre els elements.

Per a l'assoliment de la competència és necessari el coneixement de les manifestacions culturals grecoromanes (l'arquitectura, la pintura, l'escultura, els mosaics, els monuments de caràcter representatiu) i les habilitats que desenvolupa l'alumnat per interpretar-les, apreciar-les i gaudir-ne. Tot això, des d'una actitud empàtica i respectuosa, que permeti situar cada manifestació o producció cultural en el context en què ha estat creada, vincular-la als seus creadors, sempre que sigui possible, i contextualitzar-la en la seva època. Això permetrà a l'alumnat interpretar la cosmovisió del món i la finalitat amb què es va realitzar.

Aquesta competència haurà de mobilitzar el coneixement de les principals tècniques, estils, recursos, convencions i finalitats dels diferents llenguatges artístics utilitzats per la cultura grecoromana. En aquest sentit, cal destacar aquelles obres, persones i manifestacions més importants d'aquesta cultura, així com el patrimoni cultural grecoromà que ens ha arribat, tant material com immaterial, fent especial èmfasi en allò que tenim present en la nostra societat. Així mateix, també cal valorar les creacions que ens han llegat les dones del món grecoromà, com a eines molt importants per a una educació igualitària i no sexista.

A més, el diàleg entre passat, present i futur ha de permetre comprendre les finalitats socials i artístiques de les diverses manifestacions culturals que s'han creat a partir del món grecoromà. Aquesta competència comporta identificar la rellevància representativa, expressiva i comunicativa que els factors estètics han tingut i tenen en la vida quotidiana de les persones i de les societats.

Competència específica 3.

Valorar i argumentar el patrimoni cultural grecoromà com a herència rebuda del passat, per defensar-ne la conservació.

Criteris d'avaluació

3.1. Identificar, reconèixer i valorar les principals manifestacions artístiques grecoromanes en el seu context històric a partir de la lectura de textos grecs i llatins en traducció i d'imatges contingudes en ceràmiques i en estàtues d'època grega i romana, sense renunciar a denunciar aquelles expressions que atempten contra la igualtat de gènere i d'oportunitats i que, segons els criteris actuals, mereixen un clar rebuig.

3.2. Entendre i valorar el concepte de *patrimoni cultural* (material i immaterial) com a herència pròpia del passat, amb la qual el poble viu el present i el transmet a generacions futures, tot analitzant exemples concrets que permetin rastrejar la seva continuïtat des de l'antiguitat fins als nostres dies.

3.3. Investigar, de manera guiada, el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de les civilitzacions grega i romana, amb l'objectiu d'actuar de forma adequada, empàtica i respectuosa vers aquest patrimoni, interessant-se pels processos de construcció, preservació, conservació i restauració i per aquelles actituds cíviques que n'asseguren la sostenibilitat.

3.4. Valorar les implicacions culturals, econòmiques i identitàries, de memòria històrica i de convivència que hi ha al darrere de la conservació i la difusió del patrimoni cultural grecoromà, a través de la comprensió i assimilació dels conceptes de colonització i romanització.

Aquesta competència fa referència al coneixement de les obres i manifestacions més destacables del patrimoni cultural grecoromà, amb l'objectiu de valorar-lo i preservar-lo.

El domini d'aquesta competència implica identificar els principals productes i expressions del patrimoni artístic i cultural grecoromà i, alhora, contribuir a difondre el seu coneixement. La participació en la vida cultural de la pròpia comunitat, de manera progressivament autònoma, ha de tenir com a objectiu el foment d'un compromís envers totes les formes culturals i artístiques, i suposa conèixer l'abast cívic del concepte de patrimoni, com a dret de les comunitats i també com a deure d'involucrar-se en la seva defensa i preservació per a les generacions futures.

L'ús didàctic del patrimoni grecoromà pot ajudar a entendre les societats actuals com a resultat d'un procés d'evolució històrica, ja que constitueix una herència que vincula arrels culturals i tradicions i permet valorar els canvis i les continuïtats de maneres de viure, mentalitats, gustos estètics, i també l'organització política, econòmica i social. A més, pot ajudar a enfortir la cultura i els valors d'una ciutadania democràtica, facilitar la cohesió i ser instrument per a una renovació cultural. És important valorar no només el conjunt de creacions culturals perdurables, sinó també els valors intangibles que han inspirat o inspiren diversos àmbits i manifestacions de la societat grecoromana. Convé, així mateix, no cenyir-se únicament a un passat llunyà i distant, per bé que pugui suscitar interès per si mateix, sinó partir també de referents actuals per copsar l'influx de la cultura grecollatina.

Finalment, cal que l'alumnat desenvolupi actituds positives envers el patrimoni, ja que valorar el patrimoni implica establir un compromís personal amb aquesta herència que ens envolta i que ha tingut molt a veure amb el que som ara.

Competència específica 4.

Percebre i valorar com a llengües originàries la llengua grega i la llengua llatina i conèixer els principals autors i autores de la seva literatura, per ser conscient de l'estreta dependència de les llengües i literatures actuals respecte dels seus referents grecoromans.

Criteris d'avaluació

4.1. Valorar críticament i adequar-se a la diversitat lingüística i cultural a la qual donen origen el grec i el llatí, identificant i explicant semblances i diferències entre els elements lingüístics de l'entorn de l'alumnat, relacionant-los amb els de la cultura pròpia i desenvolupant una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb els valors democràtics.

4.2. Inferir significats de termes grecs i llatins aplicant els coneixements lèxics i fonètics d'altres llengües del repertori individual de l'alumnat, sobre la base de l'anàlisi comparativa de les llengües grega i llatina i la llengua o llengües d'ús habitual per part de l'alumnat.

4.3. Analitzar i explicar de manera oral, escrita o multimodal el caràcter clàssic i humanista de les diverses manifestacions literàries i artístiques de la civilització grega i llatina, utilitzant un vocabulari correcte i una expressió adequada.

Aquesta competència implica conèixer l'origen de les llengües pròpies i de moltes altres que es parlen a Europa, a partir de les llengües grega i llatina, així com el seu origen indoeuropeu, contribuint d'aquesta manera a la millora de la competència plurilingüe i afavorint la reflexió de l'alumnat sobre el funcionament de les llengües que conformen el seu repertori lingüístic. Cal aprofundir especialment en les llengües romàniques, com a filles que són de la llengua llatina, i valorar el concepte de parentiu

entre totes aquestes llengües, específicament entre la catalana i la castellana, mostrant respecte per totes elles i aprofundint en l'estudi del seu origen i la seva evolució.

Així mateix, aquesta competència també comporta adquirir uns mínims coneixements sobre els principals autors i autores i obres de la literatura grega i llatina, i relacionar-los amb les literatures romàniques, especialment amb la catalana i castellana. Quan parlem de coneixements mínims, ens referim a tractar sintèticament els autors i autores més significatius del món grecoromà, però sobretot les obres que han esdevingut herència indissociable respecte a la literatura occidental i, fins i tot, mundial.

Sabers

Els sabers es formulen en relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Grècia i Roma com a civilitzacions històriques

- Localització en el temps i en l'espai de Grècia i Roma en el context geogràfic de la Mediterrània al llarg de la història.
- Identificació de les primeres formes de pensament racional sorgides en la Grècia antiga i la seva influència en la tradició filosòfica posterior, a partir de la lectura comparada de textos d'un nivell assequible per a l'alumnat.
- Valoració de la importància de les primeres aportacions científiques dels grecs i la seva continuïtat i desenvolupament en el món científic i tècnic de l'època romana.
- Caracterització de l'origen mític del món segons els grecs i els romans i comparació amb altres cosmogonies antigues i modernes.
- Identificació de les divinitats gregues i romanes, així com dels principals relats mítics i d'altres formes de religiositat popular, especialment al món romà, establint paral·lelismes amb el present.
- Reconeixement dels principis de l'urbanisme grec i, sobretot, romà, i valoració de la importància del món urbà en la civilització clàssica, tot localitzant les ciutats principals, els edificis urbans més representatius i algunes de les grans obres públiques, per observació directa o indirecta.
- Identificació dels elements que configuren l'art clàssic i dels canvis i continuïtats entre Grècia i Roma, localitzant, analitzant i valorant els elements patrimonials d'època clàssica a Catalunya.

-Anàlisi d'aspectes de la vida quotidiana (lleure, costums, relacions familiars i socials) entre els grecs i els romans, a partir de reconstruccions històriques en suports diversos, inclosos els mitjans audiovisuals i eines digitals.

Iniciació als elements bàsics de les llengües i literatures grega i llatina

-Localització en el temps i en l'espai de les llengües grega i llatina i la seva difusió en el món antic i actual.

-Identificació de les arrels comunes de les llengües grega i llatina i de les seves relacions amb altres famílies lingüístiques a partir d'exemples de contextos històrics i lingüístics diferents.

-Identificació dels trets bàsics dels alfabetos grec i llatí i comparació amb alfabetos d'altres llengües a partir d'exemples pràctics.

-Comparació d'alguns elements estructurals de la llengua pròpia amb les llengües grega i llatina com a iniciació al concepte de llengua flexiva.

-Reconeixement de diversos tipus de fonts històriques escrites, identificant els sistemes d'escriptura, els diferents suports materials i les informacions que aporten al coneixement del passat.

-Identificació i presa de consciència de la diversitat lingüística de les llengües romàniques, valorant el seu origen comú.

-Identificació de llatínismes i d'ètims etimològics grecs en la llengua pròpia, així com d'elements del vocabulari culte i terminologia científicotècnica, a partir tant d'exemples concrets com de textos de dificultat progressiva.

-Caracterització dels principals gèneres literaris d'època clàssica i valoració de la literatura grecoromana com a expressió de la dimensió cultural i estètica de la llengua, a partir de fragments traduïts a les llengües d'aprenentatge, i identificació de la pervivència posterior d'aquests gèneres literaris per mitjà de fonts i suports diversos.

L'herència de la cultura clàssica

-Reconeixement de la pertinença a una cultura d'origen grecoromà, valorant críticament la incidència de les aportacions de la cultura clàssica.

-Identificació de les relacions d'intercanvi cultural entre grecs i romans i altres cultures coetànies en el camp de la literatura, l'art i el pensament, fonamentalment.

-Reconeixement i valoració de les diferents visions de la cultura clàssica al llarg de la història de la cultura occidental, especialment en els períodes de reivindicació del passat clàssic, tot interpretant l'ús que s'ha fet del llegat que li és propi.

-Anàlisi i valoració de les aportacions artístiques de l'antiguitat clàssica a partir d'exemples provinents del passat i del present.

-Reconeixement d'elements de la mitologia clàssica en manifestacions artístiques i culturals del món actual (arts plàstiques, arts escèniques, música, dansa, cinema).

-Caracterització dels valors, disposicions i costums fruit de l'herència clàssica en diversos camps (educació, pensament, dret i política, fonamentalment).

Digitalització

La matèria de Digitalització dona resposta a la necessitat d'adaptació a la forma en què la societat actual s'informa, es relaciona i produeix coneixement, i contribueix a satisfer les necessitats, individuals o col·lectives, que s'han anat establint de forma progressiva en la vida de les persones i en el funcionament de la societat i la cultura digital. La formació de la ciutadania actual requereix una atenció específica a l'adquisició dels coneixements necessaris per utilitzar els mitjans tecnològics de manera crítica, ètica, responsable i segura. Pel que fa als reptes i desafiaments de segle XXI, la matèria analitza la contribució de les tecnologies digitals al desenvolupament social i econòmic. També s'hi tracten temes com el consum responsable, l'adquisició d'hàbits saludables i el compromís davant de situacions d'inequitat i d'exclusió, ajudant a identificar els problemes derivats de la bretxa social d'accés i l'ús per a determinats col·lectius.

Així, davant dels desafiaments tecnològics que planteja la nostra societat, la matèria promou, a través de la participació de tot l'alumnat, el desenvolupament d'una ciutadania digital crítica i la consecució d'una igualtat efectiva entre homes i dones. De la mateixa manera, aquesta matèria tracta d'afavorir aprenentatges que permetin a l'alumnat fer un ús competent de les tecnologies, tant en la gestió de dispositius i entorns d'aprenentatge, com en el foment del benestar digital, la construcció del propi coneixement i el desenvolupament d'una identitat digital adequada. El caràcter interdisciplinari de la matèria contribueix a l'assoliment del Perfil competencial de sortida i a l'adquisició dels objectius d'etapa.

El valor educatiu d'aquesta matèria està associat a la integració de les seves competències específiques en els contextos de la vida quotidiana de la ciutadania, adquirint hàbits que es posen en joc constantment en una societat digital i que es constitueix com un dels eixos principals del currículum. Pretén proporcionar a l'alumnat competències en la resolució de problemes senzills a l'hora de configurar dispositius i perifèrics d'ús quotidià i la capacitat de plantejar solucions innovadores i creatives mitjançant l'ús d'eines de creació de continguts en suports digitals, creació d'aplicacions i continguts audiovisuals. En el mateix sentit, es fomenta l'aprenentatge permanent, mitjançant la integració i organització de continguts en entorns personals d'aprenentatge.

L'orientació de la matèria ha de permetre anar més enllà de l'aprenentatge en l'ús de les eines i recursos digitals; ha de possibilitar la resolució de problemes i situacions reals mitjançant el desenvolupament de solucions informàtiques. És per això que la integració de tots els continguts plantejats en un projecte és la metodologia de treball més adequada per la matèria, que incorpori habilitats d'emprenedoria i de comercialització de produccions digitals.

A més, a fi de protegir els dispositius, es promouen tècniques i estratègies per tenir cura del benestar digital, contribuint a generar una ciutadania digital crítica, informada i responsable. Tot això afavoreix el desenvolupament de l'autonomia, la igualtat i la inclusió.

En l'etapa d'Educació Primària l'alumnat inicia la seva alfabetització digital i comença a interactuar i comunicar-se en entorns digitals, fet que comporta aprendre a gestionar la seva identitat digital i protegir-la. Al llarg de l'Educació Secundària Obligatòria, la matèria de Tecnologia i Digitalització posa les bases i consolida els coneixements en competència digital, mentre que la de Digitalització tracta temes necessaris per a poder exercir una ciutadania digital activa i compromesa, completant així, aquest procés formatiu.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers, graduats a través dels cicles, es vertebraran al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

La matèria s'organitza en quatre blocs interrelacionats de sabers bàsics: *Dispositius digitals, sistemes operatius i de comunicació, Creació i publicació de continguts en suport digital, Seguretat i benestar digital i Ciutadania digital crítica*.

El primer bloc *Dispositius digitals, sistemes operatius i de comunicació* comprèn una sèrie de sabers relacionats entre si. Es parteix tant del coneixement de l'arquitectura i dels components que integren els dispositius digitals i els perifèrics connectats (maquinari) com de la gestió i configuració dels sistemes operatius (programari). L'objectiu és treballar els sabers de tipus procedimental, tant els relatius a la configuració i connexió de dispositius, com els de resolució de problemes que puguin aparèixer. També s'incideix en aquest bloc en l'adquisició d'hàbits de reutilització de materials i estalvi energètic.

El segon bloc *Creació i publicació de continguts en suport digital*, permet consolidar els coneixements relacionats amb l'alfabetització digital adquirits des dels primers anys de l'escolarització, aportant més recursos per a la recerca i selecció de la informació, per a la creació de continguts i per a la col·laboració i difusió dels seus aprenentatges. Es pretén, a més, l'adquisició de coneixements, destreses i actituds que permetin la creació i reutilització de continguts digitals, mantenint una actitud crítica amb la informació i de respecte als drets d'autoria i la propietat intel·lectual, per a un aprenentatge permanent. El conjunt d'eines digitals per la creació de continguts és molt diversa, i abasta recursos com llocs web, blogs, produccions multimèdia i programació d'aplicacions.

El bloc de *Seguretat i benestar digital* se centra en els tres pilars de la seguretat: el dels dispositius, el de les dades i el de la integritat de les persones. Es pretén que l'alumnat conegui i implementi mesures preventives per fer front als possibles riscos i

amenaces als quals els dispositius, les dades i les persones estan exposats en un món en el qual s'interactua constantment en entorns digitals. Es posa especial èmfasi en fer conscient, a l'alumnat, perquè prengui consciència de la importància de tenir cura de la identitat digital, la reputació, la privacitat de les dades i l'empremta digital que es deixa a la xarxa. En aquest bloc també es tracten problemes com els referits als discursos d'odi, el ciberassetjament, la suplantació d'identitat, els continguts inadequats i l'abús en els temps de connexió. Aquests assumptes poden suposar amenaces per al benestar psicològic i la salut emocional de l'alumnat. Es tracta doncs d'un bloc dirigit a promoure estratègies que permetin a l'alumnat prendre consciència d'aquesta realitat i generar actituds de prevenció, protecció i respecte pels altres i envers un mateix.

L'últim bloc, *Ciutadania digital crítica*, té per objecte la comprensió de la cultura digital com a font de progrés social i econòmic, valorant els impactes sobre la població i els motius que comporten la bretxa digital en determinats col·lectius.

També pretén que l'alumnat reflexioni sobre les interaccions que realitza a la xarxa, tot considerant la llibertat d'expressió, els protocols d'interacció i l'ús correcte de les llicències i propietat intel·lectual dels recursos digitals creats, reelaborats i compartits. El coneixement de les gestions administratives i les interaccions comercials en línia també són elements emergents que convé conèixer i que són presents en aquest bloc. La participació en línia i l'ètica en la societat connectada són temes importants per a una ciutadania digital crítica del present i del futur, per anar més enllà del consum passiu de pantalles, aplicacions o dades.

Tots aquests aprenentatges s'han d'aplicar a contextos, situacions reals i problemàtiques actuals. En aquest sentit, els Objectius de Desenvolupament Sostenible proporcionen aquestes situacions, especialment en els casos següents:

ODS 10 Reducció de les desigualtats. Aconseguir reduir les diferències ocasionades per la bretxa digital, minimitzant el risc d'exclusió.

ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles. Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles,

ODS 12. Consum i producció responsables. Garantir modalitats de consum i producció sostenibles

El desenvolupament de la matèria permet connectar amb la realitat de l'alumnat. El currículum acadèmic parteix dels dubtes i dificultats en relació amb els usos tecnològics particulars, socials, acadèmics i laborals. Ha de suposar un avenç informat i pràctic en la millora de la pròpia seguretat a la xarxa, en les interaccions amb les altres persones i amb les diferents aplicacions utilitzades per l'alumnat. Ha d'ajudar a entendre que Internet és un espai virtual on és necessari aplicar criteris per contextualitzar i contrastar la informació, les fonts i els seus propòsits, i que és una eina imprescindible per al desenvolupament de l'aprenentatge al llarg de la vida.

Competència específica 1.

Gestionar les eines i dispositius informàtics i de comunicació d'ús quotidià aplicant els coneixements de maquinari i sistemes operatius per resoldre problemes tècnics senzills.

Criteris d'avaluació

1.1 Connectar dispositius i gestionar xarxes locals aplicant els coneixements i processos associats a sistemes de comunicació amb fil i sense fil amb una actitud proactiva.

1.2 Gestionar, a nivell bàsic, sistemes operatius configurant-ne les característiques en funció de les necessitats personals.

1.3 Resoldre problemes tècnics senzills analitzant components i funcions dels dispositius digitals, avaluant les solucions de manera crítica i reformulant el procediment, si cal.

1.4 Fer un ús responsable dels dispositius i de la seva utilització per promoure la sostenibilitat, tot fomentant la reutilització i l'estalvi i l'eficiència energètica

La competència fa referència a la gestió de les eines i dispositius informàtics habituals de l'entorn de l'alumnat. L'ús estès de les tecnologies digitals implica que l'alumnat ha d'adquirir habilitats relatives al coneixement del maquinari i programari dels dispositius. També implica la seva configuració i la identificació i la resolució de problemes tècnics senzills, per aprofitar al màxim aquestes tecnologies.

La competència engloba aspectes tècnics relatius al funcionament dels equips, les aplicacions i programes requerits per al seu ús. Així mateix, cal considerar el paper que assumeixen actualment les tecnologies de la comunicació i la seva implicació a la societat. Per això, es considera fonamental abordar les funcionalitats d'Internet, els elements de diferents sistemes de comunicació i la incorporació de tecnologies emergents relatives a la digitalització i la connexió d'objectes (IoT).

Competència específica 2.

Idear solucions innovadores i creatives aplicant diferents formes de raonament, integrant-les en l'entorn personal d'aprenentatge tot fent ús de les eines i els recursos d'edició, la creació de continguts digitals i el desenvolupament d'aplicacions per optimitzar l'aprenentatge permanent.

Criteris d'avaluació

2.1 Cercar i seleccionar informació per a la ideació de solucions innovadores, amb responsabilitat i sentit crític.

2.2 Dissenyar solucions possibles a problemes plantejats aplicant diferents formes de raonament, com el pensament de disseny i el pensament computacional, tenint en compte les tecnologies emergents, la realitat virtual, augmentada i mixta

2.3 Generar o modificar, de forma individual o col·laborativa, continguts amb suport digital i creacions audiovisuals, integrant imatge, so i vídeo per la construcció de produccions multimèdia.

2.4 Desenvolupar aplicacions fent servir el programari i llenguatges de programació adients, per la resolució de problemes concrets tenint en compte criteris d'autoria i llicències d'ús.

2.5 Integrar els continguts digitals en entorns personals d'aprenentatge (pàgina web, espai al núvol, carpetes,...) autoregulant el propi aprenentatge de manera autònoma.

La presència d'elements tecnològics i mitjans digitals a les nostres vides és un fet que, progressivament, adquireix més transcendència. Per això, la competència inclou aspectes relacionats amb l'aprofitament apropiat de les estratègies de tractament d'informació i amb la generació de nou coneixement, mitjançant l'edició i el desenvolupament de continguts emprant aplicacions digitals, de manera que l'alumnat pugui desenvolupar la creativitat i l'esperit d'innovació per respondre als reptes que es presentin a la seva vida personal, acadèmica i professional. Així mateix, s'aborden les possibilitats que aporten les eines per a la comunicació i per al treball col·laboratiu, permetent compartir i difondre experiències, idees i informació de naturalesa diferent.

Tanmateix, per tal d'optimitzar i garantir un aprenentatge permanent en contextos formals, no formals i informals, cal la integració de recursos digitals en el procés formatiu de l'alumnat, així com la gestió adequada de l'entorn personal d'aprenentatge (EPA).

Competència específica 3.

Identificar riscos i amenaces i aplicar mesures preventives i correctives, adquirint hàbits que fomentin el benestar digital per protegir dispositius, dades personals i la pròpia salut.

Criteris d'avaluació

3.1 Configurar adequadament les opcions de privadesa de les aplicacions, xarxes socials i espais virtuals i utilitzar les eines i tècniques de seguretat, per protegir les dades personals, la petjada digital i preservar la seva identitat a la xarxa.

3.2 Configurar i actualitzar mesures de protecció i seguretat de dispositius i sistemes digitals d'ús habitual (antivirus, contrasenyes, bloqueig de pantalla, protecció de la comunicació, etc.

3.3 Identificar i prendre mesures per protegir-se davant d'amenaces, atacs, intrusions o infeccions que esdevenen a la xarxa.

3.4 Identificar situacions de risc per a la salut associades a l'ús de les tecnologies digitals i adoptar les mesures necessàries per a tenir cura de la pròpia salut.

La competència fa referència a les mesures de seguretat que s'han d'adoptar per tenir cura de dispositius, dades personals i la salut individual. L'estreta interacció que es fa, de manera habitual, amb la tecnologia i amb els dispositius augmenta l'exposició a riscos, amenaces i atacs. Per això, l'alumnat ha d'adquirir hàbits que li permetin preservar i cuidar el benestar i la identitat digital, aprendre a protegir-se davant de possibles amenaces que suposin un risc per a la salut física i mental i adquirir pautes adequades de resposta, triar la millor opció i avaluar el benestar individual i col·lectiu.

Aquesta competència engloba, doncs, tant aspectes tècnics relatius a la configuració de dispositius com els relacionats amb la protecció de les dades personals. Incideix en la gestió eficaç de la identitat digital de l'alumnat, orientada a una presència a la xarxa cuidada, on es tingui en compte la imatge que es projecta i el rastre que es deixa a la xarxa. Així mateix, s'aborda el tema del benestar personal davant de possibles amenaces externes en el context de problemes com el ciberassetjament, la dependència tecnològica o l'abús en el joc.

Competència específica 4.

Fer un ús actiu, responsable i ètic de les tecnologies digitals, valorant les possibles accions que cal fer a la xarxa i identificar-ne les repercussions per exercir una ciutadania digital crítica.

Criteris d'avaluació

4.1 Respectar els drets d'autoria i les llicències d'ús en la comunicació, col·laboració i participació a la xarxa, fent un ús ètic de les dades i de les produccions, i justificar-ne les raons.

4.2 Analitzar i valorar críticament les aportacions de les tecnologies digitals a les gestions administratives i el comerç electrònic, identificant els problemes derivats de la bretxa social d'accés i l'ús per a determinats col·lectius.

4.3 Valorar la importància de l'oportunitat, la facilitat i la llibertat d'expressió que suposen els mitjans digitals connectats, analitzant de manera crítica els missatges que es reben tenint en compte la seva objectivitat, ideologia, intencionalitat, biaixos i caducitat.

4.4. Participar, col·laborar i interactuar en espais virtuals de comunicació i plataformes d'aprenentatge col·laboratiu, compartint i publicant informació i dades, adaptant-se a diferents audiències amb una actitud respectuosa, responsable i participativa.

La competència fa referència al coneixement de les possibles accions a què es poden fer per a l'exercici d'una ciutadania activa a la xarxa, mitjançant la participació proactiva en activitats en línia. L'ús estès de les gestions a realitzar amb tecnologies digitals implica que cada cop hi ha més serveis públics i privats que demanen que la ciutadania interactuï amb els mitjans digitals, per la qual cosa el coneixement i l'adquisició de destreses per abordar aquestes gestions és necessari per garantir el correcte aprofitament de la tecnologia, així com fer a l'alumnat conscient de la bretxa social d'accés i ús per a diversos col·lectius i del seu impacte ecosocial .

Al quart curs d'Educació Secundària, aquesta competència engloba aspectes d'interacció amb usuaris i de contingut a la xarxa, de manera que es treballen tant el tracte correcte a l'internauta com el respecte a les accions que realitzen altres persones i a l'autoria dels materials aliens. També aborda les gestions administratives telemàtiques, les accions comercials electròniques i la participació en línia. Així mateix, fa reflexionar l'alumnat sobre les tecnologies emergents i l'ús ètic de les dades que gestionen aquestes tecnologies, amb la finalitat d'educar usuàries i usuaris digitals actius, però sobretot crítics en l'ús de la tecnologia.

Competència específica 5.

Analitzar l'impacte de les tecnologies digitals a la societat, a partir de la identificació dels canvis econòmics i socials a escala global, i aplicar les tecnologies emergents pel disseny de solucions a problemes reals tenint en compte els objectius de desenvolupament sostenible.

Criteris d'avaluació

5.1 Identificar els canvis econòmics i socials derivats de l'ús de les tecnologies digitals aplicades a diferents àmbits.

5.2 Analitzar i valorar l'impacte de les tecnologies digitals en la societat tenint en compte els ODS.

5.3 Aplicar les tecnologies emergents en el disseny de solucions a problemes reals tenint en compte els objectius de desenvolupament sostenible. (Intel·ligència artificial, IoT...)

5.4 Analitzar l'ús d'eines de simulació i supercomputadors en el tractament de dades i valorar el seu impacte en la societat de la informació i l'aplicació a tecnologies associades.

Aquesta competència engloba tant el coneixement i l'anàlisi dels canvis socials i econòmics derivats de la digitalització i l'ús de les tecnologies emergents, com la visió global de les contribucions que han aportat a diferents àmbits de la societat.

Tanmateix, aporta una visió global de la cultura digital com a precursora del canvi en la societat que afecta a molts àmbits de la vida quotidiana de la ciutadania, mitjançant l'anàlisi d'escenaris reals, on la tecnologia ha ajudat a fer realitat el canvi i el progrés de la societat.

La digitalització marca escenaris de futur en progrés constant, que exigirà de la ciutadania una formació sòlida i crítica per fer front als nous reptes, i que requerirà una adaptació contínua a aquestes situacions. Per això és fonamental l'aprenentatge permanent al llarg de la vida per adquirir les habilitats necessàries per desenvolupar-se amb èxit en les noves situacions.

L'evolució social i econòmica vinculada a la digitalització ha de tenir un desenvolupament respectuós i integrador amb el medi i les persones, en el marc que determinen els objectius de desenvolupament sostenible. És per això que el disseny de solucions tecnològiques ha de realitzar-se seguint les recomanacions d'aquests marcs.

Sabers

Els sabers es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Dispositius digitals, sistemes operatius i de comunicació.

- Anàlisi, implementació i configuració d'ordinadors: elements, muntatge, configuració i resolució de problemes.
- Gestió bàsica de sistemes operatius: instal·lació i configuració d'usuari.

- Gestió bàsica de sistemes de comunicació i internet. Dispositius de xarxa i funcionament.
- Configuració d'una xarxa domèstica i connexió de dispositius.
- Posada en servei de dispositius connectats (IoT+Wearables). Configuració i connexió de dispositius.
- Reutilització de dispositius digitals adaptats a necessitats específiques.
- Aplicació d'estratègies d'estalvi i eficiència energètica en sistemes i dispositius electrònics.

Digitalització de l'entorn personal d'aprenentatge

- Ús d'estratègies eficaces de cerca i selecció crítica d'informació.
- Edició i creació de continguts: aplicacions de productivitat, desenvolupament d'aplicacions senzilles per a dispositius mòbils i web, realitat virtual, augmentada i mixta.
- Comunicació i col·laboració sincrònica i asincrònica en xarxa.
- Publicació i difusió responsable d'informació i dades en xarxes informàtiques.

Creació i publicació de continguts en suport digital

- Ús d'estratègies avançades de cerca i selecció crítica d'informació.
- Edició i creació de continguts: desenvolupament d'aplicacions senzilles per a dispositius mòbils i web, fent servir diferents llenguatges de programació. Aplicació d'estructures de programació comunes: condicionals i repeticions.
- Ús d'eines per a la producció de continguts amb realitat virtual, augmentada i mixta.
- Desenvolupament de continguts per a Internet en format web, aplicant estàndards d'accessibilitat.
- Aplicació de tecnologies emergents (IA, IoT) en la implementació de solucions a problemes reals.
- Creació de continguts audiovisuals amb eines digitals. Ús d'eines d'edició i tractament d'imatge, àudio i vídeo.
- Aplicació de tècniques de raonament lògic com el pensament de disseny i el pensament computacional en la resolució de problemes en el disseny de solucions.
- Comunicació i col·laboració sincrònica i asincrònica en xarxa.
- Publicació i difusió responsable d'informació i dades en xarxes informàtiques.
- Pràctica de l'educació mediàtica: periodisme digital, blogosfera, estratègies comunicatives

Seguretat i benestar digital

- Avaluació i configuració de la seguretat en dispositius. Mesures preventives i correctives per fer front a riscos, amenaces i atacs a dispositius.
- Aplicació de criteris de seguretat i de protecció de dades. Identitat, reputació, privadesa i empremta digital. Mesures preventives. Configuració de xarxes socials. Gestió d'identitats virtuals.

– Aplicació de criteris de seguretat en la salut física i mental. Riscos, amenaces al benestar personal. Opcions de resposta. Situacions de violència i de risc a la xarxa.

Ciutadania digital crítica

– Caracterització de la interactivitat a la xarxa: llibertat d'expressió, propietat intel·lectual i llicències d'ús.

– Ús crític de la xarxa, eines per detectar notícies falses i fraus.

– Gestió d'operacions administratives: serveis públics en línia, registres digitals i certificats oficials.

– Fer un ús segur del comerç electrònic: factures digitals, formes de pagament i criptomonedes.

– Gestió ètica en l'ús de dades i eines digitals: intel·ligència artificial, biaixos, algorísmics i ideològics, obsolescència programada i sobirania tecnològica.

– Aplicació proactiva de la responsabilitat social: plataformes d'iniciativa ciutadana, voluntariat i comunitats de maquinari i programari lliures.

- Anàlisi de l'impacte de les tecnologies digitals en la societat i els canvis socials i econòmics derivats.

- Comprendre la cultura digital com a font d'aprenentatge permanent, coneixement de les tecnologies digitals emergents i els seus àmbits d'aplicació.

Economia Bàsica

L'economia està present en tots els aspectes de la vida, d'aquí la importància que l'alumnat adquireixi competències en economia que li permetin prendre decisions i realitzar una adequada gestió dels recursos individuals i col·lectius, contribuint així al seu desenvolupament personal i al benestar social.

L'ensenyament de l'economia es troba íntimament lligat a l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides (ODS) dins de l'agenda 2030. Aconseguir un desenvolupament sostenible del nostre país suposa comprendre els mecanismes que expliquen el funcionament de la nostra societat, així com garantir la solidaritat interpersonal, interterritorial i Intergeneracional sent respectuosos amb el medi ambient. Implica també contemplar la perspectiva de gènere i els processos de col·laboració i diàleg, el pensament crític, l'ús de metodologies innovadores i processos d'aprenentatge actiu i participatiu, per contribuir a la consciència democràtica, cohesionada i global. Requereix a més una ciutadania formada en temes econòmics i financers per planificar, organitzar, finançar i impulsar projectes vitals.

A Catalunya cal continuar amb la necessària alfabetització econòmica dels estudiants.

La matèria d'Economia Bàsica està plantejada com a matèria d'opció en quart curs de l'Educació Secundària Obligatòria, i vol garantir, des de l'ensenyament obligatori, l'objectiu d'acompanyar l'alumnat perquè adquireixi una formació econòmica social i sostenible (global, de gènere, domèstica/familiar, etc.) bàsica que contribueixi a fer que els/les alumnes esdevinguin ciutadans i ciutadanes responsables, reflexius i crítics.

Ha de permetre a l'alumnat donar respostes coherents als principals temes de debat econòmic i fer-ho aportant una reflexió crítica sobre les causes i les conseqüències dels problemes econòmics. Això requereix explorar l'entorn, analitzant des d'una perspectiva econòmica els diferents àmbits- social, cultural, artístic i empresarial.

La cultura econòmica implica reconèixer l'individu en el seu paper com a consumidor, productor, treballador, inversor o estalviador, i ciutadà responsable en una societat democràtica, ja que moltes d'aquestes qüestions són de gran transcendència per a la seva vida personal i familiar.

És objecte d'aquesta matèria la recerca de la informació, les possibles fonts i els diversos suports, així com la transformació d'aquesta informació en coneixement, per poder interpretar informacions i opinar de manera argumentada sobre qüestions de l'actualitat econòmica.

També incideix en el desenvolupament d'habilitats de gestió, planificació i organització. Tenint en compte una sèrie de condicions, permet prendre decisions, en un entorn concret, i ser prou flexible per adaptar-les quan sigui necessari; contribueix a potenciar les habilitats de comunicació per explicar i transferir les solucions a contextos reals i fomentar el treball solidari i col·laboratiu.

La matèria d'economia té punts d'intersecció amb la matèria d'emprenedoria pel que fa a l'aplicació dels coneixements econòmics i per conduir el propi aprenentatge i ser capaç de continuar aprenent de manera cada vegada més eficaç i autònoma d'acord als els propis objectius i necessitats.

També té relació amb les competències de l'àmbit matemàtic, com traduir un problema a llenguatge matemàtic utilitzant variables, símbols, diagrames i models adequats per tal de poder resoldre'ls. Alhora permet emprar la comunicació i el treball col·laboratiu per compartir i construir coneixement a partir d'idees matemàtiques.

Hi ha una vinculació directa amb l'etapa de primària, on en els principis pedagògics s'explicita la potenciació de l'aprenentatge significatiu per al desenvolupament de les competències que promoguin l'autonomia i la reflexió. A més, hi ha continuïtat entre aquesta matèria i el desenvolupament, en l'etapa de primària i en els tres primers cursos d'Educació Secundària Obligatòria, de dues competències clau, vinculades al Perfil competencial de sortida de l'alumnat. Per una banda, la competència emprenedora, estretament relacionada a aquesta matèria, que requereix saber que hi ha diferents contextos i oportunitats per a materialitzar les idees en accions, comprendre l'economia i els diferents plantejaments de planificació i gestió de projectes, i mostrar una actitud emprenedora. Per altra banda, la competència personal, social i d'aprendre a aprendre que suposa adquirir habilitats per fer front a la incertesa i la complexitat, gestionar els conflictes, reflexionar de manera crítica i adoptar decisions, i col·laborar en equip i negociar; per a això és necessari, a més, mostrar tolerància, expressar i comprendre punts de vista diferents, inspirar confiança i sentir empatia, aspectes que defineixen el caràcter emprenedor.

El desenvolupament de les competències específiques es recolza en les competències clau i en els sabers de la matèria, que es troben estructurats en quatre blocs que inclouen els coneixements, destreses i actituds imprescindibles, per aquesta raó s'opta per formular els sabers lligats a una capacitat i en un context en el qual s'han de desenvolupar. El professorat pot desenvolupar un context alternatiu, si ho considera adient.

El primer bloc de sabers es relaciona amb l'escassetat de recursos com a problema bàsic de l'economia, argumentant i debatent sobre les desigualtats i els principis d'interacció social en l'economia, reconeixent els valors de les economies plurals o economia crítica a la societat.

El segon tracta del compromís i sentit ètic en la presa de decisions, com a consumidors responsables, per contribuir al desenvolupament sostenible en un món global, contemplant el comerç just i incorporant els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) al desenvolupament local i global.

El tercer bloc es vincula a les finances per la vida, el coneixement del funcionament del sistema financer i les entitats financeres. A partir de la projecció de necessitats financeres i objectius vitals, s'haurà de portar a terme la planificació financera per dissenyar un pla financer personal i/o familiar en base a la presa de decisions informades, apropiades i ajustades al perfil de risc.

El quart bloc fa referència a les finances públiques, el paper del sistema impositiu en l'eradicació de la pobresa i la reducció de les desigualtats, i afectacions dels impostos en la presa de decisions financeres.

Els criteris d'avaluació establerts per a aquesta matèria van dirigits a conèixer el grau de competència que l'alumnat hagi adquirit, és a dir, l'acompliment a nivell cognitiu, instrumental i actitudinal, a través de la mobilització dels sabers per a la seva aplicació a l'àmbit personal, social i acadèmic, orientats a estudis posteriors i a una futura projecció professional.

Es proposa la concreció curricular d'aquesta matèria des d'una perspectiva teòrico-pràctica aplicant els sabers en l'entorn. D'aquesta manera, els aprenentatges es construeixen en i des de l'acció. L'alumnat prendrà decisions en un ambient flexible i obert que li permeti desplegar les seves aptituds, potenciar les seves destreses i actituds, tot treballant en equip. Aquesta dinàmica de treball genera una cultura creativa i col·laborativa adreçada a crear valor per a la societat.

Competència específica 1

Reconèixer els rols individuals i col·lectius de les persones dintre del sistema econòmic i constituir dinàmiques de participació ciutadana, prenent consciència de la interdependència dels factors econòmics, per valorar les desigualtats en l'accés als recursos i la distribució de la riquesa.

Criteris d'avaluació

1.1. Analitzar les relacions d'interdependència i interconnexió de les decisions dels individus i la societat al sistema econòmic, posant en pràctica habilitats personals i socials de lideratge, cooperació i innovació, tant de manera presencial com virtual, en diferents contextos de treball en equip.

1.2. Identificar desigualtats en l'accés als recursos i la distribució de la riquesa, per contribuir a un món més equitatiu i sostenible, mitjançant mecanismes de participació ciutadana basats en el diàleg, l'equitat, el respecte a la diversitat i la inclusió en la societat.

1.3. Valorar com les decisions econòmiques, tant individuals com col·lectives, afecten la distribució de la riquesa al món i al medi ambient.

Les relacions sistèmiques d'interdependència, ecodpendència i interconnexió entre actuacions locals i globals, en entorns canviants i diferents, així com la flexibilitat i l'adaptació a les transformacions tecnològiques, legals i de qualsevol tipus es consideren fonamentals per la presa de decisions ètiques i responsables de cada moment. Fruit de de les actuacions individuals i col·lectives en l'activitat econòmica es pot contribuir a una societat més justa i democràtica.

L'alumnat ha de donar respostes coherents als principals temes de debat econòmic i fer-ho aportant una reflexió crítica sobre les causes dels problemes econòmics amb l'entrenament de la capacitat creadora aplicant-la en diferents escenaris per assolir avenços econòmics de valor i amb criteris de sostenibilitat. També ha de conèixer i practicar processos de participació ciutadana per arribar a consensos sobre qüestions econòmiques, mitjançant el diàleg i el respecte a la diversitat, afavorint la intel·ligència col·lectiva necessària per afrontar reptes globals, promovent processos que impliquin a les persones en la transformació social cap a la inclusió, l'equitat i la sostenibilitat.

La cultura econòmica implica reconèixer l'individu en el seu paper de consumidor, productor, treballador, inversor o estalviador, i ciutadà responsable en una societat democràtica. Aquesta matèria permet millorar les desigualtats econòmiques i socials, i empodera l'alumnat per prendre decisions de consum, estalvi, laborals i contractuals en situacions presents i futures. En aquest sentit, és indispensable reconèixer per una banda els trets característics i qualitats personals pròpies i dels altres, i per altra banda el desenvolupament de les habilitats socials com l'empatia, l'assertivitat, la negociació, el lideratge i el respecte cap als interessos, les eleccions i les idees dels altres. També és substancial el coneixement i ús d'habilitats de comunicació, ja que facilita una visió compartida, la creació d'un bon clima de treball i la construcció de vincles de cooperació que reverteixin en el creixement personal i col·lectiu, i intensifiquen valors de respecte, tolerància i equitat.

Competència específica 2

Integrar i promoure pràctiques econòmiques basades en valors humans, solidaris i sostenibles, amb consciència ciutadana, per contribuir a una societat més equitativa, justa i sostenible en un món global i divers.

Criteris d'avaluació

2.1. Analitzar experiències, en l'àmbit local i global, desenvolupades en el marc de les economies plurals (economia feminista, economia ecològica, economia circular, entre d'altres), i aprofundir entorn de propostes innovadores.

2.2. Reconèixer valors alternatius com el de la vida per sobre del diner, la cooperació per sobre de la competència, la responsabilitat social de les pròpies accions i la regulació responsable per part dels governs.

2.3. Valorar els drets econòmics i socials com a ciutadans, i implicar-se activament en els reptes relacionats amb el consum ètic i responsable.

Un dels reptes fonamentals del segle XXI és assegurar la prosperitat per a tothom des de la sostenibilitat, que incorpora, entre altres objectius, la lluita contra la pobresa extrema i la desigualtat, la protecció de l'entorn natural i la reversió del canvi climàtic.

Conèixer i comprendre l'entorn i la societat des d'un enfocament econòmic és fonamental. Resulta imprescindible dotar les persones dels coneixements econòmics bàsics perquè, amb sentit crític i des d'una visió activa, promoguin i desenvolupin actuacions relacionades amb el desenvolupament sostenible, que donin resposta a aquests reptes tant en l'àmbit local com global, per assolir els Objectius de Desenvolupament Sostenible. En aquest context, cal conèixer les diferents visions de l'economia i ampliar la mirada cap a una economia humana, solidària i sostenible. Aquesta mirada és indispensable per formar una ciutadania conscient dels seus drets econòmics i socials, i de les implicacions de les decisions econòmiques sobre les persones, el medi ambient i la societat.

Es tracta de conèixer i valorar experiències econòmiques que recullin valors alternatius al lliure mercat, emmarcades en el que denominem economies plurals: l'economia feminista, l'economia ecològica o l'economia circular, entre d'altres; així com de proposar-ne d'altres experiències innovadores. És important adquirir un sistema de valors i actuar des de principis ètics. Això implica conèixer i prendre consciència de les diferents realitats humanes, valorar la riquesa i les oportunitats del nostre món i de la nostra societat des d'una actitud proactiva i compromesa amb un estil de vida sostenible i ecosocialment responsable, assumint que cada persona té una responsabilitat i un impacte sobre l'entorn i sobre les persones

Per promoure pràctiques econòmiques equitatives i sostenibles, les persones i les comunitats han de poder involucrar-se en processos d'aprenentatge i participació orientats a la presa de decisions col·lectives com a estratègia envers el bé comú.

Competència específica 3

Analitzar i contrastar informació de diferents fonts i suports, a través de mètodes de recerca, amb rigor i sentit crític, per suggerir mesures econòmiques que millorin l'entorn social i el medi ambient.

Criteris d'avaluació

3.1. Cercar, seleccionar i contrastar informació, amb rigorositat i en fonts fiables, orals, impreses o digitals, sobre temes d'interès i / o actualitat present a l'entorn global i divers, amb criteris ètics.

3.2. Confeccionar una petita recerca d'una situació econòmica de l'entorn proper de l'alumnat.

3.3. Analitzar en grup, amb el suport de mitjans digitals casos de problemes econòmics, valorant críticament la situació econòmica local i global, per proposar solucions en l'àmbit econòmic.

La cerca d'informació, entesa com el conjunt de dades o elements que aporten nous coneixements i permeten solucionar problemes i prendre decisions, és el punt de partida perquè la ciutadania compregui millor el món que ens envolta, per identificar actuacions econòmiques responsables i sostenibles dins d'un món cada cop més global, divers i incert.

En aquest sentit, és essencial contribuir a fer que l'alumnat sigui capaç d'identificar la informació esbiaixada que sovint es poden trobar a les xarxes socials.

Per afavorir l'autonomia en l'accés a la informació cal donar a conèixer les diferents fonts (generals, especialitzades, primàries, secundàries, etc.) a què es pot recórrer, així com els diferents mètodes de cerca, que poden anar des de l'observació directa fins al maneig de diferents suports: orals, impresos o digitals (entrevistes, documents, material audiovisual, etc.). En l'actualitat, es fa imprescindible saber cercar informació, acotar i seleccionar la més rellevant, emmagatzemar-la de forma ordenada i utilitzar-la quan escaigui, analitzant la informació obtinguda, valorant-la amb rigorositat i sentit crític i qüestionant-ne la procedència i fiabilitat.

Competència específica 4

Reconèixer el funcionament bàsic del sistema financer i els instruments de política fiscal del sector públic, coneixent les fonts financeres i aplicant la tria d'aquestes per prendre decisions sobre estalvi i inversió, i per regular l'activitat econòmica amb criteris ètics i de sostenibilitat.

Criteris d'avaluació

4.1. Analitzar les principals fonts financeres i els productes financers més habituals per a l'estalvi i la inversió, per ajudar a la planificació financera, contemplant les finances ètiques, en un món globalitzat.

4.2. Classificar les principals partides d'un pressupost públic, analitzant amb criteris de coherència i equitat la seva organització, distribució i ús, per determinar els efectes que suposa la intervenció del sector públic sobre l'economia.

4.3. Analitzar el deute públic i el dèficit públic valorant les conseqüències del frau fiscal per la societat i la sostenibilitat.

En l'actualitat l'educació financera bàsica a més de donar a conèixer els elements i les regles que expliquen el funcionament bàsic del sistema financer i les conseqüències que es deriven de les decisions financeres, posa a l'abast dels estudiants eines, habilitats i coneixements per prendre decisions financeres informades, apropiades i ajustades al seu perfil de risc, necessitats i expectatives, la qual cosa redunda en una millora de l'estabilitat i confiança en el sistema financer i el creixement econòmic sostenible, projecta uns valors relacionats amb la solidaritat entre persones, la gestió dels recursos i de la desigualtat i la importància de la sostenibilitat.

És responsabilitat de tots els professionals que ens dediquem a l'ensenyament fer néixer ens els estudiants una consciència social fonamentada en la integritat, la

solidaritat i l'equitat. És per això que cal fomentar l'adquisició d'una consciència col·lectiva i contraposar-la a actituds individualistes. Per aconseguir-ho cal conèixer els conceptes de corrupció, transparència, els impostos i frau i el paper del sector públic com a regulador de l'activitat econòmica.

Ahora es pretén conscienciar l'alumnat que si volem viure en un país amb valors democràtics és necessària una actitud personal que els defensi. És fonamental que entengui la responsabilitat que comporta votar i que valori positivament bones pràctiques ciutadanes com la denúncia de comportaments corruptes i defraudadors.

L'ètica ha de ser present en la formació econòmica orientada a la sostenibilitat i al benestar per a tothom.

Competència específica 5

Dissenyar un pla financer personal i/o familiar, aplicant estratègies de planificació i presa de decisions, avaluant la seva coherència i consistència al llarg del temps, per donar resposta a les necessitats vitals presents i futures, i millorar la qualitat de vida.

Criteris d'avaluació

5.1. Conèixer la situació patrimonial i les necessitats financeres actuals, i preveure el moment i la magnitud de les futures (consum i oci, crèdit/finançament, estalvi i inversió i les assegurances com a mitjà de cobertura de riscos), en funció dels objectius personals i / o familiars; i estimar-ne el valor econòmic.

5.2. Utilitzar, amb iniciativa, estratègies de planificació i presa de decisions en la creació d'un pla financer personal i/o familiar que cobreixi les necessitats identificades i faciliti la consecució dels objectius establerts.

5.3. Analitzar l'elaboració, viabilitat i sostenibilitat del pla financer dissenyat, i millorar-lo en funció de la valoració realitzada, reflexionant sobre la importància de planificar les finances personals i familiars per contribuir al desenvolupament personal.

En el món incert, canviant i complex en què vivim és necessari planificar les nostres finances per cobrir les necessitats personals i familiars, d'alimentació, vestimenta, transport, educació, cultura i oci; decidir els objectius personals i / o familiars de futur; i estar preparats per solucionar possibles imprevistos que suposin una despesa.

L'objectiu de la planificació financera personal i /o familiar és preveure les accions necessàries per aconseguir els objectius marcats a mitjà i llarg termini. La seva finalitat és contribuir a una vida més sostenible i de qualitat. Durant l'elaboració, cal assegurar que aquesta planificació financera sigui viable i coherent en el temps, i que els objectius establerts siguin quantificables i realistes.

A tal efecte, cal determinar la situació patrimonial, marcar uns objectius realistes i identificar les necessitats de consum, oci, finançament, estalvi i inversió. Dissenyar un pla d'acció implica prendre decisions financeres adequades per satisfer, de manera autònoma, les necessitats identificades a partir dels objectius marcats. Disposar d'un fons d'emergència o contractar assegurances són dos mitjans a tenir en compte per a cobrir riscos o eventualitats.

A més, en contextos canviants, és imprescindible revisar de forma regular aquest pla i reajustar-lo a les circumstàncies, aplicant un procés continu d'anàlisi i validació. Els

aprenentatges validats permeten reduir la incertesa i gestionar el risc de la planificació financera al llarg del temps per contribuir a la qualitat de vida de les persones.

Sabers

Els sabers es formulen amb relació als contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

A. L'economia més enllà dels diners

- Relació entre l'escassetat de recursos i les necessitats com a problema bàsic de l'economia, argumentant i debatent sobre els principis d'interacció social en l'economia.
- Reconeixement de pràctiques i propostes de les economies plurals o economia crítica (economia ecològica, economia feminista, economia circular...), a la societat.
- Valoració de les reivindicacions de l'economia feminista i les seves implicacions per a la igualtat de les dones: l'economia de les cures i el treball reproductiu.
- Justificació de la necessitat de l'economia col·laborativa i l'economia social i solidària (cooperatives), amb la perspectiva de la sostenibilitat.
- Integració dels drets i deures econòmics i socials per a una ciutadania activa.
- Proposta d'actuacions econòmiques, locals i globals, que millorin l'entorn social i mediambiental.
- Ús d'estratègies de recerca, selecció i gestió d'informació, procedent de diverses fonts, per a informar la presa de decisions econòmiques.
- Demostració d'una comunicació eficaç per argumentar i opinar amb criteri sobre aspectes econòmics.
- Presa de decisions econòmiques en un context d'innovació com a font de transformació social: algorismes, criptomonedes, *blockchain*...

B. Ètica i responsabilitat en economia

- Desenvolupament de compromís i sentit ètic com a consumidors responsables, per contribuir al desenvolupament sostenible.
- Anàlisi crítica de la influència de la publicitat en la presa de decisions de consum.
- Integració dels drets i deures com a consumidors en un món global.
- Distinció entre necessitats i desitjos, en la planificació financera.
- Valoració del comerç just i el consum ètic en un context de lliure comerç. Incorporació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) al desenvolupament local i global.
- Anàlisi crítica de la informació, les dades i les seves fonts, i detecció de notícies falses, per a la presa de decisions econòmiques ètiques i responsables.
- Coneixement i ús de processos de participació ciutadana en la presa de decisions econòmiques pel bé comú.
- Coneixement i valoració de mesures de transparència, bon govern i rendició de comptes, com a ciutadans actius i compromesos.

C. Finances per la vida

- Valoració dels avantatges i inconvenients de l'endeutament, en la planificació financera.
- Coneixement de les fonts de finançament: préstecs personals i hipotecaris, crèdits, descobert i la reunificació de deutes.

- Coneixement dels principals productes d'estalvi i inversió, en la planificació financera. La rendibilitat. Perfils de risc. La diversificació. Renda Fixa (bons) i Renda Variable (accions).
- Valoració del paper de les assegurances com a mecanisme de gestió del risc, en la planificació financera.
- Càlcul d'interessos. L'interès compost. La TAE. TIN versus TAE.
- Projecció de necessitats i objectius per planificar la presa de decisions financeres al llarg de la vida.
- Disseny d'un pla financer, a partir de la projecció de necessitats financeres vitals. El pressupost personal o familiar, ingressos i despeses. La importància del fons d'emergència.

D. Finances públiques

- Coneixement del funcionament del sistema financer i les entitats financeres, i valoració del seu paper en l'activitat econòmica i en la presa de decisions financeres.
- Valoració de les finances ètiques i socials, el mecenatge i el crowdfunding com a fonts de finançament i captació de recursos financers.
- Valoració del paper del sistema impositiu en l'erradicació de la pobresa i la reducció de les desigualtats, i afectacions dels impostos en la presa de decisions financeres.
- Anàlisi crítica del frau fiscal i les seves conseqüències en termes d'equitat i sostenibilitat.

Economia i Emprenedoria

L'economia està present en tots els aspectes de la vida, d'aquí la importància que l'alumnat adquireixi coneixements econòmics i financers que li permetin estar informat per prendre decisions i realitzar una adequada gestió dels recursos individuals i col·lectius, contribuint així a la millora en la seva qualitat de vida i el benestar social.

En l'actualitat, l'economia i les finances, a més de donar a conèixer els elements i les regles que expliquen els esdeveniments econòmics i les conseqüències que es deriven de les decisions financeres, projecten uns valors relacionats amb la solidaritat entre persones, la gestió dels recursos i de la desigualtat i la importància de la sostenibilitat, entre d'altres. En aquest sentit, pren importància el paper de l'emprenedoria com a iniciativa que anima a buscar oportunitats i idees que contribueixin a satisfer les necessitats detectades en l'entorn, desenvolupant estratègies per dur aquestes idees a l'acció. Un emprenedor genera valor per als altres, innova i millora el benestar personal, social i cultural.

La matèria Economia i Emprenedoria de l'ESO té una triple finalitat:

En primer lloc, promoure l'esperit emprenedor, que ha de cristal·litzar en una cultura d'emprenedoria personal, social i empresarial més innovadora. Per a això, cal que l'alumnat faci una anàlisi precisa de si mateix i, a partir d'aquest autoconeixement, adquireixi formació, desenvolupi les habilitats personals i socials, així com les estratègies necessàries per afrontar reptes, gestionar la incertesa i prendre decisions adequades per portar el projecte emprenedor a la realitat.

En segon lloc, contribuir a fer que l'alumnat compregui que l'emprenedor ha d'obrir-se camí en un context global on els elements s'interrelacionen. Això requereix explorar l'entorn, analitzant des d'una perspectiva econòmica els diferents àmbits-social, cultural, artístic i empresarial-, per identificar necessitats i oportunitats que puguin sorgir, seleccionar els recursos humans, materials, immaterials i digitals necessaris, i aplicar-los a la implementació d'un projecte personal o professional amb una visió emprenedora.

En tercer lloc, aconseguir que l'alumnat transfereixi els aprenentatges a la pràctica desenvolupant un projecte emprenedor que abasti tot el procés, des de la ideació fins a l'elaboració del prototip final, i la presentació d'aquest en l'entorn, entenent que el prototip pot ser qualsevol resultat -un bé o un servei- que suposi una solució innovadora i de valor per al repte triat.

Aquesta matèria es desenvolupa a partir d'aprenentatges significatius, funcionals i d'interès per a l'alumnat, proporcionant sabers específics i tècnics per examinar, de manera crítica, la societat en què vivim, posant en primer pla la importància d'estimular el seu esperit emprenedor, els seus coneixements econòmics i financers i un mètode de treball creatiu, i basat en la validació constant. Així mateix, permet materialitzar idees i solucions innovadores i sostenibles que donin resposta a les necessitats de l'entorn des d'una visió creativa, informada i de servei als altres. També contribueix a potenciar les habilitats de comunicació per explicar i transferir les solucions a contextos reals i fomentar el treball solidari i col·laboratiu.

Hi ha una vinculació directa amb l'etapa de primària, on en els principis pedagògics s'explicita la potenciació de l'aprenentatge significatiu per al desenvolupament de les competències que promoguin l'autonomia i la reflexió. A més, hi ha continuïtat entre aquesta matèria i el desenvolupament, en l'etapa de primària i en els tres primers

cursos d'Educació Secundària Obligatòria, de dues competències clau, vinculades al Perfil competencial de sortida de l'alumnat. Per una banda, la competència emprenedora, estretament relacionada a aquesta matèria, que requereix saber que hi ha diferents contextos i oportunitats per a materialitzar les idees en accions, comprendre l'economia i els diferents plantejaments de planificació i gestió de projectes, i mostrar una actitud emprenedora. Per altra banda, la competència personal, social i d'aprendre a aprendre que suposa adquirir habilitats per fer front a la incertesa i la complexitat, gestionar els conflictes, reflexionar de manera crítica i adoptar decisions, i col·laborar en equip i negociar; per a això és necessari, a més, mostrar tolerància, expressar i comprendre punts de vista diferents, inspirar confiança i sentir empatia, aspectes que defineixen el caràcter emprenedor.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers es vertebraran al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatiu connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

El desenvolupament de les competències específiques es recolza en les competències clau i en els sabers de la matèria, que es troben estructurats en quatre blocs que inclouen els coneixements, destreses i actituds imprescindibles, per aquesta raó s'opta per formular els sabers lligats a una capacitat i en un context en el qual s'han de desenvolupar. El professorat pot desenvolupar un context alternatiu, si ho considera adient.

Al primer bloc de sabers es relaciona amb l'anàlisi i desenvolupament del perfil emprenedor posant l'accent en el coneixement d'un mateix, el desenvolupament d'habilitats personals i estratègies de gestió per fer front a contextos canviants i incerts en què emprendre.

Al segon es tracta de l'anàlisi dels diferents entorns -econòmic, empresarial, social, cultural i artístic- així com del desenvolupament d'estratègies d'exploració dels mateixos que permetin a l'alumnat identificar necessitats i buscar oportunitats que en

sorgeixin, fent-los conscients que l'entorn condicionarà la realització dels seus projectes personals i professionals.

El tercer es vincula a la captació i gestió de recursos humans, materials, immaterials i digitals com a elements necessaris perquè un projecte emprenedor es porti a la realitat. D'aquesta manera, s'aborden qüestions com fonts de finançament i recursos financers, formació i funcionament d'equips de treball.

El quart i últim bloc està associat a conèixer el mètode de realització d'un projecte emprenedor des de la fase d'ideació fins a l'execució i validació del prototip final. En aquest procés es familiaritzarà a l'alumnat amb metodologies actives a utilitzar en la ideació i el prototipat.

La matèria Economia i Emprenedoria està plantejada com a matèria d'opció en quart curs de l'Educació Secundària Obligatòria, i vol garantir, des de l'ensenyament obligatori, dos objectius:

En primer lloc, que l'alumnat compti amb una educació econòmica i financera per desenvolupar-se i assumir riscos de manera responsable en la seva vida quotidiana i pugui gestionar i portar a l'acció de manera viable projectes vitals, professionals i empresarials, si així ho desitja.

En segon lloc, que l'alumnat busqui solucions innovadores i sostenibles per afrontar els reptes proposats, a través d'estratègies de gestió del coneixement, de l'autoconeixement i de la col·laboració amb els altres.

Els criteris d'avaluació establerts per a aquesta matèria van dirigits a conèixer el grau de competència que l'alumnat hagi adquirit, és a dir, l'acompliment a nivell cognitiu, instrumental i actitudinal, a través de la mobilització dels sabers per a la seva aplicació a l'àmbit personal, social i acadèmic, orientats a una futura projecció professional.

Es proposa la concreció curricular d'aquesta matèria des d'una perspectiva teòrico-pràctica aplicant els sabers al desenvolupament d'un projecte emprenedor en cadascuna de les seves fases. D'aquesta manera, els aprenentatges es construeixen en i des de l'acció. L'alumnat idearà, gestionarà recursos, desenvoluparà prototips, participarà en la validació iterativa dels mateixos, els comunicarà per explicar i transferir les solucions a contextos reals i prendrà decisions en un ambient flexible i obert que li permeti desplegar les seves aptituds, potenciar les seves destreses i actituds emprenedores, tot treballant en equip. Aquesta dinàmica de treball genera una cultura creativa i col·laborativa adreçada a crear valor per a la societat.

Competència específica 1.

Analitzar i valorar aptituds, reconeixent les fortaleces i debilitats pròpies i dels altres, gestionant de forma eficaç les emocions i destreses necessàries per promoure una actitud vital emprenedora davant entorns incerts, canviants i globalitzats, amb la creació d'un projecte personal que generi valor pels altres.

Criteris d'avaluació

1.1. Crear un projecte personal original i generador de valor per als altres amb una projecció emprenedora, partint de la valoració crítica sobre les pròpies aptituds i adaptant-se a entorns complexos i globals.

1.2. Utilitzar estratègies d'anàlisi raonada de les fortaleces i debilitats personals, socials, acadèmiques i professionals, així com la iniciativa i creativitat pròpia i dels

altres.

1.3. Gestionar de forma eficaç les emocions i destreses personals, desenvolupant actituds creatives i innovadores.

L'autoconeixement permet a la persona indagar en les seves aspiracions, necessitats i desitjos personals, descobrir-ne les aptituds, distingir-ne les intel·ligències i, així, reflexionar sobre les seves fortaleeses i debilitats i aprendre a valorar-les com a font de creixement personal. També implica reconèixer i gestionar emocions per adaptar-se a contextos canvians i globalitzats i a situacions incertes que puguin generar un conflicte cognitiu i emocional, amb l'objectiu de posar en marxa i dur a terme el projecte personal amb una proposta de valor única, que garanteixi noves oportunitats en tots els àmbits i situacions de la vida (personals, socials, acadèmiques i professionals).

És important fer front al projecte amb una actitud emprenedora, resolutiva, innovadora i creativa que permeti l'adaptació a diferents entorns i comprendre la importància de desenvolupar l'hàbit d'actuar amb creativitat, tant individualment com col·lectivament, mitjançant l'entrenament de la capacitat creadora aplicant-la en diferents escenaris per assolir avenços personals, socials, culturals, artístics i econòmics de valor.

Competència específica 2.

Col·laborar eficaçment amb altres persones i constituir dinàmiques de treball en diferents contextos, utilitzant estratègies de conformació d'equips des del diàleg, l'equitat, el respecte a la diversitat i la inclusió per desenvolupar idees emprenedores.

Criteris d'avaluació

2.1. Posar en pràctica habilitats socials, de comunicació oberta, motivació, lideratge i de cooperació i innovació tant de manera presencial com a distància en diferents contextos de treball en equip per desenvolupar idees emprenedores.

2.2. Conformar equips de treball mixtes basats en el diàleg, l'equitat, el respecte a la diversitat i la inclusió, partint de la identificació dels recursos humans necessaris i visualitzant les metes comunes per desenvolupar idees emprenedores.

2.3. Valorar i respectar les aportacions dels altres en els treballs de grup i acceptar les decisions preses de forma col·lectiva per desenvolupar idees emprenedores.

Reconèixer i valorar trets característics i qualitats personals pròpies i dels altres és indispensable per afrontar amb èxit un projecte. Una identificació correcta de les potencialitats de les persones permet la constitució d'un equip de treball equilibrat, eficaç, cooperatiu, motivat i responsable, que compensi les debilitats dels uns i potenciï les fortaleeses dels altres, adequant-se així a les necessitats del projecte que es pretén abordar. Cal la posada en marxa de diferents estratègies per constituir els equips de treball, definint objectius, normes, rols i responsabilitats de manera equitativa i afavorint la diversitat entre els seus integrants. Així s'aconsegueixen equips multidimensionals, inclusivament, capaços de generar, mitjançant el diàleg, una intel·ligència col·lectiva que els permeti funcionar amb autonomia i contribuir a la innovació.

Un desenvolupament i ús correcte de les habilitats socials com l'empatia, l'assertivitat, la negociació, el lideratge i el respecte cap als interessos, les eleccions i les idees dels altres, així com el coneixement i l'ús d'habilitats de comunicació, facilita una visió compartida entre els membres de l'equip, la creació d'un bon clima de treball i la

construcció de vincles de cooperació que reverteixin en el creixement personal i col·lectiu i intensifiquin valors de respecte, tolerància i equitat.

Competència específica 3.

Promoure actuacions locals i globals compromeses amb la societat i l'entorn, amb visió creativa, emprenedora i compromesa per contribuir al desenvolupament sostenible.

Criteris d'avaluació

3.1. Proposar actuacions locals i globals de cura de l'entorn natural, social, cultural i artístic, amb visió creativa i emprenedora.

3.2. Gestionar problemes vinculats a l'entorn, proposant solucions sostenibles mitjançant projectes individuals i / o col·lectius que es tradueixin en una millora col·lectiva.

3.3. Afrontar els reptes relacionats amb el desenvolupament sostenible, amb compromís i actitud de servei als altres, incentivant una ètica ecològica.

Un dels reptes fonamentals del segle XXI és assegurar la prosperitat per a tothom des de la sostenibilitat, que incorpora, entre altres objectius, la lluita contra la pobresa extrema i la desigualtat, la protecció de l'entorn natural i la reversió del canvi climàtic.

Resulta imprescindible dotar les persones de les eines necessàries perquè, amb iniciativa i des d'una visió emprenedora, busquin, promoguin i desenvolupin eficaçment solucions creatives i innovadores a problemes i necessitats del seu entorn proper relacionats amb el desenvolupament sostenible, que donin resposta a aquests reptes a nivell local que podrien traslladar-se a contextos més amplis, fins i tot globals, que ajudin a preservar i tenir cura de l'entorn natural, social, cultural i artístic.

Competència específica 4.

Analitzar i contrastar informació de diferents fonts i suports, a través de mètodes de recerca, amb rigor i sentit crític, per detectar necessitats i oportunitats en un món global i divers.

Criteris d'avaluació

4.1. Cercar, seleccionar i contrastar informació, amb rigorositat i en fonts fiables, orals, impreses o digitals, sobre temes d'interès i / o actualitat present a l'entorn global i divers, amb criteris ètics.

4.2. Identificar, amb sentit crític, necessitats i oportunitats presents en l'àmbit personal, social, cultural, artístic i econòmic.

4.3. Utilitzar, de manera autònoma, mètodes d'obtenció d'informació, organització, emmagatzematge i recuperació de la mateixa, valorant críticament i respectant la propietat intel·lectual dels continguts que reutilitza.

La cerca d'informació, entesa com el conjunt de dades o elements que aporten nous coneixements i permeten solucionar problemes i prendre decisions, és el punt de partida perquè una persona emprenedora compregui millor el món que l'envolta, i pugui identificar i detectar necessitats i oportunitats en l'àmbit personal, social, cultural, artístic i econòmic dins d'un món cada cop més global, divers i incert.

Per afavorir l'autonomia en l'accés a la informació cal donar a conèixer les diferents fonts (generals, especialitzades, primàries, secundàries, etc.) a què es pot recórrer, així com els diferents mètodes de cerca, que poden anar des de l'observació directa fins al maneig de diferents suports: orals, impresos o digitals (entrevistes, documents, material audiovisual, etc.). En l'actualitat, es fa imprescindible saber cercar informació, acotar i seleccionar la més rellevant, emmagatzemar-la de forma ordenada i utilitzar-la quan escaigui, analitzant la informació obtinguda, valorant-la amb rigorositat i sentit crític i qüestionant-ne la procedència i fiabilitat.

Competència específica 5.

Dissenyar solucions emprenedores, creatives i sostenibles, utilitzant metodologies àgils i actives d'ideació amb sentit ètic i solidari, per donar resposta sostenible a les necessitats i demandes de la societat.

Criteris d'avaluació

5.1. Idear solucions emprenedores originals, viables i sostenibles que satisfacin les necessitats i aprofitin les oportunitats identificades.

5.2. Aplicar les metodologies àgils en els procés individual i col·lectiu d'ideació de solucions emprenedores.

5.3. Avaluar l'impacte que aquestes solucions emprenedores puguin generar en l'entorn personal, social, cultural i econòmic, amb sentit ètic i solidari.

Els reptes actuals són un desafiament que necessita persones capaces de pensar d'una altra manera, creant i madurant, amb sentit ètic i solidari, idees i solucions creatives i originals que donin resposta a les demandes de la societat de manera que aquestes respostes siguin sostenibles, i atenguin, no només les necessitats immediates, sinó també les que puguin sorgir a mitjà i llarg termini. Per aconseguir això, és fonamental entrenar la generació d'idees i sotmetre-les a processos de validació mitjançant l'ús de metodologies actives, tant individuals com d'equip, i altres tècniques de foment de la creativitat que permetin adquirir l'hàbit de cercar solucions originals i innovadores a nivell personal, humanístic, cultural, artístic, social, científic i tecnològic.

Aquest procés de cerca de respostes als desafiaments actuals està inevitablement lligat als valors socials i personals. Per això és important reflexionar sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible i adquirir un sistema de valors i actuar des de principis ètics. Això implica conèixer i prendre consciència de les diferents realitats humanes, valorar la riquesa i les oportunitats del nostre món i de la nostra societat des d'una actitud proactiva i compromesa amb la seva cura i protecció amb una mirada constructiva, assumint que cada persona té una responsabilitat i un impacte sobre l'entorn i sobre les persones.

Competència específica 6.

Seleccionar els recursos disponibles durant el procés de desenvolupament de la idea o solució creativa, coneixent els mitjans de producció i les fonts financeres, aplicant estratègies de tria dels mateixos per posar en marxa el projecte.

6.1. Elaborar un projecte viable que porti a la realitat la solució emprenedora.

6.2. Utilitzar, amb eficàcia i autonomia, estratègies de captació i gestió dels recursos materials, immaterials, humans i digitals necessaris per desenvolupar el projecte, valorant la importància d'aconseguir una adequada optimització d'aquests i contemplar la perspectiva de gènere.

6.3. Reunir, analitzar i seleccionar els recursos disponibles, planificant amb coherència la seva organització, distribució i ús.

Dins del procés emprenedor que comporta transformar les idees en prototips de valor és obligat contemplar una fase dirigida a aconseguir i gestionar els recursos humans, materials, immaterials i digitals disponibles, reunint i seleccionant aquells que de manera ètica, eficient i sostenible puguin fer realitat una idea o solució emprenedora. Aquesta perspectiva de considerar la mobilització i optimització dels recursos com a part del pla d'acció requereix, a més, fer-ho des de plantejaments ètics i sostenibles oferint així un model de bones pràctiques que impacti positivament a l'entorn cap al qual va dirigida la idea. L'ètica és present des dels moments inicials del procés creador en les iniciatives que s'emprenen, orientades a la sostenibilitat i al benestar per a tothom.

De la mateixa manera, impregna també la protecció de les idees i solucions, cosa que requereix un coneixement específic per garantir el respecte a les creacions dels altres i els drets sobre les idees i solucions pròpies.

D'altra banda, engegar una idea viable suposa assumir el repte amb responsabilitat i que l'emprenedor i els equips posseeixin una sèrie de coneixements econòmics, financers, legals i tècnics entesos també com a recursos propis adquirits a través de la formació, que els orientin en la recerca de finançament, i l'ús d'eines digitals que donin difusió i projecció a les idees i solucions en el procés de realització.

Competència específica 7.

Comunicar-se de manera efectiva i respectuosa, amb l'ús d'estratègies comunicatives diverses, tenint en compte el context i la situació per presentar, exposar i validar una idea o solució emprenedora.

Criteris d'avaluació

7.1. Seleccionar les estratègies de comunicació efectiva que s'adeqüin als contextos i als objectius concrets de cada situació comunicativa.

7.2. Presentar i exposar, amb claredat i coherència, les idees i solucions per a avaluar-les i validar-les al llarg del procés de desenvolupament del projecte.

7.3. Valorar la importància d'una comunicació respectuosa que tingui en compte les diferències lingüístiques, socials i culturals.

El món global i complex en què vivim exigeix formació per millorar la competència comunicativa de les persones. És important entendre que les estratègies de comunicació són elements que prenen especial importància perquè una persona emprenedora interactuï amb altres de manera efectiva i positiva. Compartir els coneixements i les experiències amb els altres permet idear solucions contrastades i innovadores, motivar, convèncer, prendre decisions i generar oportunitats. En aquest sentit, la utilització d'estratègies de comunicació facilita la tasca d'explicar una idea original transmetent, amb claredat i rapidesa, els seus punts forts i febles. Així mateix,

permet que els equips comparteixin les idees creatives generades, es validin o es descartin amb rapidesa i es prenguin decisions sobre les solucions que finalment s'escullen per afrontar els reptes proposats.

D'altra banda, cal que les persones adquireixin les eines per exposar i presentar a l'entorn, de manera clara i atractiva, la idea o solució que es desenvoluparà al projecte emprenedor, a fi de reunir els recursos necessaris per portar-la a terme o per difondre-la.

Competència específica 8.

Valorar críticament els aspectes bàsics de l'economia i les finances en relació amb el problema de l'escassetat i la necessitat de triar, així com la interacció entre els agents econòmics, de manera eficaç, equitativa i sostenible per afrontar els reptes plantejats.

Criteris d'avaluació

8.1. Relacionar els coneixements bàsics sobre economia i finances amb els recursos necessaris per al desenvolupament de la idea o solució emprenedora proposada.

8.2. Analitzar informació econòmica i financera diversa, i aplicar-la amb coherència a resoldre reptes econòmics concrets, amb criteris ètics.

8.3. Afrontar els reptes plantejats de manera eficaç, equitativa i sostenible, en diferents contextos i situacions, reals o simulades, transferint els coneixements econòmics i financers necessaris.

Actualment, conèixer i comprendre des d'un enfocament econòmic l'entorn i la societat és fonamental. En aquests contextos és on sorgeixen les necessitats i oportunitats a què cal atendre oferint solucions realistes, eficaces i sostenibles que donin resposta als nous reptes que es plantegen.

Cal abordar quatre elements. El primer fa referència al "problema econòmic" que condiciona la presa de decisions de les persones en funció del grau d'escassetat percebut per cobrir les necessitats individuals i col·lectives. D'això se'n deriva la importància de saber interpretar indicadors i aprendre a trobar tendències als mercats i a la pròpia societat des d'un punt de vista econòmic. El segon fa referència a la necessitat d'adquirir una educació financera que aporti els coneixements necessaris per guiar les decisions personals de manera responsable i ajudi en l'obtenció de recursos per emprendre. El tercer és relatiu a l'anàlisi de l'entorn econòmic i social des d'un punt de vista tant macroeconòmic com microeconòmic. Aquesta comprensió és el punt de partida per detectar necessitats no cobertes i generar idees innovadores que donin solució als reptes actuals, de manera eficaç, equitativa i sostenible. I, finalment, la posada en marxa d'un projecte emprenedor implica situar-lo dins del seu context econòmic que, en gran part, en determinarà la viabilitat, per preveure si l'entorn i el sector objecte de la iniciativa emprenedora concreta és favorable.

Competència específica 9.

Dissenyar prototips innovadors, aplicant estratègies de planificació, gestió i presa de decisions, de manera cooperativa i autònoma per resoldre els reptes proposats i reflexionar sobre el procés i el resultat obtingut.

Criteris d'avaluació

9.1. Crear prototips innovadors que generin valor social i que donin resposta als reptes.

9.2. Utilitzar, amb iniciativa, estratègies de planificació, gestió i presa de decisions en la creació de prototips que facilitin la consecució dels objectius establerts.

9.3. Reflexionar, per aprendre, tant sobre el procés com sobre el resultat obtingut.

En un context de canvi permanent cal reduir la incertesa per poder aportar idees i solucions de valor que afrontin els reptes proposats. En els processos creatius d'ideació es plantegen hipòtesis de solució que cal transformar, de manera àgil, en aprenentatges validats. Per això es recorre a la construcció de prototips com a representació tangible de la solució o de la part de la solució que volem validar. Es construeix per pensar. Es confeccionen prototips per mostrar a l'usuari una possible solució i contrastar-la. El prototip permet que els equips emprenedors i l'usuari construeixin conjuntament la solució i l'actualitzin, en un context d'incertesa.

Després de l'elecció del prototip que recull la solució innovadora, es gestiona i executa el projecte emprenedor, per a això cal conèixer i saber triar les estratègies de gestió dels recursos, el model organitzatiu o de negoci, el pla d'execució, així com les tècniques i eines de prototipat. Cal prendre decisions adequades per dur a terme el projecte de manera viable i sostenible, considerant que allò vertaderament important és l'aprenentatge validat.

Competència específica 10.

Analitzar la viabilitat i sostenibilitat dels prototips creats, avaluant les fases del procés d'elaboració, de manera crítica i ètica, considerant l'experiència com una oportunitat per a la millora d'aquests, i per a l'aprenentatge.

Criteris d'avaluació

10.1. Millorar amb autonomia els prototips creats en funció de la valoració realitzada sobre l'elaboració dels mateixos i la seva viabilitat i sostenibilitat.

10.2. Analitzar de manera crítica i ètica la viabilitat i sostenibilitat dels prototips creats posant en relació la seva aplicació i adequació amb els resultats esperats.

10.3. Valorar la contribució del procés d'elaboració del prototip en l'aprenentatge i desenvolupament personal i col·lectiu.

L'objecte d'un projecte emprenedor és la solució innovadora convertida en un prototip final, en un bé o servei que s'utilitza a l'entorn on va dirigit. El món incert i global en què aquest prototip s'implementa obliga a estar preparat per actualitzar-lo.

Conèixer metodologies, tècniques i eines per avaluar i testar prototips ja generats és fonamental per al desenvolupament del prototip final de forma iterativa i incremental, perquè es puguin comprovar els aprenentatges experimentats i validats i oferir solucions òptimes en entorns canviants. En un projecte innovador s'aprèn mitjançant un procés continu de validació. En fases inicials d'ideació del projecte caldrà recórrer a la investigació no experimental; en canvi, un cop generat el prototip final i exposat a l'entorn, es procedeix a la investigació experimental, per seguir dins del full de ruta del projecte i oferir una solució actualitzada que aportí valor de manera contínua al nostre entorn. Els aprenentatges validats permeten reduir la incertesa i gestionar el risc de la innovació creativa en entorns inestables.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

A. El Perfil competencial de l'emprenedor, iniciativa i creativitat

- Anàlisi de les característiques del perfil emprenedor a la societat d'avui i demà. Desenvolupament de la pròpia marca personal en la societat digital.
- Valoració de les aportacions de les principals dones emprenedores al món.
- Utilització d'estratègies d'ideació i foment de la creativitat per a la creació d'idees innovadores a l'aula.
- Identificació i ús d'estratègies de gestió de la incertesa i de presa de decisions en contextos canviants, en la resolució de problemes investigables.
- Creació del portfoli i la carpeta d'aprenentatge com a estratègies d'aprenentatge personal, en recerques experimentals o estudis observacionals formulats a l'aula.
- Desenvolupament de motivació i lideratge com a elements de la iniciativa emprenedora.
- Demostració d'una comunicació eficaç per argumentar i opinar amb criteri en aspectes d'emprenedoria, en la relació entre les persones tant a l'escola com fora d'ella.

B. L'entorn com a font d'idees i oportunitats

- Relació entre l'escassetat de recursos i les necessitats com a problema bàsic de l'economia per prendre decisions per part dels agents econòmics en el flux circular de la renda. Argumentació i debat sobre els principis d'interacció social des d'una visió econòmica: comerç, benestar i desigualtats; el mercat; eficiència i equitat.
- Anàlisi del funcionament dels mercats en l'entorn local i global com a font d'oportunitats. Coneixement i valoració del funcionament del sector financer en l'activitat econòmica. Reconeixement de la indústria 4.0 en el context de l'activitat econòmica.
- Relació entre la petjada ecològica i l'economia circular, i justificació de la necessitat de l'economia col·laborativa i l'economia social i solidària amb la perspectiva de la sostenibilitat.
- Valoració del comerç just i el consum ètic en un context de lliure comerç. Argumentació sobre la responsabilitat social de l'empresa com a generadora de

valor per a la societat. Incorporació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) al desenvolupament local i global.

- Identificació de sectors productius i agents de l'entorn cultural i artístic per a la creació de projectes culturals emprenedors.
- Ús d'estratègies de recerca, selecció i gestió d'informació procedent de fonts diverses de l'entorn econòmic, empresarial, social, cultural i artístic, per a informar la presa de decisions emprenedores.
- Elecció del repte emprenedor de l'entorn amb criteris de viabilitat i generació de valor. Presa de decisions empresarials en un context d'innovació com a font de transformació social.

C. Recursos per a dur a terme un projecte emprenedor

- Reconeixement del paper de l'empresa com organització generadora de valor per a la societat.
- Organització i gestió dels recursos humans, materials i financers de les entitats emprenedores. El paper de les dones emprenedores.
- Valoració de les finances ètiques, el mecenatge i el *crowdfunding* com a fonts de finançament i captació de recursos financers a les entitats.
- Utilització d'estratègies de formació i funcionament d'equips de treball: comunicació, negociació, gestió i resolució de conflictes, i presa de decisions, valorant la diversitat, el lideratge compartit, els rols canviants, l'autoavaluació constant i la construcció de vincles, en la relació entre les persones.
- Control i gestió de les finances de l'emprenedor -diners, ingressos i despeses, endeutament, risc financer i assegurances- per a l'equilibri financer del projecte.

D. Realització del projecte emprenedor

- Identificació de reptes com a objectiu per desenvolupar un projecte emprenedor.
- Planificació, gestió i execució d'un projecte emprenedor –del repte al prototip- a través de metodologies àgils. Aplicació de tècniques i eines de prototipat ràpid aplicades a béns, serveis i aplicacions web o mòbils, en la resolució de problemes investigables proposats al centre educatiu.
- Anàlisi de la competència com a pas necessari en el desenvolupament del projecte (en el desenvolupament de processos creatius)
- Presentació i difusió del prototip a la societat.
- Validació i testat dels prototips i avaluació del seu impacte sobre l'entorn.
- Valoració dels drets de propietat intel·lectual sobre el prototip. Reconeixement de les decisions, drets i obligacions de l'usuari com a consumidor i destinatari final del prototip, en el procés creatiu.

Educació en valors cívics i ètics

L'educació en valors cívics i ètics constitueix un requisit necessari tant per a l'exercici crític, actiu i responsable de la ciutadania, com per al desenvolupament de l'autonomia moral i la personalitat de l'alumnat. No hi ha dubte que aquests dos propòsits es troben relacionats entre ells, donat que no és possible un exercici actiu i responsable de la ciutadania democràtica sense un compromís ètic personal, lliure i fonamentat, amb determinats principis i valors. D'aquí la necessitat que tota educació cívica o en valors estigui impregnada d'aquest exercici reflexiu i crític sobre la moral individual i col·lectiva que representa l'ètica filosòfica.

En termes generals, i d'acord amb els objectius educatius, la formació en valors cívics i ètics implica mobilitzar el conjunt de coneixements, destreses, actituds i valors que permeten a l'alumnat prendre consciència de la seva identitat personal i cultural, afrontar qüestions ètiques fonamentals, i adoptar una actitud conseqüent amb el caràcter interconnectat i ecodependent de la seva vida en relació a l'entorn; tot això amb l'objectiu de poder apreciar i aplicar amb autonomia de criteri aquelles normes i valors que regeixen la convivència en una societat lliure, plural, justa i pacífica.

L'alumnat, en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, ha d'aprendre a ser competent per viure i convida d'acord amb els valors propis d'una societat democràtica, plural i diversa. Ser competent en aquesta matèria significa poder detectar situacions tant de la vida quotidiana, com de contextos més globals, que permetin respondre i actuar des d'una perspectiva de caràcter ètic, respectant també la perspectiva de gènere.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers es vertebren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatiu connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

La matèria d'Educació en valors cívics i ètics suposa un major nivell d'aprofundiment i desenvolupament dels quatre camps competencials fonamentals entorn als quals també s'organitzava, com a àrea, en primària. El primer és el de l'autoconeixement i l'autonomia moral. El segon, el de la comprensió del marc social de convivència i el compromís ètic amb els principis, valors i normes que el regeixen. El tercer es refereix a l'adopció d'actituds compatibles amb la sostenibilitat i ètica ambiental des de la comprensió de la relació d'interdependència i ecodependència amb l'entorn. I, finalment, el quart, més transversal i dedicat a l'educació de les emocions, es focalitza en desenvolupar la sensibilitat i la consciència i gestió dels afectes en el marc de la reflexió sobre els valors i els problemes ètics, cívics i ecosocials.

En la proposta de la matèria per a l'ESO s'ha tingut en compte un major grau de complexitat en l'acció o accions cognitives requerides a l'alumnat, així com una ampliació dels contextos d'aprenentatge i d'actuació.

Cada un d'aquests àmbits competencials es desplega en dos nivells integrats: un més teòric, dirigit a la comprensió significativa de conceptes i qüestions rellevants de la matèria; i un altre més pràctic o procedimental, orientat a promoure, des de la reflexió crítica i el diàleg argumentatiu, conductes i actituds d'acord amb els valors ètics, cívics i ecosocials que orienten la convivència.

Cal assenyalar que els aspectes cognitius de la competència estan al servei dels aspectes actitudinals. En altres paraules, els sabers que s'hi inclouen estan orientats a l'acció. La matèria té com a nucli la fonamentació dels valors ètics que han d'inspirar els criteris per tal de jutjar fets i accions. I aquestes accions a promoure són aquelles imprescindibles per viure i convida en la societat actual, complexa i diversa.

El currículum de la matèria d'Educació en valors cívics i ètics s'estructura en quatre blocs de sabers que són els següents:

El primer bloc, Autoconeixement i autonomia moral, té a veure amb el fet de motivar l'alumnat a investigar sobre allò que el defineix i el diferencia com a persona, a través de la presa de consciència i l'expressió de diverses facetes de la seva personalitat. Aquest exercici d'autodeterminació exigeix, afrontar algunes qüestions ètiques de rellevància, com les referides a l'autonomia i l'heteronomia moral i, entre d'altres, la reflexió entorn els valors, principis i normes que orienten les nostres accions com a persones i ciutadans. Així mateix, per entendre el pes que la reflexió ètica té en la nostra vida, convé que els alumnes i les alumnes posin a prova el seu judici i capacitat de criteri afrontant qüestions que afecten més directament la seva vida personal, com les vinculades a la llibertat d'expressió i altres drets individuals, les conductes addictives o la influència dels mitjans i xarxes de comunicació.

En el segon bloc, Societat, justícia i democràcia, es pretén que l'alumnat compregui l'arrel social i cultural de la seva pròpia identitat com a persones, reconeixent així el poder condicionant de les estructures socials a les que pertanyen. Per a això, l'alumnat ha de comprendre certes nocions polítiques fonamentals, identificar i valorar els principis, procediments i institucions que constitueixen el nostre propi marc democràtic de convivència, i afrontar de mode reflexiu i dialogant la controvèrsia ideològica entorn les normes i els valors comuns.

Tota aquesta tasca d'assimilació ha de contrastar-se en el diàleg sobre els problemes ètics més apressants (la situació dels drets humans en el món, la desigualtat, la pobresa, la discriminació i violència contra les dones, el respecte a la diversitat i les minories, el fenomen migratori, etc.) així com mitjançant la implementació de procediments i valors democràtics a l'entorn educatiu i quotidià de l'alumnat.

En el tercer bloc, Sostenibilitat i ètica ambiental, se cerca, a través del treball

interdisciplinària i el desenvolupament del pensament sistèmic, una comprensió bàsica d'aquelles relacions d'interdependència, interconnexió i ecodpendència que determinen la interacció entre les nostres formes de vida i el medi social i natural. Aquesta tasca comprensiva és el requisit per emprendre el debat ètic al voltant dels grans problemes ecosocials que marquen l'agenda mundial (la degradació del planeta, el canvi climàtic, la pèrdua de biodiversitat, etc.), així com d'aquells objectius, alternatives i hàbits de coexistència sostenible que puguin assegurar la pervivència d'una vida humana digna i justa en harmonia amb l'entorn.

El quart bloc, Educació emocional, se centra en el desenvolupament de l'autoestima com a font de benestar, així com en la presa de consciència de les emocions per a la seva regulació efectiva i positiva, amb l'objectiu d'afavorir les relacions entre iguals de forma empàtica i assertiva per tal prevenir les relacions abusives i el maltractament entre iguals, tenint també en compte la perspectiva de gènere.

Pel que fa al disseny i la proposta de les situacions d'aprenentatge, han d'estar orientades metodològicament seguint els principis dels valors que pretén transmetre la matèria. Cal assegurar que a les aules es fomenta l'anàlisi, l'avaluació de les situacions, la inferència, l'explicació dels perquè i l'autoregulació mitjançant la investigació i el diàleg entorn de qüestions ètiques de rellevància a través del treball cooperatiu per tal que l'alumnat assoleixi les competències específiques de la matèria.

D'aquesta manera es convidarà l'alumnat a la participació activa i raonada, al diàleg respectuós i a la cooperació amb els altres, a la lliure expressió de les idees, al pensament crític i autònom, al respecte per les normes i valors comuns, a la mediació i resolució pacífica dels conflictes, al desenvolupament d'hàbits de vida saludables i sostenibles, a l'ús segur de les tecnologies de la informació i la comunicació, a la gestió assertiva de les emocions i les relacions afectives amb els altres i amb el medi; a partir de propostes didàctiques d'aula interdisciplinàries i inserides en la vida del centre i el seu entorn, significatives per a l'alumnat, de manera que es promogui el desenvolupament d'una ciutadania global, conscient, lliure, empàtica, respectuosa, participativa i compromesa amb els reptes del segle XXI.

Competència específica 1.

Indagar i analitzar aspectes vinculats a la construcció de la pròpia identitat i a les qüestions ètiques relatives al projecte vital, en un context social, analitzant de forma reflexiva i crítica la informació obtinguda, per promoure l'autoconeixement i la resolució de dilemes morals de forma autònoma i raonada.

Criteris d'avaluació

<i>1r o 2n o 3r o 4t</i>

- 1.1. Implicar-se en el procés d'autoconeixement i creixement personal mostrant-se actiu i proactiu davant les propostes educatives d'aula, de centre i de la comunitat.
- 1.2. Construir un autoconcepte ajustat manifestant idees i propòsits personals realistes en el seu context educatiu i social.
- 1.3. Analitzar de forma crítica i raonada la informació obtinguda per mitjà de diverses fonts aplicant criteris ètics de forma autònoma.
- 1.4. Resoldre dilemes morals i altres situacions relatives al seu projecte vital amb responsabilitat i autonomia moral a través de la indagació.
- 1.5. Avaluar de forma proactiva els riscos derivats de l'ús acrític i de l'abús de les xarxes socials com a factor de prevenció de situacions de ciberassetjament en diferents contextos.

Quan l'alumnat comença l'educació secundària obligatòria coincideix amb l'inici d'una etapa evolutiva nova marcada per tot un seguit de canvis fisiològics, la pubertat, i psicològics, l'adolescència. El jove haurà d'adquirir el control sobre les seves pròpies decisions, que li permetin, de forma progressiva, enfortir la seva autoestima i fer-se autònom per actuar en el món.

L'autoconeixement i la construcció de la pròpia identitat són factors fonamentals per a l'adaptació de l'adolescent a l'entorn escolar i social.

L'autoconeixement s'inicia a la infantesa i continua al llarg de la vida i és la base de la construcció de la identitat personal, la qual es fa efectiva en la interrelació amb els altres. Conèixer-se a si mateix forma part d'un procés individual complex i sempre inacabat que posa en joc les mateixes capacitats que es pretenen conèixer. Aquesta mirada introspectiva possibilita, d'una banda, el reconeixement de les pròpies característiques físiques, cognitives i emocionals i, d'una altra, el compromís de millora per superar dificultats personals.

L'exercici d'autoconeixement, a través de la comprensió de diverses concepcions científiques i filosòfiques sobre l'ésser humà, constitueix un dels primers principis del pensament ètic.

L'objectiu últim d'aquesta competència específica, en el marc de l'educació en valors cívics i ètics, és que l'alumnat aprengui a construir de forma lliure i crítica, des del coneixement i ús adequat dels conceptes i procediments fonamentals del saber ètic, aquells judicis de valor dels quals depèn el seu projecte vital i l'assoliment dels seus propòsits personals i professionals.

Competència específica 2

Integrar de forma crítica normes i valors cívics i ètics i actuar i interactuar, a partir del reconeixement de la seva importància en la regulació de la vida individual i comunitària, per aplicar-los de forma efectiva i justificada en diferents contextos i per promoure una convivència pacífica, respectuosa, democràtica i compromesa amb el bé comú i una societat inclusiva.

Criteris d'avaluació

1r o 2n o 3r o 4t

2.1. Manifestar actituds que promouen una convivència pacífica, respectuosa, democràtica i compromesa amb el bé comú i una societat inclusiva.

2.2. Manifestar actituds de ciutadania activa i democràtica a partir del coneixement del moviment associatiu i la participació respectuosa i constructiva en activitats de grup.

2.3. Aplicar principis ètics en la presa de decisions col·lectives, en la planificació d'accions coordinades i en la resolució de problemes.

2.4. Mostrar un compromís actiu amb el bé comú a través del diàleg raonat sobre qüestions ètiques d'actualitat.

2.5. Reflexionar sobre el problema de la violència contra les dones i actuar a favor de la defensa d'una efectiva igualtat de gènere, a través de l'anàlisi de les mesures de prevenció de la desigualtat i la discriminació per raó de gènere.

2.6 Analitzar críticament el paper de les institucions públiques, dels organismes internacionals i les organitzacions no governamentals en la promoció de la pau, dels drets humans, del respecte per la diversitat, de la solidaritat i de la cooperació entre nacions, a través del diàleg argumentatiu i raonat.

La nostra societat s'ha fet més diversa pel que fa als grups identitaris que la componen i a la pluralitat d'opcions, creences i formes de vida, i també com a resultat de les desigualtats socials i econòmiques. L'aprofundiment en la democràcia i la imprescindible convivència demanen desenvolupar la competència del respecte a les altres persones i la convivència.

Respectar les persones vol dir reconèixer que l'altri té dignitat i drets que no es poden ignorar. El respecte actiu suposa distingir entre les actituds o les accions que afecten els drets dels altres i les que no; implica no voler imposar als altres com voldríem que fossin, es comportessin o pensessin; inclou diferenciar entre allò que cal respectar, allò davant del que podem ser indiferents i allò que cal censurar; demana determinar els límits que la convivència i la justícia imposen a la llibertat i exigeix cercar l'harmonització dels drets dels individus diversos.

L'adopció de normes i valors cívics i ètics suposa el reconeixement de la condició dels alumnes i de les alumnes com a ciutadans i ciutadanes d'un Estat democràtic social i de dret, integrat en el projecte comunitari europeu i compromès amb principis i valors democràtics, i amb els drets humans.

Aquest coneixement crític del seu context social i polític ha de promoure en l'alumnat una més adequada consciència de la rellevància del seu paper com a ciutadans actius i responsables, implicats en la gestió dels problemes ètics més urgents del present.

Per una altra banda, la pràctica d'una ciutadania activa comença en gran mesura al voltant de la vida escolar; per això és tan important identificar i resoldre problemes ètics, així com respectar normes, valors i procediments democràtics en totes aquelles activitats educatives que es disposin dins i fora de l'aula.

Cal vetllar pel desenvolupament de principis i valors ètics i cívics, com són la solidaritat, el respecte per les minories i l'efectiva igualtat entre homes i dones, a més de promoure entre l'alumnat, la cura del patrimoni cultural i natural, la memòria democràtica, el voluntariat i l'associacionisme, entre d'altres.

Competència específica 3.

Integrar i avaluar les relacions sistèmiques entre l'individu, la societat i la natura i l'ecodependència de les activitats humanes, mitjançant la identificació i l'anàlisi de problemes ecosocials de rellevància, per desenvolupar hàbits i actituds èticament compromeses amb l'assoliment d'un estil de vida sostenible.

Criteris d'avaluació

<i>1r o 2n o 3r o 4t</i>
3.1. Avaluar la interconnexió i l'ecodependència de les activitats humanes adoptant compromisos i participant en la societat amb accions locals de millora, sostenibles, en relació als problemes ecosocials de més rellevància.
3.2 Realitzar i promoure accions que afavoreixen l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible a través d'acords i actuacions individuals i col·lectives de forma activa i compromesa.
3.3 Desenvolupar actituds i valors de compromís basats en el respecte, cura i protecció de les persones, dels animals i del planeta, a través d'accions individuals i col·lectives, a nivell local i global, vinculades al consum responsable i de productes de proximitat, a la mobilitat sostenible, a la preservació del patrimoni natural i al respecte per la diversitat ètnica-cultural.

Aquesta competència fa referència a la capacitat dels i les alumnes per adquirir un compromís ètic amb la sostenibilitat i la cura del planeta.

Un pas previ i imprescindible per al desenvolupament d'aquest compromís, és el coneixement de les relacions sistèmiques d'interdependència, ecodependència i interconnexió que les nostres formes de vida guarden entre elles i respecte a l'entorn.

Aquest coneixement es pot fer, primer, a través de l'anàlisi crítica de les diverses concepcions que els éssers humans han sostingut i sostenen envers la seva relació amb la natura, així com de les conseqüències que cada una d'aquestes concepcions ha tingut i té respecte a una existència sostenible. En segon lloc, aquest coneixement ha d'acabar de construir-se en funció de l'anàlisi i el diàleg entorn als diversos plantejaments ètics i ecològics des dels que cal afrontar avui dia els greus reptes i problemes ecosocials.

Cal que l'alumnat desenvolupi els seus propis criteris i judicis, i reflexioni sobre la seva responsabilitat tant individual com col·lectiva. Una actitud compromesa amb el respecte i la cura de l'entorn implica el desenvolupament d'hàbits i accions quotidianes que contribueixin a l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible definits per l'ONU. Entre aquestes accions estan les referides a la gestió sostenible dels recursos bàsics, els residus i la mobilitat, el compromís ètic i cívic amb les lleis mediambientals, la promoció del consum responsable, la cura del patrimoni natural, el respecte per la diversitat ètnico-cultural, el servei a la comunitat, i la protecció dels animals.

Competència específica 4.

Desenvolupar i mostrar una adequada estima de si mateix i de l'entorn, reconeixent i valorant les emocions i els sentiments propis i aliens, per a l'assoliment d'una actitud empàtica, respectuosa i acurada envers un mateix, els altres i la natura.

Criteris d'avaluació

<i>1r o 2n o 3r o 4t</i>
4.1. Expressar de manera respectuosa i assertiva les pròpies emocions manifestant una ajustada autoestima en diferents contextos educatius i socials.
4.2 Regular adequadament les pròpies emocions a partir de la identificació d'aquestes i de les dels altres, en situacions de participació tant individuals com col·lectives.
4.3. Manifestar una actitud empàtica i respectuosa envers un mateix, els altres i la natura, en activitats realitzades en l'entorn escolar i comunitari.
4.4 Avaluar situacions de conflicte i prendre-hi partit des d'un posicionament proactiu com a factor de prevenció de relacions abusives, de situacions d'assetjament i de maltractament entre iguals en el context educatiu.

El reconeixement i l'expressió d'una sèrie adequada d'actituds afectives, tant pel que fa a un mateix com pel que fa als altres i a la natura, constitueix la finalitat principal de l'educació emocional, imprescindible per a formar persones equilibrades i capaces de mantenir relacions plenes i satisfactòries amb els altres i amb l'entorn

L'alumnat ha de reconèixer, prendre consciència i gestionar adequadament el complex camp de les emocions i sentiments.

La vivència i expressió assertiva i compartida d'emocions i sentiments pot donar-se en múltiples contextos relatius a situacions quotidianes, a dilemes morals i als de l'experiència estètica, entre d'altres. Les activitats per a desenvolupar aquesta competència poden integrar-se a la perfecció en gairebé qualsevol tipus de procés que fomenti la creativitat, el diàleg, la reflexió i el judici autònom.

L'objectiu és que l'alumnat aprengui a reconèixer, avaluar i gestionar les seves pròpies emocions, així com a comprendre i respectar les dels altres, reflexionant sobre el significat de les mateixes.

La gestió de les emocions pròpies va estretament lligada a la valoració que cadascú fa d'un mateix, és a dir, de l'autoestima. Assolir una ajustada autoestima determinarà, en un alt grau, la formació de l'esfera personal de l'alumnat de forma equilibrada i tindrà un impacte directe en la disponibilitat dels recursos pertinents per gaudir d'un benestar emocional i per actuar en el seu context de forma respectuosa i proactiva.

Aquesta competència manté una ferma vinculació amb la competència clau personal, social i d'aprendre a aprendre.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Autoconeixement i autonomia moral

- Investigació ètica i resolució de problemes complexos a partir del pensament crític i filosòfic en situacions de debat a l'aula.
- Construcció de l'autoconcepte i la identitat personal en un context plural, a partir de la identificació de les pròpies capacitats, tant físiques i sensorials, com cognitives i emocionals.
- Manifestació d'actituds de superació personal, basades en la resiliència i la perseverança, en la relació amb un mateix, amb els altres i amb l'entorn.
- Desenvolupament crític de l'autonomia i la responsabilitat, tenint en compte la voluntat i el judici moral en diversos entorns amb gran varietat d'interessos.
- Valoració de l'ètica com a principi de les nostres accions i de l'establiment de normes presents a la societat, de forma crítica i raonada.
- Anàlisi del conflicte entre moralitat i legalitat, tenint en compte els drets individuals en un context global.
- Identificació i presa de consciència dels riscos que implica l'ús acrític, l'abús i la sobreexposició a les xarxes socials en la preservació de la privacitat i la vulneració de la pròpia identitat i la dels altres en la societat actual.
- Identificació i presa de consciència de les conseqüències d'un mal ús i abús de les noves tecnologies, en el temps de lleure, que poden derivar en conductes addictives relacionades tant amb l'ús dels dispositius com amb els continguts que ofereixen.

Societat, justícia i democràcia

- Valoració del diàleg i de l'argumentació en la presa democràtica de decisions i en la resolució pacífica de conflictes en la relació amb els altres i en contextos diversos.
- Investigació sobre la naturalesa social i política de l'ésser humà, i la comprensió crítica i l'ús dels conceptes de «lleï», «poder», «sobirania», «justícia», «Estat», «democràcia» i «Drets humans» en el context social.
- Estudi de la naturalesa i origen de la societat, i de conceptes relacionats, com competència, cooperació, egoisme i altruisme a nivell relacional i social.

- Identificació de les estructures socials i dels grups de pertinença que conformen una societat en propostes d'aula que ho requereixin.
- Anàlisi de les formes d'estat i tipus de govern, així com dels principis, procediments i institucions democràtics fins arribar a la memòria democràtica en projectes d'aula que hi estiguin vinculats.
- Integració de la constitució històrica de les diferents generacions de drets humans, en especial dels drets de l'infant, atenent a la seva rellevància ètica en la relació entre les persones tant en el centre educatiu com fora d'ell.
- Promoció de l'associacionisme i voluntariat, i la participació democràtica en el marc d'uns codis deontològics i ètics en el context social proper.
- Anàlisi i diàleg raonat sobre la desigualtat econòmica i la lluita contra la pobresa; el dret a la feina, la salut, l'educació i la justícia, i la promoció del comerç just en una societat globalitzada.
- Reflexió sobre la bioètica, el desafiament de la intel·ligència artificial, les propostes transhumanistes i els fins i límits ètics de la investigació científica en la societat moderna i global.
- Presa de consciència de la importància de les accions individuals i col·lectives i de la contribució de l'Estat, dels organismes internacionals, de les ONG i de les ONGD a favor de la pau, la seguretat i la cooperació internacional en la societat actual.
- Relació entre el dret internacional i la ciutadania global en un món actual interconnectat.
- Manifestació d'una posició informada i èticament fonamentada sobre el valor i pertinència dels drets humans, el respecte per la diversitat ètnico-cultural, la consideració dels bens públics globals i la percepció del valor social dels impostos en el context proper.
- Reconeixement de la història democràtica de l'Estat espanyol, les seves institucions, la realitat democràtica i institucional catalana, organismes internacionals i associacions civils dirigides a assolir la pau, la seguretat i la solidaritat entre els pobles i les persones en projectes d'aula que hi estiguin vinculats.

Sostenibilitat i ètica ambiental

- Identificació de l'ecodependència i la interconnexió entre els estils de vida i l'entorn, en situacions quotidianes.
- Proposta d'accions locals i globals sobre la relació individu-natura des de diferents perspectives en situacions de debat crític a l'aula.
- Anàlisi crítica dels límits del planeta, l'emergència climàtica i la petjada ecològica de les accions humanes en el món actual.
- Creació d'estratègies per al desenvolupament sostenible en un context local i global.
- Debat sobre diversos plantejaments ètics, científics i polítics en relació als problemes ecosocials i ambientals en el marc de projectes realitzats a l'aula.
- Desenvolupament i promoció d'hàbits i actuacions individuals i col·lectives en el marc dels Objectius de Desenvolupament Sostenible en un context local i global.
- Integració de l'ecofeminisme, l'economia circular i l'economia blava en el propi projecte vital i en situacions de la vida quotidiana.
- Establiment d'un compromís actiu amb la protecció de la vida animal i el medi ambient des de la perspectiva biocèntrica en situacions de debat a l'aula.
- Consolidació i promoció d'hàbits de vida sostenible tenint en compte el consum responsable i de productes de proximitat, la gestió òptima dels recursos naturals i dels residus, i de la mobilitat en l'orientació que donem al nostre estil de vida.

- Coneixement de la sobirania alimentària i d'estratègies que afavoreixen la reducció del malbaratament alimentari en un context global.

Educació emocional

- Presa de consciència, expressió assertiva i regulació de les emocions pròpies i alienes, basades en una autoestima ajustada, com a aspecte determinant en la millora del benestar individual i col·lectiu amb un mateix i amb els altres.
- Construcció i valoració de relacions afectives saludables a partir del reconeixement de la igualtat i del respecte mutu, com a factors que les determinen, en el context social.
- Integració crítica i constructiva de la interdependència entre els aspectes afectius i el desenvolupament de la sexualitat, implicant-se de forma responsable en la millora del benestar emocional individual i col·lectiu en les relacions entre iguals.
- Manifestació d'actituds de respecte i empatia amb relació als drets LGTBIQ+ i a la pluralitat cultural, política, religiosa i altres com a condicions essencials per a la millora del benestar individual i col·lectiu en una societat moderna amb diversitat d'opcions.

Valoració de situacions de conflicte i desenvolupament d'accions de prevenció enfront les relacions abusives i el maltractament entre iguals en l'entorn educatiu.

- Gestió personal i emocional
 - Organització i participació activa de gran varietat de situacions motrius essent capaç d'assumir diferents rols.
 - Desenvolupament de la consciència, regulació i autonomia emocional com a capacitat de reconèixer, gestionar i autoregular les emocions (superació, perseverança, estrès, autocontrol en les situacions de contacte...) en contextos físico-esportius.

- Habilitats socials i valors
 - Aplicació d'habilitats socials que fomentin la convivència i la cohesió social en tot tipus de situacions.
 - Comunicació assertiva, respecte per la resta i col·laboració i cooperació responsable i activa en contextos motrius diversos.
 - Interiorització dels valors educatius de l'esport en el creixement personal.

- Activitat física, gènere i discriminació
 - Responsabilitat i compromís actiu davant d'estereotips, actuacions discriminatòries de gènere, ètniques, socio-econòmiques, de competència motriu i qualsevol tipus de violència que es pugui donar.
 - Promoció de la igualtat de gènere en la pràctica de qualsevol esport, en la difusió en mitjans de comunicació i en el reconeixement de referents esportius.
 - Influència social, cultural i econòmica de l'esport en la societat actual: aspectes positius i negatius.

Educació física

L'educació física en l'etapa d'educació secundària obligatòria dóna continuïtat a la feina feta en l'etapa anterior i als reptes clau que en ella van començar a abordar-se, que passen, entre d'altres, per aconseguir que l'alumnat consolidi un estil de vida actiu i saludable, el coneixement de la pròpia corporalitat, el desenvolupament de tots els processos de decisió que intervenen en la resolució de situacions motrius, el gaudi de les manifestacions culturals de caràcter motriu, l'ocupació del temps de lleure a través de la pràctica d'activitats físiques que siguin segures i sostenibles per combatre el sedentarisme o la consolidació de valors cívics i habilitats socials que han de ser presents per conviure en societat.

Tots aquests reptes contribueixen a construir i consolidar una sèrie de competències que utilitzen el cos i el moviment com a instruments d'aprenentatge, i que van molt més enllà de l'acció motriu per a bastir un veritable desenvolupament integral de l'alumnat, incorporant tot un seguit d'aprenentatges que han de perdurar al llarg de la vida.

Les competències establertes en el Perfil competencial de l'educació primària posen les bases de sortida de l'ensenyament bàsic i aquestes últimes, al costat dels objectius generals d'aquesta etapa, han concretat el marc d'actuació per definir una sèrie de competències específiques d'aquesta matèria. Les competències específiques de la matèria són el referent a seguir per desenvolupar una educació física significativa, útil, innovadora i alineada amb les necessitats actuals de la societat.

El currículum de l'àrea d'educació física s'estructura en cinc competències específiques. Aquestes recullen i sintetitzen aquests reptes per consolidar un estil de vida actiu i saludable que permeti l'alumnat perpetuar al llarg de la seva vida a través de la planificació autònoma i l'autoregulació de la seva pràctica física i de tots els components que afecten la salut.

El cos i el moviment, a partir de l'articulació de les capacitats motrius, juntament amb les habilitats motrius bàsiques i específiques s'han de desenvolupar a través de situacions motrius riques, de tipologia diversa, amb diferents variants i lògiques internes. Han de ser fites motrius que cadascú pugui assolir, tenint en compte el seu punt de partida, les seves potencialitats i les seves motivacions. S'han de dissenyar de manera que siguin de dificultat variable i prou obertes i flexibles per permetre diferents solucions i maneres diverses de donar-hi resposta de tal manera que cadascú pugui adaptar-les a les seves característiques.

L'alumnat també haurà d'identificar, valorar i experimentar diferents activitats motrius culturals i artístiques, com a part rellevant del patrimoni cultural, expressiu i artístic, que poden convertir-se en objecte de gaudi i aprenentatge. Aquest coneixement en profunditat haurà de dirigir a ampliar els recursos expressius de l'alumnat i fer-ho de manera creativa.

Per arribar a utilitzar l'entorn com a espai de trobada per a la pràctica d'activitats físiques és necessari proporcionar a l'alumnat una base de sabers relacionats amb el medi, tot identificant i donant a conèixer activitats en espais naturals o urbans que permetin complementar les tipologies d'activitats que es donen en contextos escolars i que es puguin practicar dins i fora de l'horari lectiu, fomentant i promovent la seva pràctica i utilització. I tot això, de manera segura i sostenible en relació amb els mitjans i recursos emprats i respectuosa amb el medi on es duu a terme.

Per abordar exitosament les nombroses situacions motrius a les que es veurà exposat

l'alumnat al llarg de la seva vida cal ajudar-lo a desenvolupar de manera integral capacitats motrius, cognitives, afectives, motivacionals, de relacions interpersonals i d'inclusió social. L'alumnat també ha d'aprendre a gestionar les seves emocions i comprendre les dels altres, autoregular el seu comportament i emprar habilitats socials en contextos de pràctica motriu. Tanmateix, es desenvolupa el pensament crític envers el lloc que ocupa l'esport en les societats actuals, així com les seves implicacions econòmiques, polítiques, socials i en l'àmbit de la salut, prestant especial atenció a les conductes discriminatòries de qualsevol tipologia que es pugui donar en les diferents manifestacions fisicoesportives.

Els criteris d'avaluació són el referent per a dur a terme el procés d'avaluació, en concretar el progressiu grau d'adquisició de les competències específiques de l'àrea. La relació que s'estableix entre els criteris d'avaluació i els sabers permet integrar i contextualitzar l'avaluació en el sí de les situacions d'aprenentatge que es vagin plantejant al llarg de les diferents unitats didàctiques o projectes de l'etapa.

Les situacions d'aprenentatge, unitats didàctiques o projectes han d'integrar de forma planificada la prioritització i formulació dels elements curriculars orientats a l'adquisició de les competències específiques. Tanmateix, les activitats plantejades s'han d'articular amb una tipologia variada i intencionada i amb elements plurals com són les diferents estratègies organitzatives de gestió de grup que afavoreixin l'autoestima, un clima afectiu d'aula i la participació de tot l'alumnat, atenent a la seva diversitat i inclusió. Serà igualment important tenir en compte la regulació dels processos comunicatius, el desenvolupament de les relacions interpersonals, la conversió d'espais i materials en oportunitats d'aprenentatge o la transferència de coneixement adquirit a d'altres contextos que permetin comprovar el valor del que s'ha après.

La materialització de tot aquest conjunt d'intencions es pot fer a través de l'aplicació o hibridació de diferents metodologies, estratègies i/o models pedagògics consolidats o emergents. Aquests s'han de seleccionar en funció dels objectius, del context, de la tipologia d'alumnat, dels sabers que es mobilitzen, però, sobretot, tenint clar per què i per a què s'utilitzen.

La tecnologia, que sovint contribueix al fet que l'alumnat mostri comportaments cada vegada més sedentaris, sobretot vinculats a l'ús de pantalles, també pot ser una eina molt útil al servei de l'educació física. La utilització responsable d'aparells, recursos i aplicacions digitals, com ara dispositius mòbils, polseres d'activitat, pulsímetres, codis QR, aplicacions orientades a la monitorització de la salut, de geolocalització, de realitat virtual o augmentada, entre altres, pot proporcionar un seguit de beneficis. Per exemple, pot estimular la motivació i la participació, reforçar i avaluar els aprenentatges, afavorir la reflexió, difondre i donar valor a pràctiques, registrar i recollir evidències quantitatives i qualitatives d'activitats físiques realitzades dins i fora del centre educatiu.

D'altra banda, la vinculació amb altres matèries és evident i plausible. Per això, és recomanable que el desenvolupament de les diferents situacions d'aprenentatge atengui a aquesta particularitat i incorpori enfocaments i projectes interdisciplinars en la mesura que sigui possible.

Podem trobar cinc blocs de sabers que han de desenvolupar-se en diferents contextos per tal de generar situacions d'aprenentatge globals, riques i variades. A conseqüència d'aquest plantejament, les unitats didàctiques o projectes que es dissenyin no han d'estar centrats exclusivament en un únic bloc de sabers bàsics, sinó que han d'integrar sabers procedents de diferents blocs. Per afavorir el procés de concreció curricular, els sabers inclosos en aquests blocs recullen els continguts bàsics a desenvolupar sense descriure pràctiques o manifestacions concretes i es deixa a criteri del professorat, en

funció de la coherència i del seu context, la manera com es portin a la pràctica.

Al bloc de vida activa i saludable hi ha sabers relacionats amb la condició física, la pràctica d'activitat física regular i els hàbits saludables, que aborden els components de la salut física i mental a través de relacions positives en contextos de pràctica fisicoesportiva, rebutjant comportaments antisocials o contraris a la salut que poden produir-se en aquests àmbits. Tanmateix hi ha els sabers associats a l'alimentació, ergonomia, descans, primers auxilis i la prevenció de lesions, entre d'altres.

El bloc de resolució de problemes en situacions motrius, té un caràcter transdisciplinar i es desenvolupa a través d'alguns aspectes clau: l'ús eficient dels components qualitius i quantitius de la motricitat, la presa de decisions, els processos de creativitat motriu i la resolució de reptes i/o el desenvolupament de projectes motrius. Aquests sabers han de desenvolupar-se en contextos molt variats de pràctica que, en qualsevol cas, han de respondre a la lògica interna de l'acció motriu des de la qual s'han dissenyat els sabers: accions individuals, cooperatives, d'oposició i de col·laboració-oposició.

El bloc d'activitats motrius lúdiques, culturals i expressives abasta els següents components: balls i danses populars i l'expressió i comunicació corporal.

El bloc d'interacció amb l'entorn en el temps de lleure incideix sobre la interacció amb el medi natural i urbà des d'una triple vessant: el seu ús des de la motricitat, la seva conservació des d'una visió sostenible i el seu caràcter compartit des d'una perspectiva comunitària de l'entorn.

El bloc de valors, autoregulació emocional i interacció social en situacions motrius se centra, d'una banda, en què l'alumnat desenvolupi els processos dirigits a regular la seva resposta emocional davant de situacions derivades de la pràctica d'activitat física i esportiva, mentre que, d'altra, incideix sobre el desenvolupament de les habilitats socials i el foment dels valors de les relacions constructives entre els participants en aquest tipus de contextos motrius.

Finalment, l'avaluació en educació física ha de ser reguladora, contínua, formadora i compartida, i estarà dirigida cap a la millora de l'aprenentatge de l'alumnat a través de la seva participació, reflexió i auto regulació. L'alumnat serà avaluat en funció del grau d'assoliment dels criteris d'avaluació que, al seu torn, concreten el desenvolupament de les competències específiques de la matèria.

Competència específica 1.

Adquirir un estil de vida actiu i saludable incorporant la pràctica d'activitats físiques i hàbits beneficiosos per a la contribució del benestar físic, mental i social.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n curs</i>	<i>3r i 4t curs</i>
1.1. Executar activitats i exercicis orientats a l'adquisició d'un estil de vida actiu i saludable. 1.2. Identificar els elements d'un pla de treball de la condició física a través de la pràctica motriu 1.3. Incorporar hàbits saludables	1.1. Planificar la pràctica d'activitat física orientada a un estil de vida actiu i saludable. 1.2. Dissenyar un pla de treball de la condició física en relació amb la salut d'acord a les necessitats individuals. 1.3. Aplicar hàbits saludables (alimentació i

(alimentació i hidratació, descans, educació postural, relaxació i higiene) valorant la millora integral. 1.4. Aplicar els protocols d'actuació de prevenció i intervenció en accidents i mesures bàsiques de primers auxilis. 1.5. Utilitzar recursos i aplicacions digitals per a la pràctica d'activitat física i adquisició d'hàbits saludables.	hidratació, descans, educació postural, relaxació i higiene) valorant la millora integral de la salut. 1.4. Aplicar els protocols d'actuació de prevenció i intervenció en accidents i tècniques de primers auxilis. 1.5. Aplicar els recursos digitals en la planificació de l'activitat física i l'adquisició d'hàbits saludables.
--	--

L'adquisició d'aquesta competència específica s'assolirà a través de la participació activa en una variada gama de propostes fisicoesportives que, a més d'identificar i experimentar, proporcionaran al conjunt de l'alumnat un ampli repertori d'eines amb les quals començar a gestionar, planificar i autorregular la seva pràctica motriu, així com altres elements que condicionen la salut. Un dels objectius del condicionament físic és la valoració de la pròpia condició física. Cal tenir present que aquesta valoració no ha de tenir una finalitat qualificadora.

Aquesta competència de caràcter transdisciplinari impregna la globalitat de la matèria d'educació física, podent abordar des de la participació activa, l'alimentació saludable, l'educació postural, la cura del cos, l'autoconcepte, l'autoestima, la imatge percebuda en el camp de la activitat física i l'esport o l'anàlisi dels comportaments i hàbits que poden suposar cert risc per a la salut que es produeixen en contextos quotidians i/o vinculats amb l'esport i l'activitat física, entre d'altres.

Hi ha diverses fórmules i contextos d'aplicació per materialitzar aquests aprenentatges, començant per la planificació personal de la pràctica motriu (de forma clàssica o mitjançant aplicacions digitals amb més possibilitats), l'anàlisi de diferents aspectes per mantenir una dieta saludable i un estil de vida actiu, el coneixement i aplicació de tècniques de primers auxilis, prevenció de lesions o la participació en una àmplia gama de propostes fisicoesportives que permetin la transferència de tots aquests aprenentatges a la seva vida quotidiana.

Competència específica 2.

Aplicar la tècnica, tàctica i estratègia vinculades amb els jocs i els esports per a la resolució de situacions motrius .

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n curs</i>	<i>3r i 4t curs</i>
2.1. Executar habilitats motrius específiques i tècniques en reptes, formes jugades i joc reduït. 2.2. Resoldre situacions motrius variades en activitats lúdiques, jocs modificats i esports aplicant habilitats tècniques, tàctiques i estratègiques.	2.1. Executar habilitats motrius específiques i tècniques en reptes, formes jugades i joc real. 2.2. Resoldre situacions motrius variades de jocs o esports aplicant habilitats tècniques, tàctiques i estratègiques. 2.3. Organitzar esdeveniments o competicions esportives gestionant tots els aspectes essencials per un adequat funcionament.

Competència específica 3.

Utilitzar els recursos expressius com a mitjà de relació, comunicació i

integració social per a l'autoconeixement.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n curs</i>	<i>3r i 4t curs</i>
3.1. Expressar emocions, sentiments i missatges mitjançant diferents tècniques d'expressió corporal. 3.2. Representar composicions individuals o col·lectives amb i sense base musical utilitzant el cos com a eina d'expressió i comunicació. 3.3. Prendre part en danses i jocs populars i tradicionals de diferents territoris valorant la seva influència cultural i social.	3.1. Escenificar produccions artisticoexpressives utilitzant diferents tècniques d'expressió corporal. 3.2. Crear composicions individuals o col·lectives amb i sense base musical. 3.3. Elaborar composicions artístiques integrant tècniques de circ.

Aquesta competència aprofundeix en el concepte de les activitats motrius i artístiques que l'alumnat ha construït durant l'etapa de primària. Es tracta de seguir consolidant la identitat pròpia a partir d'aquest coneixement, anteriorment viscut d'una forma eminentment pràctica, i, a partir d'ara, en aquesta nova etapa, a més, de manera intencionadament contextualitzada i comprensiva, en el sentit més funcional, donant valor d'utilitat al que es realitza; contextualitzada en un món divers en termes culturals que requereix un marc d'anàlisi que permeti comprendre globalment cada manifestació des del coneixement dels factors amb els que es relaciona (història, interessos econòmics, polítics o socials); i, finalment, comprensiva i extrapolable a la vida diària. Existeixen nombrosos contextos en els que desenvolupar aquesta competència. Com en l'anterior etapa, es podria desenvolupar mitjançant jocs tradicionals i populars, danses pròpies del folklore tradicional, jocs multiculturals o danses del món, entre d'altres. Per abordar la cultura artisticoexpressiva contemporània es podrien utilitzar tècniques expressives concretes (la improvisació, la mímica o la pantomima), el teatre (teatre gestual o de màscares, teatre d'ombres, teatre de llum negra, teatre de carrer o similars), representacions més elaborades (lluita escènica, jocs de rol, entre altres), tècniques relacionades amb el món del circ (malabars, activitats acrobàtiques i altres), o activitats rítmicomusicals amb caràcter expressiu (percussió corporal, balls, coreografies o altres expressions similars). A més, en aquesta etapa, aquests sabers es podrien enriquir incorporant elements de crítica social, emocions o coeducació en les representacions.

Competència específica 4.

Planificar activitats físiques a l'entorn de manera sostenible i segura per a l'ocupació i gaudi del temps de lleure.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n curs</i>	<i>3r i 4t curs</i>
4.1. Realitzar activitat física en el medi natural i urbà minimitzant l'empremta ecològica. 4.2. Aplicar les normes de seguretat, l'equipament, eines i tècniques adequades de les activitats físiques en el medi natural i urbà. 4.3. Utilitzar les possibilitats que	4.1. Realitzar activitat física en el medi natural i urbà desenvolupant actuacions per la seva conservació 4.2. Organitzar activitats físicoesportives en el medi natural i urbà aplicant normes de seguretat i utilitzant l'equipament, eines i tècniques adequades. 4.3. Gestionar la pròpia activitat física

ofereix l'entorn per a la practica activitat física i l'ocupació del temps de lleure de forma activa.	aprofitant les possibilitats del medi natural i urbà.
---	---

L'adopció d'hàbits respectuosos amb el medi ambient s'ha de consolidar en aquesta etapa, continuant amb el desenvolupament d'accions destinades a millorar el món des del punt de vista local, per contribuir a la sostenibilitat a escala global. Tot i això, el grau de maduresa que assolirà l'alumnat al llarg d'aquesta etapa els permetrà anar un pas més enllà, participant en l'organització d'activitats en diferents contextos, ja siguin naturals o urbans, que a més de respectar el medi ambient i els éssers vius que hi habiten, tractaran de millorar-lo. Aquest enfocament de responsabilitat ecològica i social, que considera el medi com un bé comunitari, podria donar lloc a l'organització d'esdeveniments i activitats fisicoesportives benèfiques, recreatives i de lleure molt en la línia de plantejaments com l'aprenentatge-servei.

D'aquesta manera, pel que fa als entorns urbans, hi ha manifestacions com els circuits de calistènia, el crossfit, el patinatge, l'skate, el parkour o les diferents tipologies de danses urbanes, entre d'altres, que es poden desenvolupar en espais o instal·lacions properes al centre. Pel que fa al medi natural, segons la ubicació del centre, les possibilitats contextuais i la disponibilitat d'accés que tingui a diferents emplaçaments naturals, tant terrestres com aquàtics, és possible trobar una variada gama de contextos d'aplicació, des del senderisme, les rutes per vies verdes, l'escalada, el ràpel, l'esquí, el salvament marítim, l'orientació (també en espais urbans), fins al cicloturisme o les rutes BTT, la superació d'obstacles o les diferents tècniques de fer nusos amb cordes, entre d'altres; tots ells afrontats des de l'òptica dels projectes dirigits a la interacció amb l'entorn des d'un enfocament sostenible, on també s'hi inclouen les activitats complementàries i extraescolars tan vinculades amb aquest tipus d'experiències.

Competència específica 5.

Adquirir actituds, valors i habilitats socials en la pràctica d'activitat física i esportiva per a la millora de la convivència i la cohesió social.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n curs</i>	<i>3r i 4t curs</i>
5.1. Aplicar els valors positius de l'esport en les activitats físiques i esportives valorant el joc per davant del resultat. 5.2. Identificar emocions en la pràctica d'activitat física i esportiva. 5.3. Mostrar actituds de respecte i escolta envers els altres independentment del seu nivell d'habilitat 5.4. Identificar estereotips i actuacions discriminatòries en situacions pràctica esportiva.	5.1. Aplicar els valors positius de l'esport en les activitats físiques i esportives valorant el joc per davant del resultat. 5.2. Aplicar estratègies per a l'autoregulació emocional durant la pràctica d'activitat física i esportiva. 5.3. Utilitzar habilitats socials en la resolució de conflictes fomentant la convivència i la cohesió social. 5.4. Mostrar una actitud crítica davant dels estereotips i les actuacions discriminatòries de la societat en l'àmbit de l'activitat física i l'esport.

Aquesta competència específica se situa en el punt de convergència entre allò personal, allò social i allò ètic. Des d'ella es posa en joc la capacitat d'actuar al servei de metes personals i/o d'equip, especialment en contextos que requereixen esforç i perseverança, activant l'automotivació i l'actitud positiva per fer front a reptes, regulant la impulsivitat, tolerant la frustració i perseverant davant de les dificultats.

Dins del pla personal, també comporta la identificació de les emocions i sentiments que es viuen al si de la pràctica motriu, l'expressió positiva d'aquestes i la seva gestió adequada per tal d'esmoreir de forma constructiva els efectes de les emocions i sentiments desagradables que genera, així com de promocionar les emocions agradables.

El pla col·lectiu implica posar en joc habilitats socials per afrontar la interacció amb les persones amb qui es comparteix la pràctica motriu. Es tracta de dialogar, debatre, contrastar idees i posar-se d'acord per resoldre situacions, expressar propostes, pensaments i emocions, escoltar activament i actuar amb assertivitat. Com a conseqüència d'això s'inclouran situacions d'arbitratge i mediació contextualitzades a les pràctiques esportives que es practiquin. També es pretén incidir a nivell de representació i visibilització de les desigualtats, per això en aquesta etapa i a través d'aquesta competència es fomenten models que contribueixin a democratitzar l'ús dels espais esportius compartits per ajudar a superar barreres vinculades amb estereotips socials i de gènere que encara persisteixen en algunes manifestacions esportives. Finalment, pretén ajudar a identificar i generar una actitud crítica davant dels comportaments incívics que es donen a l'esport, des de la base fins a l'alta competició. L'evolució lògica d'aquesta competència respecte a l'etapa anterior incideix en el desenvolupament d'hàbits autònoms relacionats amb aquests aspectes, amb la resolució dialògica dels conflictes i amb l'autoregulació de les emocions que susciten les pràctiques fisicoesportives.

Sabers

Els sabers es formulen en relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Primer i segon curs

Vida activa i saludable

- **Activitat física saludable**
 - Identificació dels aspectes importants per a la planificació de l'activitat física: parts d'una sessió d'activitat física (fase d'activació, fase d'assoliment d'objectius o part principal, i tornada a la calma), els principis bàsics de l'entrenament (adaptació, continuïtat i progressió), valoració del nivell individual, la freqüència cardíaca com a indicador d'intensitat i recuperació, càrrega d'entrenament (volum i intensitat)...
 - Planificació de seqüències senzilles d'activitat física adaptades a la pròpia realitat i objectius personals.
 - Desenvolupament i manteniment de la condició física i de la pràctica habitual d'activitat física com una font de salut.

- **Hàbits saludables**
 - Importància del valor nutricional dels aliments per mantenir una alimentació i hidratació saludable.
 - Reconeixement de les malalties associades als trastorns alimentaris.
 - Pràctica de tècniques de millora de la postura corporal, respiració i relaxació aconseguint el benestar físic i mental.
 - Adopció progressiva d'hàbits higiènics i saludables (hores de son, pràctica regular d'activitat física..) que assegurin la qualitat de vida.
 - Anàlisi dels efectes que poden suposar els comportaments i hàbits saludables i no saludables en la salut.
 - Valoració de l'activitat física com a font de gaudi, d'alliberació de tensions i benestar.

- Identificació de les característiques que ha de tenir la roba, calçat i material esportiu per a la bona pràctica d'activitat física.

- Primers auxilis i prevenció de lesions
 - Apreciació de situacions que poden comportar risc en la pràctica d'activitat física: mesures de seguretat i possibles lesions.
 - Actuacions bàsiques dels primers auxilis, tècnica PAS (protegir, ajudar, socórrer), protocol 112 i suport vital bàsic (SVB) en accidents durant la pràctica d'activitats físiques.
- Recursos digitals al servei de la pràctica esportiva
 - Reconeixement dels recursos i aplicacions digitals com una eina útil per a la pràctica d'activitat física.

Resolució de problemes en situacions motrius

- Esquema corporal
 - Desenvolupament de les capacitats perceptivomotrius per la millora de la resposta motriu en diferents situacions motrius i esportives.
 - Utilització conscient del cos mostrant control i domini corporal en les manifestacions fisicoesportives que es realitzen.
- Habilitats motrius bàsiques i específiques (tècnica, tàctica i estratègia) per a la resolució de situacions motrius
 - Consolidació de les diferents habilitats motrius bàsiques associades a l'activitat motriu.
 - Execució d'habilitats tècniques associades a diferents esports individuals, d'adversari i col·lectius en joc reduït.
 - Posada en pràctica de les habilitats tàctiques comuns dels esports individuals, d'adversari i col·lectius en situacions de joc reduït.
 - Assimilació dels principis bàsics de la fase ofensiva i defensiva dels esports d'equip en situacions de joc reduït.
 - Planificació d'estratègies prèvies d'atac i defensa en funció de les característiques dels integrants de l'equip en jocs o esports d'equip
 - Pràctica de diferents jocs i esports individuals, d'adversari amb contacte i sense contacte i col·lectius respectant el reglament bàsic, les normes i les persones implicades en el joc.
- Resolució de reptes i projectes motors
 - Esforç per completar reptes individuals i en grup adaptant la pròpia condició física als requeriments de les diferents propostes plantejades.
 - Realització de l'acció o de la tasca en situacions cooperatives mitjançant pautes grupals per optimitzar els recursos motrius del grup.
 - Resolució de reptes i projectes motors amb originalitat i riquesa creativa de manera individual i en grup.
 - Valoració del treball personal durant el procés i del resultat final en la consecució del repte.
 - Utilització de materials alternatius en jocs i esports valorant la riquesa motriu de la pràctica fisicoesportiva.

Activitats motrius lúdiques, culturals i expressives

- Jocs i danses populars
 - Aportacions dels jocs i danses populars a l'herència cultural pròpia i d'altres cultures.
 - Pràctica de jocs i danses tradicionals d'arreu del món valorant l'herència cultural pròpia i d'altres cultures.

- Expressió i comunicació corporal
 - Ús de tècniques d'expressió i comunicació en diferents contextos.
 - Ús de tècniques d'imitació i gestualització per expressar emocions, missatges i situacions quotidianes.
 - Valoració i pràctica de les activitats rítmicomusicals com a eina expressiva i comunicativa.
 - Creació i representació de composicions individuals i col·lectives amb i sense base musical.
 - Influència social de les activitats motrius culturals i artístiques en la societat actual: aspectes positius i negatius.

Interacció amb l'entorn en el temps de lleure

- Consum i conservació responsable dels recursos materials i d'espai
 - Autoconstrucció de materials alternatius i complementaris per la pràctica d'activitat física i esports.
 - Pràctica d'activitat física en el medi natural tenint cura i conservant l'espai de pràctica.
- Normes i mesures de seguretat
 - Realització de desplaçaments i activitats respectant les normes vials.
 - Realització d'activitats en el medi natural amb respectant les normes de seguretat i les mesures de prevenció d'accidents.
 - Ús d'eines, equipament i tècniques adequades durant la pràctica d'activitat física al medi natural.
- Espais per la pràctica esportiva en l'entorn proper
 - Aprofitament d'espais i recursos urbans (parkour, skate...) i naturals (orientació, plogging, activitats aquàtiques...) per realitzar activitats físiques
 - Valoració de les possibilitats que ofereixen les activitats en el medi natural i l'entorn per practicar activitat física en el temps de lleure.

Valors, autoregulació emocional i interacció social en situacions motrius

- Gestió personal i emocional
 - Participació activa en tot tipus de situacions motrius essent capaç d'assumir diferents rols.
 - Desenvolupament de la consciència, regulació i autonomia emocional com a capacitat de reconèixer, gestionar i autoregular les emocions (superació, perseverança, estrès, autocontrol en les situacions de contacte...) en contextos físico-esportius.
- Habilitats socials i valors
 - Desenvolupament progressiu d'habilitats socials (escolta activa, diàleg, resolució de conflictes, entesa, compromís social) en situacions motrius col·lectives.
 - Adopció d'habilitats personals i socials que permetin col·laborar i cooperar en contextos motrius diversos.
 - Interiorització de l'esportivitat com a valor per sobre de la consecució de resultats.
- Activitat física, gènere i discriminació
 - Valoració d'aspectes positius i negatius de l'esport i l'activitat física en l'actualitat: competició vers cooperació, principis d'igualtat i solidaritat, aportació individual envers l'equip
 - Reconeixement de les discriminacions de gènere, ètniques i de la diversitat motriu en

la pràctica de l'activitat física i esportiva.

Tercer i quart curs

Vida activa i saludable

- **Activitat física saludable**
 - Disseny i planificació de l'entrenament: fase d'activació, pla de treball, proves de valoració de la condició física, control de la intensitat, de les càrregues de treball i dosificació de l'esforç, temporització i continuïtat, progressió, fases de treball i recuperació...
 - Autoregulació i millora en el desenvolupament de la condició física: qualitats físiques, característiques, efectes i mètodes d'entrenament.

- **Hàbits saludables**
 - Anàlisi crític del valor nutricional dels aliments i de la publicitat d'aquests, essent conscient dels aliments saludables i dels que no ho són adaptant els seus hàbits alimentaris.
 - Reconeixement de les actituds i comportaments que les malalties associades a trastorns alimentaris (vigorèxia, anorèxia, bulímia) poden comportar i conscienciació del risc que poden suposar per la salut.
 - Utilització autònoma de tècniques de millora de la postura corporal, respiració i relaxació aconseguint el benestar físic i mental.
 - Valoració i ús d'hàbits higiènics i conductes saludables (hores de son, pràctica regular d'activitat física..) que assegurin la qualitat de vida.
 - Conscienciació del risc i de les conseqüències que poden suposar algunes pràctiques, comportaments i hàbits poc saludables (drogues, alcohol, suplementes, dopatge...)
 - Valoració i integració de l'activitat física com a font de gaudi, d'alliberació de tensions i benestar.

- **Primers auxilis i prevenció de lesions**
 - Aplicació de protocols, mesures de seguretat i prevenció de lesions en la pràctica d'activitat física.
 - Identificació de l'ergonomia corporal com a mesura de la prevenció de lesions i optimització del moviment.
 - Actuacions i tècniques davant d'accidents, reanimació mitjançant desfibril·lador, protocol de reanimació cardiopulmonar, maniobra de Heimlich, senyals d'ictus...

- **Recursos digitals al servei de la pràctica esportiva**
 - Utilització d'eines, recursos i aplicacions digitals per a la gestió de la pràctica d'activitat física.

Resolució de problemes en situacions motrius

- **Esquema corporal**
 - Ús de les capacitats perceptivomotrius en la resolució eficient de tasques individuals de certa complexitat.
 - Utilització conscient del cos mostrant control i domini corporal en les manifestacions fisicoesportives que es realitzen.

- **Habilitats motrius bàsiques i específiques (tècnica, tàctica i estratègia) per a la resolució de situacions motrius**
 - Identificació i correcció d'errors freqüents en l'execució de diferents habilitats

tècniques d'esports individuals, d'adversari i col·lectius en situacions de joc reduït o joc real.

- Aprofundiment en l'execució de diferents habilitats tècniques d'esports individuals, d'adversari i col·lectius en situacions de joc reduït i joc real.
- Resolució eficaç de situacions d'atac i/o defensa en situacions de joc reduït o joc real en els esports d'equip.
- Posada en pràctica de les habilitats tècniques, tàctiques, estratègiques dels esports individuals, d'adversari i col·lectius en situacions de joc reduït i real.
- Planificació d'estratègies prèvies d'atac i defensa en funció de les característiques dels integrants de l'equip en jocs o esports d'equip.
- Pràctica de diferents jocs i esports individuals, d'adversari, col·lectius i adaptats respectant el reglament bàsic, les normes i les persones implicades en el joc.
- Pràctica d'esports inclosos en el programa dels Jocs Paralímpics i altres modalitats d'esport adaptat emfatitzant els seus valors.
- Introducció a diferents esports alternatius com una manera d'entendre la pràctica esportiva més enllà dels esports mediàtics.

- **Resolució de reptes i projectes motors**

- Esforç per completar reptes individuals i en grup adaptant la pròpia condició física als requeriments de les diferents propostes plantejades.
- Participació equilibrada en el grup de treball durant el procés de resolució de reptes i/o projectes motors.
- Creació de reptes i projectes motors amb possibles solucions d'acord a les capacitats, habilitats i els recursos individuals i/o del grup.
- Resolució eficient de tasques de certa complexitat en situacions motrius individual i/o en grup.
- Valoració del treball personal durant el procés i del resultat final en la consecució del repte.
- Organització de competicions esportives utilitzant diferents tipologies i modalitats de competicions.

Activitats motrius lúdiques, culturals i expressives

- **Expressió i comunicació corporal**

- Ús i adaptació personal de tècniques d'expressió i comunicació en diferents contextos.
- Pràctica i creació d'activitats rítmicomusicals com a eina expressiva i comunicativa.
- Representació i creació d'espectacles i esdeveniments de caràcter artísticexpressiu.
- Dramatització de situacions diverses utilitzant tècniques d'expressió i comunicació corporal.
- Aplicació de les tècniques de circ amb i sense material (acrobàcies, equilibris, malabars, clown...) en espectacles i representacions.

Interacció amb l'entorn en el temps de lleure

- **Consum i conservació responsable dels recursos materials i d'espai**

- Ús sostenible i manteniment dels recursos naturals i urbans per la pràctica d'activitat física.
- Cura i conservació del medi natural i urbà durant la pràctica d'activitat física.
- Manteniment i reparació de material esportiu per la pràctica físicoesportiva.

- **Normes i mesures de seguretat**

- Aplicació de normes i mesures col·lectives de prevenció i seguretat per a la realització d'activitats en el medi natural i urbà.

- Gestió del risc propi i de les altres persones en la realització d'activitats en el medi natural.
- Ús d'eines, equipament i tècniques adequades durant la pràctica d'activitat física al medi natural.
- Espais per la pràctica esportiva en l'entorn proper
 - Ús d'espais urbans per realitzar activitat física per millorar la condició física (crossfit, gimnasos urbans, circuits de calistènia, entre altres)
 - Disseny i organització d'activitats físiques en el medi natural i urbà.
 - Utilització de les possibilitats que ens ofereix l'entorn per practicar activitat física en el temps de lleure.

Valors, autoregulació emocional i interacció social en situacions motrius

- Gestió personal i emocional
 - Organització i participació activa de gran varietat de situacions motrius essent capaç d'assumir diferents rols.
 - Desenvolupament de la consciència, regulació i autonomia emocional com a capacitat de reconèixer, gestionar i autoregular les emocions (superació, perseverança, estrès, autocontrol en les situacions de contacte...) en contextos físico-esportius.
- Habilitats socials i valors
 - Aplicació d'habilitats socials que fomentin la convivència i la cohesió social en tot tipus de situacions.
 - Comunicació assertiva, respecte per la resta i col·laboració i cooperació responsable i activa en contextos motrius diversos.
 - Interiorització dels valors educatius de l'esport en el creixement personal.
- Activitat física, gènere i discriminació
 - Responsabilitat i compromís actiu davant d'estereotips, actuacions discriminatòries de gènere, ètniques, socio-econòmiques, de competència motriu i qualsevol tipus de violència que es pugui donar.
 - Promoció de la igualtat de gènere en la pràctica de qualsevol esport, en la difusió en mitjans de comunicació i en el reconeixement de referents esportius.
 - Influència social, cultural i econòmica de l'esport en la societat actual: aspectes positius i negatius.

Educació Visual Plàstica i Audiovisual 1r a 3r Expressió Artística 4t

En la societat actual, les produccions artístiques, visuals i audiovisuals són més diverses que mai. Conèixer la seva naturalesa, el context i la funció per a la qual s'han creat, és clau per entendre la societat en tota la seva complexitat, i per desenvolupar un esperit reflexiu i crític que permeti la seva transformació.

Amb l'avenç de la tecnologia, la imatge és omnipresent al nostre entorn, als mitjans de comunicació, als dispositius tecnològics, entre d'altres, amb finalitats molt diverses. El seu ús i aplicació és essencial en molts camps, com ara les matemàtiques, la ciència,

la tecnologia, l'art i el disseny, per comunicar, explicar i representar idees, conceptes, processos, fenòmens i emocions.

L'Educació Visual, Plàstica i Audiovisual, és una matèria que ha de cursar tot l'alumnat de 1r a 3r d'ESO, i que dona continuïtat al treball realitzat en l'etapa anterior, aprofundint en el coneixement de les manifestacions artístiques i en el desenvolupament del pensament creatiu en tots els seus vessants, des d'una perspectiva més reflexiva i crítica.

A 4t d'ESO, la matèria Expressió Artística, de caràcter optatiu, garanteix la continuïtat del treball de les competències artístiques en situacions més complexes i més semblants a contextos reals. A aquesta matèria hi pot accedir l'alumnat amb diferents perfils i motivacions relacionades amb l'ús dels llenguatges artístics en els seus àmbits d'aplicació, per desenvolupar una visió creativa i/o valorar les oportunitats professionals que comporta.

L'Educació Visual, Plàstica i Audiovisual desenvolupa competències específiques per comprendre i valorar les diferents produccions artístiques, com a font d'aprenentatge i gaudi. També implica crear produccions visuals, plàstiques i audiovisuals, amb finalitats diferents, fent un ús integrat del coneixement.

L'anàlisi de les manifestacions culturals i artístiques de diferents èpoques i societats, tenint en compte el context en què es van crear, contribuirà al coneixement de la societat i la valoració del patrimoni cultural. Oferirà l'alumnat l'oportunitat de familiaritzar-se amb nombrosos referents i establir vincles entre diferents llenguatges i disciplines, facilitarà l'enriquiment de les seves pròpies creacions, la percepció reflexiva de les produccions artístiques i la capacitat d'apreciar-les.

En el desenvolupament d'una proposta creativa es duran a terme fases de recerca d'informació, reflexió, anàlisi, expressió d'opinions, treball col·laboratiu, avaluació, autoavaluació i exercici del judici crític. Caldrà, doncs, que l'alumnat s'informi i es qüestioni sobre la situació a què s'enfronta, i haurà d'investigar les solucions que altres artistes han donat al llarg de la història davant aquests mateixos interrogants.

Durant el procés creatiu, serà important també distingir la creació d'imatges personals, amb finalitats expressives i emocionals pròpies, d'aquelles produccions artístiques que tinguin uns propòsits comunicatius concrets, i que impliquin un missatge i uns destinataris prèviament definits. En tots dos casos, es prestarà especial atenció a l'originalitat, a l'espontaneïtat en l'exteriorització d'idees i sentiments, a l'experimentació, la innovació i a la recerca de solucions tècniques i comunicatives. Per a això serà indispensable apropiat-se i controlar els aspectes tècnics de diferents disciplines, els seus mitjans, eines i llenguatges.

A través de la realització de projectes disciplinaris o transdisciplinaris, l'alumnat posarà en marxa el seu pensament divergent i analític, aplicant de manera integrada tots els coneixements, fomentant l'autonomia, el desenvolupament de valors i la construcció de la seva identitat. Al llarg del procés aprendrà a ser responsable de les seves decisions, a tenir en compte l'opinió dels altres, augmentant el sentit de compromís i la capacitat de treball col·laboratiu.

Les competències s'han de treballar a partir de situacions d'aprenentatge, en contextos reals o significatius, que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una

vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, en diferents situacions, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells. En un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers, es vertebraran al voltant de les competències específiques.

Els criteris d'avaluació, vinculats directament a les competències específiques, expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, mesuren el grau de desenvolupament d'aquestes competències i concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat.

Els sabers, tant per la matèria Educació Visual, Plàstica i Audiovisual, com per la matèria Expressió Artística, es troben estructurats en tres blocs, que inclouen coneixements, destreses i actituds. S'opta per formular els sabers lligats a una capacitat i en un context en el qual s'han de desenvolupar. Els sabers s'agrupen en tres blocs que es descriuen a continuació.

Elements del llenguatge visual. Experimentació i possibilitats

En aquest bloc es tracten tots els sabers referents als aspectes formals de les produccions artístiques i a les característiques dels diferents llenguatges quant a aspectes tècnics, constructius, comunicatius i funcionals.

Els sabers d'aquest bloc serveixen per entendre els elements i la sintaxi del llenguatge visual.

Creació artística. Tècniques, procediments i processos

Aquest bloc fa referència a la producció artística, tant en el procés com en la concreció, destacant l'ús del llenguatge visual i les finalitats comunicatives, les tècniques i mitjans, les metodologies de treball i les actituds necessàries per desenvolupar projectes artístics i transdisciplinaris.

Els sabers d'aquest bloc serveixen per crear produccions artístiques.

Manifestacions artístiques contemporànies i del patrimoni cultural. Anàlisi i apreciació estètica

El tercer bloc s'ocupa de la comprensió i anàlisi de les produccions artístiques, des de diverses perspectives, i la seva valoració com a patrimoni cultural i font d'aprenentatge.

Els sabers d'aquest bloc serveixen per conèixer i entendre les produccions.

A través de les matèries Educació Visual, Plàstica i Audiovisual i Expressió Artística, l'alumnat desenvoluparà diverses habilitats, estratègies, valors i actituds, per a la recerca d'informació, la reflexió i l'anàlisi de la realitat, l'expressió d'opinions i emocions, la col·laboració, el respecte a les diferències i la consciència dels reptes de la societat actual, contribuint a l'assoliment de les competències clau del perfil de sortida.

Competència específica 1.

Descobrir manifestacions artístiques contemporànies i del patrimoni cultural, interessant-se per la realitat patrimonial com a part de la pròpia cultura, per reconèixer-les com a testimoni del pensament i com a font

d'aprenentatge, prenent consciència de la necessitat de la seva conservació.

Criteris d'avaluació

Educació Plàstica, Visual i Audiovisual (1r a 3r)	Expressió Artística (4t)
<p>1.1 Identificar els valors estilístics, històrics i socials, de diferents produccions artístiques, visuals i audiovisuals, així com la seva funció i finalitat, mitjançant estratègies guiades de cerca d'informació, incloses les digitals, descrivint-les de forma oral, escrita o visual, incorporant la perspectiva de gènere i la interculturalitat.</p> <p>1.2 Valorar la importància de conservar el patrimoni cultural i artístic, a través del coneixement i l'anàlisi de les produccions artístiques, de diferents societats i cultures, relacionant-les amb la pròpia identitat cultural.</p> <p>1.3 Observar i reflexionar sobre la presència de la imatge, el disseny i l'art, en l'entorn, i la seva finalitat, amb una actitud oberta, reconeixent les oportunitats professionals que se'n deriven i la seva importància en la societat.</p> <p>1.4 Seleccionar amb sentit crític produccions culturals i artístiques contemporànies del seu interès, com a referència en les seves creacions construint la seva pròpia identitat cultural.</p>	<p>1.1 Explicar amb respecte els valors estilístics, històrics i socials, de diferents produccions artístiques, visuals i audiovisuals, incloses les contemporànies, així com la seva funció i finalitat, mitjançant la recerca autònoma d'informació en diferents fonts, analitzant les diferències, incorporant la perspectiva de gènere i la interculturalitat.</p> <p>1.2 Valorar la importància de conservar el patrimoni cultural i artístic, a través del coneixement i l'anàlisi de les produccions artístiques, de diferents societats i cultures, relacionant-les amb la pròpia identitat cultural.</p> <p>1.3. Reflexionar sobre la presència del disseny, la imatge i l'art en el propi entorn, i la seva finalitat, compartint conclusions sobre les oportunitats professionals que se'n deriven, amb una actitud oberta i interès per conèixer la seva importància en la societat.</p> <p>1.4 Seleccionar amb sentit crític produccions culturals i artístiques contemporànies del seu interès, com a font d'inspiració en les seves creacions construint-se una identitat cultural pròpia adequades a la proposta a realitzar.</p>

L'expressió artística en totes seves formes és un element clau per entendre la cultura de diverses èpoques de la història de la humanitat. A través de l'expressió artística, l'ésser humà es defineix i expressa la seva visió sobre la societat en què està immers. Una mirada sobre l'art, revela la multiplicitat de punts de vista sobre tota mena d'aspectes i com han canviat al llarg de la història, fomenta la tolerància cap als altres i ajuda a entendre que hi ha moltes maneres de pensar i com han evolucionat al llarg del temps. Per això, és fonamental contextualitzar les produccions artístiques, per tal de ser valorades adequadament i entendre la importància de preservar el patrimoni artístic.

El coneixement de les manifestacions artístiques contemporànies, la reflexió crítica sobre els seus referents i l'observació de la seva presència a l'entorn proper, són crucials per la comprensió de la seva societat i la construcció d'una identitat pròpia.

Aquesta competència implica ser capaç d'expressar opinions argumentades i d'emetre judicis sobre les produccions artístiques, des del coneixement i l'apreciació d'una manera respectuosa.

El professorat ha de seleccionar un ampli ventall d'exemples per analitzar-los des de diferents perspectives, pel que fa a l'estil, el context, la funció, el missatge, la tipologia, l'origen, per descobrir semblances i diferències amb altres societats i cultures, tenint en compte la perspectiva de gènere, i què per la seva temàtica convidin a reflexionar sobre la igualtat i l'equitat, tenint en compte la inclusió d'obres fetes per dones. Caldrà introduir l'alumnat en la cerca i selecció d'informació, a través de diverses fonts.

Competència específica 2.

Analitzar produccions artístiques, pròpies i alienes, argumentant opinions amb respecte i sentit crític, per construir una cultura artística àmplia, gaudir i generar nous coneixements.

Criteris d'avaluació

Educació Plàstica, Visual i Audiovisual (1r a 3r)	Expressió Artística (4t)
<p>2.1 Descriure amb curiositat i respecte, produccions d'art i disseny, incloses les contemporànies, detectant els elements clau que les integren, mitjançant l'observació reflexiva, i utilitzant el vocabulari adequat.</p> <p>2.2. Relacionar aspectes formals, estètics, simbòlics, constructius, tècnics, expressius i comunicatius de diverses produccions artístiques, amb el seu context, funció i finalitat.</p> <p>2.3 Opinar sobre les produccions pròpies i alienes, valorant el procés i el resultat, fent propostes de millora de manera argumentada.</p> <p>2.4 Valorar el potencial creatiu de l'art, compartint experiències i emocions, expressant obertament l'opinió personal.</p>	<p>2.1 Descriure respectuosament, produccions d'art i disseny, incloses les contemporànies, explicant els aspectes formals, els recursos expressius i tècnics utilitzats, establint relacions amb el missatge que transmeten, el context i la funció de manera argumentada.</p> <p>2.2 Reconèixer la multiplicitat de solucions expressives i tècniques que ofereixen produccions artístiques diverses, per comunicar idees afins.</p> <p>2.3 Avaluar les produccions pròpies i alienes, analitzant i reflexionant sobre el procés i el resultat, justificant propostes alternatives i de millora.</p> <p>2.4 Valorar el potencial creatiu de l'art, a través de l'anàlisi crítica i el debat constructiu, comprenent els canvis que s'han produït al llarg de la història en les tendències artístiques.</p>

Les produccions artístiques, visuals i audiovisuals estan més presents que mai a la nostra societat. Els desenvolupaments tecnològics han obert altres canals en l'ús de les imatges. Per això és imprescindible entendre la seva complexitat i diversitat, per desenvolupar una visió del món reflexiva i sense prejudicis. El coneixement de les obres i dels seus significats, contribuirà a la creació d'un imaginari propi i un discurs crític, que revertirà en les seves creacions.

Aquesta competència implica ser capaç d'analitzar i explicar, les produccions pròpies o

alienes, en l'àmbit de la creació artística. L'activitat analítica és un exercici d'observació profunda, que ha de permetre reconèixer, identificar i descriure els elements presents en cada producció, i les interrelacions que s'estableixen i que donen sentit a les produccions artístiques en el seu context i funció.

Al mateix temps, l'intercanvi d'experiències amb els seus iguals ha de servir perquè l'alumnat amplii els seus horitzons i construeixi un judici crític i autocrític respectuós. El diàleg obert sobre les dificultats sorgides durant el procés creatiu en les seves fases, i la valoració del resultat final, afavoreix a superar prejudicis en la percepció de les produccions artístiques i culturals.

Competència específica 3.

Representar idees, formes i emocions, utilitzant els llenguatges, les tècniques i els mitjans propis de l'àmbit, a través de processos analítics i creatius, per desenvolupar la imaginació, la comunicació i l'autoconfiança.

Criteris d'avaluació

Educació Plàstica, Visual i Audiovisual (1r a 3r)	Expressió Artística (4t)
3.1 Comunicar idees i emocions, amb creativitat i sensibilitat, a partir de l'observació de l'entorn i la societat, les manifestacions culturals contemporànies i el patrimoni cultural, i els recursos del seu imaginari, en la representació visual.	3.1 Comunicar idees i emocions, amb creativitat i sensibilitat, reflexionant sobre la societat i l'entorn, les manifestacions culturals contemporànies i el patrimoni cultural i els recursos del seu imaginari, en la representació visual.
3.2 Utilitzar recursos expressius, tècnics, comunicatius, simbòlics, aplicant, si escau, convencions, adequats a la situació comunicativa i a la seva finalitat, en la representació d'idees, formes i emocions.	3.2 Utilitzar recursos expressius, tècnics, comunicatius, simbòlics, aplicant, si escau, convencions de manera rigorosa, adequats a la situació comunicativa i a la seva finalitat, en la representació d'idees, formes i emocions.
3.3 Imaginar i comunicar propostes, a través d'esbossos, esquemes, diagrames, dibuixos, guions il·lustrats, croquis, plànols i d'altres, amb qualsevol eina, incloses les tecnològiques i les digitals.	3.3 Imaginar i comunicar propostes, a través d'esbossos, esquemes, diagrames, dibuixos, guions il·lustrats, croquis, plànols i d'altres, amb qualsevol eina, incloses les tecnològiques i les digitals.

La realització d'una producció artística és el resultat d'un procés complex que implica, la reflexió sobre la realitat, la capacitat de comunicar pensaments i sentiments, i el coneixement dels llenguatges dels mitjans d'expressió. En els diferents àmbits de les arts plàstiques i en altres disciplines tècniques, la interacció amb la realitat és fonamental: en el disseny, l'arquitectura, l'enginyeria, la fotografia, el cinema, el videoart, les arts plàstiques i performatives, entre d'altres. L'observació de l'entorn és bàsica per poder prendre decisions sobre els elements sensibles i significatius que volem interpretar i representar.

Molts processos creatius es desencadenen per l'observació i anàlisi de la realitat material o immaterial que ens envolta: objectes, sons, espais, entorns, situacions,

impressions, accions, persones, conflictes,... tot això pot constituir material de treball per a la realització d'una producció artística. Aquestes idees s'han de representar mitjançant diverses tècniques i sistemes de representació per generar formes bidimensionals, a l'espai, estàtiques o en moviment.

Per tant, aquesta competència és una eina valuosa en el procés creatiu, que inclou diverses capacitats: anàlisi, síntesi i interpretació de la realitat observada, representació i comunicació d'idees, i habilitats tecnològiques que han de permetre la creació de produccions artístiques.

Competència específica 4

Connectar idees i coneixements, aplicant-los, donant nous sentits, en projectes artístics de contextos diversos per fomentar una mirada creativa multidimensional.

Criteris d'avaluació

Educació Plàstica, Visual i Audiovisual (1r a 3r)	Expressió Artística (4t)
4.1 Transferir coneixements de qualsevol àmbit a la producció artística.	4.1 Transferir coneixements de qualsevol àmbit a la producció artística.
4.2 Utilitzar missatges, mitjans i processos, de diferents disciplines artístiques, en les seves pròpies produccions, de manera oberta i creativa.	4.2 Utilitzar missatges, mitjans i processos, de diferents disciplines artístiques, en les seves pròpies produccions, de manera oberta i creativa.

Al llarg del procés creatiu, és fonamental establir tota mena de connexions, per tal de generar noves idees i utilitzar tots els coneixements i habilitats en la realització de les propostes.

La transferència de llenguatges, entre diferents disciplines artístiques n'és un exemple.

D'altra banda, en el desenvolupament d'un projecte, l'alumnat ha de recórrer a recursos, idees, conceptes, processos, eines, de qualsevol àmbit de coneixement, aplicant-los a noves situacions i amb altres finalitats.

En els processos d'ideació i mitjançant diverses tècniques, es desenvolupa aquesta habilitat tan necessària en el desenvolupament de la creativitat.

Competència específica 5.

Explorar tècniques, mitjans i recursos dels llenguatges artístics, a través de l'experimentació i la recerca, amb perseverança i entenent l'error una oportunitat per aprendre, per aplicar-los en el disseny i la realització d'un projecte artístic.

Criteris d'avaluació

Educació Plàstica, Visual i Audiovisual (1r a 3r)	Expressió Artística (4t)
---	--------------------------

<p>5.1 Identificar les característiques de cada llenguatge artístic i els seus diferents processos en funció del context i de progrés tecnològic, mostrant eficàcia en la recerca d'informació.</p> <p>5.2 Experimentar amb tècniques i mitjans, inclosos els digitals, i recursos dels llenguatges artístics, de manera guiada, analitzant i valorant els resultats de l'experimentació.</p> <p>5.3 Aplicar diferents tècniques, mitjans, recursos i convencions, en funció dels requeriments i la intenció del missatge i del projecte a dur a terme.</p>	<p>5.1 Diferenciar els trets de cada llenguatge artístic i els seus processos en funció del context i de progrés tecnològic, mostrant autonomia i eficàcia en la investigació i la recerca d'informació.</p> <p>5.2 Experimentar amb tècniques i mitjans, inclosos els digitals, i recursos dels llenguatges artístics, de manera autònoma i amb un objectiu prefixat, analitzant i avaluant els resultats de l'experimentació.</p> <p>5.3 Experimentar, triar i aplicar diferents tècniques, mitjans, recursos i convencions, en funció dels requeriments i la intenció del missatge i del projecte a dur a terme.</p>
---	---

En la creació de produccions artístiques, les tècniques i els llenguatges utilitzats són pràcticament infinits i els resultats són tan variats com la creativitat humana. És important que l'alumnat assimili aquesta pluralitat, observant la presència de la imatge en tota mena de contextos i amb finalitats diverses en la societat actual. En aquest sentit, sembla necessari identificar i diferenciar els mitjans de producció d'imatges i els diferents resultats que aporten.

L'experimentació és essencial per als processos creatius en tots els àmbits. En les disciplines artístiques la capacitat d'explorar a través de l'experimentació, significa poder posar a prova coneixements i habilitats.

Aquest procés és rellevant en la fase d'ideació o planificació de qualsevol producció artística, on cal explorar els elements dels llenguatges propis, formes, tècniques i estructures, i amb l'ajuda d'eines que s'adaptin a les nostres intencions formals i comunicatives.

Aquesta competència implica explorar com aplicar, adaptar, modificar, barrejar i fer interactuar els recursos de diferents maneres, sense prejudicar, incorporant l'error amb naturalitat per continuar explorant, i comporta la capacitat de prendre decisions en el mateix procés, fruit de la reflexió, així com analitzar i valorar els resultats obtinguts per incorporar-los a una producció o altres accions posteriors.

Competència específica 6.

Realitzar projectes, disciplinaris o transdisciplinaris, personals o col·lectius, a partir de situacions i establint connexions amb la realitat propera, amb implicació i compromís, per comunicar, reflexionar i resoldre problemes.

Criteris d'avaluació

Educació Plàstica, Visual i Audiovisual (1r a 3r)	Expressió Artística (4t)
6.1 Donar resposta a plantejaments diversos de manera guiada, analitzant la proposta de	6.1 Donar resposta a plantejaments diversos de forma autònoma, analitzant la proposta de

treball, documentant-se i utilitzant recursos, adequats a les necessitats i finalitat comunicativa del projecte.	treball, documentant-se i utilitzant recursos, adequats a les necessitats i finalitat comunicativa del projecte.
6.2 Organitzar un projecte de manera individual o col·laborativa, seguint un mètode de treball, fent valoracions per prendre decisions, al llarg del seu desenvolupament.	6.2 Organitzar un projecte de manera individual o col·laborativa, seguint un mètode de treball propi, fent valoracions per prendre decisions, al llarg del seu desenvolupament.
6.3 Compartir idees i imaginari, amb altres camps del coneixement, en l'elaboració de projectes artístics interdisciplinaris i col·laboratius.	6.3 Compartir idees, missatges, imaginari i objectius, amb camps àmbits del coneixement, en l'elaboració de projectes artístics interdisciplinaris i col·laboratius.
6.4 Expressar respectuosament opinions i reflexions raonades, per arribar a un consens a través del diàleg en la realització d'un projecte.	6.4 Expressar respectuosament opinions i reflexions raonades, per arribar a un consens a través del diàleg en la realització d'un projecte.

Desenvolupar projectes artístics comporta iniciar un procés de reflexió i indagació sobre un tema d'interès, definint i organitzant un pla de treball amb metodologies i eines pròpies de l'àmbit artístic i d'altres àmbits per arribar a fer una producció i a obtenir unes conclusions finals. L'avaluació i la presa de decisions, al llarg del procés i en els resultats finals, són fonamentals per a l'aprenentatge i la retroalimentació.

Per la seva complexitat, en la realització d'un projecte es posen en pràctica competències i sabers del propi àmbit, i d'altres camps del coneixement, amb la interrelació complexa entre els elements que concorren en el seu disseny i producció.

El punt de partida pot ser proposat pel professorat o pot sorgir a partir de preguntes plantejades per l'alumnat, generant una situació d'aprenentatge que articula diversos aspectes derivats de temes d'actualitat, d'interès social i cultural o propers a l'entorn, fomentant la implicació personal i el diàleg.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Educació Plàstica, Visual i Audiovisual

Cursos de 1r a 3r

Elements del llenguatge visual. Experimentació i possibilitats comunicatives

- Identificació dels elements configuratius del llenguatge visual i audiovisual, les seves possibilitats constructives, expressives i comunicatives, en contextos reals, com l'entorn, els mitjans de comunicació, Internet, entre d'altres.
- Descobriment de tècniques, procediments i processos, a través de l'assaig i l'experimentació amb diferents materials, eines i dispositius, inclosos els digitals.
- Anàlisi dels principis de la percepció visual a partir de l'observació directa de fenòmens visuals i d'imatges de diferents tipologies, funcions i finalitats, contrastant diverses fonts d'informació.
- Reconeixement d'estratègies compositives, considerant la seva finalitat comunicativa, a través de la comparació de produccions artístiques diverses, en el pla, l'espai i el temps.

Creació artística. Tècniques, procediments i processos

- Aplicació de processos creatius guiats, establint connexions entre conceptes, idees i imatges, a través de l'experimentació i de la realització d'esbossos i assajos, en la ideació de les propostes.
- Comunicació a través del llenguatge visual i audiovisual, amb diferents suports i mitjans, i mitjançant l'ús de diverses estratègies, recursos i tecnologies, en la creació artística.
- Descobriment i seguiment de les etapes de treball, a través de l'anàlisi, la documentació, la tria tècniques i materials, la realització d'esbossos, la valoració i presa de decisions, en el desenvolupament d'un projecte.
- Aplicació de la geometria plana i descriptiva, a través de la realització de projectes, en la representació d'idees i la resolució de problemes simples.

Manifestacions artístiques contemporànies i del patrimoni cultural. Anàlisi i apreciació estètica

- Valoració del patrimoni cultural, incorporant la perspectiva de gènere i la diversitat cultural i social, a través de l'anàlisi, la interpretació i lectura de manifestacions artístiques contemporànies, locals i de la història.
- Identificació de les característiques estilístiques, el context i la funció de les produccions artístiques el llarg de la història i en l'actualitat, aplicant estratègies de recerca d'informació en font diverses, inclosa Internet.
- Lectura de missatges visuals en els mitjans de comunicació, Internet, les xarxes socials i l'entorn, a través de la reflexió crítica sobre la seva funció i els possibles significats.
- Desenvolupament del pensament ètic i responsable en relació amb la propietat intel·lectual i cultural.

Expressió Artística

Matèria optativa de 4t

Elements del llenguatge visual. Experimentació i possibilitats comunicatives

- Ús del llenguatge visual i audiovisual i aplicació dels principis de la percepció, en la creació de produccions artístiques diverses, en el pla, l'espai i el temps.
- Aplicació d'estratègies d'experimentació conceptual o tècnica, amb diferents finalitats, en el procés de creació.
- Ús de tècniques i procediments, digitals o manuals, amb diverses finalitats comunicatives: expressiva, persuasiva, metafòrica, crítica, descriptiva, narrativa, documental, en la creació de projectes individuals i col·lectius.
- Descobriments dels recursos expressius, gestuals, narratius, tècnics, tecnològics i comunicatius dels llenguatges artístics, en l'anàlisi i contextualització d'obres d'art, el disseny i la publicitat.

Creació artística. Tècniques, procediments i processos

- Aplicació de processos creatius, establint connexions entre conceptes, idees i imatges, a través de l'experimentació i de la realització d'esbossos i assajos, en la ideació de les propostes.
- Desenvolupament de projectes dels àmbits de l'art, la publicitat i els diferents camps del disseny, introduint el concepte de disseny inclusiu, a través del seguiment del procés projectual.
- Representacions de formes bidimensionals i tridimensionals, de forma manual i amb programari informàtic, aplicant la geometria i els sistemes de representació, en el desenvolupament d'un projecte.
- Integració del concepte de sostenibilitat, a través de la utilització de materials reciclats, naturals i productes ecològics en la pràctica artística.

Manifestacions artístiques contemporànies i del patrimoni cultural. Anàlisi i apreciació estètica

- Valoració del patrimoni cultural, incorporant la perspectiva de gènere i la diversitat cultural i social, a través de l'anàlisi, de manifestacions artístiques contemporànies, locals i de la història.
- Anàlisi de recursos formals, tècnics, literaris i persuasius, i la seva relació amb la funció i la finalitat, a partir de l'observació, classificació i comparació de produccions dels àmbits de la publicitat, l'art i el disseny.
- Detecció de la publicitat subliminal i reflexió crítica sobre els estereotips en la societat de consum i el consum responsable, en l'anàlisi de la publicitat i el disseny.
- Desenvolupament del pensament ètic i responsable en relació amb la propietat intel·lectual i cultural.

Filosofia

Vivim en un món caracteritzat per la proliferació constant d'informació i per la interconnexió de realitats, discursos i individus. Aquesta complexitat fa més necessari que mai el desenvolupament d'un seguit de competències que ajudin a les persones a orientar-se, a analitzar críticament la informació i a pensar amb altres els reptes que compartim com a societat. En aquest context, la formació filosòfica esdevé un pilar fonamental per encarar la complexitat i per pensar amb rigor, críticament i creativament el nostre món. El fet de disposar d'una formació filosòfica permet a les persones formar-se i tenir instruments, criteris i conceptes per entendre el món i intervenir en ell. Així, lluny de ser un mer compendi erudit de coneixements, la matèria de Filosofia ha de representar per als i les alumnes un estimulant exercici de descobriment del conjunt d'idees i valors que sustenten tant la seva manera de ser, com la de la seva pròpia època i entorn social, com també una caixa d'eines que els ajudi a pensar més profundament i amb més rigor.

En els seus orígens la filosofia neix com un intent racional de dotar de sentit el món i com un art del fet de saber viure, i abordar amb altres els sentits d'un món que ens és comú. La filosofia parteix d'un cert estranyament sobre el món: el qüestionament, el dubte, la formulació de bones preguntes (que ens ajudin a seguir pensant) i l'anàlisi crítica de la informació, són tots ells elements que li són inherents i són, alhora, fonamentals per aprendre a pensar de manera crítica, lògica i rigorosa, un objectiu primordial de la matèria de filosofia, però que a l'hora contribueix de manera decisiva al desenvolupament de les competències bàsiques.

La visió de la filosofia que planteja aquesta matèria és la d'una disciplina que ens ajuda a pensar la realitat, el món i la manera de viure-hi, prenent-ne la distància necessària per a identificar les trampes i els errors, els prejudicis, els estereotips i els dogmatismes que amaguen els discursos que l'expliquen i el regulen. En un món en què les teories de la conspiració, les *fakenews*, els dogmatismes i sectarismes, les pseudociències i la postveritat es repliquen amb força i tenen conseqüències socials i ètiques rellevants, cal desenvolupar la capacitat de pensar críticament per tal de poder viure-hi de manera més lliure, ètica i compromesa.

En aquest curs interessa constatar la pervivència d'alguns problemes filosòfics que a hores d'ara continuen interpel·lant-nos. No es tracta de fer un plantejament sistemàtic de la història de la filosofia sinó d'abordar alguns dels problemes i conceptes que s'han plantejat al llarg de la història i que continuen sent rellevants en el nostre present. Revisitar els clàssics per abordar els problemes actuals ens permet comprovar que altres ja hi han pensat abans, construir el nostre pensament a partir dels altres i distanciar-nos d'una visió solipsista: pensar de manera crítica és també pensar en diàleg amb altres. Però en aquesta manera d'abordar els problemes filosòfics cal també posar especial cura en treure a la llum altres veus poc presents en la tradició

filosòfica més ortodoxa, no sols per una qüestió de restitució o justícia, sinó també perquè la seva absència condiona el que entenem per filosofia. És important incorporar les dones filòsofes i altres veus minoritzades per la tradició que ens permetin eixamplar la xarxa de veus que ens ajuden a elaborar els sentits de l'experiència humana individual i col·lectiva, i contextualitzar la filosofia acadèmica en una visió etnocèntrica i androcèntrica.

I en aquesta interrogació pel món i per la manera de viure-hi, el procés sempre és en diàleg: en diàleg amb la tradició filosòfica i amb altres camps de saber com ara la ciència, la tecnologia, la literatura i l'art. A aquest diàleg diacrònic s'hi suma el diàleg sincrònic a l'aula. En aquest sentit, el grup-classe s'ha de constituir com a comunitat dialògica, en què el pensament es construeix interpersonalment.

Juntament amb la comunicació oral, l'escriptura és també un lloc d'interpel·lació i d'encontre, un mitjà per comunicar idees o coneixements, i també la base amb què s'elaboren conceptes i problemes. Aprendre a escriure forma part del procés d'aprendre a pensar millor en la mesura que ens ajuda a identificar i desenvolupar el propi marc conceptual.

Les quatre competències de la matèria descrites en el present document fan referència doncs a aquest conjunt d'idees.

Acompanyant les competències específiques d'aquesta matèria es troben els criteris d'avaluació. Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desplegar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. El professorat haurà de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat.

Amb aquestes quatre competències es pretén desenvolupar i concretar una visió competencial de la filosofia que doni conceptes i instruments a l'alumnat per analitzar i pensar qüestions rellevants per a l'experiència humana i per al món en què vivim, tot insinuant maneres d'intervenir en ell.

El desenvolupament de les competències específiques es recolza en les competències clau i en els sabers de la matèria, que es troben estructurats en quatre blocs que responen a quatre preguntes fonamentals de la filosofia: Què és l'ésser humà? Què puc saber? Com he d'actuar? I Com podem viure junts? Recollint el caràcter competencial del currículum, s'opta per formular els sabers lligats a una capacitat i en un context en el qual s'han de desenvolupar. El professorat pot desenvolupar un context alternatiu, si ho considera adient.

En el bloc 1 es tracten qüestions bàsiques d'antropologia filosòfica. En el bloc 2 s'aborda l'especificitat de la filosofia i es plantegen qüestions bàsiques relacionades amb la teoria del coneixement. Interessa que l'alumnat tingui els instruments i les estratègies per distingir els discursos que aporten certesa, donant un pes important també a la ciència. La capacitat d'argumentar, detectar fal·làcies i desenvolupar les pròpies tesis forma part també d'aquest bloc. En el bloc tres es tracten qüestions vinculades a l'ètica des d'una perspectiva filosòfica i per últim en el bloc quatre es

treballen els conceptes i els instruments necessaris per abordar problemes complexos des d'una perspectiva filosòfica.

El que pretén el currículum de la matèria de Filosofia és aportar a l'alumnat les eines bàsiques per pensar i desenvolupar les seves idees de manera més rigorosa sobre problemes complexos que caracteritzen la història de la filosofia i també la seva realitat més propera. Les eines que proporciona aquest currículum conviden al desenvolupament de projectes i a la cooperació interdisciplinària i entre diferents individus o entitats, amb especial atenció a les problemàtiques més importants del nostre present. Es tracta de plantejar a l'alumnat preguntes i situacions problemàtiques com a reptes engrescadors que creïn en elles i ells necessitat d'aprenentatge i de pensament profund i que els permeti transformar les seves idees en posicionaments i accions en l'exercici d'una ciutadania crítica i responsable. La contextualització de preguntes/reptes, els dilemes morals, la problematització de conceptes i idees filosòfiques, els conflictes cognitius, els debats i seminaris, són algunes de les estratègies metodològiques que ens poden ajudar a desenvolupar les competències pròpies de la matèria. És interessant també recórrer a la creació literària, teatral, plàstica i audiovisual amb la intenció d'ampliar els llenguatges expressius i abordar les preguntes o reptes plantejats des de diferents perspectives i llenguatges.

Això confereix a l'aprenentatge de la filosofia un caràcter rellevant, holístic i integrat, que enriqueix la significativitat i prepara l'alumnat per afrontar amb criteri la seva incorporació activa com adult a la societat.

Competència 1

Identificar i valorar l'especificitat del saber filosòfic i dels sabers que aporten certesa enfront d'altres tipus de saber, per tal d'avaluar críticament els discursos i arguments.

Criteris d'avaluació

- 1.1. Distingir entre opinions i arguments en els raonaments.
- 1.2. Valorar críticament els sabers que aporten certesa i aquells que no, a partir de la identificació de les seves característiques i l'anàlisi de les estructures argumentatives que els sostenen.
- 1.3. Valorar críticament el paper de la filosofia i de la ciència en l'abordatge de problemes rellevants per a la natura i el saber humà.

Sempre és important ser capaç d'identificar quines són les tesis o conclusions que es defensen en una argumentació, però en els temps que vivim pren una rellevància especial poder clarificar quines raons sostenen una opinió per evitar els errors, trampes o prejudicis i comprendre que no tots els arguments tenen la mateixa validesa, ni lògica ni ètica.

La matèria de Filosofia ha de permetre l'alumnat aprofundir en l'anàlisi dels discursos i valorar com els diferents sabers ens proporcionen diferents graus de certesa. Mitjançant la comprensió de l'especificitat del pensament filosòfic com a saber argumentatiu, l'alumnat adquireix eines per a analitzar críticament els discursos i arguments del seu dia a dia.

El desenvolupament d'aquesta competència ha d'ajudar l'alumnat a adquirir una posició de prevenció davant les informacions que l'envolten i capacitar-lo per discernir a quin tipus de saber pertanyen. Entendre quin tipus de saber estem analitzant és una condició per tal de poder seleccionar les eines d'anàlisi i d'argumentació adients per a cada discurs, que es treballen en la Competència 2. Abordar la vinculació entre la ciència i la filosofia, més enllà del que diferencia els dos sabers, és important per desenvolupar una actitud crítica. La diferenciació entre veritat i certesa és capital per assumir un escepticisme racional que possibiliti una anàlisi crítica dels discursos.

Competència 2

Avaluar i generar arguments per a valorar i produir discursos orals i escrits de forma rigorosa, evitar dogmatismes, biaixos i fal·làcies per tal de desenvolupar i sostenir opinions.

Criteris d'avaluació

1.1. Produir rigorosament arguments, aplicant les normes lògiques, retòriques i argumentatives, i detectant i evitant maneres dogmàtiques, fal·laces i esbiaixades per exposar les pròpies opinions i idees, tant oralment com per escrit.

1.2. Avaluar críticament discursos, orals i escrits, sobre qüestions i problemes filosòfics, demostrant una comprensió correcta de les estructures argumentatives.

Argumentar consisteix a presentar els pros i els contres d'una proposició, una idea o una tesi i arribar a una conclusió. Aquesta competència pretén capacitar els alumnes a pensar amb més lògica, més significativament, amb profunditat, a partir dels recursos propis del discurs i la pràctica filosòfica.

Pensar de manera formalment correcta té més a veure amb el "com" que amb el "què", en *pensar*, no en pensar sobre uns continguts concrets.

Pensem de forma reflexiva quan ens aturem per identificar les raons per les quals passa, sentim, fem o es fa alguna cosa. El fet d'aturar-se implica la possibilitat de qüestionar el que s'està pensant i la necessitat de pensar-ho d'una altra manera; la reflexió és precisament el moment en què el pensament es descobreix com a tal, i sobre ell és possible pensar-hi. Ho fem constantment, ens aturem, analitzem, avaluem, prenem decisions i seguim pensant. Amb aquesta competència es proposa fer conscient aquest procés de pensament per tal de poder millorar la capacitat de pensar i permet acompanyar l'alumnat a adonar-se de com pensa, de quins processos mentals emprà, a través dels recursos propis de la filosofia. En aquest sentit, està directament relacionada amb la metacognició, que consisteix precisament en la presa de consciència dels processos mentals que usem i que permet l'alumnat d'autoregular-los.

El desenvolupament d'aquesta competència dona a l'alumnat les eines per posar llum i descobrir la lògica interna dels pensaments, propis i aliens, i introduir la crítica com a element essencial per pensar: Identificar prejudicis, distingir el que és important del que és accessori, conceptualitzar, qüestionar marcs conceptuals, detectar errors en l'argumentació... ajuda l'alumnat a construir un pensament propi, amb arguments que li permeten qüestionar allò que pensa. I els capacita per anticipar les pròpies accions a

través de la reflexió i la crítica com un element previ a la presa de decisions, és, per tant, condició per poder abordar la Competència 4.

Competència 3

Reconèixer i aplicar les normes de l'argumentació i del diàleg filosòfic, en diferents suports i activitats, per expressar-se amb rigor argumentatiu i desenvolupar el diàleg respectuós i constructiu amb els altres i poder arribar a idees comunes.

Criteris d'avaluació

- 3.1. Intercanviar i avaluar críticament idees sobre qüestions filosòfiques a partir del diàleg filosòfic.
- 3.2. Argumentar rigorosament les pròpies idees en activitats de diàleg filosòfic.
- 3.3. Participar de manera oberta, compromesa i respectuosa en activitats de diàleg sobre qüestions i problemes filosòficament rellevants.

El diàleg està estretament unit a la tradició filosòfica ja des de Sòcrates i Plató. Etimològicament, vol dir "paraula o raó compartida" i des d'una perspectiva filosòfica no és sols un intercanvi d'informacions o una confrontació d'idees, sinó sobretot l'espai privilegiat per la construcció de pensament i coneixement filosòfic compartit.

Ser competent dialògicament implica saber desenvolupar i posar en joc les idees pròpies de manera clara, argumentada i respectuosa. Ser capaç d'escoltar als altres i relacionar, qüestionar i transformar les idees amb la voluntat de contribuir a la construcció de coneixement compartit. Implica també saber gestionar la discrepància de manera constructiva.

Habitualment l'alumnat tendeix a assimilar el diàleg a l'aula amb el debat, deixant de banda altres possibilitats de conversa compartida en les que el més important és la construcció de coneixement i pensament.

Dialogar filosòficament implica saber abordar problemes amb els altres des d'una perspectiva filosòfica. En aquest sentit, podem identificar tres elements en l'aprenentatge del diàleg filosòfic:

- L'establiment i el compliment de les normes i acords que garanteixen la seva condició de possibilitat.
- El desenvolupament de les estratègies que permeten abordar, de manera compartida, els problemes amb els instruments propis de la filosofia.
- La sistematització de les idees respecte problemes filosòfics rellevants.

Aquesta competència està estretament relacionada amb la Competència 2, donada la importància que té l'argumentació filosòfica, la identificació de les fal·làcies, el qüestionament de les idees i la capacitat de deduir-ne les implicacions. Però es relaciona també amb la resta de competències de la matèria. És per això que s'ha de treballar de manera integrada per afavorir la transferència de coneixements i d'habilitats entre elles.

Competència 4

Avaluar de manera global, sistèmica i transdisciplinària els problemes ètics i polítics fonamentals i d'actualitat analitzant-los filosòficament per a poder tractar-les de manera creativa i prendre una posició.

Criteris d'avaluació

4.1. Distingir les principals preguntes de la filosofia i les diferents respostes filosòfiques a través de la indagació, l'anàlisi i la interpretació de textos filosòfics i altres formes d'expressió cultural.

4.2. Desenvolupar una concepció complexa i no dogmàtica dels problemes i qüestions fonamentals i d'actualitat, mitjançant l'anàlisi filosòfica d'aquests.

4.3. Desenvolupar una actitud oberta, respectuosa i compromesa amb la resolució de conflictes ètics i polítics a través de l'exposició argumentada i crítica de les idees.

La complexitat és, potser, un dels elements fonamentals que caracteritzen el nostre present i determina radicalment la vida de les noies i els nois. La societat de la informació i la comunicació, la globalització econòmica i cultural i el desenvolupament de la ciència i de la tecnologia, entre altres, són elements que formen part de tot un entramat de relacions i qüestions complexes entre les quals no sempre és fàcil orientar-se. La filosofia, en tant que discurs crític i analític, pot ajudar en aquesta empresa.

El que es pretén amb el desenvolupament d'aquesta competència és que l'alumnat aprengui a orientar-se en la complexitat a través de les eines conceptuals i metodològiques pròpies del pensament crític i filosòfic (introduïdes en les competències 1, 2 i 3), per aprofundir en l'anàlisi i la comprensió dels reptes socials, ambientals i polítics del món actual. En aquest sentit, assolir aquesta competència implica ser capaç de posicionar-se davant d'un repte o controvèrsia plantejada amb criteri.

Alguns d'aquests reptes contemporanis podrien ser els desenvolupaments tecnocientífics (robòtica, digitalització, intel·ligència artificial...), els reptes ambientals i ecològics (emergència climàtica, escassetat de recursos...) o els sociopolítics (la legitimitat dels sistemes i les institucions polítiques, els feminismes, les migracions, la privacitat, la llibertat d'expressió...). Reptes que impliquen relacionar continguts i competències específiques de la filosofia i d'altres àmbits de coneixements i sabers.

Molts d'aquests reptes estan presents a l'agenda política de gairebé tots els països a través dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030 de les Nacions Unides, un marc idoni per al desenvolupament d'aquesta competència.

Per tal de desenvolupar aquesta competència és necessari que l'alumnat aprengui a identificar problemes contemporanis, així com els agents, els interessos, els valors i les idees implicades. I també que aprengui a identificar les possibles conseqüències (ètiques, polítiques i socials, etc.) de les diverses posicions al voltant de la situació problemàtica o conflictiva i establir els criteris d'elecció d'alternatives i vies d'acció raonables, des d'una perspectiva democràtica, per tal de poder posicionar-se i prendre decisions al respecte. Per tal de poder-ho dur a terme amb rigor filosòfic, cal que l'alumnat utilitzi les eines filosòfiques que es treballen en la resta de competències.

Al llarg de la història, la filosofia ha abordat qüestions fonamentals per a l'existència humana, com ara la identitat personal, el coneixement, la vida en comú..., partint sempre d'un context real i simbòlic concret. En aquest sentit, podem dir que la filosofia ofereix respostes històriques a qüestions essencials. Encara que en aquest nivell educatiu no ens interessa un tractament historiogràfic exhaustiu de la filosofia, el docent ha de recórrer a la tradició o a alguns conceptes fonamentals de l'obra de pensadores i pensadors, per tal d'abordar els reptes contemporanis que es treballin a l'aula des d'un vessant filosòfic.

Sabers

Els sabers es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Què és l'ésser humà?

- Anàlisi i valoració de l'especificitat natural i dels condicionants historicoculturals en el debat sobre la gènesi i la definició de la naturalesa humana.
- Anàlisi crítica de les condicions socials, de gènere i culturals en la identitat personal.
- Reconeixement i valoració del paper de la sensibilitat, l'emotivitat i les facultats cognitives en l'anàlisi de la identitat personal.
- Anàlisi i valoració del paper de la consciència i el llenguatge en l'estructura psicosomàtica de la identitat personal.
- Anàlisi crítica de la natura humana en l'abordatge de qüestions vinculades al transhumanisme.

Què puc saber?

- Anàlisi i valoració de la filosofia com a saber fonamental en la història d'Occident i en l'abordatge de les problemàtiques humanes.
- Especificitat de la filosofia en relació amb altres camps de saber per analitzar la natura i l'activitat humana.
- Caracterització de la cosmovisió mítica i la teorització filosòfica a Grècia com a origen de la filosofia occidental.

- Anàlisi i constatació de la pervivència dels problemes filosòfics per tal de poder abordar-los des de la contemporaneïtat.
- Redacció de tipus de textos filosòfics per tal de poder desenvolupar i aprofundir en les pròpies idees.
- Identificació de les característiques de la ciència i del mètode científic en el saber humà i en la història de la cultura per enfrontar-se a la desinformació, la postveritat i les pseudociències.
- Valoració del saber, les metodologies científiques i la filosofia de la ciència en l'abordatge dels problemes i límits del coneixement.
- Anàlisi crítica del problema del coneixement i les teories de la veritat per enfrontar-se a la desinformació i al fenomen de la postveritat.
- Anàlisi crítica dels condicions socials, de gènere i culturals en la història de la filosofia.
- Valoració i anàlisi crítica de la dimensió social i política del coneixement, dels poders i interessos que intervenen i del paper de les dones en la ciència i en la creació de coneixement.
- Desenvolupament d'idees filosòfiques en textos escrits.
- Argumentació, raonament mitjançant l'aplicació de nocions bàsiques de lògica formal i detecció de fal·làcies i biaixos cognitius en l'anàlisi crític i producció dels discursos.
- Interpretació i producció d'informació amb rigor argumentatiu per desenvolupar un criteri propi amb relació a problemes filosòfics.

Què he de fer?

- Reconeixement i valoració del saber i el pensament propi com a element clau en la construcció de projectes de vida autònoms i lliures.
- Anàlisi i valoració crítica dels elements que permeten la construcció de societats plurals i democràtiques. Diferència i discrepància. La convivència en el pluralisme. Societat, política, societat i consens.
- Valoració de l'ètica expansiva i la responsabilitat ecològica en l'anàlisi de les problemàtiques contemporànies.

Com podem viure junts?

- Anàlisi crítica dels problemes ètics del nostre temps com ara la desigualtat, la pobresa, la guerra i altres formes de violència, la desigualtat entre homes i dones, la discriminació i els problemes mediambientals i ecosocials, per desenvolupar un posicionament ètic i argumentat.
- Conèixer i participar en diferents modalitats de diàleg a l'aula (debats, seminari, taula rodona, diàleg filosòfic) aportant raons pertinents i relacionant-les amb les dels altres, trobant punts d'encontre, per arribar a conclusions complexes i creatives.

Física i química

Entre les finalitats de les matèries de Física i Química de l'Educació Secundària Obligatòria hi ha la presa de consciència, per part de l'alumnat, de la contribució d'aquestes ciències a la millora de qualitat de vida i al desenvolupament sostenible, així com la de despertar la curiositat, desenvolupar l'actitud crítica, el pensament i les destreses científiques, la valoració del paper de la ciència, la igualtat d'oportunitats entre gèneres i fomentar les vocacions científiques, especialment entre les alumnes.

La Física i la Química de 1r a 3r de l'Educació Secundària Obligatòria és una matèria que ha de cursar tot l'alumnat i que estableix algunes de les bases mínimes per a l'alfabetització científica i la participació plena en la societat. A 4t d'Educació Secundària Obligatòria la Física i la Química és de caràcter opcional i el seu currículum es correspon amb una ampliació de la matèria de 1r a 3r. Ambdues matèries contribueixen a satisfer diversos objectius de l'Educació Secundària Obligatòria i al desenvolupament de les vuit competències clau.

En les matèries de Física i Química es treballen un total de sis competències específiques que són la concreció dels descriptors definits al Perfil competencial de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic. Aquestes competències específiques es poden resumir en: interpretació i predicció de fenòmens mitjançant la física i la química, recerques en l'àmbit escolar, generar i interpretar dades científiques, cerca i gestió d'informació, preservació de la salut i sostenibilitat i la construcció del coneixement científic.

Des de les matèries de Física i Química, la ciència es presenta com un procés col·lectiu i interdisciplinari i en construcció contínua, que juga un paper molt rellevant en el progrés de la societat. En aquest sentit, l'enfocament d'aquestes matèries dona protagonisme als nois i noies en el treball mitjançant metodologies pròpies de la ciència per desenvolupar processos cognitius associats al pensament científic.

A les aules de ciències els alumnes es formulen preguntes i se cerquen respostes fonamentades als problemes plantejats, a partir de l'observació directa o indirecta del món en situacions i contextos habituals, de la recerca d'evidències i de la indagació i la interpretació crítica, basada en coneixements científics, de la informació de diverses fonts.

L'enfocament de les matèries científiques ha d'afavorir que l'alumnat sigui conscient dels aspectes comuns entre la Biologia, la Geologia, la Física i la Química. Les matèries científiques comparteixen metodologies i maneres de treballar que són transversals com identificar regularitats en diferents fenòmens, relacionar les causes i els efectes i investigar els canvis, entre d'altres.

La matèria de física i química contribueix a millorar les destreses en la gestió de la informació, atès que algunes competències específiques es relacionen amb interpretar dades científiques i seleccionar, contrastar, organitzar i avaluar críticament informació. La matèria també contribueix a l'aplicació de sabers diversos, com en el cas de les recerques, la resolució de problemes o en la interpretació de fenòmens naturals i processos de la vida quotidiana relacionats amb la física i la química.

Tots aquests aprenentatges s'han d'aplicar a contextos i situacions reals i problemàtiques actuals, han de permetre revisar i avaluar idees, pensaments o raonaments, fent propostes d'acció justificades i coherents amb els arguments

enunciats i fonamentades en la física i la química. En aquest sentit, els Objectius de Desenvolupament sostenible proporcionen aquestes situacions, especialment en el casos següents:

ODS 6. Aigua neta i sanejament. Garantir la disponibilitat i una gestió sostenible de l'aigua i de les condicions de sanejament.

ODS 7. Energia neta i assequible. Garantir l'accés de totes les persones a fonts d'energia assequibles, fiables, sostenibles i renovables.

ODS9. Innovació i infraestructures: Construir infraestructures resistents, promoure una industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació.

ODS 11. Ciutats i comunitats sostenibles. Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles,

ODS 12. Consum i producció responsables. Garantir modalitats de consum i producció sostenibles

ODS13. Acció climàtica. Adoptar mesures urgents per combatre el canvi climàtic i els seus efectes

Entre altres aportacions, les matèries de Física i Química de l'Educació Secundària Obligatòria ajuden a raonar sobre els fenòmens de l'entorn natural i tecnocientífic que contribueixen a millorar la qualitat de vida i a la preservació del medi ambient, amb compromís ciutadà per al bé comú a través dels objectius de desenvolupament sostenible, adoptant actituds com el consum responsable, la cura mediambiental, el desenvolupament científicotecnològic sostenible, i el respecte cap a altres éssers vius.

L'ensenyament-aprenentatge d'aquestes matèries també permet consolidar els hàbits d'estudi, fomentar la tolerància, la solidaritat i la cooperació i millorar les habilitats, promoure el perfeccionament lingüístic, en ser la col·laboració i la comunicació part essencial de les metodologies de treball científic. Des d'aquestes matèries es promou que aquesta comunicació i col·laboració es faci utilitzant diferents formats i vies, en particular els espais virtuals de treball remot. També es fomenta el tracte igualitari i el rebuig cap a actituds de discriminació basades en el gènere o en altres factors.

De la mateixa manera, la naturalesa científica d'aquestes matèries contribueix a despertar en l'alumnat una actitud creativa i emprenedora que és l'essència mateixa de totes les ciències. Es promou, per tant, la investigació mitjançant l'observació, l'experimentació i la cerca de proves, així com la consulta de diferents fonts per resoldre qüestions o contrastar hipòtesis de manera individual i col·laborativa.

Les principals fonts fiables d'informació són accessibles a través d'Internet on conviuen amb informacions esbiaixades, incompletes o falses. Per això també des d'aquestes matèries es fomenta l'ús responsable i crític de les tecnologies de la informació i la comunicació.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les **competències específiques** constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els **critèris d'avaluació i els sabers**, graduats a través dels cicles, es vertebreren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

Pel que fa als sabers de la matèria de Física i Química de 1r a 3r de l'Educació Secundària Obligatòria, hi ha una continuïtat amb alguns aprenentatges de l'àrea de Coneixement del Medi natural, social i cultural de l'Educació Primària.

Tot seguit, es descriuen els blocs de sabers que es treballaran al llarg de l'Educació Secundària Obligatòria.

Els sabers d'aquesta matèria contempnen coneixements, destreses i actituds bàsiques d'aquestes àrees de coneixement i es troben estructurats en els que tradicionalment han estat els grans blocs de coneixement de la física i la química: la matèria, l'energia, la interacció i el canvi. A més, aquest currículum proposa l'existència d'un bloc *habilitats científiques bàsiques*, de sabers comuns que fan referència a les metodologies de la ciència i a la seva importància en el desenvolupament d'aquestes àrees de coneixement. En aquest bloc s'estableix a més la relació de la ciència amb una de les seves eines més potents, les matemàtiques, que ofereixen un llenguatge de comunicació formal i que inclouen els coneixements previs de l'alumnat i els que s'adquireixen al llarg d'aquesta etapa educativa.

En el bloc *La matèria* l'alumnat treballa els coneixements bàsics sobre la constitució de la matèria formada pels elements químics, relacionant les propietats de les substàncies elementals i compostes, a nivell macroscòpic i submicroscòpic, amb diferent grau d'aprofundiment per connectar-los amb els cursos posteriors.

En el bloc *l'energia* l'alumnat aprofundeix en els coneixements que va adquirir en l'educació primària, com les fonts d'energia i els seus usos pràctics, o els conceptes bàsics sobre les formes d'energia. Adquireix, a més, en aquesta etapa les destreses i les actituds que estan relacionades amb el desenvolupament social i econòmic del món real i les seves implicacions mediambientals.

En el bloc *interacció* es descriuen quins són els efectes principals de les interaccions fonamentals de la natura i l'estudi bàsic de les principals forces del món natural, així com les seves aplicacions pràctiques en camps com ara la cinemàtica, l'astronomia, l'esport, l'enginyeria, l'arquitectura o el disseny.

Finalment, el bloc *canvis* aborda les principals transformacions físiques i químiques dels sistemes materials i naturals, així com els exemples més freqüents de l'entorn i les seves aplicacions i contribucions a la creació d'un món millor.

Tots aquests elements curriculars, competències específiques, criteris d'avaluació i sabers bàsics, estan relacionats entre sí formant un tot que dota el currículum d'aquesta matèria d'un sentit integral i holístic, relació a la qual també hauria d'aspirar qualsevol programació d'aula.

La construcció de la ciència i el desenvolupament del pensament científic en l'adolescència parteix del plantejament de qüestions científiques basades en l'observació directa o indirecta del món en situacions i contextos habituals, en el seu intent d'explicació a partir del coneixement, de la recerca d'evidències i de la indagació i en la correcta interpretació de la informació que diàriament arriba al públic en diferents formats a partir de diferents fonts. Per això, l'enfocament les matèries de física i química al llarg d'aquesta etapa educativa ha d'incloure un tractament experimental i pràctic amb relació als coneixements conceptuals, que amplii l'experiència de l'alumnat que permeti fer connexions amb situacions quotidianes, fet que contribuirà de forma significativa a què tots desenvolupin les destreses característiques de la ciència. D'aquesta manera es pretén potenciar la creació de vocacions científiques en els alumnes i les alumnes per aconseguir que hi hagi un nombre més gran d'estudiants que optin per continuar la seva formació en itineraris científics en les etapes educatives posteriors i proporcionar al seu torn una completa base científica per a aquells estudiants que vulguin cursar itineraris no científics.

Els sabers esmentats anteriorment s'adquireixen lligats al desenvolupament de les competències específiques de la matèria que és la veritable finalitat, perquè aquestes contribueixen al perfeccionament de les competències clau. En altres paraules, els sabers formen part de les competències específiques, i el seu aprenentatge va lligat al desenvolupament competencial, sabers i competències, no poden treballar-se de forma excloent.

Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament de les competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge. Les competències i els sabers s'han de treballar en forma de situacions d'aprenentatge o activitats amb un objectiu clar, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió i la col·laboració. Amb aquesta finalitat es recomana el treball interdisciplinari, que afavoreix la comprensió més profunda d'aquesta matèria, i connecta cap a altres branques del coneixement amb què es vincula. En conclusió, la Física i la Química de 1r a 3r i de 4t d'Educació Secundària Obligatòria treballen sabers de les ciències experimentals fonamentals com a via per al desenvolupament de les competències bàsiques i pretenen com a fi últim una plena integració ciutadana de l'alumnat en l'àmbit professional, social i emocional.

Competència específica 1.

Interpretar fenòmens de la naturalesa, predient i argumentant el seu comportament a partir de models, lleis i teories propis de la física i química per apropiat-se de conceptes i processos propis de la ciència.

Criteris d'avaluació

1r, 2n i 3r	4t
-------------	----

<p>1.1 Analitzar conceptes, fenòmens i processos relacionats amb els sabers de la física i la química, interpretant informació en diferents formats (models, gràfics, taules, diagrames, fórmules, esquemes, símbols, pàgines web ...), mantenint una actitud crítica i obtenint conclusions fonamentades en raons científiques.</p> <p>1.2 Interpretar i predir el comportament de fenòmens quotidians rellevants, relacionant-lo amb models, lleis i teories adequades de la física i la química.</p> <p>1.3 Identificar els conceptes relacionats amb situacions problemàtiques reals de caràcter científic i proporcionar possibles solucions.</p>	<p>1.1 Analitzar conceptes, fenòmens i processos relacionats amb els sabers de la física i la química interpretant Informació en diferents formats (models, gràfics, taules, diagrames, fórmules, esquemes, símbols, pàgines web ...), mantenint una actitud crítica i obtenint conclusions fonamentades en raons científiques i defensant amb criteri opinions pròpies fonamentades.</p> <p>1.2 Interpretar i predir el comportament de fenòmens quotidians, argumentant-lo amb rigor d'acord amb models, lleis i teories adequades de la física i la química.</p> <p>1.3 Identificar els conceptes relacionats amb situacions problemàtiques reals de caràcter científic, proporcionar possibles solucions i argumentar sobre la seva validesa</p>
--	--

L'essència del pensament científic és esbrinar quins són els perquè dels fenòmens que ocorren en el medi natural per intentar explicar-los a través de models científics, físics i químics adients. La interpretació de fenòmens implica l'argumentació de les causes que els originen i la seva naturalesa i atorga a l'alumne o alumna la capacitat d'actuar amb sentit crític per a millorar, en la mesura del possible, la realitat propera a través de la ciència.

La física i la química són disciplines empíriques que sovint recorren al raonament lògic i la metodologia matemàtica per crear models, resoldre qüestions i problemes i validar els resultats o solucions obtingudes.

El desenvolupament d'aquesta competència específica comporta fer-se preguntes per comprendre com és la naturalesa de l'entorn, quines són les interaccions que es produeixen entre els diferents sistemes materials i quines són les causes i les conseqüències d'aquestes. Aquesta comprensió dota de fonaments crítics la presa de decisions, activa els processos de resolució de problemes i al seu torn possibilita la creació de nou coneixement científic a través de la interpretació de fenòmens, l'ús d'eines científiques i l'anàlisi dels resultats que s'obtenen. Tots aquests processos estan relacionats amb la resta de competències específiques i s'engloben en el desenvolupament del pensament científic, qüestió especialment important en la formació integral d'alumnes competents.

Competència específica 2.

Dissenyar, desenvolupar i comunicar el plantejament i les conclusions de recerques incloent la formulació de preguntes i d'hipòtesis i la seva contrastació experimental, dins de l'àmbit escolar, seguint els passos de les metodologies pròpies de la ciència com l'experimentació i la cerca d'evidències, i del pensament computacional cooperant quan calgui, per indagar en aspectes relacionats amb la física i la química.

Criteris d'avaluació

1r, 2n i 3r	4t
<p>2.1. Plantejar preguntes sobre fenòmens quotidians i formular hipòtesis que puguin ser respostes o contrastades en el context escolar a través de l'experimentació, la presa de dades i l'anàlisi de fenòmens físics i químics.</p> <p>2.2 Dissenyar, fent servir metodologies pròpies de la ciència, procediments de recerca que impliquin l'ús de la deducció, el treball experimental i el raonament logicomatemàtic,</p> <p>2.3 Portar a terme dissenys experimentals fent servir els instruments, eines o tècniques adequades amb correcció i interpretar-ne els resultats utilitzant, quan sigui necessari, eines matemàtiques i tecnològiques</p> <p>2.4 Cooperar en un projecte científic assumint responsablement una funció concreta, utilitzant espais virtuals quan sigui necessari, respectant la diversitat i afavorint la inclusió.</p> <p>2.5 Presentar els resultats i les conclusions obtingudes mitjançant l'experimentació i observació de camp utilitzant el format adequat (taules, gràfics, informes, etc.) i, quan sigui necessari, eines digitals.</p> <p>2.6 Valorar la contribució de la ciència a la societat i la tasca de les persones que s'hi han dedicat, reflexionant sobre els biaixos de gènere en les ciències i la tecnologia, i entenent la recerca com una tasca col·lectiva i interdisciplinària en constant evolució influïda pel context polític i els recursos econòmics.</p>	<p>2.1. Plantejar preguntes sobre fenòmens quotidians i formular hipòtesis que puguin ser respostes o contrastades en el context escolar a través de l'experimentació, la presa de dades i l'anàlisi de fenòmens físics i químics, diferenciant-les d'aquelles qüestions pseudocientífiques que no admeten comprovació experimental.</p> <p>2.2 Dissenyar, fent servir metodologies pròpies de la ciència, procediments de recerca que impliquin l'ús de la deducció, el treball experimental i el raonament logicomatemàtic,</p> <p>2.3 Portar a terme l'experimentació plantejada fent servir els instruments, eines o tècniques adequades amb correcció i interpretar-ne els resultats quan sigui necessari amb eines matemàtiques i tecnològiques per obtenir conclusions raonades i fonamentades o valorar la impossibilitat de fer-ho.</p> <p>2.4 Establir col·laboracions quan sigui necessari en les diferents fases del projecte científic per treballar amb més eficiència, valorant la importància de la cooperació en la investigació, respectant la diversitat i afavorint la inclusió.</p> <p>2.5 Presentar de manera clara i rigorosa els resultats i les conclusions obtingudes mitjançant l'experimentació, argumentant la connexió entre uns i altres, i observació de camp utilitzant el format adequat (taules, gràfics, informes, etc.) i eines digitals</p> <p>2.6 Valorar la contribució de la ciència a la societat i la tasca de les persones que s'hi han dedicat, argumentant sobre els biaixos de gènere en les ciències i la tecnologia i entenent la recerca com una tasca col·lectiva i interdisciplinària en constant evolució influïda pel context polític i els recursos econòmics.</p>

Una característica inherent a la ciència i al desenvolupament del pensament científic en l'adolescència és la curiositat per conèixer, descriure i interpretar els fenòmens naturals. Dotar l'alumnat de competències científiques implica treballar amb les metodologies pròpies de la ciència i reconèixer i valorar la seva importància en la societat. L'alumnat que desenvolupa aquesta competència ha d'observar, formular hipòtesis i aplicar l'experimentació, la indagació i la recerca d'evidències per comprovar-les i predir possibles canvis.

Utilitzar el bagatge propi dels coneixements que l'alumnat adquireix a mesura que progressa en la seva formació bàsica i comptar amb una completa col·lecció de recursos científics, com ara les tècniques de laboratori o de tractament i selecció de la informació, suposen un suport fonamental per al desenvolupament d'aquesta

competència. L'alumnat que desenvolupa aquesta competència emprà els mecanismes del pensament científic per interaccionar amb la realitat quotidiana i té la capacitat d'analitzar raonadament i críticament la informació que prové de les observacions del seu entorn, o que rep per qualsevol altre mitjà, i expressar-la i argumentar-la en termes científics.

Competència específica 3.

Generar, interpretar i validar dades i informació en diferents formats i fonts, fent servir de manera adient el llenguatge científic específic de la física i la química, i usar de manera responsable i segura el material de laboratori, per valorar el llenguatge científic com a eina universal de comunicació i intercanvi de coneixement.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>3.1. Generar i usar dades de fonts i formats diversos (textos, taules, gràfiques, diagrames, etc.) per interpretar, validar i comunicar informació relativa a un procés físic o químic concret, mitjançant la selecció crítica d'allò més rellevant per la resolució del problema.</p> <p>3.2. Utilitzar adequadament les regles bàsiques de la física i la química, incloent-hi l'ús d'unitats de mesura, les eines matemàtiques i la formulació i nomenclatura IUPAC, com a elements bàsics del llenguatge científic i d'una comunicació efectiva per l'intercanvi de coneixement entre la comunitat científica.</p> <p>3.3 Utilitzar de manera pràctica i responsable les normes d'ús dels espais específics de ciència, com el laboratori de física i química, com a mitjà per preservar la salut pròpia i col·lectiva, la conservació sostenible del medi ambient i el respecte per les instal·lacions.</p>	<p>3.1 Generar i usar dades de fonts i formats diversos (textos, taules, gràfiques, diagrames, etc.) per interpretar, validar i comunicar informació relativa a un procés físic o químic concret, mitjançant la selecció crítica d'allò més rellevant per la resolució del problema.</p> <p>3.2 Utilitzar adequadament les regles bàsiques de la física i la química, incloent-hi l'ús adequat de diversos sistemes d'unitats de mesura, les eines matemàtiques necessàries i la formulació i nomenclatura IUPAC, com a elements bàsics del llenguatge científic i d'una comunicació efectiva per l'intercanvi de coneixement entre la comunitat científica.</p> <p>3.3 Utilitzar de manera pràctica, responsable i rigorosa les normes d'ús dels espais específics de ciència, com el laboratori de física i química, com a mitjà per assegurar la salut pròpia i col·lectiva, la conservació sostenible del medi ambient i el respecte per les instal·lacions.</p>

La interpretació i la comunicació d'informació amb correcció juguen un paper molt important en la construcció del pensament científic, ja que atorguen a l'alumnat la capacitat de comunicar-se en el llenguatge universal de la ciència, més enllà de les fronteres geogràfiques i culturals del món. Amb el desenvolupament d'aquesta competència es pretén que l'alumnat es familiaritzi amb els fluxos d'informació multidireccionals característics de les disciplines científiques i amb les normes que tota la comunitat científica reconeix com universals per establir comunicacions efectives englobades en un entorn que assecuri la salut i el desenvolupament mediambiental sostenible. A més, requereix que l'alumnat avalui la qualitat de les dades i valori la seva imprecisió, així com que reconegui la importància de la investigació prèvia a un estudi científic.

Amb aquesta competència específica es vol fomentar l'adquisició de coneixements, destreses i actituds relacionades amb el caràcter multidisciplinari de la ciència, l'aplicació de normes, la interrelació de variables, la capacitat d'argumentació, la

valoració de la importància d'utilitzar un llenguatge universal, la valoració de la diversitat, el respecte cap a les normes i acords establerts, cap a un mateix, cap als altres i cap al medi ambient, etc., les quals són fonamentals en els àmbits científics per formar part d'un entorn social i comunitari més ampli.

Competència específica 4.

Utilitzar de forma crítica i eficient plataformes tecnològiques i recursos variats, tant pel treball individual com en equip, per a la cerca d'informació, la creació de materials i la comunicació fonamentada en coneixements de la física i la química, entorn de fenòmens i qüestions ecosocialment rellevants.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
4.1. Utilitzar de forma crítica, creativa i eficient en entorns digitals i recursos variats en formats diversos, per defensar el punt de vista propi sobre fenòmens i qüestions ecosocialment rellevant.	4.1 Utilitzar de forma crítica, creativa i eficient en entorns digitals i recursos variats en formats diversos, per defensar el punt de vista propi sobre fenòmens i qüestions ecosocialment rellevant.
4.2 Justificar el punt de vista propi sobre qüestions ecosocialment rellevants, utilitzant tant el treball individual i en equip i respectant les aportacions de tothom i promovent la inclusió de gènere i social.	4.2 Justificar el punt de vista propi sobre qüestions ecosocialment rellevants, utilitzant tant el treball individual i en equip i respectant les aportacions de tothom i promovent la inclusió de gènere i social.
4.3 Cercar i analitzar informació amb mitjans convencionals i digitals i crear continguts relacionats amb la física i la química seleccionant amb criteri les fonts més fiables i organitzant informació mitjançant l'ús i citació correctes de diferents fonts.	4.3. Cercar i analitzar informació amb mitjans convencionals i digitals i crear continguts relacionats amb la física i la química seleccionant amb criteri les fonts més fiables i organitzant informació citant correctament les fonts amb respecte per la propietat intel·lectual.

Els recursos, tant tradicionals com digitals, adquireixen un paper crucial en el procés d'ensenyament i aprenentatge en general, i en l'adquisició de competències en particular, ja que un recurs ben seleccionat facilita el desenvolupament de processos cognitius de nivell superior i propicia la comprensió, la creativitat i el desenvolupament personal i grupal de l'alumnat. La importància dels recursos, no només utilitzats per a la cerca, anàlisi, comunicació i argumentació de la informació, sinó també per a altres finalitats com la creació de materials didàctics o la comunicació efectiva amb altres membres del seu entorn d'aprenentatge dota l'alumnat d'eines per adaptar-se a una societat que actualment demanda persones integrades i compromeses amb el seu entorn.

És per aquest motiu que aquesta competència específica també pretén que l'alumne o alumna faci ús de manera adient de recursos i tècniques variades de col·laboració i cooperació, que analitzi el seu entorn i localitzi en ell certes necessitats que li permetin idear, dissenyar i fabricar productes que ofereixin un valor per a la pròpia persona i per a altres.

Competència específica 5.

5. Analitzar els efectes de determinades accions sobre el medi ambient i la salut, basant-se en els fonaments de les ciències físiques i químiques,

per fer propostes d'acció per decidir de manera informada en problemàtiques actuals i adoptar hàbits que minimitzin els impactes mediambientals, que siguin compatibles amb un desenvolupament sostenible i que permetin mantenir i millorar la salut individual i col·lectiva.

criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>5.1 Justificar amb fonaments científics la importància de la preservació dels sistemes físic-químics de l'entorn (qualitat de l'aire, de l'aigua, del sòl)</p> <p>5.2 Justificar la necessitat de tenir hàbits sostenibles analitzant d'una manera crítica les activitats pròpies i alienes i basant-se en els raonaments propis, coneixements adquirits i informació disponible.</p> <p>5.3 Identificar algunes situacions en què els coneixements derivats de la física i la química poden contribuir a millorar la sostenibilitat ambiental i la millora de la salut individual i col·lectiva</p> <p>5.4. Emprendre, de manera guiada i amb la metodologia adequada, projectes científics relacionats amb la millora de la societat i que afavoreixin el creixement entre iguals com a base d'una comunitat científica escolar crítica i ètica.</p>	<p>5.1 Justificar amb fonaments científics la importància de la qualitat de l'aire, de l'equilibri en la seva composició en els diversos nivells atmosfèrics, dels corrents d'aigua i del sòl lliure de contaminants i el desenvolupament sostenible i identificar els possibles riscos naturals potenciat per determinades accions humanes sobre els sistemes físic-químics de l'entorn</p> <p>5.2 Argumentar sobre la necessitat de tenir hàbits sostenibles, analitzant les accions pròpies i alienes (hàbits de consum, generació de residus, transport ...), amb actitud crítica i basant-se en fonaments del funcionament dels sistemes naturals.</p> <p>5.3 Argumentar, justificant les raons aportades, sobre com els coneixements derivats de la biologia i la geologia poden contribuir a millorar la sostenibilitat ambiental i la millora de la salut individual i col·lectiva</p> <p>5.4. Emprendre, de forma autònoma amb la metodologia adequada, projectes científics relacionats amb la millora de la societat i que afavoreixin el creixement entre iguals com a base d'una comunitat científica escolar crítica i ètica.</p>

Les disciplines científiques es caracteritzen per conformar un tot de sabers integrats i interrelacionats entre si. De la mateixa manera, les persones dedicades a la ciència desenvolupen capacitats de treball en equip, ja que la col·laboració i la cooperació són la base de la construcció del coneixement científic en tota societat. L'alumnat competent estarà habituat a les formes de treball de les tècniques més habituals del conjunt de les disciplines científiques, pel fet que aquesta és la forma d'aconseguir, a través de l'emprenedoria, integrar-se en una societat que evoluciona. El treball en equip serveix per unir punts de vista diferents i crear models de recerca unificats que formen part del progrés de la ciència.

El desenvolupament d'aquesta competència específica crea un vincle de compromís entre l'alumnat i el seu equip, així com amb l'entorn que l'envolta, el que l'habilita per entendre quines són les situacions i els problemes més importants de la societat actual i com millorar-la, com actuar per a la millora de la salut pròpia i comunitària i quins són els hàbits de vida que li permetin actuar de forma sostenible per a la conservació de l'entorn des d'un punt de vista científic i tecnològic.

Competència específica 6.

Interpretar i valorar la ciència com una construcció col·lectiva en continu canvi i evolució, que requereix la interacció amb la resta de la societat

per generar millores que repercuteixin en l'avenç tecnològic, econòmic, ambiental i social.

Criteris avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>6.1. Interpretar la ciència com un procés en construcció, a través de l'anàlisi amb perspectiva històrica dels avenços científics dels homes i dones que hi van participar, i valorar les repercussions mútues de la ciència actual amb la tecnologia, la societat i el medi ambient.</p> <p>6.2 Raonar la capacitat de la ciència per proposar, mitjançant la implicació ciutadana, solucions sostenibles per a les necessitats tecnològiques, ambientals, econòmiques i socials, detectades en l'entorn, sense biaixos de gènere.</p>	<p>.1. Interpretar la ciència com un procés en construcció, tant a través de l'anàlisi amb perspectiva històrica dels avenços científics dels homes i dones que hi van participar, com de les línies de recerca actuals, i valorar les repercussions mútues i implicacions socials, econòmiques i mediambientals de la ciència actual en la societat.</p> <p>6.2 Argumentar la capacitat de la ciència per proposar, mitjançant la implicació ciutadana, solucions sostenibles per a les necessitats tecnològiques, ambientals, econòmiques i socials, detectades en l'entorn, sense biaixos de gènere.</p>

Per completar el desenvolupament competencial de la matèria de Física i Química, l'alumne o alumna ha d'assumir que la ciència no és un procés finalitzat, sinó que està en una contínua construcció recíproca amb la tecnologia i la societat. La recerca de noves explicacions, la millora de procediments, els nous descobriments científics, etc. influeixen sobre la societat, i conèixer de forma global els impactes que la ciència produeix sobre ella és fonamental en l'elecció del camí correcte per al desenvolupament. En aquesta línia, l'alumnat competent ha de tenir en compte valors com la importància dels avenços científics per a una societat demandant, els límits de la ciència, les qüestions ètiques i la confiança en els científics i en la seva activitat.

Tot això forma part d'una consciència social en la qual no només intervé la comunitat científica, sinó que requereix la participació de tota la societat, ja que implica un avanç individual i social conjunt.

Sabers

Els sabers es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus

aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Primer, segon i tercer curs

Habilitats científiques bàsiques

- Utilització de metodologies pròpies de la investigació científica per a la identificació i la formulació de qüestions, l'elaboració d'hipòtesis i el seu contrast experimental.
- Disseny i realització de treball experimental i empenedoria de projectes de recerca per a la resolució de problemes mitjançant l'ús de l'experimentació, la indagació, la deducció, la recerca d'evidències o el raonament logicomatemàtic per fer inferències vàlides a partir de les observacions i elaboració de conclusions pertinents i generals que vagin més enllà de les condicions experimentals per aplicar-les a nous escenaris.
- Ús de diversos entorns i recursos d'aprenentatge científic, com ara el laboratori o els entorns virtuals, utilitzant de forma correcta els materials, productes i eines tecnològiques i atenent les normes d'ús de cada espai per assegurar la conservació de la salut pròpia i comunitària, la seguretat en xarxes i el respecte al medi ambient.
- Ús del llenguatge científic, incloent-hi l'ús adequat de representacions, sistemes d'unitats i eines matemàtiques, per aconseguir una comunicació argumentada en diferents entorns científics i d'aprenentatge.
- Interpretació i producció d'informació científica en diferents formats i amb diferents mitjans per desenvolupar un criteri propi basat en allò que el pensament científic aporta a la millora de la societat.
- Valoració de la cultura científica i del paper de les científiques i els científics en les principals fites històriques i actuals de la física i la química, posant de manifest referents femenins invisibilitzats, per a l'avenç i la millora d'una societat equitativa i plural.

La matèria

- Aplicació del model cinètic de la matèria i la teoria cinètico-molecular a partir d'observacions sobre la matèria per explicar-ne les propietats, els estats d'agregació i els canvis d'estat, i la formació de barreges i dissolucions.
- Realització d'experiments relacionats amb els sistemes materials per conèixer-ne i descriure'n les propietats, la composició i la classificació.
- Diferenciació de substàncies i mesclades per les seves propietats, i de substàncies elementals i compostes.
- Identificació dels criteris d'ordenació dels elements en la taula periòdica i la seva utilitat
- Aplicació dels coneixements sobre l'estructura atòmica de la matèria per entendre la formació d'ions, l'existència d'isòtops i les seves propietats, el desenvolupament històric del model atòmic i la seva contribució a l'ordenació dels elements a la taula periòdica.
- Relació entre les propietats físiques i químiques de les substàncies elementals i la situació dels corresponents elements a la taula periòdica.
- Valoració de les aplicacions dels principals compostos químics, la seva formació i les seves propietats físiques i químiques, així com l'expressió de la quantitat de matèria.
- Ús adequat d'un llenguatge científic comú i universal a través de la formulació i la nomenclatura de substàncies simples, ions monoatòmics i compostos binaris més freqüents mitjançant les regles de nomenclatura de la IUPAC

L'energia

- Formulació de qüestions i hipòtesis sobre l'energia, les manifestacions i les propietats per a l'elaboració d'explicacions amb relació als processos de canvi.
- Raonament dels aspectes energètics associats a canvis físics i els canvis químics i la seva identificació en fenòmens quotidians.
- Experimentació amb materials d'ús quotidià de fenòmens de transferència d'energia en forma de llum i so.
- Representació i interpretació de gràfics de temperatura, temps en processos d'escalfament i refredament i en els canvis d'estat.
- Disseny i comprovació experimental d'hipòtesis relacionades amb l'ús domèstic i industrial de l'energia en les diferents formes i les seves transferències i transformacions.
- Elaboració fonamentada d'hipòtesis sobre el medi ambient i la sostenibilitat a partir de les diferències entre fonts d'energia renovables i no renovables i el seu contrast amb dades reals i la presa argumentada de decisions.
- Anàlisi i aplicació dels mecanismes i efectes de la transferència i conducció de calor sobre els sistemes materials (fluids i sòlids), l'assoliment de l'equilibri tèrmic, en situacions quotidianes i de rellevància ambiental i social.
- Realització d'experiments relacionats amb la naturalesa elèctrica de la matèria, i comprovació i interpretació de les propietats conductores dels materials.
- Disseny, muntatge i anàlisi de circuits elèctrics elementals, tant en un entorn físic com simulat.
- Anàlisi crítica dels diferents processos d'obtenció d'energia elèctrica, per desenvolupar consciència sobre la necessitat de l'estalvi energètic i la conservació sostenible del medi ambient i la societat.

Interacció

- Predicció de les característiques fonamentals del moviment dels objectes a partir dels conceptes de la cinemàtica, per formular hipòtesis sobre valors futurs d'aquestes magnituds, mitjançant l'ús del càlcul numèric elemental, la interpretació de gràfiques i el disseny, muntatge i anàlisi d'activitats experimentals com a eines de contrast de les hipòtesis relacionades amb el moviment dels objectes.
- Diferenciació dels efectes de les forces, com a agents del canvi tant a l'estat de moviment o el de repòs d'un cos, així com productores de deformacions, amb els canvis que produeixen en els sistemes sobre els quals actuen.
- Descripció dels efectes de les forces a partir d'observacions de fenòmens quotidians o de situacions simulades en el laboratori.
- Aplicació de les lleis de Newton per entendre com es comporten els sistemes materials davant l'acció de les forces i predir-ne els efectes en situacions quotidianes i de seguretat viària.
- Identificació i comparació de les propietats elàstiques dels materials i relació amb la seva utilització.

El canvi

- Anàlisi dels diferents tipus de canvis que experimenten els sistemes materials per relacionar-los amb les causes que els produeixen i amb les conseqüències que tenen.
- Diferenciació de canvis físics i canvis químics basant-se en evidències experimentals i al concepte de substància.
- Interpretació de les reaccions químiques a nivell macroscòpic i submicroscòpic per explicar les relacions de la química amb el medi ambient, la tecnologia i la societat.

- Cerca de similituds i diferències entre processos en els quals intervenen àcids i bases, oxidacions i formacions de precipitats i interpretació de les propietats de les substàncies intervenen en contextos quotidians i d'actualitat.
- Aplicació de la llei de conservació de la massa i de la llei de les proporcions definides, per utilitzar-les com a evidències experimentals, i interpretació en base al model atòmicomolecular de la matèria.
- Anàlisi dels factors que afecten les reaccions químiques per predir la seva evolució de forma qualitativa i valoració de la contribució de diversos àmbits de la química en la resolució de problemes actuals, al desenvolupament sostenible, a la salut i el benestar i productes quotidians.

Quart curs

Les destreses científiques bàsiques

- Disseny del treball experimental i empenedoria de projectes de recerca per a la resolució de problemes mitjançant l'ús de l'experimentació i el tractament de l'error, la indagació, la deducció, la recerca d'evidències o el raonament logicomatemàtic per fer inferències vàlides sobre la base de les observacions i treure'n conclusions pertinents i generals que vagin més enllà de les condicions experimentals per aplicar-les a nous escenaris.
- Ús de diversos entorns i recursos d'aprenentatge científic, com ara el laboratori o els entorns virtuals, utilitzant de forma correcta els materials, substàncies i eines tecnològiques i atenent les normes d'ús de cada espai per assegurar la conservació de la salut pròpia i comunitària, la seguretat a les xarxes i el respecte pel medi ambient.
- Ús del llenguatge científic, incloent-hi l'ús adequat de sistemes d'unitats i eines matemàtiques bàsiques, per argumentar i comunicar amb diferents entorns científics i d'aprenentatge.
- Interpretació i producció d'informació científica en diferents formats i a partir de diferents mitjans per desenvolupar un criteri propi basat en les aportacions de la ciència a la millora de la societat.
- Valoració de la cultura científica i del paper de científics i científiques en les principals fites històriques i actuals de la física i la química per a l'avenç i la millora de la societat.

La matèria

- Realització d'activitats de naturalesa variada sobre els sistemes materials més comuns, incloent-hi dissolucions i sistemes dispersos, per a la resolució de problemes relacionats amb situacions quotidianes diverses.
- Argumentació i predicció de les propietats macroscòpiques de diverses substàncies (estat, conductivitat, densitat, temperatura d'ebullició i de fusió...) amb relació al tipus de substància i la seva estructura.
- Reconeixement dels principals models atòmics i dels constituents dels àtoms per establir la relació amb els avenços de la física i de la química més rellevants de la història recent.
- Relació, a partir de la seva configuració electrònica, de la distribució dels elements a la taula periòdica amb les seves propietats fisicoquímiques més importants per trobar generalitats.
- Valoració de la utilitat dels compostos químics a partir de les seves propietats en relació amb com es combinen els àtoms, com a manera de reconèixer la importància de les aplicacions de la química en diferents àmbits.
- Càlculs senzills utilitzant la quantitat de matèria en situacions quotidianes i d'especial rellevància i interès, utilitzant de manera adient el llenguatge científic
- Utilització adequada de la formulació i nomenclatura de compostos químics inorgànics més comuns mitjançant les regles de la IUPAC.

-Introducció a la formulació i la nomenclatura dels compostos orgànics mitjançant les regles de la IUPAC com a base per entendre la gran varietat de compostos de l'entorn basats en el carboni.

L'energia

-Formulació i comprovació d'hipòtesis sobre les diferents formes d'energia i les seves aplicacions a partir de les seves propietats i del principi de conservació, per a la resolució de problemes relacionats amb l'energia mecànica en situacions quotidianes i de rellevància social.

- Reconeixement dels diferents processos de transferència d'energia en què estan implicats forces o diferències de temperatura, com a base de la resolució de problemes quotidians.

-Estimació de valors d'energia i consums energètics en situacions quotidianes mitjançant l'aplicació de coneixements, la cerca d'informació contrastada, l'experimentació i el raonament científic per debatre i comprendre la importància de l'energia a la societat i el seu ús responsable.

La interacció

-Predicció i comprovació, utilitzant l'experimentació i el raonament logicomatemàtic, de les magnituds, equacions i gràfiques principals que descriuen el moviment d'un cos, per relacionar-lo amb situacions quotidianes i la millora de la qualitat de vida.

- Reconeixement de la força com a agent de canvis als cossos que s'aplica a altres camps com el disseny, l'esport o l'enginyeria, entre d'altres.

-Ús de la representació vectorial en gràfics i operacions numèriques amb forces i la seva aplicació a la resolució de problemes relacionats amb sistemes sotmesos a conjunts de forces i valoració de la seva importància en situacions quotidianes.

- Identificació i representació de les principals forces de l'entorn quotidià, com ara el pes, la normal, el fregament, la tensió o l'empenta, i el seu ús en l'explicació de fenòmens físics en diferents contextos.

-Valoració dels efectes de les forces aplicades en líquids i gasos, i especialment del concepte de pressió, i els seus efectes en diferents situacions.

El Canvi

-Utilització de la informació continguda en una equació química ajustada i de les lleis més rellevants de les reaccions químiques per fer prediccions qualitatives i quantitatives per mètodes experimentals i numèrics, i relacionar-ho amb els processos fisicoquímics de la indústria, el medi ambient i la societat.

-Descripció qualitativa de reaccions químiques de l'entorn quotidià, incloent-hi les combustions, les neutralitzacions i els processos electroquímics, comprovant experimentalment alguns dels seus paràmetres, per fer una valoració de les seves implicacions a la tecnologia, la societat o el medi ambient.

-Relació de les variables termodinàmiques i cinètiques bàsiques a les reaccions químiques, aplicant models com la teoria de col·lisions, per explicar la reordenació dels àtoms i realitzar prediccions aplicades als processos quotidians més importants.

Formació i orientació personal i professional

Introducció

L'àmbit educatiu és un pilar que contribueix al fet que els i les alumnes desenvolupin plenament la seva personalitat, reforcin la seva autonomia i el coneixement d'ells mateixos i de l'entorn en el qual hauran de viure i obrir-se camí.

La matèria proposa, d'una banda, una aproximació al coneixement de "l'humà" a partir de disciplines, com la psicologia, l'antropologia i la sociologia, i l'analitzen i enfoquen des de perspectives complementàries. En primer lloc, des del coneixement dels processos biològics, mentals i intel·lectuals que regulen la conducta, la cognició, l'aprenentatge i les emocions. En segon lloc, des del coneixement de l'individu com a part d'una construcció cultural, oferint un acostament a conceptes procedents de l'antropologia aplicats a la seva realitat immediata com a adolescent implicat en el seu propi procés d'educació, socialització i immersió cultural. En tercer lloc, la iniciació a l'anàlisi dels elements que defineixen les organitzacions socials i els grups humans constituïts dins de les diferents cultures. L'objectiu d'apropar-se a aquestes disciplines humanes és despertar en les i els alumnes la curiositat per conèixer-se, no només com a individus aïllats, sinó com a subjectes socials i culturals. Aquesta curiositat obre la porta al coneixement, a la reflexió crítica i a l'anàlisi, a partir de plantejaments, sabers i estratègies propis d'aquestes disciplines.

D'altra banda, la matèria "Formació i orientació personal i professional" proposa que l'alumnat conegui i aprengui habilitats personals i socials necessàries amb l'finalitat d'entrenar-se per a participar, crear i desenvolupar-se en els grups humans amb què interactua, tant en l'àmbit personal com social i acadèmic, amb una projecció vocacional i professional cap al futur.

Per generar aquesta participació, creativitat i enriquiment personal, social i professional, cal desenvolupar habilitats que facilitin l'adaptació positiva a l'entorn, l'assumpció de responsabilitats i la presa de decisions informades. El pensament crític, la creativitat, la iniciativa personal, l'esperit emprenedor, l'habilitat per cooperar i la capacitat d'aprendre a aprendre es consideren més essencials que mai per respondre a les exigències de la societat global, sense deixar de banda la comprensió de la diversitat cultural. Així doncs, aquesta matèria té com a objectiu que l'alumnat adquireixi les competències específiques establertes, i que es desenvolupin a partir d'aprenentatges significatius, funcionals i d'interès per a l'alumnat, referits també a l'etapa evolutiva de l'adolescència en què es troba.

Existeix, a més, una vinculació directa amb l'etapa de primària, en els principis pedagògics de la qual s'explicita la potenciació de l'aprenentatge significatiu per al desenvolupament de les competències que promoguin l'autonomia i la reflexió. A més, hi ha continuïtat entre aquesta matèria i l'adquisició, en l'etapa de primària i en els tres primers cursos d'educació secundària obligatòria, de dues competències clau: la competència emprenedora, entesa com un enfocament vital que requereix del pensament crític i creatiu, la iniciativa, la perseverança i l'habilitat per treballar de manera col·laborativa; i la competència personal, social i d'aprendre a aprendre, que preveu la reflexió de l'alumnat sobre ell mateix, la seva col·laboració amb d'altres de forma constructiva, i la gestió del temps, de l'aprenentatge i del seu itinerari personal i vital.

La "Formació i orientació personal i professional" està plantejada com a matèria d'opció al quart curs de l'Educació Secundària Obligatòria per garantir que, des de l'ensenyament obligatori, l'alumnat aprofundeixi en el coneixement de si mateix, descobrint les seves qualitats personals com a potencial de valor, i s'aproximi a

l'àmbit de les ciències relacionades amb l'estudi dels comportaments humans, socials i culturals. Se li facilita, a més, l'aproximació a les diferents opcions formatives i d'ocupació que li proporciona l'entorn per afavorir, des del coneixement de la realitat, el procés de presa de decisions sobre la seva vocació i el seu itinerari acadèmic amb una futura projecció professional.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers es vertebren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

El desenvolupament de les competències específiques es recolza en les competències clau i en els sabers de la matèria, que es troben estructurats en tres blocs que inclouen els coneixements, destreses i actituds imprescindibles; per aquesta raó s'opta per formular els sabers lligats a una capacitat i en un context en el qual s'ha de desenvolupar. El professorat pot desenvolupar fer un context alternatiu si ho considera adient.

El primer d'ells es relaciona amb el coneixement de l'ésser humà des de la perspectiva de les ciències humanes i socials relacionades amb la psicologia, l'antropologia i la sociologia.

El segon bloc, es lliga a la formació i orientació personal i professional cap a la vida adulta, per oferir a l'alumnat un suport pel que fa a la necessitat de fer un exercici d'autoconeixement sobre qualitats personals pròpies i dels altres; l'orientació cap a la formació acadèmica i professional per a conèixer l'oferta formativa de l'entorn i optimitzar la gestió dels itineraris d'aprenentatge permanent; l'orientació professional vinculada a l'exploració de contextos de treball, que permeti conèixer el funcionament del mercat laboral, les formes d'ocupació i la importància de la iniciativa emprenedora, i qüestions relacionades amb la incorporació de les tecnologies i eines digitals al mercat laboral, valorant la seva utilitat en la recerca d'oportunitats.

El tercer i últim bloc està associat al disseny d'un projecte d'orientació personal,

acadèmic i professional i d'aproximació a la recerca activa d'ocupació. Els plans que constitueixen aquest projecte estan interrelacionats i s'aborden des d'un enfocament competencial, pràctic, funcional i en espiral, que afavoreixi l'elaboració dels mateixos de manera progressiva en funció del grau d'aprofundiment dels aprenentatges que es vagin assolint al llarg del curs acadèmic.

Es proposa realitzar la concreció curricular d'aquesta matèria des d'una perspectiva teoricopràctica plantejant els sabers de manera gradual i iterativa de manera que l'alumnat aprofundeixi en ells, reforci la seva adquisició progressivament i els utilitzi per abordar els tres blocs de sabers que formen el projecte personal, acadèmic i professional, i la recerca activa d'ocupació. Cadascun d'aquests blocs podria ser desenvolupat en un trimestre acadèmic tenint en compte que la reflexió crítica sobre l'ésser humà, la societat, la cultura i el coneixement d'un mateix són previs a les decisions que es puguin prendre en l'àmbit personal, acadèmic i professional en un entorn concret. Els tres blocs de sabers són interdependents i han de mantenir la coherència entre sí per construir un projecte integrador, útil i aplicable a la vida dels alumnes, de manera que els ajudi a decidir, amb autonomia, el seu camí cap al futur.

Competència específica 1.

Integrar els processos físics i psicològics implicats en la cognició, la motivació, i l'aprenentatge, analitzant les seves implicacions en la conducta per desenvolupar estratègies de gestió emocional i d'autoaprenentatge en els àmbits personal, social i acadèmic.

Criteris d'avaluació

- 1.1. Identificar les bases teòriques fonamentals dels processos físics i psicològics que intervenen en la cognició, la motivació, l'aprenentatge i la gestió emocional, i analitzar les implicacions d'aquests processos en la pròpia conducta.
- 1.2. Desenvolupar estratègies de gestió emocional en els àmbits personal, social i acadèmic.
- 1.4. Elaborar estratègies d'aprenentatge en els àmbits personal, social i acadèmic.

Les persones a la vida quotidiana mobilitzen processos físics i psicològics que fan possible percebre, comprendre i interactuar millor en l'entorn que els envolta. Tots aquests processos tenen de fons la implicació de milions de neurones que estan connectades entre sí i que permeten processar la informació de manera adequada.

En aquest sentit sembla necessari que l'alumnat conegui, per una banda, els mecanismes neurocientífics que intervenen en els processos de raonament, presa de decisions i resolució i, per una altra banda, que compreguin que dur a terme aquestes accions suposa crear conceptes en la seva ment, organitzar les seves idees, relacionar-les amb els seus coneixements previs i establir inferències, entre d'altres. En aquest procés juga un paper fonamental la motivació com a un element clau que promou o inhibeix la conducta. L'alumnat ha de prendre consciència que les seves actuacions i decisions estan en gran manera condicionades per les seves emocions i pels motius que els porten a realitzar-les. Així, en el terreny de l'aprenentatge, per impulsar i mantenir una conducta o una acció encaminada a una meta, és necessari estar motivat, però també és imprescindible comptar amb estratègies que planifiquin i guiïn de manera conscient el mateix procés d'aprenentatge. És necessari conèixer l'impacte de les emocions en els processos de motivació, raonament, aprenentatge i conducta perquè es puguin gestionar adequadament i aconseguir un millor desenvolupament en tots els àmbits, tant

personal com social, acadèmic i professional.

Competència específica 2.

Identificar les principals característiques del desenvolupament evolutiu de la persona, analitzant els elements que condicionen la conducta i potenciant les qualitats personals i de relació social pròpies i dels altres, per afrontar de forma autònoma i eficaç els reptes de l'itinerari vital.

Criteris d'avaluació

2.1. Discriminar els trets característics i diferencials del desenvolupament evolutiu de les persones en els àmbits social, cognitiu i emocional.

2.2. Analitzar els elements de la personalitat que condicionen els comportaments o actuacions de la persona en el pla cognitiu, social i emocional.

2.3. Identificar les qualitats personals necessàries per afrontar eficaçment els reptes en l'itinerari vital.

Les persones passen al llarg de la seva vida per etapes i experimenten uns canvis físics, socials, cognitius i psicològics que condicionen les seves decisions, comportaments i reaccions dins d'un context que també és canviant i incert.

Ser conscients dels canvis que es produeixen en l'etapa de l'adolescència permet a l'alumnat trobar respostes i solucions a conflictes que se li plantegen arran d'esdeveniments vitals que li preocupen i comprendre el significat de les seves pròpies experiències en relació amb les dels altres, en els diferents grups socials amb els quals interactua. A partir d'aquestes experiències amb el medi social, l'alumnat va construint la seva pròpia identitat en què hi intervenen, entre d'altres factors, la imatge que es tingui d'un mateix, els sentiments de competència, seguretat i autoestima. Aquests sentiments contribueixen a l'elaboració de l'autoconcepte, que ajuda l'alumnat a percebre i actuar segons les seves possibilitats, de manera que pugui potenciar les qualitats personals que li facilitin la resolució de reptes cada cop més complexes. Aquesta etapa suposa, a més a més, el preàmbul de la vida adulta que implica l'assumpció de noves responsabilitats i compromisos i la necessitat d'assolir un major grau d'autonomia. En aquest sentit, és necessari que l'alumnat desenvolupi habilitats personals i socials que facilitin la seva incorporació a nous contextos i ajudin a l'establiment de noves relacions.

Competència específica 3.

Reflexionar sobre l'ésser humà, des de diferents perspectives, psicològica, antropològica y social, mostrant els trets diferencials de forma respectuosa i empàtica per tal de fomentar l'esperit crític envers els altres i l'entorn i promoure el compromís d'un desenvolupament sostenible en la societat.

Criteris d'avaluació

3.1. Analitzar la complexitat i el funcionament de l'ésser humà, de forma crítica, respectuosa i empàtica, en els àmbits psicològic, social i cultural.

3.2. Promoure actituds de respecte envers la diversitat cultural i el pluralisme social com a elements enriquidors i necessaris en la vida democràtica.

3.3. Manifestar actituds de compromís per a un desenvolupament sostenible en la societat.

L'ésser humà és un ésser psicològic centrat a assolir els seus objectius per a la qual cosa necessita posar en marxa processos i estratègies que li permetin guiar els seus comportaments i la seva conducta. També és un ésser social i cultural, la qual cosa significa que, en el transcurs de la seva vida, ha d'aprendre els elements socioculturals del medi on se situa i integrar-los en la seva personalitat considerant la influència que exerciran sobre ella els agents socials i la seva pròpia experiència com a membre d'un grup social. Per tant, és un ésser complexa i entendre'l implica analitzar-lo des de diferents perspectives, psicològica, antropològica i social, de manera que l'alumnat pugui fer una reflexió crítica a partir de l'estudi i anàlisi dels sabers adquirits. Assolir aquesta competència comporta generar en l'alumnat curiositat per al coneixement de l'ésser humà, les societats i la cultura, i promoure actituds de respecte davant la variabilitat transcultural i el pluralisme social com a elements de diversitat enriquidors i necessaris en la vida democràtica. Simultàniament, pretén que els alumnes i les alumnes comprenguin els estats emocionals dels altres, prenguin consciència dels sentiments aliens, s'involucrin en experiències diverses i assumeixin situacions diferents de les pròpies. Es tracta de desenvolupar en l'alumnat una actitud empàtica que suposi comprendre i transmetre aquesta comprensió sobre fets, esdeveniments i situacions diferents de les viscudes o experimentades per cadascú.

Competència específica 4.

Integrar la dimensió social i antropològica de l'ésser humà, considerant els factors personals i socioculturals que intervenen en la configuració psicològica de la persona, per desenvolupar, de forma inclusiva, les estratègies i habilitats socials necessàries en l'adaptació als canvis de la societat.

Criteris d'avaluació

4.1 Desenvolupar la comprensió d'un mateix en relació amb els altres i amb el món a través de la integració de la dimensió social i antropològica de l'ésser humà.

4.2. Aplicar estratègies i habilitats personals i socials que facilitin l'adaptació als canvis de la societat.

4.3. Valorar la diversitat, des del respecte i la inclusió, considerant-la un element enriquidor i de valor personal, social i cultural.

Generalment, no es pensa en l'impacte que la societat i la cultura tenen sobre el desenvolupament humà i la seva conducta, la qual cosa comporta que la persona no compregui o tingui un coneixement incomplet sobre sí mateixa i el món que l'envolta.

La cultura i la societat aporten models i referents que condicionen les percepcions, actituds, interpretacions i respostes de les persones davant els esdeveniments i situacions que sorgeixen a les seves vides.

Es pretén que l'alumnat reflexioni així, sobre la influència que la societat i la cultura exerceixen en la seva manera de pensar, crear, expressar-se, relacionar-se, resoldre conflictes i prendre decisions. Per a poder comparar cultures i societats es requereix conèixer alguns elements de l'antropologia social i cultural, que permeten, per una banda, comprendre millor l'impacte que exerceix sobre les persones l'establiment de normes i valors, de costums i referents que guien els comportaments humans i, per l'altra banda, posar en perspectiva la seva realitat, que conegui el que és divers i diferent i aprengui a respectar-lo i valorar-lo com a component enriquidor. Es valorarà el paper de la dona a la societat.

Per últim, dins d'un panorama social i cultural canviant, com l'actual, es considera important disposar d'estratègies personals i socials necessàries per decidir i actuar, amb sentit crític i responsabilitat, des del coneixement que ofereix la fonamentació teòrica de diferents camps de l'àmbit de les ciències socials, de manera que l'alumnat assoleixi una millor comprensió de sí mateix i del món que l'envolta.

Competència específica 5.

Descobrir les pròpies competències i interessos professionals, així com les oportunitats acadèmiques i professionals de l'entorn, desenvolupant actituds d'autosuperació, adaptabilitat i iniciativa, i les destreses necessàries per a una presa de decisions ajustada al projecte vital, acadèmic i professional.

Criteris d'avaluació

5.1. Descriure les pròpies competències i interessos professionals desenvolupant actituds d'autosuperació, adaptabilitat i iniciativa.

5.2. Identificar les oportunitats acadèmiques i professionals de l'entorn i relacionar-les amb les pròpies competències i interessos professionals.

5.3. Desenvolupar les destreses necessàries per a la presa de decisions en el disseny i prospecció d'un itinerari vital, acadèmic i professional.

La complexitat social i econòmica, i l'accés a nombroses oportunitats professionals i de formació, fan necessari propiciar que l'alumnat desenvolupi destreses personals i actituds que l'ajudin a prendre decisions adequades i coherents amb els seus interessos, les seves expectatives i inquietuds i les seves necessitats en cada moment de la seva vida i en entorns canviant. Cal que explori i avalui les seves inquietuds personals i vocacionals, que reconegui les seves fortaleses com a elements diferenciadors i identifiqui les seves debilitats amb la intenció de cercar, amb actitud proactiva i de superació, els recursos necessaris per millorar el seu desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

Per altra banda, per organitzar de forma realista el propi itinerari formatiu i professional cal que realitzi una exploració ordenada de les oportunitats acadèmiques i de formació, y de les ofertes professionals que ofereix l'entorn, per tal d'orientar de manera adequada la pròpia trajectòria acadèmica i laboral en el futur. Davant de la creixent oferta educativa dels darrers anys, l'alumnat ha de ser crític a l'hora de seleccionar informació i prendre decisions de manera ajustada per formar-se i incorporar-se al món laboral, sense deixar de banda la motivació per seguir aprenent al llarg de la vida. També necessita adquirir habilitats socials, d'adaptació, de planificació i gestió, i mostrar iniciativa per fer front als nous reptes que vagin sorgint en els diferents àmbits de la seva vida.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

A. L'ésser humà i el coneixement d'un mateix i la relació amb els altres

L'Ésser humà

- Comprensió de l'ésser humà des de les ciències socials.
- Reflexió sobre la visió i coneixement de l'ésser humà des de la perspectiva psicològica, antropològica i sociològica.

Neurociència, conducta i cognició

- Descripció del funcionament general del cervell en els processos cognitius.
- Gestió del benestar i identificació dels hàbits saludables en un mateix.

L'adolescència des del punt de vista psicològic

- Identificació dels canvis físics i psicològics durant l'etapa de l'adolescència.
- Tractament del desenvolupament de la personalitat i construcció de la identitat personal durant l'adolescència.
- Presa de consciència i regulació de les emocions en l'adolescència en un mateix i en els altres.

Psicologia social

- Desenvolupament personal dins del grup.
- Identificació dels estereotips de gènere en la societat.
- L'anàlisi dels experiments més rellevants de la psicologia social.

L'ésser humà com a ésser cultural.

- Anàlisi de la cultura com a forma específica de pensar, fer, dir, sentir i percebre d'un grup humà.
- Valoració de la diversitat cultural com a font d'enriquiment de la identitat personal.

L'ésser humà com a ésser social.

- Conceptualització de societat i tipus de societats.
- L'anàlisi de les estratègies d'inclusió i cohesió social com a eines per millorar la convivència i la qualitat de vida de les persones a la societat.
- Assumpció progressiva de responsabilitats i cerca de l'autonomia com a ésser social.

Enfocament psicològic de l'aprenentatge

- L'estudi dels processos psicològics i antropològics implicats en l'aprenentatge de l'ésser humà.

- La utilització d'estratègies d'aprenentatge al llarg de la vida.

Enfocament sociològic de l'aprenentatge

- El reconeixement dels agents de socialització a la societat: família, escola, grup d'iguals, mitjans de comunicació, xarxes socials i altres.

B. Formació i orientació personal i professional cap a la vida adulta

Construcció del sentit de competència i assoliment

- L'autoconeixement i l'autonomia personal en l'orientació personal i professional cap a la vida adulta.
- Valoració del pensament creatiu com a eina de desenvolupament de la iniciativa personal.

Relacions i interaccions amb els altres

- Utilització de les habilitats socials i de comunicació, d'organització, planificació i gestió en les relacions amb els altres.
- Identificació de l'ús i abús dels recursos digitals en la interacció amb els altres.

Orientació cap a la formació acadèmica i professional

- Cerca de programes i oportunitats de formació acadèmica i professional al llarg de la vida.
- Participació activa en els processos d'orientació personal i acadèmic-professional.

Exploració de l'entorn professional

- L'exploració de l'entorn de treball en les relacions laborals.
- Valoració de l'emprenedoria com una forma d'ocupació a la vida laboral.

C. Projecte personal, acadèmic -professional i aproximació a la recerca activa d'ocupació

Pla d'autoconeixement

- La identificació de les qualitats personals en la construcció del projecte vital.
- L'ús de les estratègies d'entrenament en hàbits saludables en la millora personal.

Pla de formació acadèmica i professional

- Identificació de les accions i les fases del pla personal en la formació acadèmica i professional.
- La identificació de les necessitats formatives en els reptes acadèmics i professionals.
- Valoració de la presa de decisions com a eina per assolir reptes personals.

Aproximació a un pla de recerca activa d'ocupació amb projecció cap al futur

- Construcció d'un pla personal de recerca de feina en el mercat laboral: marca i segell personal, CV, videocurrículum, entre d'altres.
- Cerca de feina activa en el mercat de treball: xarxa de contactes, entrevistes de

treball i altres eines.

Llatí: Llengua i cultura

Introducció

Llatí: Llengua i cultura, matèria de quart curs d'oferta obligada en tots els centres, constitueix una aproximació específica als diferents aspectes de la cultura i la civilització llatines i la seva pervivència en el present, amb especial referència a la realitat lingüística, històrica i monumental catalana. La singularitat de l'enfocament d'aquesta matèria ve condicionada per la seva doble naturalesa: d'una banda, per part de l'alumnat suposa l'única presa de contacte durant la seva escolarització obligatòria amb determinats aspectes de la llengua, la cultura i la civilització llatines, que constitueixen la base de la nostra societat actual; d'altra banda, ha de tenir caràcter d'ensenyament propedèutic per a l'alumnat que continuï els seus estudis tant de llatí al batxillerat d'Humanitats, específicament, com a la resta de modalitats en què es cursi aquesta matèria de forma transversal. Precisament és aquesta doble naturalesa la que permet i aconsella no limitar els seus continguts a l'estudi únic de la llengua llatina, fet que justifica el nom de la matèria, que suggereix tant l'estudi de la llengua com de la cultura de la civilització llatina. La crisi de les humanitats que travessa els diferents àmbits de la societat actual requereix d'un esforç per descriure, contextualitzar i entendre la vigència de l'evident origen clàssic de la nostra identitat com a societat. En aquest sentit, aquesta matèria permet establir un diàleg amb el passat que ajudi a entendre críticament el present des d'una perspectiva lingüística, literària, arqueològica, històrica, social, cultural i política. És, precisament aquesta àmplia perspectiva la que confereix a la matèria la seva validesa universal, que permetrà a l'alumnat l'aproximació humanista i, per tant, crítica a qualsevol disciplina i en qualsevol modalitat. En aquest diàleg tenen cabuda els processos de conservació, preservació i restauració del patrimoni cultural, que ofereixen a l'alumnat la possibilitat de comprometre's amb el llegat de la civilització clàssica des d'una perspectiva sostenible i compromesa amb el futur.

La matèria de Llatí: Llengua i cultura implica una reflexió profunda sobre el funcionament no només de la pròpia llengua llatina, sinó també de la llengua en què es realitzi l'ensenyament i d'aquelles que conformen el repertori lingüístic individual de l'alumnat. La inclusió de les llengües clàssiques en la Recomanació del Consell de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent situa el llatí i el grec com a eines per a l'aprenentatge i la comprensió de llengües en general, contribuint i fomentant la diversitat lingüística i la relació entre les llengües des d'una perspectiva democràtica i lliure de prejudicis.

El currículum de Llatí: Llengua i cultura està organitzat, per tant, al voltant dels coneixements sobre els diferents aspectes de la llengua, cultura i civilització llatines i les estratègies per establir una relació crítica entre aquests aspectes i el present, contribuint i fomentant el desenvolupament personal i social de l'alumnat i la transmissió de valors universals.

Les competències específiques de Llatí: Llengua i cultura en l'educació secundària obligatòria recullen aquest diàleg entre present i passat a què fem referència anteriorment des de les perspectives esmentades, i es verteixen al voltant de tres aspectes principals: situar al centre la reflexió humanista sobre el caràcter clàssic del llegat llatí, tant material com immaterial, fomentant la comprensió crítica del món actual; contribuir a la millora de la competència plurilingüe, afavorint la reflexió de l'alumnat sobre el funcionament de les llengües que conformen el seu repertori lingüístic; i oferir una introducció als rudiments i tècniques de la interpretació, mitjançant la traducció, d'un variat repertori de missatges en llengua llatina com a

procés fonamental per al coneixement de la cultura llatina i per a la transmissió dels textos.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les **competències específiques** constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els **criteris d'avaluació i els sabers** es vertebren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatiu connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

Els sabers que condueixen a les competències específiques de la matèria de Llatí: Llengua i cultura estan organitzats basant-se en cinc aspectes rellevants: el primer, anomenat El present de la civilització llatina, recull els coneixements i experiències necessaris per al desenvolupament d'un esperit crític i judici estètic, conformant habilitats d'interpretació de textos literaris llatins i fomentant la lectura comparada d'obres rellevants de la cultura llatina en les seves diferents manifestacions amb obres de la tradició clàssica de tots els temps. El segon aspecte, Llengua llatina i plurilingüisme, posa l'accent en com el coneixement de la llengua llatina contribueix a un ús més precís de les llengües que constitueixen el repertori individual de l'alumnat, així com a l'adequat enteniment i ús de la terminologia culta, científica i tècnica. L'enfocament plurilingüe convida a la feina interdisciplinària no només amb les matèries de l'àrea lingüística, sinó amb les de l'àrea científicotècnica, alhora que afavoreix la competència ciutadana a través de l'estima de la diversitat lingüística i social. El tercer aspecte Textos llatins i la seva transcendència pretén fer valdre la importància del llegat cultural llatí en el món occidental. El quart aspecte Interpretació de textos llatins pretén integrar tots els sabers implicats en la identificació i anàlisi dels elements bàsics de la llengua llatina com a sistema dins d'un context, organitzant-los al voltant de tasques senzilles de traducció i/o producció oral. Finalment, el cinquè i darrer aspecte El llegat i el patrimoni romà fixa la mirada arreu de la conca Mediterrània, però de manera molt especial a Catalunya, i en ell es recullen els coneixements, habilitats i actituds que permeten l'aproximació a l'herència material i immaterial de la civilització llatina, reconeixent i apreciand el seu valor com a font d'inspiració, com a tècnica i com a testimoni de la història.

Si bé la distribució dels sabers s'organitza basant-se enls cinc aspectes generals exposats en el paràgraf anterior, s'espera que l'alumnat posi en marxa tots els sabers en diferents situacions d'aprenentatge plantejades de manera progressiva al llarg del curs. Per això, seria recomanable plantejar tasques significatives i, en la mesura del possible, interdisciplinàries. El conjunt de situacions d'aprenentatge ha de possibilitar un avenç indicador al llarg del curs de les pròpies tasques proposades i dels materials utilitzats. Convindria, a més, que aquesta organització fos proporcionada entre tots els sabers inclosos en el currículum, per assegurar que s'hauran treballat tots al llarg del curs.

Els criteris d'avaluació estan dissenyats per comprovar el grau d'assoliment de les competències específiques. Les habilitats que parteixen dels coneixements adquirits, com ara la identificació, el reconeixement o la inferència de significats, es complementen amb estratègies basades en processos sovint interrelacionats i dinàmics, com la interpretació de textos o passatges, la reflexió sobre la relació entre les llengües i la valoració crítica del llegat de la civilització llatina.

En aquest sentit, es recomana organitzar la programació de la matèria de Llatí: Llengua i cultura tenint com a horitzó un aprenentatge holístic i orientat a la consecució gradual de les diferents competències específiques. Els sabers han de poder activar-se en els àmbits personal i educatiu, però també social, tècnic i metodològic. En aquest sentit, la matèria de Llatí: Llengua i cultura ofereix l'oportunitat de combinar els diferents sabers (especialment aquells de caràcter lingüístic i cultural) per mitjà de situacions d'aprenentatge contextualitzades. Així, l'adquisició de sabers de contingut lingüístic té, entre d'altres, l'objectiu de desenvolupar la competència de traducció de la llengua llatina a la llengua d'ensenyament. Al seu torn, aquesta competència està estretament vinculada amb el coneixement de la cultura de l'antiguitat i la reflexió sobre la seva pervivència fins als nostres dies, essent aquesta una part central de l'ensenyament del llatí, l'anàlisi crítica i la comprensió del present com un procés històric que troba els seus fonaments en la civilització clàssica. Les àrees temàtiques recollides en el sintagma «cultura de l'antiguitat» són diverses. Els sabers proporcionen una visió general dels temes centrals de la matèria des d'una perspectiva adequada al nivell educatiu, de manera que es recomana seleccionar acuradament els textos de treball —tant en edicions bilingües, traduïdes, adaptades o originals—, amb la finalitat d'agrupar-los, afavorint l'organització progressiva i combinada dels sabers bàsics.

A més, l'estudi en profunditat de la cultura llatina que ofereixen els textos ha de conduir també a una reflexió individual i col·lectiva —a l'aula— sobre el paper de l'individu en la història i en la societat. S'espera que l'alumnat prengui consciència sobre l'origen clàssic de la nostra societat —les nostres convencions socials, les nostres institucions, les nostres produccions culturals, la nostra llengua ...—, utilitzant diferents eines per aquesta reflexió. Els processos d'autoavaluació i coavaluació faciliten aquesta presa de consciència, especialment per mitjà d'eines de reflexió sobre el propi aprenentatge, com el portafoli lingüístic, el diari de lectura o el treball de recerca.

El treball per mitjà de situacions d'aprenentatge ofereix la possibilitat de connectar aquesta assignatura amb altres matèries, els sabers de les quals puguin complementar-se amb la finalitat d'adquirir els objectius i les competències d'etapa. És en l'experiència d'aquesta complementarietat quan el treball interdisciplinari esdevé significatiu i rellevant per a l'alumnat. A més de les relacions que l'enfocament plurilingüe ofereix amb les matèries de l'àrea lingüística, es recomana que l'adquisició de les competències específiques de Llatí: Llengua i cultura es planifiqui tenint en compte les possibilitats de la feina cooperativa amb matèries no lingüístiques: la terminologia relacionada amb el cos humà i les seves malalties o la investigació sobre

l'origen dels noms dels elements del sistema solar són exemples de possibles treballs col·laboratius. Finalment, per afavorir la construcció d'una ciutadania europea democràtica i lliure de prejudicis, aquesta matèria dona la possibilitat de fer un treball col·laboratiu en l'àmbit transnacional en el marc dels programes europeus, treballant la cultura llatina com a punt de trobada de les diferents realitats que conformen l'actual identitat europea.

D'aquesta manera, la matèria de Llatí: Llengua i cultura ha de contribuir a l'adquisició en un grau satisfactori de les capacitats i competències clau que permetin a l'alumnat el seu màxim desenvolupament personal, social i formatiu, i han de conformar el seu perfil competencial en l'etapa, així com garantir a aquells i aquelles que cursen l'assignatura una ciutadania responsable i la capacitat d'enfrontar-se als reptes i desafiaments de segle XXI.

Competència específica 1.

Valorar i argumentar el paper de la civilització llatina en l'origen de la identitat catalana i europea en general a partir del reconeixement de les semblances i diferències entre llengües i cultures, per combatre els estereotips i prejudicis lingüístics i culturals i valorar aquesta diversitat com a font de riquesa cultural.

Criteris d'avaluació

1.1 Analitzar manifestacions culturals del present, mitjançant la comparació de similituds i diferències amb l'antiguitat llatina i descriure el seu significat en el context del desenvolupament cultural a Catalunya i a Europa.

1.2 Valorar de manera crítica les formes de vida, costums i actituds de la societat romana en comparació amb els de les nostres societats a partir del contingut de fonts llatines en diferents suports.

1.3 Comprendre i valorar els períodes de la història de Roma, els esdeveniments, personatges i aspectes de la civilització romana en el seu context històric, tot comparant-los, amb una mirada crítica, als referents actuals, sobre la base dels coneixements adquirits.

La valoració del paper de la civilització llatina com a origen de la identitat europea en general i catalana en particular suposa rebre informació expressada a través de fonts llatines, contrastar-la i analitzar-la, activant les estratègies adequades per poder reflexionar sobre la permanència d'aspectes lingüístics, històrics, polítics, culturals o socials de la civilització llatina en la nostra societat. Implica, per tant, entendre la cultura llatina i extreure aquells aspectes fonamentals que permeten reflexionar i revisar la singularitat de les formes de vida i pensament antics, com a argument per fer front alhora a tots els reptes que tenim com a societat per pal·liar les desigualtats, la segregació i les intoleràncies del món actual i per integrar en la nostra societat fenòmens com les migracions i la realitat multicultural pròpia del món antic a partir del contacte de la civilització romana amb els pobles del seu mateix context geogràfic. En aquest sentit, doncs, les interrelacions del món romà amb les cultures i llengües en contacte (ibera, grega, etrusca, etc.) pot ser una eina molt útil per integrar les minories que en el món actual i combatre el seu aïllament i estigmatització. A més, es posarà especial èmfasi en el coneixement i valoració del món romà i la seva relació amb les maneres de vida i pensament actuals, per comparar les diferències i semblances entre llengües i cultures, confrontant creacions literàries o artístiques llatines amb la tradició clàssica des de l'antiguitat fins als nostres dies.

L'anàlisi crítica del present requereix informació que permeti afegir elements i arguments a les hipòtesis de valoració per desenvolupar una consciència humanista oberta tant a les constants com a les variables culturals al llarg del temps. Abordar aquesta anàlisi des d'un punt de vista crític implica ser capaç de discernir aquella part de llegat romà que ens fa créixer com a societat d'aquella que ja no té cabuda en el món modern, manifestant una actitud de rebuig davant aspectes que denoten qualsevol tipus de discriminació, posant especial èmfasi en la igualtat de gènere. Els processos d'anàlisi crítica requereixen contextos de reflexió i comunicació dialògics, respectuosos amb l'herència de l'antiguitat clàssica i amb les diferències culturals que hi tenen origen.

Competència específica 2.

Analitzar i percebre els aspectes bàsics de la llengua llatina, comparant-la amb la llengua d'ensenyament i amb altres llengües del repertori individual de l'alumnat, per valorar els trets comuns i la diversitat lingüística.

Criteris d'avaluació

- 2.1. Valorar críticament i adequar-se a la diversitat lingüística i cultural a la qual dona origen el llatí, identificant i explicant semblances i diferències entre els elements lingüístics del seu entorn, relacionant-los amb els de la cultura pròpia i desenvolupant una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb els valors democràtics.
- 2.2. Inferir significats de termes llatins aplicant els coneixements lèxics i fonètics d'altres llengües del repertori individual de l'alumnat.
- 2.3. Ampliar el cabal lèxic de l'alumnat i millorar la seva expressió oral i escrita, incorporant llatínismes i locucions usuals d'origen llatí de manera coherent..
- 2.4. Reconèixer els elements llatins en diferents contextos lingüístics i produir definicions etimològiques de termes quotidians, científics i tècnics, establint, si s'escau, la relació semàntica entre un terme patrimonial i un cultisme.

La introducció als elements bàsics de l'etimologia i el lèxic de la llengua llatina des d'un enfocament plurilingüe permet a l'alumnat transferir els coneixements i estratègies des de les llengües del seu repertori al llatí i viceversa, activant així les destreses necessàries per a la millora de l'aprenentatge de llengües noves i de la seva competència comunicativa, i permetent tenir en compte els diferents nivells de coneixements lingüístics de l'alumnat així com els diversos repertoris individuals. El caràcter del llatí com a llengua d'origen de les llengües romàniques permet reconèixer i apreciar diferents varietats i perfils lingüístics, contribuint a la identificació, valoració i respecte per la diversitat lingüística i cultural amb l'objectiu de construir una cultura compartida i respectuosa amb les minories i permetre'n la integració en la nostra societat.

Tot això promou una millor comprensió del funcionament de la llengua d'ensenyament, millorant, d'una banda, la lectura comprensiva i l'expressió oral i escrita mitjançant el coneixement del vocabulari i les estructures gramaticals llatines i, de l'altra, ajudant a desenvolupar habilitats lèxiques i semàntiques mitjançant l'adquisició d'estratègies d'inferència del significat del lèxic comú d'origen grecollatí de la llengua pròpia, així com la comprensió del vocabulari culte, científic i tècnic a partir dels seus components etimològics. La comparació entre llengües requereix, així mateix, la utilització de les regles fonamentals d'evolució fonètica del llatí a les llengües romàniques i la

identificació de paraules derivades del llatí, tan patrimonials com cultismes, i expressions llatines en diferents contextos lingüístics.

Competència específica 3.

Interpretar i valorar, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, textos llatins, reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, assumint l'aproximació als textos com un procés dinàmic i prenent consciència dels coneixements i experiències pròpies, per identificar el seu caràcter clàssic i fonamental.

Criteris d'avaluació

3.1. Analitzar i explicar de manera oral, escrita o multimodal el caràcter clàssic i humanista de les diverses manifestacions literàries i artístiques de la civilització llatina, utilitzant un vocabulari correcte i una expressió adequada.

3.2. Reconèixer i valorar el sentit global i les idees principals i secundàries d'un text, contextualitzant i identificant les referències històriques, socials, polítiques o religioses que hi apareixen, i servint-se de coneixements sobre personatges i esdeveniments històrics.

3.3. Interpretar de manera crítica el contingut de textos llatins de dificultat adequada, atès el context en què es van produir, connectant-los amb l'experiència i valorant com contribueixen a entendre les formes de vida, costums i actituds de la nostra societat.

La lectura i interpretació de textos llatins pertanyents a diferents gèneres i èpoques constitueix un dels pilars de la matèria Llatí: llengua i cultura. La comprensió i valoració d'aquests textos necessita un context històric, cívic, social, lingüístic i cultural que faciliti un aprenentatge significatiu. El treball amb textos originals, en edició bilingüe, traduïts o adaptats, complets o mitjançant fragments seleccionats, permet prestar atenció a conceptes i termes bàsics en llatí que impliquen un coneixement lingüístic, lèxic i cultural, per tal de realitzar una lectura crítica i prendre consciència del seu valor fonamental en la construcció de la nostra identitat com a societat. La interpretació de textos llatins comporta, per tant, la comprensió i el reconeixement del seu caràcter fundacional per a la civilització occidental, assumint l'aproximació als textos com un procés dinàmic que té en compte des del coneixement sobre el tema fins al desenvolupament d'estratègies d'anàlisi i reflexió per donar sentit a l'experiència pròpia, comprendre el món actual i la condició humana, i desenvolupar la sensibilitat estètica. El coneixement de les creacions literàries i artístiques romanes, dels períodes de la història de Roma i la seva organització política i social, i dels fets històrics i llegendaris de l'antiguitat clàssica contribueix a fer més intel·ligibles les obres, identificant i valorant la seva pervivència en el nostre patrimoni cultural i els seus processos d'adaptació a diferents civilitzacions i moviments literaris, culturals i artístics que han pres les seves referències de models antics.

A partir de la interpretació i valoració de les lectures de textos llatins s'ha de comparar amb sentit crític els estils de vida i les normatives socials que regulen la societat romana i l'actual, aplicar la perspectiva de gènere per debatre la situació de la dona, com també categoritzar els diferents nivells de qualitat d'informació processada per avaluar-ne la qualitat i la fiabilitat.

Competència específica 4.

Interpretar i crear produccions llatines (escrites o orals) de tipologia diversa i estructura morfosintàctica senzilla, aplicant estratègies de planificació, redacció, revisió, correcció i edició i mobilitzant el coneixement sobre l'estructura de la llengua per promoure una capacitat àgil de raonament i aprenentatge.

Criteris d'avaluació

4.1. Analitzar els aspectes morfològics i sintàctics elementals de la llengua llatina, identificant-los i comparant-los amb els de la llengua pròpia.

4.2. Traduir textos i/o produir continguts orals breus i senzills amb termes adequats i expressió correcta en la llengua d'ensenyament, justificant-ne el resultat i manifestant la correspondència entre l'original i la versió realitzada.

4.3. Produir oracions bàsiques utilitzant les estructures pròpies de la llengua llatina.

4.4. Avesar l'alumnat al maneig de recursos fonamentalment digitals per a la comprensió de textos llatins (en format escrit o oral) i la creació de produccions pròpies en aquest idioma, per tal de fomentar-ne la competència plurilingüe i digital.

La traducció és l'operació fonamental en l'aprenentatge de les llengües clàssiques i és el procés pel qual una cultura, un grup o un individu assimila o s'apropia d'un missatge o una realitat que li és aliena, constituint una experiència d'investigació que utilitza la lògica de la pensada, afavoreix la memòria i potencia els hàbits de disciplina en l'estudi per promoure una capacitat àgil de raonament i aprenentatge. En aquest sentit, la traducció o la producció de textos orals requereix molts recursos, múltiples habilitats i implica un aprenentatge específic, regular i progressiu al llarg de diversos cursos, mobilitzant els coneixements lingüístics i culturals de l'alumnat. La introducció al coneixement dels elements bàsics de la llengua llatina en la matèria de Llatí: llengua i cultura de 4t d'ESO suposa el primer pas en l'establiment d'estratègies i mètodes de treball adequats que continuaran amb els estudis de la llengua llatina i grega a Batxillerat. Així doncs, un dels eixos principals per a l'assoliment d'aquesta competència el constitueix producció de textos orals breus i/o la traducció de passatges o textos escrits d'un nivell adequat i de dificultat progressiva, suggerint o justificant la traducció sobre la base de la identificació, relació i anàlisi d'elements morfològics i sintàctics de la llengua llatina i dels coneixements de l'alumnat sobre el tema i el context que proporciona els períodes més significatius de la història de Roma, ampliant d'aquesta manera els repertoris lingüístics personals i reflexionant de manera crítica sobre els propis processos d'aprenentatge de llengües.

Al costat dels recursos tradicionals, en l'assoliment d'aquesta competència és fonamental el maneig dels recursos digitals a disposició de l'alumnat per a l'aprenentatge de llengües, com ara Portfoli Europeu de les Llengües, glossaris i diccionaris digitals, jocs, enregistraments, etc., en la mesura en què la llengua llatina pot ser, per ella mateixa, una eina molt útil per fomentar la competència plurilingüe i digital de l'alumnat. Dit d'una altra manera, per a l'aprenentatge, comprensió i valoració de textos originals llatins i la seva producció (en format oral o escrit) a la llengua o llengües d'aprenentatge de l'alumnat, és molt recomanable l'adopció d'estratègies (preferentment digitals) a les quals aquest està avesat en l'aprenentatge habitual de llengües modernes.

Competència específica 5.

Analitzar i valorar el patrimoni cultural, arqueològic i artístic romà, apreciand-lo i reconeixent-lo com a manifestació de la creació humana i com a testimoni de la

història, per identificar les fonts d'inspiració i distingir els processos de construcció, preservació, conservació i restauració, i garantir-ne la sostenibilitat.

Criteris d'avaluació

- 5.1. Identificar i interpretar elements de la civilització llatina, especialment els relacionats amb la mitologia clàssica, com a font d'inspiració de manifestacions literàries i artístiques.
- 5.2. Reconèixer i valorar les empremtes de la romanització en el patrimoni cultural i arqueològic de l'entorn, identificant els processos de preservació, conservació i restauració com un aspecte fonamental d'una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat ambiental i la cura del seu llegat.
- 5.3. Exposar correctament de forma oral, escrita o multimodal les conclusions obtingudes a partir de la investigació, individual o col·laborativa, del llegat material i immaterial de la civilització romana i la seva pervivència en el present a través de suports analògics i digitals, seleccionant informació, contrastant-la i organitzant-la.

El patrimoni cultural, arqueològic i artístic romà, material i immaterial, present d'una manera especial en tota la conca Mediterrània, té importància suficient per a merèixer una atenció específica perquè suposa l'herència directa de la civilització llatina. El reconeixement de l'herència material requereix l'observació directa i indirecta del patrimoni, utilitzant diversos recursos, inclosos els que proporcionen les tecnologies de la informació i la comunicació. La presa de consciència de la importància del patrimoni material necessita el coneixement dels procediments de construcció —en el cas del patrimoni arqueològic— i de composició —en el cas dels suports d'escriptura—. A més, implica distingir entre els processos de preservació, conservació i restauració, incidint especialment en aquells aspectes que requereixen la participació d'una ciutadania activa i compromesa amb el seu entorn i el seu propi llegat, d'acord amb la Convenció sobre la protecció de patrimoni mundial, cultural i natural de la UNESCO. Per la seva banda, el reconeixement de l'herència immaterial de la civilització clàssica llatina, des de la pràctica de l'oratòria en les institucions fins a les cerimònies privades o els espectacles d'entreteniment, contribueix a comprendre aspectes clau de la nostra societat i la nostra cultura actual.

Sabers

Els sabers es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus

aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

El present de la llengua i civilització llatina

Valoració del paper de l'humanisme i la seva utilitat en la societat moderna a partir d'exemples extrets del món actual coneguts per l'alumnat en diversos formats (escrit, arts gràfiques, arts escèniques, audiovisual...).

Reconeixement de la importància de la civilització llatina en la configuració de la nostra identitat com a societat a partir de l'anàlisi crítica dels principals elements que la conformen, en el context dels reptes que la societat actual contínuament planteja.

Coneixement de l'evolució del lèxic llatí dins del context de les llengües d'aprenentatge per millorar la competència oral i escrita de l'alumnat, a partir, sempre que sigui possible, dels textos mateixos traduïts per l'alumnat.

Presa de consciència de la importància d'aspectes geogràfics, històrics, culturals, polítics i lingüístics de la civilització llatina per a la comprensió de la noció actual d'Europa en general i per a la configuració de Catalunya com a país en particular, com a exemple del pes tan important de la llengua, la cultura i la civilització llatina en la configuració del projecte comú europeu.

Establiment d'estratègies i eines per relacionar el passat i el present a partir dels coneixements adquirits i conscienciar l'estudiant sobre l'actualitat del llegat grecoromà, utilitzant a aquest efecte diversitat de recursos: gràfics, textos, restes arqueològiques...

Coneixement i valoració dels temes i personatges fonamentals de la literatura llatina en el seu context i la seva pervivència a través de la tradició clàssica, tan important per a configuració de la realitat cultural catalana, sobre la base de la lectura comparada de textos literaris llatins i moderns.

Reconeixement de la importància dels textos clàssics llatins (tant en versió original com adaptada o en traducció) com a testimoni d'aquells aspectes constitutius de la nostra condició humana des de l'antiguitat fins als nostres dies.

Valoració del paper globalitzador i integrador de la llengua i la civilització llatines com a eina per combatre actituds segregadores i intolerants de la societat actual vers grups humans minoritaris, amb el benentès que les llengües i cultures han de bastir ponts de comunicació entre les persones, sigui quin sigui el seu origen geogràfic i el seu estatus social i econòmic.

Projecció d'una mirada crítica cap a aquells aspectes de la civilització romana (expressats en textos i en peces d'art d'època romana) que atempten contra la igualtat de gènere i d'oportunitats i que, segons els criteris actuals, mereixen un clar rebuig

Llengua llatina i plurilingüisme

Identificació de paraules amb lexemes, sufixos i prefixos d'origen llatí en textos orals i escrits produïts o interpretats per l'estudiant en les llengües d'aprenentatge, enriquint les capacitats comunicatives de l'estudiant.

Establiment d'estratègies bàsiques que ajudin a inferir significats en lèxic especialitzat i de nova aparició a partir de la identificació de formants llatins per ampliar i emprar amb propietat el vocabulari d'ús habitual de l'alumnat.

Conscienciació de la importància de la llengua llatina per al vocabulari i el pensament tècnic i científic tant al llarg de la història com en l'estat actual de la ciència i la tècnica en els seus diferents àmbits, usant a aquest efecte textos moderns redactats en les

llengües d'aprenentatge, de dificultat mitjana-alta i relacionats amb el pensament, la ciència i la tècnica.

Reconeixement, organització i incorporació a la producció escrita, oral o multimodal de lèxic d'arrel llatina entre les diferents llengües del repertori lingüístic de l'alumnat, amb el benentès que el plurilingüisme és un tresor a conservar i a promocionar, com demostra la celebració del Dia Europeu de les Llengües cada 26 de setembre.

Comprensió i identificació dels canvis fonètics més freqüents del llatí a les llengües d'ensenyament com a mitjà per a la millora de l'ús correcte i apropiat d'aquestes per a l'ús correcte i apropiat de les llengües d'ensenyament, tot donant a l'alumnat les estratègies necessàries perquè sigui capaç d'identificar per si sol les principals diferències entre aquests dos registres de la llengua llatina.

Iniciació a l'etimologia del vocabulari llatí com a base perquè l'estudiant infereixi el significat de termes desconeguts i amplii d'aquesta manera el domini del lèxic en les seves llengües d'aprenentatge.

Coneixement i ús adequat dels llatinismes i de les locucions llatines més freqüents per emprar-los correctament, a partir, preferentment, de textos moderns que els incloguin i que permetin la deducció del seu significat per part de l'alumnat.

Aplicació dels procediments de composició i derivació llatins en l'elaboració de famílies de paraules per ampliar la competència lèxica de l'estudiant, aplicant unes normes mínimes que li permetin deduir els significats de mots per ell abans desconeguts.

Estudi comparatiu de les llengües a partir del seu origen i relacions de parentiu per tal que l'alumnat sigui conscient de la base comuna llatina de les llengües modernes, sobre la base de la lectura comparada de textos moderns redactats en diversos idiomes.

Conscienciació de la importància del llatí per a la correcta expressió escrita, oral i multimodal en les diferents llengües del repertori lingüístic de l'alumnat.

Maneig d'eines analògiques i digitals per a l'aprenentatge i reflexió de la llengua llatina com a vincle i impuls per a l'aprenentatge d'altres llengües estrangeres.

Textos llatins i la seva transcendència

Establiment d'estratègies per comentar i interpretar textos llatins a partir dels coneixements adquirits en altres matèries de l'àrea lingüística i de la pròpia experiència amb l'objectiu d'ampliar els referents culturals de l'alumnat.

Coneixement dels trets bàsics de la transmissió textual i dels principals suports d'escriptura utilitzats en el món antic i la seva comparació amb els actuals, a partir de textos llatins i de restes arqueològiques que en facin referència.

Presència de consciència del valor fonamental dels textos llatins en la construcció de la nostra identitat com a societat respectuosa i tolerant amb la diversitat en totes les seves facetes i identificació i denúncia d'aquelles actituds arrelades en la societat romana que atemptin contra aquests mateixos principis.

Valoració de la petjada dels textos literaris llatins damunt del llegat cultural del món occidental, com a base per a una aproximació crítica als grans problemes de la humanitat des de l'antiguitat fins als nostres dies (guerra de l'aigua, ecologia, transsexualitat, assetjament sexual, violència de gènere...), a partir de la lectura i interpretació comparada de textos antics i moderns.

Lectura crítica dels textos llatins des d'una perspectiva de gènere i d'igualtat de drets per tal de formar alumnes amb una actitud crítica davant de tota mena d'actes i

decisions que atemptin contra aquests principis i amb capacitat de discernir aquells textos llatins que hi estan en consonància d'aquells que fomenten actituds contràries i, per tant, clarament rebutjables.

Interpretació de textos llatins

Aprenentatge de l'abecedari i de la pronúncia del llatí, en connexió amb la seva permanència i influència en les llengües del repertori lingüístic de l'alumnat a partir de llistats de mots seleccionats o de textos senzills.

Coneixement i aplicació pràctica dels casos i els seus principals valors sintàctics, de la flexió nominal, pronominal i verbal així com de les estructures oracionals bàsiques, la concordança i l'ordre de paraules per tal de llegir i comprendre en profunditat textos llatins, entenent sempre la sintaxi i la morfologia com una eina al servei dels textos traduïts i no com a una finalitat en elles mateixes.

Capacitació de l'alumnat per traslladar amb correcció ortogràfica i expressiva el missatge d'un text en llengua llatina a les seves llengües d'ús habitual i per reflexionar i justificar la traducció oferta, o bé per articular continguts orals en llatí amb una mínima correcció.

Aprenentatge i posada a la pràctica de les estratègies bàsiques per a la producció de textos orals senzills en llengua llatina referits a situacions de la vida quotidiana, que permetin treballar i millorar la competència oral de l'alumnat.

Establiment d'estratègies bàsiques per identificar, analitzar i traduir unitats lingüístiques (lèxic, morfosintaxi) a partir de la comparació de les llengües i varietats que conformen el repertori lingüístic personal de l'alumnat i per millorar la seva agilitat mental.

Maneig de recursos fonamentalment digitals per a l'aprenentatge i estratègies bàsiques d'adquisició de llengües com ara Portfoli Europeu de les Llengües, glossaris, diccionaris, jocs, enregistraments, etc., en la mesura en què la llengua llatina pot ser, per ella mateixa, una eina molt útil per fomentar la competència plurilingüe de l'alumnat.

Foment de l'autoconfiança, l'autonomia i la iniciativa de l'alumnat en el trasllat d'un text llatí a la llengua d'aprenentatge com a garantia de la seva estabilitat emocional, amb el benentès que l'error, lluny de ser una mostra de fracàs, és una part integrant del propi procés d'aprenentatge.

El llegat i el patrimoni romà

Coneixement i valoració de la pervivència del llegat material de la cultura i civilització llatines (llocs arqueològics, inscripcions, etc.), així com del llegat immaterial (mitologia, institucions polítiques, oratòria, dret, rituals i celebracions, etc.) com a base de la cultura occidental, a partir de recursos diversos com representacions artístiques (ceràmiques i estàtues), restes arqueològiques i textos originals o traduïts a la llengua d'aprenentatge de l'alumnat.

Coneixement de les principals característiques del patrimoni cultural romà i valoració de la seva pervivència fins als nostres dies a través de la romanització, entesa aquesta com un procés integrador que enriqueix els ciutadans i ciutadanes europeus i que es pot comparar amb altres processos d'aculturació semblants.

Interpretació i valoració de textos llatins entorn de l'ecologia i el canvi climàtic davant la necessitat peremptòria de conservar el medi ambient i d'aturar l'escalfament global, en la línia dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Conscienciació de l'alumnat en la necessitat de participar en processos destinats a conservar, preservar i difondre el patrimoni arqueològic romà del seu entorn com a element enriquidor per a les generacions presents i futures.

Maneig d'eines analògiques i digitals (incloses les xarxes socials, sota la supervisió sempre de l'ensenyant) que permetin a la comprensió, la producció i coproducció oral, escrita i multimodal sobre la importància del patrimoni material i immaterial de la cultura romana.

Conscienciació de l'alumnat sobre la necessitat de respectar la propietat intel·lectual i els drets d'autor respecte de les fonts consultades i els continguts utilitzats, amb el benentès que el plagi atempta contra la creació artística i literària, i reflexió sobre el concepte mateix d'imitació i plagi en el món romà.

Establiment d'estratègies i adopció d'eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per a l'autoavaluació i la coavaluació en un món cada cop més interconnectat i en el qual les noves tecnologies i el treball cooperatiu són una realitat inqüestionable i la base d'una societat més rica, informada i tolerant.

Llengua Aranesa i Literatura (a l'Aran)

Llengua Castellana i Literatura

Llengua Catalana i Literatura

Llengua Estrangera

Segona Llengua Estrangera

Introducció

L'objectiu de les matèries lingüístiques és preparar l'alumnat perquè sigui capaç de participar en la societat plural, plurilingüe i pluricultural del segle XXI i actuar en diferents contextos, per aconseguir un bé individual, col·lectiu i global.

La competència comunicativa i lingüística els hi ha de donar les eines imprescindibles per desenvolupar les competències globals que recomana la UNESCO i que els permetrà arribar a ser persones cultes, crítiques i ben informades, que sabran fer un ús eficaç i ètic dels llenguatges; respectuoses amb la diversitat; capaces de transformar la informació en coneixement i d'aprendre per elles mateixes, d'informar-se, de col·laborar i de treballar en equip; creatives i emprenedores; i compromeses amb el desenvolupament sostenible, la defensa dels drets humans i la convivència inclusiva, pacífica i democràtica.

En un món complex i amb múltiples fluxos comunicatius, cal desenvolupar una ètica de la comunicació que se centri en pràctiques comunicatives no discriminatòries, per identificar i rebutjar els abusos de poder a través de la paraula, fomentar la igualtat des d'una perspectiva de gènere i les conductes no sexistes, així com la gestió dialogada de conflictes, alineada amb la prevenció de qualsevol tipus de violència, incloent-hi, en particular, la violència de gènere i la cultura de la pau.

Per formar parlants plurilingües i interculturals cal, en primer lloc, l'assoliment de la competència plena en català, la llengua pròpia de Catalunya, en castellà, llengua comuna a tot l'estat espanyol, i en les llengües estrangeres curriculars del centre.

Des dels centres s'han de fomentar el respecte per la diversitat lingüística i el desig d'aprendre altres llengües i cultures. L'alumnat ha de ser capaç de dur a terme les tasques de comunicació que els permetin expressar la seva comprensió de la realitat, relacionar-se amb persones de la seva edat i adultes, integrar, comprendre, valorar i comunicar la seva cultura i sentiments, amb la utilització dels diversos llenguatges: el verbal, oral i escrit, i el no verbal, tot emprant els mitjans, suports i formats també diversos. Totes les llengües curriculars s'han de treballar des d'una òptica de tractament integrat, pel que fa a competències, processos, metodologies i sabers per garantir que l'alumnat té les mateixes oportunitats i per planificar-ne els aprenentatges i establir tractaments metodològics i didàctics coherents.

La presentació unitària del currículum de les matèries lingüístiques –Llengua Aranesa i Literatura a l'Aran, Llengua Castellana i Literatura, Llengua Catalana i Literatura, Llengua Estrangera i Segona Llengua Estrangera– permet que un conjunt de sabers que són comuns a totes les llengües no es tornin a plantejar des de l'inici en cadascuna d'elles. Cal afavorir que l'alumnat aprengui a aplicar les capacitats i habilitats que ja ha desenvolupat en altres llengües i facilitar, així, la transferència necessària d'aprenentatges entre elles.

Atès que la llengua i la comunicació són la base de la captació, elaboració i comunicació del coneixement, el desenvolupament de la competència comunicativa ha de ser compartida conjuntament i coordinament per totes les matèries, i els àmbits que es puguin generar.

L'ensenyament i aprenentatge de la llengua estrangera s'emmarca en l'enfocament orientat en l'acció a partir de la reflexió, que es recull i es desenvolupa àmpliament en el document *Marc europeu comú de referència per a les llengües: aprendre, ensenyar, avaluar*, elaborat pel Consell d'Europa. La finalitat de l'ensenyament de les llengües estrangeres és el seu progressiu domini, essencial en la vivència de la cultura i l'obertura al món, i un dels factors que contribueix més plenament a la identitat i al creixement individual, social i personal.

L'aprenentatge de diverses llengües estrangeres comporta el desenvolupament de diferents elements, eines i estratègies que es treballen de manera transversal i afavoreixen la transferència entre llengües perquè, d'aquesta manera, hi hagi un augment de la capacitat per establir analogies i contrastos, i inferir regles generals, que una segona llengua estrangera ajuda a desenvolupar, a la vegada que se n'afavoreix l'aprenentatge.

Cal tenir en compte que les expectatives per al nivell de competència que es pretén assolir en una segona llengua estrangera han de ser, inicialment, inferiors al nivell establert per a la primera, tal com s'indica en els criteris d'avaluació de les competències de la segona llengua estrangera.

La llengua estrangera, i també les llengües catalana i castellana, permeten a l'alumnat desenvolupar-se en els entorns digitals i a accedir a les cultures vehiculades per mitjà d'aquestes llengües, tant com a motor de formació i aprenentatge, com a font d'informació i gaudi, desenvolupant el pensament crític, l'alfabetització mediàtica i l'ús adequat, segur, ètic i responsable de la tecnologia. Les eines digitals posseeixen un potencial que en permet reforçar l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valoren a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers; les competències específiques s'avaluen a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho, en els cursos segon i quart. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de la matèria durant el procés d'ensenyament i aprenentatge.

Els i les docents han de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, dels coneixements, les destreses, els valors i les actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat actual. S'espera de l'alumnat que sigui capaç de mobilitzar els sabers en situacions comunicatives reals.

Les competències específiques de Llengua Catalana i Literatura, Llengua Castellana i Literatura, Llengua Estrangera i Segona Llengua Estrangera, a l'educació secundària

obligatòria, suposen una progressió respecte a les d'educació primària, de les quals caldrà partir, en aquesta nova etapa, per evolucionar des d'un acompanyament guiat per a un creixement autònom i el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte. Aquesta progressió suposa, a més, una major diversitat i complexitat de les pràctiques discursives, centrar l'atenció en l'ús de la llengua en els àmbits educatiu i social, subratllar el paper de les convencions literàries i del context històric en la comprensió dels textos literaris i donar un paper més rellevant a la reflexió sobre el funcionament de la llengua i els seus usos.

La primera de les competències específiques de la matèria s'orienta al reconeixement de la diversitat lingüística i dialectal de Catalunya, d'Espanya i del món amb el propòsit d'afavorir actituds d'estima a aquesta diversitat, combatre prejudicis i estereotips lingüístics i estimular la reflexió interlingüística.

Un segon grup de competències, de la segona a la cinquena, es refereix a la comprensió, producció, i interacció oral i escrita, incorporant les formes de comunicació intervingudes per la tecnologia i atenent als diferents àmbits de comunicació: personal, educatiu, social i professional.

D'altra banda, saber llegir avui implica també navegar i buscar a la xarxa, seleccionar la informació fiable, elaborar-la i integrar en esquemes propis, etc. En resposta a això, la competència sisena posa el focus en l'alfabetització informacional, i la setena i la vuitena es reserven per a la lectura literària, tant autònoma com guiada a l'aula. En llengües estrangeres, la competència vuitena fa referència a la mediació com a activitat del llenguatge consistent a explicar i facilitar la comprensió de missatges o textos a partir d'estratègies, de manera oral i escrita.

La competència novena atén a la reflexió sobre la llengua i els seus usos, mentre que la desena, relativa a l'ètica de la comunicació, és transversal a totes elles.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

Els sabers de les matèries lingüístiques s'organitzen al voltant de quatre blocs: Les llengües i els seus parlants; Comunicació; Educació literària, i Reflexió sobre la llengua. Al seu torn, el bloc de Comunicació en comprèn quatre: Context, Gèneres discursius, Processos i Reconeixement i ús discursiu dels elements lingüístics.

Finalment, la diversitat lingüística de la major part dels contextos escolars i la innegable necessitat d'una educació plurilingüe per a tot l'alumnat convida al tractament integrat de les llengües com una via excel·lent per estimular la reflexió interlingüística i aproximar-se als usos socials reals, en els quals sovint s'han de fer servir simultàniament dues o més llengües. Aquest tractament integrat de les diferents llengües del centre s'ha de tenir en compte a l'hora de planificar-ne els aprenentatges i el tractament metodològic i didàctic.

Llengua Aranese i Literatura (a l'Aran)

Llengua Castellana i Literatura

Llengua Catalana i Literatura

Competències específiques

1. Descriure i valorar la diversitat lingüística i cultural a partir del reconeixement de les llengües de l'alumnat i la realitat plurilingüe i pluricultural, per afavorir la transferència lingüística, identificar i rebutjar estereotips i prejudicis lingüístics, i valorar aquesta diversitat com a font de riquesa cultural.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>1.1 Reconèixer la llengua catalana i la llengua castellana i llurs varietats dialectals, així com la resta de llengües de l'estat espanyol i les llengües d'origen de l'alumnat, identificant-ne algunes nocions bàsiques i contrastant alguns dels seus trets en manifestacions orals, escrites i multimodals.</p> <p>1.2 Identificar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de l'observació de la diversitat lingüística de l'entorn.</p>	<p>1.1 Reconèixer i valorar la llengua catalana i la llengua castellana i llurs varietats dialectals, diferenciant-ne els trets sociolectals i de registre, a partir de l'explicació del seu origen o el seu desenvolupament històric i sociolingüístic, i contrastant aspectes lingüístics i discursius en manifestacions orals, escrites i multimodals.</p> <p>1.2 Identificar i qüestionar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de la indagació i la reflexió sobre els drets lingüístics individuals i col·lectius, així com la reflexió sobre fenòmens de contacte entre llengües.</p>

Aquesta competència se centra en l'ús de la llengua catalana i de la llengua castellana en una realitat plurilingüe com és Catalunya. Per entendre per què és necessari aquest ús, un alumne d'aquest territori ha de tenir la informació suficient per conèixer críticament la realitat social d'ambdues llengües en els diversos territoris on es parlen. El català és la llengua vehicular de referència dels centres educatius de Catalunya per la qual cosa cal contribuir en la consciència de pertinença lingüística de l'alumnat i potenciar el seu ús.

La competència planteja la necessitat que l'alumnat adquireixi habilitats i destreses per a la convivència, el respecte i l'entesa entre les persones basats en els usos socials de les llengües en contextos multilingües. Es parteix de la idea que aprendre llengües és, sobretot, aprendre a comunicar-se amb altres persones, a prendre contacte amb realitats diverses i a assumir la pròpia expressió com a modalitat fonamental d'obertura als altres.

En moltes de les nostres aules s'utilitzen llengües o varietats dialectals diferents de la llengua vehicular d'aprenentatge. Aquesta diversitat lingüística ha de servir per apropar l'alumnat a la realitat plurilingüe de Catalunya, Espanya i del món. En primer lloc, per ajudar a l'alumnat a valorar la riquesa cultural que això suposa i a detectar i evitar els prejudicis lingüístics; en segon lloc, per anar prenent consciència sobre el funcionament de les llengües a partir de l'observació i comparació entre elles, inclosa una primera aproximació al coneixement de les llengües de signes.

2. Comprendre i interpretar textos orals i multimodals recollint el sentit general i la informació més rellevant, la seva forma i el seu contingut, per construir coneixement, formar-se opinió i eixamplar les possibilitats de gaudi i lleure.

Críteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>2.1 Comprendre el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor, de textos orals i multimodals senzills de diferents àmbits, analitzant la interacció entre els diferents codis.</p> <p>2.2. Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals senzills, avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat de canal utilitzat, així com l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.</p>	<p>2.1 Comprendre el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor, de textos orals i multimodals de certa complexitat de diferents àmbits, analitzant la interacció entre els diferents codis.</p> <p>2.2 Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals de certa complexitat, avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat de canal utilitzat, així com l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.</p>

Desenvolupar les estratègies de comprensió oral implica entendre que la comunicació és un constant procés d'interpretació d'intencions en el qual entren en joc el coneixement compartit entre emissor i receptor i tots aquells elements contextuals i cotextuals que permeten anar més enllà del significat del text i interpretar el seu sentit. Si fa un temps la comunicació oral era sempre de caràcter síncron, les tecnologies de la informació i la comunicació han eixamplat les possibilitats de la comunicació asíncrona i han obert l'accés des del centre escolar a entorns comunicatius de caràcter públic. El centre pot i ha d'incorporar una infinitat de pràctiques discursives pròpies de diferents àmbits que siguin significatives per a l'alumnat i que abordin temes de rellevància social.

La comprensió i interpretació de missatges orals requereix destreses específiques que han de ser també objecte d'ensenyament i aprenentatge: des de les més bàsiques (anticipar el contingut, retenir informació rellevant en funció del propi objectiu, distingir entre fets i opinions o captar el sentit global i la relació entre les parts del discurs) a les més avançades (identificar la intenció de l'emissor, analitzar procediments retòrics, detectar fal·làcies argumentatives o valorar la fiabilitat, la forma i el contingut del text). En l'àmbit social, el desenvolupament escolar de les habilitats d'interpretació de missatges orals ha de tenir en compte la profusió de textos de caràcter multimodal que reclamen una específica alfabetització audiovisual i mediàtica per fer front als riscos de manipulació i desinformació.

3. Produir textos orals i multimodals amb coherència, claredat i registre adequats, atenent les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals variades, amb autonomia, per expressar idees, sentiments i conceptes, construir coneixement i establir vincles personals.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>3.1 Realitzar narracions i exposicions orals senzilles amb diferent grau de planificació sobre temes d'interès personal, social i educatiu ajustant-se a les convencions pròpies dels diversos gèneres discursius, amb fluïdesa, coherència i el registre adequat, en diferents suports i utilitzant de manera eficaç recursos verbals i no verbals.</p> <p>3.2 Participar de manera activa i adequada en interaccions orals informals, en el treball en equip i en situacions orals formals de caràcter dialogat, amb actituds d'escolta activa i estratègies de cooperació conversacional i cortesia lingüística.</p>	<p>3.1 Realitzar exposicions i argumentacions orals d'una certa extensió i complexitat amb diferent grau de planificació sobre temes d'interès personal, social, educatiu i professional ajustant-se a les convencions pròpies dels diversos gèneres discursius, amb fluïdesa, coherència i el registre adequat en diferents suports, utilitzant de manera eficaç recursos verbals i no verbals.</p> <p>3.2 Participar de manera activa i adequada en interaccions orals informals, en el treball en equip i en situacions orals formals de caràcter dialogat, amb actituds d'escolta activa i estratègies de cooperació conversacional i cortesia lingüística.</p>

El desenvolupament de la competència comunicativa de l'alumnat passa necessàriament per l'atenció als usos orals, que han de ser tant un vehicle d'aprenentatge com un objecte de coneixement. Les classes de llengua i literatura han d'oferir contextos diversificats i significatius on l'alumnat pugui prendre la paraula i conversar amb els seus iguals en diàlegs pedagògicament orientats, i estimular la construcció de coneixements que facin possible la reflexió sobre els usos formals i informals, espontanis i planificats.

La interacció oral requereix conèixer les estratègies per prendre i cedir la paraula, desplegar actituds d'escolta activa, expressar-se amb fluïdesa, claredat i el to i el registre adequats, així com posar en joc les estratègies de cortesia i de cooperació conversacional. La producció oral de caràcter formal, monologada o dialogada, ofereix marge per a la planificació, i comparteix, per tant, estratègies amb el procés d'escriptura. Atesa la situació comunicativa, amb major o menor grau de formalitat, la relació entre els interlocutors, el propòsit comunicatiu i el canal, els gèneres discursius -motlles en què han cristal·litzat les pràctiques comunicatives pròpies dels diferents àmbits- ofereixen pautes per estructurar el discurs i per adequar el registre i el comportament no verbal.

4. Comprendre, interpretar i analitzar, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, textos escrits i multimodals reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, identificant la intenció de l'emissor, reflexionant sobre el contingut i la forma i avaluar-ne la qualitat i fiabilitat, per tal de construir coneixement i donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>

<p>4.1. Comprendre i interpretar el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals senzills de diferents àmbits que responguin a diferents propòsits de lectura, realitzant les inferències necessàries.</p> <p>4.2. Valorar el contingut i la forma de textos escrits i multimodals senzills avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat de canal utilitzat, així com l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.</p>	<p>4.1. Comprendre i interpretar el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals de certa complexitat, que responguin a diferents propòsits de lectura, realitzant les inferències necessàries.</p> <p>4.2. Valorar críticament el contingut i la forma de textos escrits i multimodals de certa complexitat avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat de canal utilitzat, així com l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.</p>
--	---

Desenvolupar la competència lectora implica incidir en la motivació, el compromís, les pràctiques de lectura i el coneixement i ús de les estratègies que s'han de desplegar abans, durant i després de l'acte lector, per tal que noies i nois esdevinguin lectors competents i autònoms davant tota mena de textos, sàpiguen avaluar la seva qualitat i fiabilitat i trobin en ells la resposta a diferents propòsits de lectura en tots els àmbits de la seva vida.

Comprendre un text implica captar el seu sentit global i la informació més rellevant en funció del propòsit de lectura, integrar la informació explícita i realitzar les inferències necessàries que permetin reconstruir la relació entre les seves parts, formular hipòtesis sobre la intenció comunicativa subjacent a aquests textos, i reflexionar sobre la seva forma i contingut. Per a això, convé acompanyar els processos lectors dels estudiants de manera detinguda a l'aula, tenint en compte, a més, que l'alfabetització de segle XXI passa necessàriament per l'ensenyament de la lectura dels hipertextos d'internet. Les classes de llengües han de diversificar els àmbits als quals pertanyen els textos escrits i crear contextos significatius per al treball amb ells a l'aula, buscant la gradació i complementarietat en la complexitat dels textos (extensió, estructura, llenguatge, tema, etc.) i les tasques proposades. Es fa aquí imprescindible el treball coordinat amb altres matèries de currículum, donada l'especificitat dels gèneres discursius associats a cada àmbit de coneixement, així com amb les altres llengües curriculars.

5. Produir textos escrits i multimodals amb adequació, coherència, cohesió, aplicant estratègies elementals de planificació, redacció, revisió, correcció i edició, amb regulació dels iguals i autoregulació progressivament autònoma i atenent les convencions pròpies del gènere discursiu triat, per construir coneixement i donar resposta de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
----------------	----------------

<p>5.1. Planificar la redacció de textos escrits i multimodals senzills, atesa la situació comunicativa, destinatari, propòsit i canal; redactar esborranys i revisar-los amb ajuda del diàleg entre iguals i instruments de consulta, i presentar un text final coherent, cohesionat i amb el registre adequat.</p> <p>5.2. Incorporar procediments bàsics per enriquir els textos, tenint en compte aspectes discursius, lingüístics i d'estil, amb precisió lèxica i correcció ortogràfica i gramatical.</p>	<p>5.1. Planificar la redacció d'escrits i multimodals, de certa extensió i complexitat, atesa la situació comunicativa, destinatari, propòsit i canal; redactar esborranys i revisar-los amb ajuda del diàleg entre iguals i instruments de consulta, i presentar un text final coherent, cohesionat i amb el registre adequat.</p> <p>5.2. Incorporar procediments per enriquir els textos tenint en compte aspectes discursius, lingüístics i d'estil, amb precisió lèxica i correcció ortogràfica i gramatical.</p>
---	---

Escriure implica saber fer-ho en diferents suports i formats, molts d'ells de caràcter hipertextual i multimodal, i requereix el coneixement i l'apropiació dels «motlles» en què han cristal·litzat les pràctiques comunicatives escrites pròpies dels diferents àmbits d'ús: els gèneres discursius. Per aquest motiu l'ensenyament i aprenentatge de l'escriptura reclama una acurada i sostinguda intervenció a l'aula. L'elaboració d'un text escrit és fruit, fins i tot en les seves formes més espontànies, d'un procés que té almenys quatre moments: la planificació -determinació del propòsit comunicatiu i el destinatari i anàlisi de la situació comunicativa, a més de la lectura i anàlisi de models-, la textualització, la revisió (que pot ser autònoma però també compartida amb altres estudiants o guiada pel docent) i l'edició del text final.

En l'àmbit educatiu, s'ha de posar l'èmfasi en els usos de l'escriptura per a la presa d'apuntes, elaboració d'esquemes, mapes conceptuals o resums, i també de textos de caràcter acadèmic. La composició del text escrit ha d'atendre tant a la selecció i organització de la informació (coherència), la relació entre les seves parts i les seves marques lingüístiques (cohesió), l'elecció del registre (adequació), com a la correcció gramatical i ortogràfica i l'adequació lèxica. Requereix també adoptar decisions sobre el to de l'escrit, la inscripció de les persones (emissor i destinataris) en el discurs, i el llenguatge i estil, de manera que la vinculació entre la reflexió explícita sobre el funcionament de la llengua i la seva projecció en els usos és inseparable.

6. Cercar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts de manera progressivament autònoma, avaluant la seva fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació, i integrar-la i transformar-la en coneixement, per comunicar-la, adoptant un punt de vista crític, personal i respectuós amb la propietat intel·lectual.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
----------------	----------------

6.1. Aplicar estratègies de cerca d'informació (localització, selecció i contrast), en diferents fonts, incloses les digitals, calibrant la seva fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, de forma progressivament autònoma, a la xarxa i a les biblioteques, valorant críticament el resultat de la cerca.

6.2 Elaborar treballs d'investigació i comunicar de forma creativa i respectant els drets de la propietat intel·lectual, els resultats d'un procés d'investigació individual o grupal, organitzant la informació, integrant-la en esquemes propis i reelaborant-la, i adoptant un punt de vista crític i respectuós amb els principis de propietat intel·lectual, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, que incloguin els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

6.3. Adoptar hàbits d'ús crític, segur, sostenible i saludable de les tecnologies digitals en relació amb la cerca i la comunicació de la informació.

6.1. Aplicar estratègies de cerca d'informació (localització, selecció i contrast), en diferents fonts, incloses les digitals, calibrant la seva fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, de forma autònoma, a la xarxa i a la biblioteca, valorant críticament el resultat de la cerca.

6.2 Elaborar treballs d'investigació i comunicar de forma creativa i respectant els drets de la propietat intel·lectual, els resultats d'un procés d'investigació, individual o grupal, organitzant la informació, integrant-la en esquemes propis i reelaborant-la, i adoptant un punt de vista crític i respectuós amb els principis de propietat intel·lectual, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, que incloguin els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

6.3. Adoptar hàbits d'ús crític, segur, sostenible i saludable de les tecnologies digitals en relació amb la cerca i la comunicació de la informació.

L'accés a la informació no garanteix per si mateix el coneixement, entès com a principi estructurador de la societat moderna i eina essencial per fer front als reptes de segle XXI, inclosos els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Per això és imprescindible que l'alumnat adquireixi habilitats i destreses per a transformar la informació en coneixement, reconeixent el moment en què es necessita, on buscar-la, com gestionar-la, avaluar-la i comunicar-la, adoptant un punt de vista crític i personal, i evidenciant una actitud ètica i responsable amb la propietat intel·lectual i amb la identitat digital.

S'ha de procurar que l'alumnat, individualment o de forma cooperativa, consulti fonts d'informació variades en contextos socials o acadèmics per a la realització de treballs o projectes d'investigació, sigui sobre temes del currículum o sobre aspectes importants de l'actualitat social, científica o cultural. Aquests processos d'investigació han de tendir a l'abordatge progressivament autònom de la seva planificació i del respecte a les convencions establertes en la presentació de les produccions pròpies amb què es divulga el coneixement adquirit: organització en epígrafs; procediments de cita, notes, bibliografia i webgrafia; combinació ajustada de diferents codis comunicatius en els missatges multimodals, etc. És imprescindible també el desenvolupament de la creativitat i l'adequació al context en la difusió del seu nou aprenentatge. La biblioteca escolar, entesa com un espai creatiu d'aprenentatge, serà l'entorn ideal per a l'adquisició d'aquesta competència.

7. Seleccionar i llegir de manera autònoma obres diverses com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament pel que fa a diversitat, complexitat i qualitat de les obres, i compartir experiències de lectura, per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>7.1. Triar i llegir textos i obres prèviament seleccionats a partir dels propis gustos, interessos i necessitats que permetin crear el propi itinerari lector.</p> <p>7.2. Compartir l'experiència de lectura en suports diversos, tot relacionant el sentit de l'obra amb la pròpia experiència biogràfica i lectora.</p>	<p>7.1. Llegir de manera autònoma textos i obres seleccionats en funció dels propis gustos, interessos i necessitats, i deixar constància del progrés del propi itinerari lector i cultural explicant els criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i l'experiència de lectura.</p> <p>7.2. Compartir l'experiència de lectura en suports diversos, tot relacionant el sentit de l'obra amb la pròpia experiència biogràfica, lectora i cultural.</p>

Desenvolupar aquesta competència implica recórrer un camí de progrés planificat, que implica la dedicació d'un temps diari i constant de lectura individual, acompanyat d'estratègies i bastides adequades per configurar l'autonomia i la identitat lectora, que es desenvoluparà al llarg de tota la vida.

És essencial la configuració d'un corpus de textos adequat, format per obres de qualitat que possibilitin tant la lectura autònoma com l'enriquiment de l'experiència personal de lectura, i que inclogui el contacte amb formes literàries actuals impreses i digitals, així com amb pràctiques culturals emergents. Paral·lelament, és recomanable anar configurant una comunitat de lectors amb referents compartits; establir estratègies que ajudin cada lector a seleccionar els textos del seu interès, apropiarse'n i compartir la seva experiència personal de lectura, i també establir contextos en què apareguin motius per llegir que parteixin de reptes d'indagació sobre les obres i que proposin maneres de vincular afectivament els lectors amb els textos. A mesura que la competència es vagi afermant, serà possible reduir progressivament l'acompanyament docent i establir relacions entre lectures més o menys complexes, així com entre formes de lectura pròpies de la modalitat autònoma i la modalitat guiada.

8. Llegir, interpretar i valorar obres o fragments literaris del patrimoni propi i universal, utilitzant un metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals, per establir vincles entre textos diversos que permetin conformar un mapa cultural, eixamplar les possibilitats de gaudir de la literatura i crear textos d'intenció literària.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
----------------	----------------

8.1. Explicar i argumentar, amb l'ajuda de pautes i models, la interpretació de les obres llegides a partir de l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra, atesa la configuració dels gèneres i subgèneres literaris.

8.2. Establir, de manera guiada, vincles argumentats entre els textos llegits i altres textos escrits, orals o multimodals i altres manifestacions artístiques en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge i valors ètics i estètics, mostrant la implicació i la resposta personal del lector en la lectura.

8.3. Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'emprin les convencions formals dels diversos gèneres i estils literaris.

8.1. Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides a partir de l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra, i de les relacions externes del text amb el seu context sociohistòric, atesa la configuració i evolució dels gèneres i subgèneres literaris.

8.2. Establir, de manera progressivament autònoma, vincles argumentats entre els textos llegits i altres textos escrits, orals o multimodals i altres manifestacions artístiques en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge i valors ètics i estètics, mostrant la implicació i la resposta personal del lector en la lectura.

8.3. Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'utilitzin les convencions formals dels diversos gèneres i estils literaris.

Aquesta competència ha de facilitar el trànsit des d'una lectura identificativa o argumental de les obres a una altra que propiciï un gaudi més conscient i elaborat i que obri les portes a textos inicialment allunyats de l'experiència immediata de l'alumnat. Per a això és necessari desenvolupar habilitats d'interpretació que afavoreixin l'accés a obres cada vegada més complexes, la verbalització de judicis de valor cada vegada més argumentats i la construcció d'un mapa cultural que conjugui els horitzons propers amb els europeus i universals, i les obres literàries amb altres manifestacions artístiques. Constatar la pervivència d'universals temàtics i formals que travessen èpoques i contextos culturals implica privilegiar un enfocament intertextual.

Dos són els eixos proposats per al desenvolupament d'aquesta competència. En primer lloc, la lectura guiada i compartida a l'aula d'obres que es consideren recomanables i que permetin, amb la mediació docent, no només el seu gaudi sinó també l'apropiació dels seus elements rellevants. En segon lloc, la inscripció d'aquestes obres en itineraris temàtics o de gènere, integrats per textos literaris i no literaris de diferents èpoques i contextos, la lectura comparada atengui l'evolució dels temes, tòpics i formes estètiques i ajudi a establir vincles entre l'horitzó de producció i l'horitzó actual de recepció.

És important que aquesta lectura comparada inicial prioritzi obres de la literatura catalana en contrast amb obres de la literatura castellana, seleccionades de manera conjunta entre els docents d'aquestes matèries en funció de gèneres, temes i tòpics compartits. En l'anàlisi de les obres, és imprescindible la coordinació d'ambdós docents.

9. Mobilitzar el coneixement sobre l'estructura de la llengua i els seus usos i reflexionar de manera progressivament autònoma sobre les eleccions lingüístiques i discursives, amb la terminologia adequada, per desenvolupar la consciència lingüística, augmentar el repertori

comunicatiu i millorar les destreses tant de producció oral i escrita com de recepció crítica.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>9.1. Revisar els propis textos de manera guiada i fer propostes de millora argumentant els canvis a partir de la reflexió metalingüística i amb un metallenguatge específic, i identificar i esmenar alguns problemes de comprensió i producció de textos utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.</p> <p>9.2. Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, així com els seus efectes en el receptor, utilitzant el coneixement explícit de la llengua i un metallenguatge específic.</p> <p>9.3. Formular generalitzacions sobre aspectes bàsics del funcionament de la llengua a partir de l'experimentació, comparació i transformació d'enunciats, així com de la formulació d'hipòtesis i la cerca d'exemples, utilitzant un metallenguatge específic i consultant de manera guiada diccionaris, manuals i gramàtiques.</p>	<p>9.1. Revisar els textos propis de manera progressivament autònoma i fer propostes de millora argumentant els canvis a partir de la reflexió metalingüística amb el metallenguatge específic, i identificar i esmenar alguns problemes de comprensió i producció de textos utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.</p> <p>9.2. Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, així com els seus efectes en el receptor, utilitzant el coneixement explícit de la llengua i el metallenguatge específic.</p> <p>9.3. Formular generalitzacions sobre alguns aspectes del funcionament de la llengua a partir de l'experimentació, comparació i transformació d'enunciats, així com de la formulació d'hipòtesis i la cerca d'exemples, utilitzant el metallenguatge específic i consultant de manera progressivament autònoma diccionaris, manuals i gramàtiques.</p>

L'estudi sistemàtic de la llengua, perquè sigui útil, ha de promoure, d'una banda, la competència metalingüística de l'alumnat, és a dir, la seva capacitat de raonament, argumentació, observació i anàlisi, i, de l'altra, ha d'estar vinculat als usos reals propis dels parlants, mitjançant textos orals i escrits contextualitzats. La reflexió metalingüística ha de partir del coneixement intuïtiu de l'alumnat com a usuari de la llengua i establir ponts amb el coneixement sistemàtic des d'edats primerenques, primer amb un llenguatge comú, més proper a la realitat de l'escolar, per després anar introduint de manera progressiva la terminologia específica. A més, ha d'integrar els nivells morfosintàctic, semàntic i pragmàtic en l'estudi de les formes lingüístiques.

Es tracta, per tant, d'abordar l'aprenentatge de la gramàtica relacionant el coneixement gramatical explícit i l'ús de la llengua a partir de la reflexió. Per a això cal partir de l'observació del significat i la funció que les formes lingüístiques adquireixen en el discurs, per arribar a la generalització i sistematització a partir de l'experimentació amb enunciats, el contrast entre oracions, la formulació d'hipòtesis i de regles, l'ús d'exemples o la connexió amb altres fenòmens lingüístics. En definitiva, es pretén estimular la reflexió metalingüística i interlingüística perquè els estudiants puguin pensar i parlar sobre la llengua de manera que aquest coneixement reverteixi en una millora de les produccions pròpies i en una millor comprensió i interpretació crítica de les produccions dels altres.

10. Posar al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, les pròpies pràctiques comunicatives, utilitzant un llenguatge no discriminatori i desterrant els abusos de poder a través de la paraula, per afavorir un ús eficaç, ètic i democràtic del llenguatge.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>10.1. Identificar i rebutjar els usos discriminatoris de la llengua, els abusos de poder a través de la paraula i els usos manipuladors del llenguatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels elements lingüístics, textuais i discursius utilitzats, així com dels elements no verbals que regeixen la comunicació entre les persones.</p> <p>10.2. Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la cerca de consensos tant en l'àmbit personal com educatiu i social.</p>	<p>10.1. Identificar i rebutjar els usos discriminatoris de la llengua, els abusos de poder a través de la paraula i els usos manipuladors del llenguatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels elements lingüístics, textuais i discursius utilitzats, així com dels elements no verbals de la comunicació.</p> <p>10.2. Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la cerca de consensos, tant en l'àmbit personal com educatiu i social.</p>

Adquirir aquesta competència implica no només que els estudiants siguin eficaços a l'hora de comunicar-se, sinó que posin les paraules al servei d'uns objectius que no es desentenguin de la indefugible dimensió ètica de la comunicació.

En l'àmbit de la comunicació personal, l'educació lingüística ha d'ajudar a establir relacions interpersonals basades en l'empatia i el respecte, facilitant eines per a l'escolta activa, la comunicació assertiva, la deliberació argumentada i la resolució dialogada dels conflictes. Erradicar els usos discriminatoris i manipuladors del llenguatge, així com els abusos de poder a través de la paraula és un imperatiu ètic. En els àmbits educatiu, social i professional, l'educació lingüística ha de capacitar per prendre la paraula en l'exercici una ciutadania activa i compromesa en la construcció de societats més equitatives, més democràtiques i més responsables amb relació als grans desafiaments que com a humanitat tenim plantejats: la sostenibilitat del planeta, les infinites violències, les creixents desigualtats, en línia amb del que plantegen els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Primer i segon curs

Les llengües i els seus parlants

- Observació de la pròpia biografia lingüística i de la diversitat lingüística de centre, i comprensió de les famílies lingüístiques i les llengües del món, els sistemes d'escriptura i nocions bàsiques: fórmules de salutació i comiat, agraïment i disculpa, en situacions de l'àmbit escolar i la vida quotidiana.
- Reconeixement de les llengües d'Espanya, el seu origen i distribució geogràfica, amb especial atenció a les diferències entre plurilingüisme i diversitat dialectal, parant especial atenció al context de Catalunya.
- Aproximació a les llengües de signes en el context de l'aula i la vida quotidiana.
- Comparació de trets de les principals varietats dialectals del català i del castellà, amb especial atenció a la del propi territori.
- Iniciació a la reflexió interlingüística en el context de la matèria.
- Identificació de prejudicis i estereotips lingüístics i formulació de formes d'evitar-los, tant a l'aula com a la vida quotidiana de l'alumnat i els mitjans de comunicació.

Comunicació

Aplicació d'estratègies de producció, comprensió i anàlisi crítica de textos orals, escrits i multimodals de diferents àmbits amb atenció conjunta als següents aspectes:

- Context
 - Anàlisi dels components de fet comunicatiu: grau de formalitat de la situació i caràcter públic o privat; distància social entre els interlocutors; propòsits comunicatius i interpretació d'intencions; canal de comunicació i elements no verbals de la comunicació, en situacions d'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació.
- Gèneres discursius
 - Detecció, anàlisi i ús de gèneres discursius de l'àmbit personal (conversa); educatiu de caràcter narratiu, descriptiu, dialogat i expositiu, d'acord amb les propietats textuais (adequació, coherència, cohesió i correcció), i social, parant especial atenció a les xarxes socials i mitjans de comunicació; respecte a l'etiqueta digital; avaluació de riscos de desinformació, manipulació i vulneració de la privacitat a la xarxa. Anàlisi de la imatge i elements paratextuals dels textos icònic-verbals i multimodals.

- **Processos**
 - Interacció oral i escrita de caràcter informal. Consciència i ús dels actes de prendre i deixar la paraula, de la cooperació conversacional i la cortesia lingüística; de la escolta activa, l'assertivitat i la resolució dialogada dels conflictes en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Comprensió del sentit global del text oral i relació entre les seves parts, selecció i retenció de la informació rellevant. Detecció i rebuig d'usos discriminatoris del llenguatge verbal i no verbal. en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Planificació i recerca d'informació, textualització i revisió de la producció oral formal. Adequació a l'audiència i al temps d'exposició. Detecció i utilització d'elements no verbals. Anàlisi i ús dels trets discursius i lingüístics de l'oralitat formal, en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Comprensió del sentit global del text escrit i relació entre les parts. La intenció de l'emissor. Detecció d'usos discriminatoris del llenguatge verbal i icònic, en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Planificació, redacció, revisió i edició en diferents suports de textos escrits. Correcció gramatical i ortogràfica. Propietat lèxica. Usos de l'escriptura per a l'organització del pensament: presa de notes, esquemes, mapes conceptuals, definicions, resums, etc., en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Cerca i selecció de la informació amb criteris de fiabilitat, qualitat i pertinència; anàlisi, valoració, reorganització i síntesi de la informació en esquemes propis i transformació en coneixement; comunicació i difusió de manera creativa i respectuosa amb la propietat intel·lectual. Utilització de plataformes virtuals per a la realització de projectes escolars.
- **Reconeixement i ús discursiu dels elements lingüístics**
 - Reconeixement, anàlisi i ús discursiu dels elements lingüístics amb especial atenció als recursos lingüístics per mostrar la implicació de l'emissor en els textos: formes de dixi (personal, temporal i espacial) i procediments de modalització; recursos lingüístics per adequar el registre a la situació de comunicació; mecanismes de cohesió; connectors textuais temporals, explicatius, d'ordre i de contrast; mecanismes de referència interna gramaticals (substitucions pronominals) i lèxics (repeticions, sinònims, hiperònims i el·lipsis); coherència de les formes verbals en els textos; els temps de pretèrit en la narració; correlació temporal en el discurs relatat, en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Correcció lingüística i revisió ortogràfica i gramatical de diferents tipus de text i en diferents situacions. Ús de diccionaris, manuals de consulta i de correctors ortogràfics en suport analògic o digital per a la correcció i millora dels textos.
 - Ús dels signes bàsics de puntuació com a mecanisme organitzador del text escrit, la seva relació amb el significat.

Educació literària

- **Lectura autònoma**

- Implicació en la lectura de manera progressivament autònoma a partir d'una preselecció de textos variats que incloguin obres d'autores i autors. Reflexió sobre els textos i sobre la pròpia pràctica de lectura sustentada en models.
- Selecció d'obres variades que incloguin autores i autors de manera orientada a partir de l'exploració guiada de la biblioteca escolar i pública disponible.
- Participació activa en actes culturals vinculats al circuit literari i lector.
- Aplicació d'estratègies de presa de consciència dels propis gustos i identitat lectora, en l'àmbit personal i social (lectures compartides).
- Expressió, a través de models comentats a l'aula o bé aportats per l'alumnat, de l'experiència lectora i de diferents formes d'apropiació i recreació dels textos llegits.
- Aplicació d'estratègies de mobilització de l'experiència personal i lectora que permetin establir vincles entre l'obra llegida i aspectes de l'actualitat, així com amb altres textos i manifestacions artístiques, en l'àmbit personal i en conversa a l'aula.
- Aplicació d'estratègies per a la recomanació de les lectures, en suports variats o bé oralment entre iguals.
- Lectura guiada
 - Lectura d'obres rellevants de la literatura juvenil contemporània i del patrimoni literari universal, inscrites en itineraris temàtics o de gènere, que incloguin la presència d'autores i autors, en el context de l'aula i de l'entorn proper que permeti fer la transferència a altres situacions de caràcter literari i cultural amb vincles amb la pròpia vida.
 - Aplicació d'estratègies i models de construcció compartida de la interpretació de les obres a través de converses literàries, clubs de lectura i canals de difusió com revistes, blogs o clips audiovisuals.
 - Relació i contrast entre els elements constitutius del gènere literari i la construcció del sentit de l'obra. Anàlisi bàsica del valor dels recursos expressius; els seus efectes en la recepció.
 - Relació i comparació dels textos llegits amb altres textos, amb altres manifestacions artístiques i amb les noves formes de ficció en funció de gèneres, temes, tòpics, estructures i llenguatges. Gèneres: novel·la, narració breu, teatre, poesia, assaig, etc. Temes: amor, amistat, mort, viatge, etc. Tòpics: *carpe diem*, *tempus fugit*, *locus amoenus*, *captatio benevolentiae*, *ubi sunt*, etc.
 - Aplicació d'estratègies, models i pautes per a l'expressió de la interpretació i valoració personal d'obres i fragments literaris, a través de processos i suports diversificats i tenint en compte la perspectiva de gènere.
 - Lectura expressiva, dramatització i recitació dels textos atenent als processos de comprensió, apropiació i oralització implicats.
 - Creació de textos a partir de l'apropiació de les convencions del llenguatge literari i en referència a models donats (imitació, transformació, continuació, etc.) en el context de l'expressió dels sentiments, emocions i experiències pròpies.

Reflexió sobre la llengua

- Aplicació d'estratègies per a la construcció guiada de conclusions pròpies sobre el sistema lingüístic. Observació, comparació i classificació d'unitats comunicatives. Experimentació amb estructures, formulació d'hipòtesis, contraexemples, generalitzacions i contrast entre llengües, utilitzant el metallenguatge específic, en el marc de la millora en la comprensió i producció

dels textos orals, escrits i multimodals en situacions diverses, tant personals i socials com acadèmiques.

- Observació i comparació de les diferències rellevants i interseccions entre llengua oral i llengua escrita atenent a aspectes sintàctics, lèxics i pragmàtics. per a la millora en la comprensió i producció dels textos orals, escrits i multimodals en situacions diverses, tant personals i socials com acadèmiques.
- Comprensió i anàlisi de la llengua com a sistema i de les seves unitats bàsiques tenint en compte els diferents nivells: el so i sistema d'escriptura, les paraules (forma i significat), la seva organització en el discurs (ordre de les paraules, components de les oracions o connexió entre els significats), per a la millora en la comprensió i producció dels textos orals, escrits i multimodals en situacions diverses, tant personals i socials com acadèmiques.
- Distinció entre la forma (categoria gramatical) i la funció de les paraules (funcions sintàctiques), i coneixement dels procediments lèxics (afixos) i sintàctics per al canvi de categoria en situacions de comprensió i expressió de textos orals i escrits.
- Relació entre els esquemes semàntic i sintàctic de l'oració simple. Observació i transformació d'enunciats d'acord amb aquests esquemes i ús de la terminologia sintàctica necessària. Reflexió i aplicació correcta de l'ordre de les paraules i concordança, que facin comprensibles els textos.
- Descripció i anàlisi dels procediments d'adquisició i formació de paraules. Reflexió sobre els canvis en el seu significat, les relacions semàntiques entre paraules i els seus valors denotatius i connotatius en funció del context i el propòsit comunicatiu, en la comprensió dels textos.
- Aplicació d'estratègies d'ús progressivament autònom de diccionaris i manuals de gramàtica que permetin obtenir informació gramatical bàsica.

Tercer i quart curs

Les llengües i els seus parlants

- Anàlisi de la pròpia biografia lingüística i de la diversitat lingüística del centre i de la localitat.
- Anàlisi del desenvolupament socio-històric de les llengües d'Espanya, amb especial atenció a la llengua catalana, per a la comprensió de la realitat plurilingüe i pluricultural.
- Desenvolupament de la reflexió interlingüística en el context de la matèria.
- Comparació i contrastació dels trets propis de les varietats dialectals (fònics, gramaticals i lèxics) i els relatius als sociolectes i els registres que permetin la comprensió de la realitat plurilingüe i pluricultural i el respecte a aquesta diversitat.
- Exploració i qüestionament de prejudicis i estereotips lingüístics, especialment en els fenòmens de contacte entre llengües: bilingüisme, préstecs, interferències; diglòssia lingüística i diglòssia dialectal, que permetin la comprensió de la realitat plurilingüe i pluricultural i el respecte a aquesta diversitat.
- Indagació entorn dels drets lingüístics i la seva expressió en lleis i declaracions institucionals.

Comunicació

Aplicació d'estratègies de producció, comprensió i anàlisi crítica de textos orals, escrits i multimodals de diferents àmbits amb atenció conjunta als següents aspectes:

- Context: components de fet comunicatiu
 - Anàlisi dels components de fet comunicatiu: grau de formalitat de la situació i caràcter públic o privat; distància social entre els interlocutors; propòsits comunicatius i interpretació d'intencions; canal de comunicació i elements no verbals de la comunicació, en situacions d'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació.
- Els gèneres discursius
 - Detecció, anàlisi i ús de gèneres discursius de l'àmbit personal (conversa, amb especial atenció als actes de parla que amenacen la imatge de l'interlocutor (la discrepància, la queixa, l'ordre, la reprovació); educatiu de caràcter expositiu i argumentatiu, d'acord amb les propietats textuais (adequació, coherència, cohesió i correcció), i social, parant especial atenció a les xarxes socials i mitjans de comunicació; respecte a etiqueta digital; avaluació de riscos de desinformació, manipulació i vulneració de la privacitat a la xarxa. Anàlisi de la imatge i elements paratextuals dels textos icònic-verbals i multimodals.
- Processos
 - Interacció oral i escrita de caràcter informal. Prendre i deixar la paraula. Cooperació conversacional i cortesia lingüística. Escolta activa, assertivitat i resolució dialogada dels conflictes, en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques..
 - Comprensió del sentit global del text oral i relació entre les seves parts, selecció i retenció de la informació rellevant. La intenció de l'emissor. Detecció d'usos discriminatoris del llenguatge verbal i no verbal. Valoració de la forma i el contingut del text, en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Planificació i recerca d'informació, textualització i revisió en la producció oral formal. Adequació a l'audiència i al temps d'exposició. Detecció i utilització d'elements no verbals. Anàlisi i ús dels trets discursius i lingüístics de l'oralitat formal, amb especial atenció a la deliberació oral argumentada, en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Comprensió del sentit global del text escrit i relació entre les parts. La intenció de l'emissor. Detecció i rebuig d'usos discriminatoris del llenguatge verbal i icònic. Valoració de la forma i el contingut del text, en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Planificació, redacció, revisió i edició en diferents suports de textos escrits. Usos de l'escriptura per a l'organització del pensament: presa de notes, esquemes, mapes conceptuals, definicions, resums, etc., en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques.
 - Cerca i selecció de la informació amb criteris de fiabilitat, qualitat i pertinència; anàlisi, valoració, reorganització i síntesi de la informació en esquemes propis i transformació en coneixement; comunicació i difusió de manera creativa i respectuosa amb la propietat intel·lectual. Utilització de plataformes virtuals per a la realització de projectes escolars.
- Reconeixement i ús discursiu dels elements lingüístics

- Reconeixement, anàlisi i ús discursiu, en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques, dels elements lingüístics amb especial atenció a l'expressió de la subjectivitat en textos de caràcter expositiu i argumentatiu; la identificació i ús de les variacions de les formes d'íctiques (fórmules de confiança i cortesia) en relació amb situacions de comunicació diverses; recursos lingüístics per adequar el registre a la situació de comunicació; procediments explicatius bàsics: l'aposició i les oracions de relatiu; mecanismes de cohesió: connectors textuais distributius, d'ordre, contrast, explicació, causa, conseqüència, condició i hipòtesi; mecanismes de referència interna, gramaticals i lèxics (nominalitzacions i hiperònims de significat abstracte); coherència de les formes verbals en els textos; correlació temporal en la coordinació i subordinació d'oracions, i en el discurs relatat.
- Correcció lingüística i revisió ortogràfica i gramatical dels textos. Ús de diccionaris, manuals de consulta i de correctors ortogràfics en suport analògic o digital per a la correcció i millora dels textos.
- Ús dels signes de puntuació com a mecanisme organitzador del text escrit, la seva relació amb el significat.

Educació literària

- **Lectura autònoma**
 - Implicació en la lectura de manera progressivament autònoma i reflexió sobre els textos llegits i sobre la pròpia pràctica de lectura.
 - Selecció, de manera progressivament autònoma, d'obres variades que incloguin autores i autors a partir de la utilització autònoma de la biblioteca escolar i pública disponible.
 - Participació activa en actes culturals vinculats al circuit literari i lector.
 - Aplicació d'estratègies de presa de consciència i verbalització dels propis gustos i identitat lectora en l'àmbit personal i social (lectures compartides).
 - Expressió de l'experiència lectora i de diferents formes d'apropiació i recreació dels textos llegits, en el context personal i social (converses a l'aula).
 - Aplicació d'estratègies de mobilització de l'experiència personal, lectora i cultural que permetin establir vincles de manera argumentada entre l'obra llegida i aspectes de l'actualitat, així com amb altres textos i manifestacions artístiques.
 - Aplicació d'estratègies per a la recomanació de les lectures en suports variats o bé oralment entre iguals, emmarcant de manera bàsica les obres en els gèneres i subgèneres literaris.
- **Lectura guiada**
 - Lectura d'obres rellevants del patrimoni literari nacional i universal i de la literatura actual inscrites en itineraris temàtics o de gènere, que incloguin la presència d'autores i autors, en el context de l'aula i de l'entorn proper, i que permetin fer la transferència a altres situacions de caràcter literari i cultural amb vincles amb la pròpia vida. Gèneres: novel·la, narració breu, teatre, poesia, etc. Temes: amor, amistat, mort, viatge, etc. Tòpics: *carpe diem*, *tempus fugit*, *locus amoenus*, *captatio benevolentiae*, *ubi sunt*, etc.
 - Aplicació d'estratègies de construcció compartida de la interpretació de les obres a través de discussions, converses literàries, clubs de lectura i canals de difusió com revistes, blogs o clips audiovisuals.

- Relació i contrast entre els elements constitutius del gènere literari i la construcció del sentit de l'obra. Anàlisi dels efectes dels seus recursos expressius en la recepció.
- Aplicació d'estratègies d'utilització d'informació sociohistòrica, cultural i artística bàsica que permetin construir la interpretació de les obres literàries.
- Relació i comparació dels textos llegits amb altres textos orals, escrits o multimodals, amb altres manifestacions artístiques i amb les noves formes de ficció en funció de temes, tòpics, estructures i llenguatges. Elements de continuïtat i ruptura.
- Aplicació d'estratègies per interpretar obres i fragments literaris a partir de la integració dels diferents aspectes analitzats i atenent els valors culturals, ètics i estètics presents en els textos, així com la lectura amb perspectiva de gènere.
- Indagació al voltant de les obres llegides que promoguin l'interès per construir la interpretació de les obres i establir connexions entre textos.
- Lectura expressiva, dramatització i recitació dels textos atenent als processos de comprensió, apropiació i oralització implicats.
- Creació de textos a partir de l'apropriació de les convencions del llenguatge literari i en referència a models donats (imitació, transformació, continuació, etc.) en el context de l'expressió dels sentiments, emocions i experiències pròpies.

Reflexió sobre la llengua

- Aplicació d'estratègies per a la construcció guiada de conclusions pròpies sobre el sistema lingüístic. Observació, comparació i classificació d'unitats comunicatives. Experimentació amb estructures, formulació d'hipòtesis, contraexemples, generalitzacions i contrast entre llengües, utilitzant el metallenguatge específic, en el marc de la millora en la comprensió i producció dels textos orals, escrits i multimodals en situacions diverses, tant personals i socials com acadèmiques.
- Observació, contrast i anàlisi de les diferències rellevants i interseccions entre llengua oral i llengua escrita atenent a aspectes sintàctics, lèxics i pragmàtics, per a la millora en la comprensió i producció dels textos orals, escrits i multimodals en situacions diverses, tant personals i socials com acadèmiques.
- Comprensió, anàlisi i valoració de la llengua com a sistema i de les seves unitats bàsiques tenint en compte els diferents nivells: el so i sistema d'escriptura, les paraules (forma i significat), la seva organització en el discurs (ordre de les paraules, components de les oracions o connexió entre els significats), per a la millora en la comprensió i producció dels textos orals, escrits i multimodals en situacions diverses, tant personals i socials com acadèmiques.
- Distinció i reflexió entre la forma (categoria gramatical) i la funció de les paraules (funcions sintàctiques de l'oració simple) i consolidació dels procediments lèxics (afixos) i sintàctics per al canvi de categoria, en situacions de comprensió i expressió de textos orals i escrits.
- Relació entre els esquemes semàntic i sintàctic de l'oració simple. Observació i transformació d'enunciats d'acord amb aquests esquemes i ús de la terminologia sintàctica necessària per fer comprensible els textos.
- Anàlisi i valoració dels procediments d'adquisició i formació de paraules. Reflexió sobre els canvis en el seu significat, les relacions semàntiques entre paraules i els seus valors denotatius i connotatius en funció del context i el propòsit comunicatiu, per a la comprensió i enriquiment dels textos.

- Aplicació d'estratègies d'ús progressivament autònom de diccionaris i manuals de gramàtica.

Llengua Estrangera

Competències específiques

1. Descriure i valorar la diversitat lingüística i cultural a partir del reconeixement de les llengües de l'alumnat i la realitat plurilingüe, pluricultural i intercultural, per afavorir la transferència lingüística, identificar i rebutjar estereotips i prejudicis lingüístics i valorar aquesta diversitat com a font de riquesa cultural.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>1.1. Acceptar i adequar-se a la diversitat lingüística, cultural i artística pròpia de països on es parla la llengua estrangera com a font d'enriquiment personal, mostrant interès per compartir elements culturals i lingüístics que fomentin la sostenibilitat i la democràcia.</p> <p>1.2. Participar de manera empàtica i respectuosa en situacions interculturals, construint vincles entre les diferents llengües i cultures, rebutjant qualsevol tipus de discriminació, prejudici i estereotip en contextos comunicatius quotidians.</p> <p>1.3. Aplicar, de forma guiada, estratègies per explicar i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística.</p>	<p>1.1. Valorar críticament la diversitat lingüística, cultural i artística pròpia de països on es parla la llengua estrangera, en relació amb els drets humans, i adequar-se a aquesta diversitat, tot afavorint el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat i els valors democràtics.</p> <p>1.2. Participar de manera adequada, empàtica i respectuosa en situacions interculturals, construint vincles entre les diferents llengües i cultures, rebutjant qualsevol tipus de discriminació, prejudici i estereotip en contextos comunicatius quotidians, i proposant vies de solució a aquells factors socioculturals que dificulten la comunicació.</p> <p>1.3. Aplicar estratègies per a defensar i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística.</p>

Aquesta competència se centra en la rellevància i riquesa que la diversitat lingüística, cultural i artística de la societat actual ens aporta. La consciència de la diversitat proporciona l'alumnat la possibilitat de relacionar diferents cultures. A més, afavoreix el desenvolupament d'una sensibilitat artística i cultural, i la capacitat d'identificar i utilitzar una gran varietat d'estratègies que li permetin establir relacions amb persones d'altres cultures. Les situacions interculturals que es poden plantejar en aquesta etapa durant l'ensenyament de la llengua estrangera permeten l'alumnat obrir-se a noves experiències, idees, societats i cultures, mostrant interès cap al diferent; relativitzar la pròpia perspectiva i el propi sistema de valors culturals; a més de distanciar-se i evitar les actituds sustentades sobre qualsevol tipus de discriminació o reforç d'estereotips,

La interculturalitat, que afavoreix l'entesa amb els altres, mereix una atenció específica perquè formi part de l'experiència de l'alumnat i per evitar que la seva percepció sobre aquesta diversitat estigui distorsionada pels estereotips i constitueixi l'origen de certs tipus de discriminació. La valoració crítica i l'adequació a la diversitat

ha de permetre a l'alumnat actuar de forma empàtica i respectuosa en situacions interculturals.

El plurilingüisme és un concepte promogut pel Consell d'Europa, que emfasitza el fet que les llengües que una persona coneix o domina no estan disposades en compartiments estancs i separats, sinó que conformen un repertori dinàmic i en constant desenvolupament on s'interrelacionen i interactuen els coneixements lingüístics i les experiències comunicatives de l'individu, per contribuir al desenvolupament de la competència en comunicació lingüística, així com de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. La competència plurilingüe es defineix com la capacitat de tots els parlants d'utilitzar i aprendre, de manera autònoma o a través de l'ensenyament, més d'una llengua; l'habilitat d'un individu d'utilitzar els seus coneixements parcials de diverses llengües i la seva experiència de diverses cultures per comunicar-se i participar en activitats interculturals; el valor de la convivència, bàsica per a la tolerància lingüística i cultural, és a dir, la conscienciació del propi repertori lingüístic i de la riquesa lingüística i cultural de l'entorn.

En definitiva, aquesta competència té la capacitat d'activar tot el repertori lingüístic i cultural propi i utilitzar les estratègies adquirides de forma transversal, segons la situació d'aprenentatge, amb l'objectiu d'ajudar l'individu a construir la seva pròpia identitat, lingüística i/o cultural, i a desenvolupar la seva capacitat d'aprenentatge.

2. Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, en la llengua estàndard, recollint el sentit general i la informació més rellevant, la seva forma i el seu contingut, per construir coneixement, formar-se opinió i eixamplar les possibilitats de gaudi i lleure.

criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>1. Interpretar i analitzar el sentit global i la formació específica i explícita de textos orals i multimodals breus i senzills sobre temes freqüents i quotidians, de rellevància personal i pròxims a la seva experiència, topis dels àmbits de les relacions interpersonals, de l'aprenentatge, dels mitjans de comunicació i de la ficció, expressats de forma clara i en la llengua estàndard a través de diversos suports.</p> <p>2. Seleccionar, organitzar i aplicar de manera guiada les estratègies i els coneixements més adequats en situacions comunicatives quotidianes per comprendre el sentit general, la informació essencial i els detalls més rellevants dels textos; interpretar elements no verbals, i cercar i seleccionar informació.</p>	<p>1. Extreure i analitzar el sentit global i les idees principals, i seleccionar informació pertinent de textos orals i multimodals sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic propers a la seva experiència expressats de manera clara i en la llengua estàndard a través de diversos suports.</p> <p>2. Interpretar i valorar el contingut i els trets discursius de textos progressivament més complexos propis dels àmbits de les relacions interpersonals, dels mitjans de comunicació social i de l'aprenentatge, i també de textos pararis adequats al nivell de maduresa de l'alumnat.</p> <p>3. Seleccionar, organitzar i aplicar les estratègies i els coneixements més adequats en cada situació comunicativa per comprendre el sentit general, la informació essencial i els detalls més rellevants dels textos; inferir significats i interpretar elements no verbals, i</p>

	rcar, seleccionar i gestionar informació veraç.
--	---

La comprensió suposa rebre i processar informació. A l'etapa de l'educació secundària obligatòria, la comprensió és una destresa comunicativa que cal desenvolupar a partir de textos orals i multimodals sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic propers a l'experiència de l'alumnat, expressats de manera clara i usant la llengua estàndard. La comprensió, en aquest nivell, implica entendre i interpretar els textos i extreure'n el sentit general i els detalls més rellevants per satisfer les necessitats comunicatives. Per fer-ho, s'han d'activar les estratègies més adequades al desenvolupament psicoevolutiu i les necessitats de l'alumnat, a fi de reconstruir la representació del significat i del sentit del text i per formular hipòtesis sobre la intenció comunicativa subjacent a aquests textos. Entre les estratègies de comprensió més útils per a l'alumnat hi ha la inferència i l'extrapolació de significats a nous contextos comunicatius, així com la transferència i la integració dels coneixements, les destreses i les actituds de les llengües que conformen el seu repertori lingüístic. Inclou la interpretació de diferents formes de representació (imatge, gràfics, taules, diagrames, so, gestos, etc.), així com de la informació contextual (elements extralingüístics) i cotextual (elements lingüístics), que permeten comprovar la hipòtesi inicial sobre de la intenció i sentit del text, així com plantejar hipòtesis alternatives si calgués.

A més d'aquestes estratègies, la cerca de fonts fiables, en suports tant analògics com digitals, constitueix un mètode de gran utilitat per a la comprensió, ja que permet contrastar, validar i sustentar la informació, així com obtenir conclusions rellevants a partir dels textos. Els processos de comprensió i interpretació requereixen contextos de comunicació dialògics que estimulin la col·laboració, la identificació crítica de prejudicis i estereotips de qualsevol tipus, així com l'interès genuí per les diferències i les similituds culturals.

3. Produir textos orals i multimodals amb coherència, claredat i registre adequats, atenent les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius, i participar en interaccions orals variades, amb autonomia, per

expressar idees, sentiments i conceptes, construir coneixement i establir vincles personals.

criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>3.1. Expressar oralment textos breus, senzills, estructurats, comprensibles i adequats a la situació comunicativa sobre temes quotidians i freqüents, de rellevància per a l'alumnat, per tal de descriure, narrar i informar sobre temes concrets, en diferents suports, utilitzant de forma guiada recursos verbals i no verbals, així com estratègies de planificació i control de la producció.</p> <p>3.2. Aplicar de forma guiada coneixements i estratègies per planificar, produir i revisar textos comprensibles, coherents i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuais i la tipologia textual, amb ajuda dels recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i les necessitats de cada moment, tenint en compte el destinatari del text.</p> <p>3.3. Participar en situacions interactives breus i senzilles sobre temes quotidians, de rellevància personal i pròxims a la seva experiència, a través de diversos suports, utilitzant recursos com ara la repetició, el ritme pausat o el llenguatge no verbal, i mostrant empatia i respecte per la cortesia lingüística i l'etiqueta digital, així com per les diferents necessitats, idees, inquietuds, iniciatives i motivacions dels interlocutors.</p> <p>3.4 Utilitzar, de forma guiada i en entorns propers, estratègies adequades per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, sol·licitar i formular aclariments i explicacions.</p>	<p>3.1. Expressar oralment textos senzills, estructurats, comprensibles, coherents i adequats a la situació comunicativa sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic proper a la seva experiència, per tal de descriure, narrar, argumentar i informar, en diferents suports, utilitzant recursos verbals i no verbals, així com estratègies de planificació, control, compensació i cooperació.</p> <p>3.2. Aplicar coneixements i estratègies per planificar, produir, revisar i cooperar en l'elaboració de textos coherents, cohesionats i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant els recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i de les necessitats de l'audiència o el destinatari del text.</p> <p>3.3. Participar i col·laborar activament, a través de diversos suports, en situacions interactives sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic propers a la seva experiència, mostrant iniciativa, empatia i respecte per la cortesia lingüística i l'etiqueta digital, així com per les diferents necessitats, idees, inquietuds, iniciatives i motivacions dels interlocutors.</p> <p>3.4 Utilitzar estratègies adequades per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, sol·licitar i formular aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, resoldre problemes i gestionar situacions compromeses.</p>

El desenvolupament de la competència comunicativa de l'alumnat passa necessàriament per l'atenció als usos orals, que han de ser vehicle d'aprenentatge i objecte de coneixement. Les classes de llengua estrangera han d'oferir contextos diversificats i significatius on l'alumnat pugui prendre la paraula i conversar amb els seus iguals en diàlegs pedagògicament orientats, i estimular la construcció de coneixements que facin possible la reflexió sobre els usos formals i informals, espontanis i planificats. L'alumnat pot fer l'exposició d'una petita descripció o anècdota, una presentació formal de major extensió, una senzilla argumentació en aquests

contextos. La producció oral de caràcter formal, monologada o dialogada, ofereix marge per a la planificació, i comparteix per tant estratègies amb el procés d'escriptura.

La interacció oral requereix conèixer les estratègies per prendre i cedir la paraula, desplegar actituds d'escolta activa, expressar-se amb fluïdesa, claredat i el to i el registre adequats, així com posar en joc les estratègies de cortesia i de cooperació conversacional.

Atenent a la situació comunicativa, amb la seva major o menor grau de formalitat, la relació entre els interlocutors, el propòsit comunicatiu i el canal, els gèneres discursius ³/₄ motlles en què han cristal·litzat les pràctiques comunicatives pròpies dels diferents àmbits ³/₄ ofereixen pautes per estructurar el discurs i per adequar el registre i el comportament no verbal.

4. Comprendre, interpretar i analitzar, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, textos escrits i multimodals reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, identificant la intenció de l'emissor, reflexionant sobre el contingut i la forma i avaluant-ne la qualitat i fiabilitat, per tal de construir coneixement i donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>4.1. Comprendre i interpretar el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals senzills de diferents àmbits que responguin a diferents propòsits de lectura, realitzant les inferències necessàries.</p> <p>4.2. Valorar la forma i el contingut de textos senzills avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat de canal utilitzat, així com l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.</p>	<p>4.1. Comprendre i interpretar el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals de certa complexitat, que responguin a diferents propòsits de lectura, realitzant les inferències necessàries.</p> <p>4.2. Valorar críticament el contingut i la forma de textos de certa complexitat, avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat de canal utilitzat, així com l'eficàcia dels procediments lingüístics emprats.</p>

Desenvolupar la competència lectora implica incidir en la motivació, el compromís, les pràctiques de lectura i el coneixement i ús de les estratègies que s'han de desplegar abans, durant i després de l'acte lector, per tal que noies i nois esdevinguin lectors competents i autònoms davant tot tipus de textos, sàpiguen avaluar la seva qualitat i fiabilitat i trobin en ells la resposta a diferents propòsits de lectura en tots els àmbits de la seva vida.

Comprendre un text implica captar el seu sentit global i la informació més rellevant en funció del propòsit de lectura, integrar la informació explícita i realitzar les inferències necessàries que permetin reconstruir la relació entre les seves parts, formular hipòtesis sobre la intenció comunicativa subjacent a aquests textos, i reflexionar sobre la seva forma i contingut. Per a això, convé acompanyar els processos lectors dels estudiants de manera detinguda a l'aula, tenint en compte a més que l'alfabetització de

segle XXI passa necessàriament per l'ensenyament de la lectura dels hipertextos d'internet. Les classes de llengües han de diversificar els àmbits als quals pertanyen els textos escrits i crear contextos significatius per al treball amb ells a l'aula, buscant la gradació i complementarietat en la complexitat dels textos (extensió, estructura, llenguatge, tema, etc.) i les tasques proposades. Es fa aquí imprescindible el treball coordinat amb altres matèries de currículum, donada l'especificitat dels gèneres discursius associats a cada àrea de coneixement, així com amb les altres llengües curriculars.

5. Produir textos escrits i multimodals amb adequació, coherència i cohesió, aplicant estratègies elementals de planificació, redacció, revisió, correcció i edició, amb regulació dels iguals i autoregulació progressivament autònoma, i atenent les convencions pròpies del gènere discursiu triat, per construir coneixement i donar resposta de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>5.1. Organitzar i redactar textos breus i comprensibles, amb claredat, coherència, cohesió i adequació a la situació comunicativa proposada, seguint pautes establertes, a través d'eines analògiques i digitals, sobre assumptes quotidians i freqüents, de rellevància per a l'alumnat i pròxims a la seva experiència.</p> <p>5.2. Aplicar de forma guiada coneixements i estratègies per planificar, produir i revisar textos comprensibles, coherents i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuais i la tipologia textual, usant, de manera progressivament autònoma, els recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i les necessitats de cada moment, tenint en compte la persona a qui va dirigit el text.</p>	<p>5.2. Redactar i difondre textos d'extensió mitjana amb acceptable claredat, coherència, cohesió, correcció i adequació a la situació comunicativa proposada, a la tipologia textual i a les eines analògiques i digitals utilitzades, sobre assumptes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic pròxims a la seva experiència, respectant la propietat intel·lectual i evitant el plagi.</p> <p>5.3. Aplicar coneixements i estratègies per a planificar, produir, revisar i cooperar en l'elaboració de textos coherents, cohesionats i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant els recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i de les necessitats de l'audiència o del lector potencial a qui s'adreça el text.</p>

En aquesta etapa, la producció escrita consisteix en la redacció de textos sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic proper a l'experiència de l'alumnat, amb creativitat, coherència i adequació. La producció, en diversos formats i suports, pot incloure en aquesta etapa la redacció de textos que expressin fets, conceptes, pensaments, opinions i sentiments, mitjançant eines digitals i analògiques, així com la cerca d'informació a internet com a font de documentació. En el seu format multimodal, la producció inclou l'ús conjunt de diferents recursos per produir significat.

Les activitats vinculades amb la producció de textos compleixen funcions importants en els àmbits acadèmics i professionals, i hi ha un valor social i cívic concret associat a elles. La destresa en les produccions més formals en diferents suports no s'adquireix de forma natural, sinó que és producte de l'aprenentatge. En aquesta etapa, les produccions es basen en l'aprenentatge de: trets formals bàsics de caire més lingüístic, sociolingüístic i pragmàtic; expectatives i convencions comunes associades al gènere emprat; eines de producció, i suport utilitzat. Les estratègies que permeten la millora de la producció, tan formal com informal, comprenen la planificació, l'autoavaluació i coavaluació, la retroalimentació, així com el monitoratge, la validació i la compensació.

6. Cercar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts de manera progressivament autònoma, avaluant la seva fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació, i integrar-la i transformar-la en coneixement, per comunicar-la, adoptant un punt de vista crític, personal i respectuós amb la propietat intel·lectual.

criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>6.1. Aplicar estratègies de cerca d'informació (localització, selecció i contrast), en diferents fonts, incloses les digitals, calibrant la seva fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, de forma progressivament autònoma, a la xarxa i a les biblioteques, valorant críticament el resultat de la cerca.</p> <p>6.2 Elaborar treballs d'investigació i comunicar de forma creativa i respectant els drets de la propietat intel·lectual, els resultats d'un procés d'investigació individual o grupal, organitzant la informació, integrant-la en esquemes propis i reelaborant-la, i adoptant un punt de vista crític i respectuós amb els principis de propietat intel·lectual, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, que incloguin els Objectius de Desenvolupament Sostenible.</p> <p>6.3. Adoptar hàbits d'ús crític, segur, sostenible i saludable de les tecnologies digitals en relació a la cerca i la comunicació de la informació.</p>	<p>6.1. Aplicar estratègies de cerca d'informació (localització, selecció i contrast), en diferents fonts, incloses les digitals, calibrant la seva fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, de forma autònoma, a la xarxa i a la biblioteca, valorant críticament el resultat de la cerca.</p> <p>6.2 Elaborar treballs d'investigació i comunicar de forma creativa i respectant els drets de la propietat intel·lectual, els resultats d'un procés d'investigació, individual o grupal, organitzant la informació, integrant-la en esquemes propis i reelaborant-la, i adoptant un punt de vista crític i respectuós amb els principis de propietat intel·lectual, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, que incloguin els Objectius de Desenvolupament Sostenible.</p> <p>6.3. Adoptar hàbits d'ús crític, segur, sostenible i saludable de les tecnologies digitals en relació a la cerca i la comunicació de la informació.</p>

L'accés a la informació no garanteix per si mateix el coneixement, entès com a principi estructurador de la societat moderna i eina essencial per fer front als reptes de segle XXI, inclosos els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Per això és imprescindible que l'alumnat adquireixi habilitats i destreses per transformar la informació en coneixement, reconeixent el moment en què es necessita, on buscar-la,

com gestionar-la, avaluar-la i comunicar-la, adoptant un punt de vista crític i personal, i evidenciant una actitud ètica i responsable amb la propietat intel·lectual i amb la identitat digital.

S'ha de procurar que l'alumnat, individualment o de forma cooperativa, consulti fonts d'informació variades en contextos socials o acadèmics per a la realització de treballs o projectes de recerca, ja sigui sobre temes del currículum o al voltant d'aspectes importants de l'actualitat social, científica o cultural. Aquests processos d'investigació han de tendir a l'abordatge progressivament autònom de la seva planificació en relació a les convencions establertes a la presentació de les produccions pròpies amb les que es divulga el coneixement adquirit: organització en epígrafs; procediments de cita, notes, bibliografia i webgrafia; combinació ajustada de diferents codis comunicatius en els missatges multimodals. És imprescindible també el desenvolupament de la creativitat i l'adequació al context en la difusió del seu nou aprenentatge. La biblioteca escolar, entesa com un espai creatiu d'aprenentatge, serà l'entorn ideal per a l'adquisició d'aquesta competència.

7. Seleccionar i llegir de manera autònoma obres diverses com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament pel que fa a diversitat, complexitat i qualitat de les obres, i compartir experiències de lectura per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura.

criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>7.1. Triar i llegir textos i obres prèviament seleccionats a partir dels propis gustos, interessos i necessitats per crear el propi itinerari lector.</p> <p>7.2. Compartir l'experiència de lectura en suports diversos tot relacionant el sentit de l'obra amb la pròpia experiència biogràfica i lectora.</p>	<p>7.1 Llegir de manera autònoma textos i obres seleccionats en funció dels propis gustos, interessos i necessitats, i deixar constància del progrés del propi itinerari lector i cultural explicant els criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i l'experiència de lectura.</p> <p>7.2. Compartir l'experiència de lectura en suports diversos tot relacionant el sentit de l'obra amb la pròpia experiència biogràfica, lectora i cultural.</p>

Desenvolupar aquesta competència implica recórrer un camí de progrés planificat, que implica la dedicació d'un temps diari i constant de lectura individual, acompanyat d'estratègies i bastides adequades per configurar l'autonomia i la identitat lectora, que es desenvoluparà al llarg de tota la vida.

És essencial la configuració d'un corpus de textos adequat, format per obres de qualitat que possibilitin tant la lectura autònoma com l'enriquiment de l'experiència personal de lectura, i que inclogui el contacte amb formes literàries actuals impreses i digitals, i pràctiques culturals emergents. Paral·lelament, és recomanable anar configurant una comunitat de lectors amb referents compartits; establir estratègies que

ajudin cada lector a seleccionar els textos del seu interès, apropiar-se'n i compartir la seva experiència personal de lectura, i també establir contextos en què apareguin motius per llegir que parteixin de reptes d'indagació sobre les obres i que proposin maneres de vincular afectivament els lectors amb els textos. A mesura que la competència es vagi afermant, serà possible reduir progressivament l'acompanyament docent i establir relacions entre lectures més o menys complexes, així com entre formes de lectura pròpies de la modalitat autònoma i la modalitat guiada.

8. Mediar entre diferents llengües, fent servir estratègies i coneixements senzills orientats a explicar conceptes o simplificar missatges, per transmetre informació de manera eficaç, clara i responsable.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>8.1. Inferir i explicar textos, conceptes i comunicacions breus i senzilles en situacions de diversitat lingüística, social i cultural, mostrant respecte i empatia per les i els interlocutors i per les llengües emprades, i interès per participar en la solució de problemes d'intercomprensió i d'entesa en l'entorn proper.</p> <p>8.2. Aplicar, de forma guiada, estratègies que ajudin a crear ponts i facilitin la comprensió i producció d'informació i la comunicació, adequades a les intencions comunicatives, utilitzant recursos i suports físics o digitals en funció de les necessitats de cada moment.</p>	<p>8.1. Inferir i explicar textos, conceptes i comunicacions breus i senzilles en situacions de diversitat lingüística, social i cultural, mostrant respecte i empatia per les i els interlocutors i per les llengües emprades, i participant en la solució de problemes d'intercomprensió i d'entesa en l'entorn.</p> <p>8.2. Aplicar estratègies que ajudin a crear ponts, facilitin la comunicació i serveixin per explicar i simplificar textos, conceptes i missatges, i que siguin adequades a les intencions comunicatives, les característiques contextuais i la tipologia textual, usant recursos i suports físics o digitals en funció de les necessitats de cada moment.</p>

La mediació és l'activitat del llenguatge consistent a explicar i facilitar la comprensió de missatges o textos a partir d'estratègies com la reformulació, de manera oral o escrita. En la mediació, l'alumnat ha d'actuar com a agent social encarregat de crear ponts i ajudar a construir o expressar missatges de forma dialògica, no només entre llengües diferents, sinó també entre diferents modalitats o registres dins d'una mateixa llengua. En l'educació secundària obligatòria, la mediació se centra, principalment, en el paper de la llengua com a eina per resoldre els reptes que sorgeixen del context comunicatiu, creant espais i condicions propícies per a la comunicació i l'aprenentatge; en la cooperació i el foment de la participació dels altres per construir i entendre nous significats;

La mediació facilita el desenvolupament del pensament estratègic de l'alumnat, en tant que suposa que triï les destreses i estratègies més adequades del seu repertori per aconseguir una comunicació eficaç, però també per afavorir la participació pròpia i d'altres persones en entorns col·laboratius d'intercanvis de informació. Així mateix, implica reconèixer els recursos disponibles i promoure la motivació dels altres i l'empatia, comprenent i respectant les diferents motivacions, idees i circumstàncies

personals dels interlocutors, i harmonitzant-les amb les pròpies. Per això, l'empatia, el respecte, l'esperit crític i el sentit ètic són elements clau en la mediació en aquest nivell.

9. Ampliar i usar els repertoris lingüístics personals entre diferents llengües, reflexionant de manera crítica sobre el seu funcionament i prenent consciència de les estratègies i coneixements propis, per millorar la resposta a necessitats comunicatives concretes.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>9.1. Comparar i contrastar les similituds i diferències entre diferents llengües reflexionant de manera progressivament autònoma sobre el seu funcionament.</p> <p>9.2. Utilitzar i diferenciar els coneixements i estratègies de millora de la pròpia capacitat de comunicar i d'aprendre la llengua estrangera, amb suport d'altres participants i de suports analògics i digitals.</p> <p>9.3. Identificar i registrar, seguint models, els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua estrangera, seleccionant de forma guiada les estratègies més eficaces per superar aquestes dificultats i progressar en el seu aprenentatge, realitzant activitats d'autoavaluació i coavaluació, fent-los explícits i compartint-los.</p>	<p>9.1. Comparar i argumentar les similituds i diferències entre diferents llengües reflexionant de manera progressivament autònoma sobre el seu funcionament.</p> <p>9.2. Utilitzar de forma creativa estratègies i coneixements de millora de la pròpia capacitat de comunicar i d'aprendre la llengua estrangera, amb suport d'altres participants i de suports analògics i digitals.</p> <p>9.3. Registrar i reflexionar sobre els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua estrangera, seleccionant les estratègies més eficaces per superar aquestes dificultats i consolidar el seu aprenentatge, realitzant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, fent-los explícits i compartint-los.</p>

L'ús del repertori lingüístic i la reflexió sobre el seu funcionament estan vinculats amb l'enfocament plurilingüe de l'adquisició de llengües. L'enfocament plurilingüe part del fet que les experiències de l'alumnat amb les llengües que coneix serveixen de base per a l'ampliació i millora de l'aprenentatge de llengües noves i l'ajuden a desenvolupar i enriquir el seu repertori lingüístic plurilingüe i la seva curiositat i sensibilització cultural. En l'educació secundària obligatòria l'alumnat aprofundeix en aquesta reflexió sobre les llengües i estableix relacions entre les diferents llengües i els repertoris individuals, analitzant-ne les semblances i diferències per tal d'ampliar els coneixements i estratègies en les llengües que els formen. D'aquesta manera, s'afavoreix l'aprenentatge de noves llengües i es millora la competència comunicativa. La reflexió sobre les llengües i el seu funcionament implica que l'alumnat entengui les seves relacions, però, a més, contribueix a què identifiqui les fortaleses i mancances pròpies en el terreny lingüístic i comunicatiu, prenent consciència dels coneixements i estratègies propis, fent-los explícits. En aquest sentit, suposa també la posada en marxa de destreses per fer front a la incertesa, el sentit de la iniciativa i la perseverança en la consecució dels objectius o la presa de decisions.

A més, el coneixement de diferents llengües permet valorar la diversitat lingüística de la societat com un aspecte enriquidor i positiu. La selecció, configuració i aplicació dels dispositius i eines tant analògiques com digitals per a la construcció i integració de nous continguts sobre el repertori lingüístic propi pot facilitar l'adquisició i millora de l'aprenentatge d'altres llengües.

Les activitats d'autoavaluació i coavaluació, es poden inspirar en les proposades en el Portfolio Europeu de les Llengües (PEL).

10. Posar al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, les pròpies pràctiques comunicatives, utilitzant un llenguatge no discriminatori i desterrant els abusos de poder a través de la paraula, per afavorir un ús eficaç, ètic i democràtic del llenguatge.

Criteris d'avaluació

<i>1r i 2n</i>	<i>3r i 4t</i>
<p>10.1. Identificar i rebutjar els usos discriminatoris de la llengua, els abusos de poder a través de la paraula i els usos manipuladors del llenguatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels elements lingüístics, textuais i discursius utilitzats, així com dels elements no verbals que regeixen la comunicació entre les persones.</p> <p>10.2. Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la recerca de consensos tant en l'àmbit personal com educatiu i social.</p>	<p>10.1. Identificar i rebutjar els usos discriminatoris de la llengua, els abusos de poder a través de la paraula i els usos manipuladors del llenguatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels elements lingüístics, textuais i discursius utilitzats, així com dels elements no verbals de la comunicació.</p> <p>10.2. Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la recerca de consensos, tant en l'àmbit personal com educatiu i social.</p>

Adquirir aquesta competència implica que els estudiants siguin eficaços a l'hora de comunicar-se i que posin les paraules al servei d'uns objectius que no es desentenguin de la indefugible dimensió ètica de la comunicació.

En l'àmbit de la comunicació personal, l'educació lingüística ha d'ajudar a establir relacions interpersonals basades en l'empatia i el respecte, facilitant eines per a l'escolta activa, la comunicació assertiva, la deliberació argumentada i la resolució dialogada dels conflictes. Eradicar els usos discriminatoris i manipuladors de el llenguatge, així com els abusos de poder a través de la paraula és un imperatiu ètic. En els àmbits educatiu, social i professional, l'educació lingüística ha de capacitar per prendre la paraula en l'exercici una ciutadania activa i compromesa en la construcció de societats més equitatives, més democràtiques i més responsables en relació als grans desafiaments que com a humanitat tenim plantejats: la sostenibilitat del planeta, les infinites violències, les creixents desigualtats, en la línia del que plantegen els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Primer i segon cursos

Les llengües i els seus parlants

- Anàlisi i valoració de la llengua estrangera com a mitjà de comunicació interpersonal i internacional, font d'informació, i com a eina per a l'enriquiment personal, en situacions de la vida quotidiana i acadèmica.
- Interès en la realització d'intercanvis comunicatius a través de diferents mitjans amb parlants o estudiants de la llengua estrangera, per al desenvolupament i millora de l'aprenentatge de la llengua.
- Explicació i anàlisi d'aspectes socioculturals i sociolingüístics bàsics relatius a la vida quotidiana, les condicions de vida i les relacions interpersonals; convencions socials bàsiques; llenguatge no verbal, cortesia lingüística i etiqueta digital; cultura, costums i valors propis de països on es parla la llengua estrangera.
- Aplicació d'estratègies bàsiques per entendre i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent a valors ecològics, socials i democràtics, en escenaris presencials, híbrids i en línia.

Comunicació

Aplicació d'estratègies de producció, comprensió i anàlisi crítica de textos orals, escrits i multimodals de diferents àmbits amb atenció conjunta als següents aspectes:

- Context
 - Anàlisi dels components de fet comunicatiu: grau de formalitat de la situació i caràcter públic o privat; distància social entre els interlocutors; propòsits comunicatius i interpretació d'intencions; canal de comunicació i elements no verbals de la comunicació, en situacions d'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació.
- Gèneres discursius
 - Anàlisi i ús de models contextuals i gèneres discursius bàsics en la comprensió, producció i coproducció de textos orals, escrits i multimodals, breus i senzills, literaris i no literaris: característiques i reconeixement del context (participants i

situació), expectatives generades pel context; organització i estructuració segons el gènere, la funció textual i l'estructura.

- Processos

- Desenvolupament progressiu de l'autoconfiança. Valoració de l'error com a instrument de millora i proposta de reparació en qualsevol tipus de situació d'aprenentatge de la llengua) (formal, no formal, informal).
- Aplicació d'estratègies d'ús comú per a la planificació, execució, control i reparació de la comprensió, la producció i la coproducció de textos orals i multimodals, com ara reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, resoldre problemes i gestionar situacions compromeses, en situacions comunicatives informals, semiformals, no formals i formals.
- Aplicació d'estratègies d'ús comú per a la planificació, execució, control i reparació de la comprensió, la producció i la coproducció de textos orals, escrits i multimodals, com ara reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, resoldre problemes i gestionar situacions compromeses identificar informació rellevant, realitzar inferències, determinar l'actitud i el propòsit del parlant, en situacions comunicatives informals, semiformals, no formals i formals.
- Utilització d'eines analògiques i digitals d'ús comú per a la comprensió, producció i coproducció oral, escrita i multimodal; i plataformes virtuals d'interacció i col·laboració educativa (aules virtuals, videoconferències, eines digitals col·laboratives...) per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de la llengua estrangera.
- Anàlisi i ús de funcions comunicatives bàsiques adequades a l'àmbit i al context comunicatiu: salutacions, comiats i presentacions; descripció de persones, objectes i llocs; situar esdeveniments en el temps; situar objectes, persones i llocs en l'espai; petició i intercanvi d'informació sobre qüestions quotidianes; instruccions i ordres; oferir, acceptar i rebutjar ajuda, proposicions o suggeriments; expressar parcialment el gust o l'interès i emocions bàsiques; narració d'esdeveniments passats, descripció de situacions presents, i expressió de successos futurs; expressar l'opinió i la possibilitat.
- Identificació i respecte de l'autoria de les fonts consultades i els continguts utilitzats, en contextos personals, socials i acadèmics.
- Cerca d'informació que impliqui l'ús de recursos per a l'aprenentatge i estratègies bàsiques: diccionaris, llibres de consulta, biblioteques, recursos digitals i informàtics, etc. en contextos de l'àmbit personal i acadèmic.

- Reconeixement, anàlisi i ús discursiu dels elements lingüístics

- Identificació, reflexió i aplicació de convencions i estratègies conversacionals bàsiques, en format síncron o asíncron, per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, demanar i donar aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, etc.
- Anàlisi i utilització d'unitats lingüístiques bàsiques i significats associats a aquestes unitats tals com l'expressió de l'entitat i les seves propietats, quantitat i qualitat, l'espai i les relacions espacials, el temps i les relacions temporals, l'afirmació, la negació, la interrogació i l'exclamació, relacions lògiques bàsiques en situacions personals, socials i acadèmiques.
- Anàlisi i ús de lèxic d'ús comú i d'interès per a l'alumnat, relatiu a la identificació personal, relacions interpersonals, llocs i entorns propers, oci i temps lliure, vida quotidiana, salut i activitat física, habitatge i llar, clima i entorn natural, tecnologies de la informació i la comunicació, tenint en compte la perspectiva de gènere.

- Reconeixement, anàlisi i ús de patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació d'ús comú, i significats i intencions comunicatives generals associades a aquests patrons, en situacions informals i semiformals.
- Inferència i aplicació de convencions ortogràfiques bàsiques i significats i intencions comunicatives associats als formats, patrons i elements gràfics, inclosos els recursos i plataformes digitals.

Educació literària

- Implicació en la lectura de manera progressivament autònoma a partir d'una preselecció de textos variats que incloguin obres d'autores i autors. Reflexió sobre els textos i sobre la pròpia pràctica de lectura sustentada en models.
- Selecció d'obres variades que incloguin autores i autors de manera orientada a partir de l'exploració guiada de la biblioteca escolar i pública disponible.
- Aplicació d'estratègies de presa de consciència dels propis gustos i identitat lectora, en l'àmbit personal i social (lectures compartides).
- Expressió, a través de models comentats a l'aula o bé aportats per l'alumnat, de l'experiència lectora i de diferents formes d'apropiació i recreació dels textos llegits.
- Aplicació d'estratègies de mobilització de l'experiència personal i lectora que permetin establir vincles entre l'obra llegida i aspectes de l'actualitat, així com amb altres textos i manifestacions artístiques, en l'àmbit personal i en conversa a l'aula.
- Aplicació d'estratègies per a la recomanació de les lectures, en suports variats o bé oralment entre iguals.

Reflexió sobre la llengua

- Desenvolupament dels coneixements, destreses i actituds que permetin detectar i col·laborar en activitats de mediació en situacions quotidianes senzilles.
- Aplicació d'estratègies i tècniques per respondre eficaçment a una necessitat comunicativa bàsica i concreta de manera entenedora, tot i les limitacions derivades del nivell de competència en la llengua estrangera i en les llengües familiars, en comunicacions orals, escrites i multimodals.
- Aplicació d'estratègies bàsiques per identificar, organitzar, retenir, recuperar i utilitzar creativament unitats lingüístiques (lèxic, morfosintaxi, patrons sonors, etc.) a partir de l'ús tàctic dels coneixements que es tenen de les llengües, i les seves varietats, i que conformen el repertori lingüístic, de forma autònoma.
- Aplicació d'estratègies i eines bàsiques d'autoavaluació i coavaluació, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per al desenvolupament, regulació i millora del procés d'aprenentatge de la llengua.
- Ús d'estructures morfosintàctiques i de lèxic adequat, tot reflexionant sobre els processos comunicatius implicats, amb la utilització del metallenguatge específic.
- Aplicació dels coneixements de les diferents llengües del repertori lingüístic com a eina d'aprenentatge de la llengua estrangera.

Tercer i quart cursos

Les llengües i els seus parlants

- Anàlisi i valoració de la llengua estrangera com a mitjà de comunicació interpersonal i internacional, font d'informació, i com a eina de participació social i

d'enriquiment personal, en situacions de la vida personal, social i acadèmica, incloses les xarxes socials i els mitjans de comunicació.

- Interès i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius a través de diferents mitjans amb parlants o estudiants de la llengua estrangera per al desenvolupament i millora de l'aprenentatge de la llengua.
- Anàlisi i valoració d'aspectes socioculturals i sociolingüístics d'ús comú relatius a la vida quotidiana, les condicions de vida i les relacions interpersonals; convencions socials d'ús comú; llenguatge no verbal, cortesia lingüística i etiqueta digital; cultura, normes, actituds, costums i valors propis de països on es parla la llengua estrangera.
- Aplicació d'estratègies d'ús comú per entendre i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent a valors ecològics, socials i democràtics en escenaris presencials, híbrids i en línia.

Comunicació

Aplicació d'estratègies de producció, comprensió i anàlisi crítica de textos orals, escrits i multimodals de diferents àmbits amb atenció conjunta als següents aspectes:

- Context
 - Anàlisi dels components de fet comunicatiu: grau de formalitat de la situació i caràcter públic o privat; distància social entre els interlocutors; propòsits comunicatius i interpretació d'intencions; canal de comunicació i elements no verbals de la comunicació, en situacions d'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació.
- Gèneres discursius
 - Anàlisi, argumentació i ús de models contextuals i gèneres discursius d'ús comú en la comprensió, producció i coproducció de textos orals, escrits i multimodals, breus i senzills, literaris i no literaris: característiques i reconeixement del context (participants i situació), expectatives generades pel context; organització i estructuració segons el gènere, la funció textual i l'estructura.
- Processos
 - Desenvolupament de l'autoconfiança i iniciativa. Valoració de l'error com a part integrant del procés d'aprenentatge de la llengua.
 - Reconeixement, anàlisi i ús de patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació d'ús comú, i significats i intencions comunicatives generals associades a aquests patrons, en situacions informals i semiformals.
 - Aplicació d'estratègies d'ús comú per a la planificació, execució, control i reparació de la comprensió, la producció i la coproducció de textos orals, escrits i multimodals, com ara reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, resoldre problemes i gestionar situacions compromeses identificar informació rellevant, realitzar inferències, determinar l'actitud i el propòsit del parlant, en situacions comunicatives informals, semiformals, no formals i formals.
 - Utilització d'eines analògiques i digitals d'ús comú per a la comprensió, producció i coproducció oral, escrita i multimodal; i plataformes virtuals d'interacció i col·laboració educativa (aules virtuals, videoconferències, eines digitals col·laboratives...) per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de la llengua estrangera.
 - Anàlisi, argumentació i ús de funcions comunicatives d'ús comú adequades a l'àmbit i al context comunicatiu: salutacions, comiats i presentacions; descripció i

caracterització de persones, objectes, llocs, fenòmens i esdeveniments; situar esdeveniments en el temps; situar objectes, persones i llocs en l'espai; petició i intercanvi d'informació sobre qüestions quotidianes; instruccions i ordres; oferir, acceptar i rebutjar ajuda, proposicions o suggeriments; expressar parcialment el gust o l'interès i emocions; narració d'esdeveniments passats, descripció de situacions presents, i expressió de successos futurs; expressar l'opinió i la possibilitat; argumentacions senzilles; realitzar hipòtesis i suposicions; expressar la possibilitat, la incertesa i el dubte; reformular i resumir.

- Respecte a la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats, en contextos personals, socials i acadèmics.
- Cerca i selecció d'informació que impliqui l'ús de recursos per a l'aprenentatge i estratègies d'ús comú: diccionaris, llibres de consulta, biblioteques, recursos digitals i informàtics, etc., en contextos de l'àmbit personal, acadèmic i social diversos.
- **Reconeixement, anàlisi i ús discursiu dels elements lingüístics**
 - Anàlisi i aplicació de convencions i estratègies conversacionals d'ús comú, en format síncron o asíncron, per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, demanar i donar aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, etc.
 - Anàlisi, valoració i utilització d'unitats lingüístiques d'ús comú i significats associats a aquestes unitats tals com l'expressió de l'entitat i les seves propietats, quantitat i qualitat, l'espai i les relacions espacials, el temps i les relacions temporals, l'afirmació, la negació, la interrogació i l'exclamació, relacions lògiques habituals, en situacions personals, socials i acadèmiques.
 - Anàlisi, valoració i ús de lèxic d'ús comú i d'interès per a l'alumnat, relatiu a la identificació personal, relacions interpersonals, llocs i entorns, oci i temps lliure, salut i activitat física, vida quotidiana, habitatge i llar, clima i entorn natural, tecnologies de la informació i la comunicació, sistema escolar i formació, tenint en compte la perspectiva de gènere.
 - Reconeixement, anàlisi i ús de patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació d'ús comú, i significats i intencions comunicatives generals associades a aquests patrons, en situacions informals i semiformals.
 - Anàlisi i aplicació de convencions ortogràfiques d'ús comú i significats i intencions comunicatives associats als formats, patrons i elements gràfics.

Educació literària

- Implicació en la lectura de manera progressivament autònoma i reflexió sobre els textos llegits i sobre la pròpia pràctica de lectura.
- Selecció, de manera progressivament autònoma, d'obres variades que incloguin autors i autors a partir de la utilització autònoma de la biblioteca escolar i pública disponible.
- Aplicació d'estratègies de presa de consciència i verbalització dels propis gustos i identitat lectora en l'àmbit personal i social (lectures compartides).
- Expressió de l'experiència lectora i de diferents formes d'apropiació i recreació dels textos llegits, en el context personal i social (converses a l'aula).
- Aplicació d'estratègies de mobilització de l'experiència personal, lectora i cultural que permetin establir vincles de manera argumentada entre l'obra llegida i aspectes de l'actualitat, així com amb altres textos i manifestacions artístiques.

- Aplicació d'estratègies per a la recomanació de les lectures en suports variats o bé oralment entre iguals, emmarcant de manera bàsica les obres en els gèneres i subgèneres literaris.

Reflexió sobre la llengua

- Desenvolupament dels coneixements, destreses i actituds que permeten dur a terme activitats de mediació en situacions informals, semiformals, no formals i formals.
- Aplicació d'estratègies i tècniques per respondre eficaçment i amb nivells creixents de fluïdesa, adequació i correcció a una necessitat comunicativa concreta tot i les limitacions derivades del nivell de competència en la llengua estrangera i en les llengües familiars, en comunicacions orals, escrites i multimodals.
- Aplicació d'estratègies d'ús comú per identificar, organitzar, retenir, recuperar i utilitzar creativament unitats lingüístiques (lèxic, morfosintaxi, patrons sonors, etc.), a partir de l'ús tàctic dels coneixements que es tenen de les llengües, i les seves varietats, i que conformen el repertori lingüístic, de forma autònoma.
- Aplicació d'estratègies i eines d'ús comú per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autoreparació, analògiques i digitals, individuals i cooperatives que permetin el desenvolupament, la regulació i la millora del procés d'aprenentatge de la llengua.
- Ús d'estructures morfosintàctiques i de lèxic adequat, tot reflexionant sobre els processos comunicatius implicats, amb la utilització del metallenguatge específic.
- Aplicació dels coneixements de les diferents llengües del repertori lingüístic com a eina d'aprenentatge de la llengua estrangera.

Segona Llengua Estrangera

Competències específiques

1. Descriure i valorar la diversitat lingüística i cultural a partir del reconeixement de les llengües de l'alumnat i la realitat plurilingüe, pluricultural i intercultural, per afavorir la transferència lingüística, identificar i rebutjar estereotips i prejudicis lingüístics i valorar aquesta diversitat com a font de riquesa cultural.

Criteris d'avaluació

1.1. Acceptar i adequar-se a la diversitat lingüística, cultural i artística pròpia de països on es parla la llengua estrangera com a font d'enriquiment personal, mostrant interès per compartir elements culturals i lingüístics que fomentin la sostenibilitat i la democràcia.

1.2. Participar de manera empàtica i respectuosa en situacions interculturals, construint vincles entre les diferents llengües i cultures, rebutjant qualsevol tipus de discriminació, prejudici i estereotip en contextos comunicatius quotidians.

1.3. Aplicar, de forma guiada, estratègies bàsiques per explicar i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística.

Aquesta competència se centra en la rellevància i riquesa que la diversitat lingüística, cultural i artística de la societat actual ens aporta. La consciència de la diversitat proporciona l'alumnat la possibilitat de relacionar diferents cultures. A més, afavoreix

el desenvolupament d'una sensibilitat artística i cultural, i la capacitat d'identificar i utilitzar una gran varietat d'estratègies que li permetin establir relacions amb persones d'altres cultures. Les situacions interculturals que es poden plantejar en aquesta etapa durant l'ensenyament de la segona llengua estrangera permeten l'alumnat obrir-se a noves experiències, idees, societats i cultures, mostrant interès cap al diferent; relativitzar la pròpia perspectiva i el propi sistema de valors culturals; a més de distanciar-se i evitar les actituds sustentades sobre qualsevol tipus de discriminació o reforç d'estereotips.

La interculturalitat, que afavoreix l'entesa amb els altres, mereix una atenció específica perquè formi part de l'experiència de l'alumnat i per evitar que la seva percepció sobre aquesta diversitat estigui distorsionada pels estereotips i constitueixi l'origen de certs tipus de discriminació. La valoració crítica i l'adequació a la diversitat ha de permetre a l'alumnat actuar de forma empàtica i respectuosa en situacions interculturals.

El plurilingüisme és un concepte promogut pel Consell d'Europa, que emfasitza el fet que les llengües que una persona coneix o domina no estan disposades en compartiments estancs i separats, sinó que conformen un repertori dinàmic i en constant desenvolupament on s'interrelacionen i interactuen els coneixements lingüístics i les experiències comunicatives de l'individu, per contribuir al desenvolupament de la competència en comunicació lingüística, així com de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. La competència plurilingüe es defineix com la capacitat de tots els parlants d'utilitzar i aprendre, de manera autònoma o a través de l'ensenyament, més d'una llengua; l'habilitat d'un individu d'utilitzar els seus coneixements parcials de diverses llengües i la seva experiència de diverses cultures per comunicar-se i participar en activitats interculturals; el valor de la convivència, bàsica per a la tolerància lingüística i cultural, és a dir, la conscienciació del propi repertori lingüístic i de la riquesa lingüística i cultural de l'entorn.

En definitiva, aquesta competència té la capacitat d'activar tot el repertori lingüístic i cultural propi i utilitzar les estratègies adquirides de forma transversal, segons la situació d'aprenentatge, amb l'objectiu d'ajudar l'individu a construir la seva pròpia identitat, lingüística i/o cultural, i a desenvolupar la seva capacitat d'aprenentatge.

2. Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, en la llengua estàndard, recollint el sentit general i la informació més rellevant, la seva forma i el seu contingut, per construir coneixement, formar-se opinió i eixamplar les possibilitats de gaudi i lleure.

Criteris d'avaluació

2.1. Comprendre i interpretar el sentit global i la informació específica i explícita de textos orals i multimodals breus i senzills sobre temes freqüents i quotidians, de rellevància personal i pròxims a la seva experiència, propis dels àmbits de les relacions interpersonals, de l'aprenentatge, dels mitjans de comunicació i de la ficció, expressats de forma clara i en la llengua estàndard a través de diversos suports.

2.2. Seleccionar, organitzar i aplicar de manera guiada les estratègies bàsiques en situacions comunicatives quotidianes per comprendre el sentit general, la informació essencial i els detalls més rellevants dels textos; interpretar elements no verbals, i cercar i seleccionar informació.

La comprensió suposa rebre i processar informació. A l'etapa de l'educació secundària obligatòria, la comprensió és una destresa comunicativa que cal desenvolupar a partir de textos orals i multimodals sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic propers a l'experiència de l'alumnat, expressats de manera clara i usant la llengua estàndard. La comprensió, en aquest nivell, implica entendre i interpretar els textos i extreure'n el sentit general i els detalls més rellevants per satisfer les necessitats comunicatives. Per fer-ho, s'han d'activar les estratègies més adequades al desenvolupament psicoevolutiu i les necessitats de l'alumnat, a fi de reconstruir la representació del significat i del sentit del text i per formular hipòtesis sobre la intenció comunicativa subjacent a aquests textos. Entre les estratègies de comprensió més útils per a l'alumnat hi ha la inferència i l'extrapolació de significats a nous contextos comunicatius, així com la transferència i la integració dels coneixements, les destreses i les actituds de les llengües que conformen el seu repertori lingüístic. Inclou la interpretació de diferents formes de representació (imatge, gràfics, taules, diagrames, so, gestos, etc.), així com de la informació contextual (elements extralingüístics) i cotextual (elements lingüístics), que permeten comprovar la hipòtesi inicial sobre de la intenció i sentit del text, així com plantejar hipòtesis alternatives si calgués.

A més d'aquestes estratègies, la cerca de fonts fiables, en suports tant analògics com digitals, constitueix un mètode de gran utilitat per a la comprensió, ja que permet contrastar, validar i sustentar la informació, així com obtenir conclusions rellevants a partir dels textos. Els processos de comprensió i interpretació requereixen contextos de comunicació dialògics que estimulin la col·laboració, la identificació crítica de prejudicis i estereotips de qualsevol tipus, així com l'interès genuí per les diferències i les similituds etnoculturals.

3. Produir textos orals i multimodals amb coherència, claredat i registre adequats, atenent les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius, i participar en interaccions orals variades, amb autonomia, per expressar idees, sentiments i conceptes, construir coneixement i establir vincles personals.

Criteris d'avaluació

3.1. Expressar oralment textos breus, senzills, estructurats, comprensibles i adequats a la situació comunicativa sobre temes quotidians i freqüents, de rellevància per a l'alumnat, per tal de descriure, narrar i informar sobre temes concrets, en diferents suports, utilitzant de forma guiada recursos verbals i no verbals, així com estratègies de planificació i control de la producció.

3.2. Aplicar de forma guiada coneixements i estratègies bàsiques per planificar, produir i revisar textos comprensibles, coherents i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuais i la tipologia textual, amb ajuda dels recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i les necessitats de cada moment, tenint en compte el destinatari del text.

3.3. Participar en situacions interactives breus i senzilles sobre temes quotidians, de rellevància personal i pròxims a la seva experiència, a través de diversos suports i estratègies bàsiques guiades, i mostrant empatia i respecte per la cortesia lingüística i l'etiqueta digital, així com per les diferents necessitats, idees, inquietuds, iniciatives i motivacions dels interlocutors.

El desenvolupament de la competència comunicativa de l'alumnat passa necessàriament per l'atenció als usos orals, que han de ser vehicle d'aprenentatge i objecte de coneixement. Les classes de segona llengua estrangera han d'oferir contextos diversificats i significatius on l'alumnat pugui prendre la paraula i conversar amb els seus iguals en diàlegs pedagògicament orientats, i estimular la construcció de coneixements que facin possible la reflexió sobre els usos formals i informals, espontanis i planificats. L'alumnat pot fer l'exposició d'una petita descripció o anècdota, una presentació formal de certa extensió, una senzilla argumentació en aquests contextos. La producció oral de caràcter formal, monologada o dialogada, ofereix marge per a la planificació, i comparteix per tant estratègies amb el procés d'escriptura.

La interacció oral requereix conèixer les estratègies per prendre i cedir la paraula, desplegar actituds d'escolta activa, expressar-se amb fluïdesa, claredat i el to i el registre elementals, així com posar en joc les estratègies de cortesia i de cooperació conversacional.

Atenent a la situació comunicativa, amb la seva major o menor grau de formalitat, la relació entre els interlocutors, el propòsit comunicatiu i el canal, els gèneres discursius - motlles en què han cristal·litzat les pràctiques comunicatives pròpies dels diferents àmbits- ofereixen pautes per estructurar el discurs i per adequar el registre i el comportament no verbal.

4. Comprendre i interpretar textos escrits i multimodals, reconeixent el sentit global, les idees principals i la informació implícita i explícita, i realitzant, de manera progressivament autònoma, reflexions elementals sobre aspectes formals i de contingut, per adquirir i construir coneixement, i respondre a necessitats i interessos comunicatius diversos.

Criteris d'avaluació

4.1. Comprendre i interpretar el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant, la intenció de l'emissor, la forma i el contingut de textos escrits i multimodals breus i senzills de diferents àmbits que responguin a propòsits de lectura diversos, realitzant les inferències necessàries.

4.2. Seleccionar i aplicar, de forma guiada, estratègies bàsiques en situacions comunicatives quotidianes i de rellevància per a l'alumnat per captar el sentit global i processar informacions explícites en textos breus i senzills sobre temes familiars, quotidians i de mitjans de comunicació.

Desenvolupar la competència lectora implica incidir en la motivació, el compromís, les pràctiques de lectura i el coneixement i ús de les estratègies que s'han de desplegar abans, durant i després de l'acte lector, per tal que noies i nois esdevinguin lectors competents i autònoms davant tot tipus de textos, sàpiguen avaluar la seva qualitat i fiabilitat i trobin en ells la resposta a diferents propòsits de lectura en tots els àmbits de la seva vida.

Comprendre un text implica captar el seu sentit global i la informació més rellevant en funció del propòsit de lectura, integrar la informació explícita i realitzar les inferències necessàries que permetin reconstruir la relació entre les seves parts, formular hipòtesis sobre la intenció comunicativa subjacent a aquests textos, i reflexionar sobre la seva forma i contingut. Per a això, convé acompanyar els processos lectors dels estudiants de manera detinguda a l'aula, tenint en compte a més que l'alfabetització de

segle XXI passa necessàriament per l'ensenyament de la lectura dels hipertextos d'internet. Les classes de llengües han de diversificar els àmbits als quals pertanyen els textos escrits i crear contextos significatius per al treball amb ells a l'aula, buscant la gradació i complementarietat en la complexitat dels textos (extensió, estructura, llenguatge, tema, etc.) i les tasques proposades. Es fa aquí imprescindible el treball coordinat amb altres matèries de currículum, donada l'especificitat dels gèneres discursius associats a cada àrea de coneixement, així com amb les altres llengües curriculars.

5. Produir textos escrits i multimodals amb adequació, coherència i cohesió, aplicant estratègies elementals de planificació, redacció, revisió, correcció i edició, amb regulació dels iguals i autoregulació progressivament autònoma, i atenent les convencions pròpies del gènere discursiu triat, per construir coneixement i donar resposta de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

criteris d'avaluació

5.1. Organitzar i redactar textos breus i comprensibles, amb claredat, coherència, cohesió i adequació a la situació comunicativa proposada, seguint pautes establertes, a través d'eines analògiques i digitals, sobre assumptes quotidians i freqüents, de rellevància per a l'alumnat i pròxims a la seva experiència.

5.2. Aplicar de forma guiada coneixements i estratègies bàsiques per planificar, produir i revisar textos comprensibles, coherents i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuals i la tipologia textual, usant, amb acompanyament, els recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i les necessitats de cada moment, tenint en compte la persona a qui va dirigit el text.

En aquesta etapa, la producció escrita consisteix en la redacció de textos sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic proper a l'experiència de l'alumnat, amb creativitat, coherència i adequació. La producció, en diversos formats i suports, pot incloure en aquesta etapa la redacció de textos que expressin fets, conceptes, pensaments, opinions i sentiments, mitjançant eines digitals i analògiques, així com la cerca d'informació a internet com a font de documentació. En el seu format multimodal, la producció inclou l'ús conjunt de diferents recursos per produir significat.

Les activitats vinculades amb la producció de textos compleixen funcions importants en els àmbits acadèmics i professionals, i hi ha un valor social i cívic concret associat a elles. La destresa en les produccions més formals en diferents suports no s'adquireix de forma natural, sinó que és producte de l'aprenentatge. En aquesta etapa, les produccions es basen en l'aprenentatge de: trets formals bàsics de caire més lingüístic, sociolingüístic i pragmàtic; expectatives i convencions comunes associades al gènere emprat; eines de producció, i suport utilitzat. Les estratègies que permeten la millora de la producció, tant formal com informal, comprenen la planificació, l'autoavaluació i coavaluació, la retroalimentació, així com el monitoratge, la validació i la compensació.

6. Cercar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts de manera progressivament autònoma, avaluant la seva fiabilitat i

pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació, i integrar-la i transformar-la en coneixement per comunicar-la, adoptant un punt de vista crític i personal al mateix temps que respectuós amb la propietat intel·lectual.

Criteris d'avaluació

6.1. Aplicar estratègies de cerca d'informació (localització, selecció i contrast), en diferents fonts, incloses les digitals, calibrant la seva fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, de forma progressivament autònoma, a la xarxa i a les biblioteques, valorant críticament el resultat de la cerca i adoptant hàbits d'ús crític, segur, sostenible i saludable.

6.2 Elaborar treballs d'investigació i comunicar de forma creativa i respectant els drets de la propietat intel·lectual, els resultats d'un procés d'investigació individual o grupal, organitzant la informació, integrant-la en esquemes propis i reelaborant-la, i adoptant un punt de vista crític i respectuós amb els principis de propietat intel·lectual, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social.

L'accés a la informació no garanteix per si mateix el coneixement, entès com a principi estructurador de la societat moderna i eina essencial per fer front als reptes de segle XXI, inclosos els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Per això és imprescindible que l'alumnat adquireixi habilitats i destreses per transformar la informació en coneixement, reconeixent el moment en què es necessita, on buscar-la, com gestionar-la, avaluar-la i comunicar-la, adoptant un punt de vista crític i personal, i evidenciant una actitud ètica i responsable amb la propietat intel·lectual i amb la identitat digital.

S'ha de procurar que l'alumnat, individualment o de forma cooperativa, consulti fonts d'informació variades en contextos socials o acadèmics per a la realització de treballs o projectes de recerca, sigui sobre temes del currículum o al voltant d'aspectes importants de l'actualitat social, científica o cultural. Aquests processos d'investigació han de tendir a l'abordatge progressivament autònom de la seva planificació amb relació a les convencions establertes a la presentació de les produccions pròpies amb les quals es divulga el coneixement adquirit: organització en epígrafs; procediments de cita, notes, bibliografia i webgrafia; combinació ajustada de diferents codis comunicatius en els missatges multimodals. És imprescindible també el desenvolupament de la creativitat i l'adequació al context en la difusió del seu nou aprenentatge. La biblioteca escolar, entesa com un espai creatiu d'aprenentatge, serà l'entorn ideal per a l'adquisició d'aquesta competència.

7. Seleccionar i llegir de manera autònoma obres diverses com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament pel que fa a diversitat, complexitat i qualitat de les obres, i compartir experiències de lectura per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura.

Criteris d'avaluació

7.1. Triar i llegir textos i obres prèviament seleccionats a partir dels propis gustos, interessos i necessitats per crear el seu itinerari lector.

7.2. Compartir l'experiència de lectura en suports diversos tot relacionant el sentit de l'obra amb la pròpia experiència biogràfica i lectora.

Desenvolupar aquesta competència implica recórrer un camí de progrés planificat, que implica la dedicació d'un temps diari i constant de lectura individual, acompanyat d'estratègies i bastides adequades per configurar l'autonomia i la identitat lectora, que es desenvoluparà al llarg de tota la vida.

És essencial la configuració d'un corpus de textos adequat, format per obres de qualitat que possibilitin tant la lectura guiada com l'enriquiment de l'experiència personal de lectura, i que inclogui el contacte amb formes literàries actuals impreses i digitals, i pràctiques culturals emergents. Paral·lelament, és recomanable anar configurant una comunitat de lectors amb referents compartits; establir estratègies que ajudin cada lector a seleccionar els textos del seu interès, apropiant-se'n i compartir la seva experiència personal de lectura, i també establir contextos en què apareguin motius per llegir que parteixin de reptes d'indagació sobre les obres i que proposin maneres de vincular afectivament els lectors amb els textos. A mesura que la competència es vagi afirmant, serà possible reduir progressivament l'acompanyament docent i establir relacions entre lectures més o menys complexes.

8. Mediar entre diferents llengües, fent servir estratègies i coneixements senzills orientats a explicar conceptes o simplificar missatges, per transmetre informació de manera eficaç, clara i responsable.

criteris d'avaluació

8.1. Inferir i explicar textos, conceptes i comunicacions breus i senzilles en situacions de diversitat lingüística, social i cultural, mostrant respecte i empatia per les i els interlocutors i per les llengües emprades, i interès per participar en la solució de problemes d'intercomprensió i d'entesa en l'entorn proper.

8.2. Aplicar, de forma guiada, estratègies bàsiques que ajudin a crear ponts i facilitin la comprensió i producció d'informació i la comunicació, adequades a les intencions comunicatives, utilitzant recursos i suports físics o digitals en funció de les necessitats de cada moment.

La mediació és l'activitat del llenguatge consistent a explicar i facilitar la comprensió de missatges o textos a partir d'estratègies com la reformulació, de manera oral o escrita. En la mediació, l'alumnat ha d'actuar com a agent social encarregat de crear ponts i ajudar a construir o expressar missatges de forma dialògica, no només entre llengües diferents, sinó també entre diferents modalitats o registres dins d'una mateixa llengua. En l'educació secundària obligatòria, la mediació se centra, principalment, en el paper de la llengua com a eina per resoldre els reptes que sorgeixen del context comunicatiu, creant espais i condicions propícies per a la comunicació i l'aprenentatge; en la cooperació i el foment de la participació dels altres per construir i entendre nous significats.

La mediació facilita el desenvolupament del pensament estratègic de l'alumnat, en tant que suposa que triï les destreses i estratègies més adequades del seu repertori per aconseguir una comunicació eficaç, però també per afavorir la participació pròpia i d'altres persones en entorns col·laboratius d'intercanvis d'informació. Així mateix, implica reconèixer els recursos disponibles i promoure la motivació dels altres i l'empatia, comprenent i respectant les diferents motivacions, idees i circumstàncies

personals dels interlocutors, i harmonitzant-les amb les pròpies. Per això, l'empatia, el respecte, l'esperit crític i el sentit ètic són elements clau en la mediació en aquest nivell.

9. Ampliar i usar els repertoris lingüístics personals entre diferents llengües, reflexionant de manera crítica sobre el seu funcionament i prenent consciència de les estratègies i coneixements propis, per millorar la resposta a necessitats comunicatives concretes.

Criteris d'avaluació

- 9.1. Comparar i contrastar les similituds i diferències entre diferents llengües reflexionant de manera progressivament autònoma sobre el seu funcionament.
- 9.2. Utilitzar i diferenciar els coneixements i estratègies de millora de la pròpia capacitat de comunicar i d'aprendre la llengua estrangera, amb suport d'altres participants i de suports analògics i digitals.
- 9.3. Identificar i registrar, seguint models, els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua estrangera, seleccionant de forma guiada les estratègies més eficaces per superar aquestes dificultats i progressar en el seu aprenentatge, realitzant activitats d'autoavaluació i coavaluació, fent-los explícits i compartint-los.

L'ús del repertori lingüístic i la reflexió sobre el seu funcionament estan vinculats amb l'enfocament plurilingüe de l'adquisició de llengües. L'enfocament plurilingüe parteix del fet que les experiències de l'alumnat amb les llengües que coneix serveixen de base per a l'ampliació i millora de l'aprenentatge de llengües noves i l'ajuden a desenvolupar i enriquir el seu repertori lingüístic plurilingüe i la seva curiositat i sensibilització cultural. En l'educació secundària obligatòria l'alumnat aprofundeix en aquesta reflexió sobre les llengües i estableix relacions entre les diferents llengües i els repertoris individuals, analitzant-ne les semblances i diferències per tal d'ampliar els coneixements i estratègies en les llengües que els formen. D'aquesta manera, s'afavoreix l'aprenentatge de noves llengües i es millora la competència comunicativa. La reflexió sobre les llengües i el seu funcionament implica que l'alumnat entengui les seves relacions, però, a més, contribueix al fet que identifiqui les fortaleses i mancances pròpies en el terreny lingüístic i comunicatiu, prenent consciència dels coneixements i estratègies propis, fent-los explícits. En aquest sentit, suposa també la posada en marxa de destreses per fer front a la incertesa, el sentit de la iniciativa i la perseverança en la consecució dels objectius o la presa de decisions.

A més, el coneixement de diferents llengües permet valorar la diversitat lingüística de la societat com un aspecte enriquidor i positiu. La selecció, configuració i aplicació dels dispositius i eines tant analògiques com digitals per a la construcció i integració de nous continguts sobre el repertori lingüístic propi pot facilitar l'adquisició i millora de l'aprenentatge d'altres llengües.

Les activitats d'autoavaluació i coavaluació es poden inspirar en les proposades en el Portfolio Europeu de les Llengües (PEL).

10. Posar al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, les pròpies

pràctiques comunicatives, utilitzant un llenguatge no discriminatori i desterrant els abusos de poder a través de la paraula per afavorir un ús no només eficaç sinó també ètic i democràtic del llenguatge.

Criteris d'avaluació

10.1. Identificar i rebutjar els usos discriminatoris de la llengua, els abusos de poder a través de la paraula i els usos manipuladors del llenguatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels elements lingüístics, textuais i discursius utilitzats, així com dels elements no verbals que regeixen la comunicació entre les persones.

10.2. Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la recerca de consensos tant en l'àmbit personal com educatiu i social.

Adquirir aquesta competència implica que els estudiants siguin eficaços a l'hora de comunicar-se i que posin les paraules al servei d'uns objectius que no es desentenguin de la indefugible dimensió ètica de la comunicació.

En l'àmbit de la comunicació personal, l'educació lingüística ha d'ajudar a establir relacions interpersonals basades en l'empatia i el respecte, facilitant eines per a l'escolta activa, la comunicació assertiva, la deliberació argumentada i la resolució dialogada dels conflictes. Erradicar els usos discriminatoris i manipuladors de el llenguatge, així com els abusos de poder a través de la paraula és un imperatiu ètic. En els àmbits educatiu, social i professional, l'educació lingüística ha de capacitar per prendre la paraula en l'exercici una ciutadania activa i compromesa en la construcció de societats més equitatives, més democràtiques i més responsables amb relació als grans desafiaments que com a humanitat tenim plantejats: la sostenibilitat del planeta, les infinites violències, les creixents desigualtats, en la línia del que plantegen els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Les llengües i els seus parlants (interculturalitat)

- Anàlisi i valoració de la llengua estrangera com a mitjà de comunicació interpersonal i internacional, font d'informació, i com a eina per a l'enriquiment personal, en situacions de la vida quotidiana i acadèmica.
- Interès i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius a través de diferents mitjans amb parlants o estudiants de la llengua estrangera, per al desenvolupament i millora de l'aprenentatge de la llengua.
- Explicació d'aspectes socioculturals i sociolingüístics bàsics relatius a la vida quotidiana, les condicions de vida i les relacions interpersonals; convencions socials bàsiques; llenguatge no verbal, cortesia lingüística i etiqueta digital; cultura, costums i valors propis de països on es parla la llengua estrangera.
- Aplicació d'estratègies bàsiques per entendre i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent a valors ecològics, socials i democràtics, en escenaris presencials, híbrids i en línia.

Comunicació

Aplicació d'estratègies de producció, comprensió i anàlisi crítica de textos orals, escrits i multimodals de diferents àmbits amb atenció conjunta als següents aspectes:

- Context
 - Anàlisi dels components de fet comunicatiu: grau de formalitat de la situació i caràcter públic o privat; distància social entre els interlocutors; propòsits comunicatius i interpretació d'intencions; canal de comunicació i elements no verbals de la comunicació, en situacions d'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació.
- Gèneres discursius
 - Anàlisi i ús de models contextuals i gèneres discursius bàsics en la comprensió, producció i coproducció de textos orals, escrits i multimodals, breus i senzills, literaris i no literaris: característiques i reconeixement del context (participants i situació), expectatives generades pel context; organització i estructuració segons el gènere, la funció textual i l'estructura.
- Processos
 - Desenvolupament progressiu de l'autoconfiança. Valoració de l'error com a instrument de millora i proposta de reparació en qualsevol tipus de situació d'aprenentatge de la llengua) (formal, no formal, informal)
 - Aplicació d'estratègies d'ús comú per a la planificació, execució, control i reparació de la comprensió, la producció i la coproducció de textos orals i multimodals, com ara reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, resoldre problemes i gestionar situacions compromeses, en situacions comunicatives informals i semiformals.
 - Aplicació de recursos com ara la repetició, el ritme pausat o el llenguatge no verbal per a la participació en situacions interactives breus i senzilles sobre temes quotidians, de rellevància personal i pròxims a la seva experiència.
 - Utilització d'eines analògiques i digitals d'ús comú per a la comprensió, producció i coproducció oral, escrita i multimodal; i plataformes virtuals

d'interacció i col·laboració educativa (aules virtuals, videoconferències, eines digitals col·laboratives...) per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de la llengua estrangera.

- Anàlisi i ús de funcions comunicatives bàsiques adequades a l'àmbit i al context comunicatiu: salutacions, comiats i presentacions; descripció de persones, objectes i llocs; situar esdeveniments en el temps; situar objectes, persones i llocs en l'espai; petició i intercanvi d'informació sobre qüestions quotidianes; instruccions i ordres; oferir, acceptar i rebutjar ajuda, proposicions o suggeriments; expressar parcialment el gust o l'interès i emocions bàsiques; narració d'esdeveniments passats, descripció de situacions presents, i expressió de successos futurs; expressar l'opinió i la possibilitat.
- Identificació i respecte de l'autoria de les fonts consultades i els continguts utilitzats, en contextos personals, socials i acadèmics.
- Cerca d'informació que impliqui l'ús de recursos per a l'aprenentatge i estratègies bàsiques: diccionaris, llibres de consulta, biblioteques, recursos digitals i informàtics, etc. en contextos de l'àmbit personal i acadèmic.
- **Reconeixement, anàlisi i ús discursiu dels elements lingüístics**
 - Identificació, reflexió i aplicació de convencions i estratègies conversacionals bàsiques, en format síncron o asíncron, per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, demanar i donar aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, etc.
 - Utilització d'unitats lingüístiques bàsiques i significats associats a aquestes unitats tals com l'expressió de l'entitat i les seves propietats, quantitat i qualitat, l'espai i les relacions espacials, el temps i les relacions temporals, l'afirmació, la negació, la interrogació i l'exclamació, relacions lògiques bàsiques en situacions personals, socials i acadèmiques.
 - Anàlisi i ús de lèxic d'ús comú i d'interès per a l'alumnat, relatiu a la identificació personal, relacions interpersonals, llocs i entorns propers, oci i temps lliure, vida quotidiana, salut i activitat física, habitatge i llar, clima i entorn natural, tecnologies de la informació i la comunicació, tenint en compte la perspectiva de gènere.
 - Reconeixement, anàlisi i ús de patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació d'ús comú, i significats i intencions comunicatives generals associades a aquests patrons, en situacions informals i semiformals.
 - Inferència i aplicació de convencions ortogràfiques bàsiques i significats i intencions comunicatives associats als formats, patrons i elements gràfics, inclosos els recursos i plataformes digitals.

Educació literària

- Implicació en la lectura a partir d'una preselecció de textos variats que incloguin obres d'autores i autors. Reflexió sobre els textos i sobre la pròpia pràctica de lectura sustentada en models.

- Selecció d'obres variades que incloguin autores i autors de manera orientada a partir de l'exploració guiada de la biblioteca escolar i pública disponible.
- Aplicació d'estratègies de presa de consciència dels propis gustos i identitat lectora, en l'àmbit personal i social (lectures compartides).
- Expressió, a través de models comentats a l'aula o bé aportats per l'alumnat, de l'experiència lectora i de diferents formes d'apropiació i recreació dels textos llegits.
- Aplicació d'estratègies de mobilització de l'experiència personal i lectora que permetin establir vincles entre l'obra llegida i aspectes de l'actualitat, així com amb altres textos i manifestacions artístiques, en l'àmbit personal i en conversa a l'aula.
- Aplicació d'estratègies per a la recomanació de les lectures, en suports variats o bé oralment entre iguals.

Reflexió sobre la llengua (plurilingüisme)

- Desenvolupament dels coneixements, destreses i actituds que permetin detectar i col·laborar en activitats de mediació en situacions quotidianes senzilles.
- Aplicació d'estratègies i tècniques per respondre eficaçment a una necessitat comunicativa bàsica i concreta de manera entenedora, tot i les limitacions derivades del nivell de competència en la llengua estrangera i en les llengües familiars, en comunicacions orals, escrites i multimodals.
- Aplicació d'estratègies bàsiques per identificar, organitzar, retenir, recuperar i utilitzar creativament unitats lingüístiques (lèxic, morfosintaxi, patrons sonors, etc.) a partir de l'ús tàctic dels coneixements que es tenen de les llengües, i les seves varietats, i que conformen el repertori lingüístic, de forma autònoma.
- Aplicació d'estratègies i eines bàsiques d'autoavaluació i coavaluació, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per al desenvolupament, regulació i millora del procés d'aprenentatge de la llengua.
- Ús d'estructures morfosintàctiques i de lèxic adequat amb la utilització del metallenguatge específic.
- Aplicació dels coneixements de les diferents llengües del repertori lingüístic com a eina d'aprenentatge de la llengua estrangera.

Matemàtiques

Les matemàtiques es troben en qualsevol activitat humana, des del treball científic fins a les expressions culturals i artístiques, formant part del patrimoni cultural de la nostra societat. El domini de l'espai i del temps, l'organització i optimització de recursos, formes i proporcions, la capacitat de previsió i control de la incertesa o l'ús correcte de la tecnologia digital són característiques de les matemàtiques, però també el raonament, l'argumentació, la comunicació, la perseverança, la presa de decisions o la creativitat. Així doncs, resulta important desenvolupar en l'alumnat els aspectes de les matemàtiques que li permetin créixer i actuar amb coneixement tant en contextos personals, acadèmics i científics com socials i laborals.

El desenvolupament curricular de les matemàtiques es fonamenta en els objectius de l'etapa, prestant especial atenció a l'adquisició de les competències clau establertes en el Perfil competencial de sortida de l'alumnat al final de l'ensenyament bàsic. Aquesta adquisició és una condició indispensable per aconseguir el desenvolupament personal, social i professional de l'alumnat i a ella han de contribuir totes les matèries prenent com a referència els descriptors establerts en el Perfil competencial de sortida. També ho fan les matemàtiques i per això aquestes prenen com a referència els perfils competencials de sortida a l'hora d'establir les competències específiques pròpies.

Les línies principals en la definició de les competències específiques de matemàtiques són la resolució de problemes i les destreses socioemocionals. A més, s'aborden la formulació de conjetures, el raonament matemàtic, l'establiment de connexions entre els diferents elements matemàtics, amb altres matèries i amb la realitat i la comunicació i les diferents maneres de representar les idees matemàtiques.

Tradicionalment, part de l'alumnat ha percebut una barrera davant l'aprenentatge de les matemàtiques. Aquesta barrera està associada en gran manera a idees preconcebudes sobre aquesta matèria, tant a nivell individual o social com per l'aparició d'emocions negatives derivades d'aquestes creences injustificades. La recerca en didàctica ha demostrat que el rendiment en matemàtiques pot millorar si es contribueix a superar aquests prejudicis i desenvolupar emocions positives cap a les matemàtiques. Per això, el domini de destreses socioemocionals com identificar i manejar emocions, afrontar els desafiaments, mantenir la motivació i la perseverança i desenvolupar l'autoconcepte, entre altres, permetrà a l'alumnat augmentar el seu benestar general, construir resiliència i prosperar com a estudiant de matemàtiques.

D'altra banda, resoldre problemes no és només un objectiu de l'aprenentatge de les matemàtiques, sinó que també ho és la manera de fer-ho. En la resolució de problemes destaquen processos com la capacitat d'interpretar-los, la traducció al llenguatge matemàtic, l'aplicació d'estratègies de resolució, l'avaluació del procés i la comprovació de la validesa de la solució. Relacionat amb la resolució de problemes està el pensament computacional, l'anàlisi de dades, l'organització lògica d'aquestes, la cerca de solucions en seqüències de passos ordenats, l'obtenció de solucions amb instruccions que puguin ser executades per un ordinador, una persona o una combinació d'ambdues, amplien la capacitat de resoldre problemes i promouen l'ús eficient d'eines tecnològiques.

Les competències específiques es relacionen entre si i han estat agrupades entorn de cinc blocs competencials segons la seva naturalesa: resolució de problemes (1, 2), raonament i prova (3 i 4), connexions (5 i 6), comunicació i representació (7) i socioemocional (8 i 9). Les matemàtiques d'aquesta etapa entronquen directament amb les matemàtiques d'etapes anteriors tant en competències específiques, criteris d'avaluació com en sabers, proporcionant una continuïtat en l'aprenentatge de les

matemàtiques que respecta el desenvolupament psicològic i el progrés cognitiu de l'alumnat.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluen a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers, graduats a través dels cicles, es vertebren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

L'adquisició de les competències específiques s'avalua a través dels criteris d'avaluació. Acompanyant a aquests criteris s'han elaborat un conjunt de sabers que integren coneixements, destreses i actituds que ajudaran a l'adquisició de les competències específiques al llarg de l'etapa. Els sabers han estat agrupats en sentits com a conjunts de destreses relacionades amb els diferents àmbits de les matemàtiques: numèric, mesura, algebraic i pensament computacional, espacial, estocàstic i socioemocional. Aquests sentits permeten emprar els sabers d'una manera funcional proporcionant la flexibilitat necessària per a establir connexions entre els diferents sentits. Ha de tenir-se en compte que l'organització dels sabers en el currículum no implica cap temporalització ni ordre cronològic en el seu tractament a l'aula.

El sentit numèric es caracteritza per l'aplicació del coneixement sobre numeració i càlcul en diferents contextos, i pel desenvolupament d'habilitats i maneres de pensar basats en la comprensió, la representació i l'ús flexible dels números i les operacions. El sentit de la mesura se centra en la comprensió i comparació d'atributs dels objectes del món natural. Entendre i triar les unitats adequades per a estimar, mesurar i comparar magnituds, utilitzar els instruments adequats per a realitzar mesuraments, comparar objectes físics i comprendre les relacions entre formes i mesures són els eixos centrals d'aquest sentit.

El sentit espacial aborda la comprensió dels aspectes geomètrics del nostre món. Registrar i representar formes i figures, reconèixer les seves propietats, identificar

relacions entre elles, situar-les, descriure els seus moviments, elaborar o descobrir imatges de formes i figures, classificar-les i raonar amb elles són elements fonamentals de l'ensenyament i aprenentatge de la geometria.

El sentit algebraic proporciona el llenguatge en el qual es comuniquen les matemàtiques. Veure el general en el particular, reconeixement de patrons i relacions de dependència entre variables i expressant-les mitjançant diferents representacions, així com la modelització de situacions matemàtiques o del món real amb expressions simbòliques són característiques fonamentals del sentit algebraic, però també són característiques del pensament computacional, el qual serveix per a formular, representar i resoldre problemes a través d'eines i conceptes propis de la informàtica.

El sentit estocàstic comprèn l'anàlisi i la interpretació de dades, l'elaboració de conjetures i la presa de decisions a partir de la informació estadística, la seva valoració crítica i la comprensió i comunicació de fenòmens aleatoris en una àmplia varietat de situacions quotidianes.

El sentit socioemocional integra coneixements, destreses i actituds per a entendre i manejar les emocions, establir i aconseguir metes, augmentar la capacitat de prendre decisions responsables i informades, la qual cosa es dirigeix a la millora del rendiment de l'alumnat en matemàtiques, a la disminució d'actituds negatives cap a elles, a promoure un aprenentatge actiu i a erradicar idees preconcebudes relacionades amb el gènere o el mite del talent innat indispensable. Per a reforçar aquesta fi, resulta essencial donar a conèixer a l'alumnat les contribucions de les dones a les matemàtiques al llarg de la història i en l'actualitat. Els sabers corresponents a aquest sentit han d'incloure al llarg del desenvolupament de tot el currículum de manera explícita.

Tant les competències específiques, els criteris d'avaluació com els sabers estan dissenyats per a constituir un tot que faciliti el plantejament de tasques complexes, individuals o col·lectives, en diferents contextos, significatives i rellevants que permeten desenvolupar els aspectes fonamentals de les matemàtiques.

Competències específiques

Competència 1

Interpretar, modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana, pròpies de les matemàtiques i d'altres àmbits del coneixement aplicant diferents estratègies i formes de raonament per explorar procediments, obtenir solucions.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
--------------------	-----------

<p>1.1. Interpretar problemes matemàtics organitzant la informació donada i comprnent les preguntes formulades.</p> <p>1.2. Elaborar representacions matemàtiques eficaces, amb recursos manipulables, gràfics i digitals, que condueixin a la comprensió i resolució de problemes i situacions de la vida quotidiana.</p> <p>1.3. Analitzar i seleccionar eines i estratègies elaborades valorant i contrastant la seva eficàcia i idoneïtat de manera raonada en la resolució de problemes.</p> <p>1.4. Obtenir solucions matemàtiques d'un problema movilitzant els coneixements necessaris i discriminant l'existència o no d'una o més solucions d'un problema.</p>	<p>1.1. Interpretar problemes matemàtics organitzant la informació donada i comprnent les preguntes formulades.</p> <p>1.2. Elaborar representacions matemàtiques eficaces, amb recursos manipulables, gràfics i digitals, que condueixin a la comprensió i resolució de problemes i situacions de la vida quotidiana.</p> <p>1.3. Analitzar i seleccionar eines i estratègies elaborades valorant i contrastant la seva eficàcia i idoneïtat de manera raonada en la resolució de problemes.</p> <p>1.4. Obtenir solucions matemàtiques d'un problema movilitzant els coneixements necessaris i discriminant l'existència o no d'una o més solucions d'un problema.</p>
--	--

La resolució de problemes constitueix un eix fonamental en l'aprenentatge de les matemàtiques, ja que és un procés central en la construcció del coneixement matemàtic. Tant les situacions de la vida quotidiana en diferents contextos com els problemes proposats en l'àmbit de les matemàtiques permeten ser catalitzadors de nou coneixement, ja que les reflexions que es realitzen durant la seva resolució ajuden a la construcció de conceptes i a l'establiment de connexions entre ells.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta aplicar el coneixement matemàtic que l'alumnat posseeix en el context de la resolució de problemes. Per a això és necessari proporcionar eines d'interpretació i modelització com a diagrames, expressions simbòliques, gràfiques..., tècniques i estratègies de resolució de problemes com l'analogia amb altres problemes, estimació, assaig i error, resoldre-ho de manera inversa, des del final fins al principi, tanteig, descomposició en problemes més senzills..., que els permetin prendre decisions, anticipar la resposta, assumir riscos i acceptar l'error com a part del procés.

Competència 2

Argumentar la idoneïtat de les solucions d'un problema, avaluant les respostes obtingudes a través del raonament i la lògica matemàtica, per verificar la seva validesa i generar noves preguntes i reptes.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>2.1 Construir i expressar amb coherència idees i raonaments que permetin justificar la validesa de les solucions, processos i conclusions des de diferents perspectives (de gènere, de sostenibilitat, de consum responsable...).</p> <p>2.2 Generar preguntes a partir d'arguments matemàtics que permetin plantejar nous reptes relacionats amb el problema resolt.</p>	<p>2.1 Construir i expressar amb coherència idees i raonaments que permetin justificar la validesa de les solucions, processos i conclusions des de diferents perspectives (de gènere, de sostenibilitat, de consum responsable...).</p> <p>2.2 Generar preguntes a partir d'arguments matemàtics que permetin plantejar nous reptes relacionats amb el problema resolt.</p>

L'anàlisi de les solucions obtingudes en la resolució d'un problema potencia la reflexió crítica sobre la seva validesa, tant des d'un punt de vista estrictament matemàtic com des d'una perspectiva global, valorant aspectes relacionats amb la sostenibilitat, el

consum responsable, l'equitat o la no discriminació entre altres. El raonament científic i matemàtic seran les eines principals per a realitzar aquesta validació, però també ho són la lectura atenta, la realització de preguntes adequades, l'elecció d'estratègies per a verificar la pertinència de les solucions obtingudes segons la situació plantejada, la consciència sobre els propis progressos i l'autoavaluació.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta processos reflexius propis de la metacognició com l'acte i coavaluació, la utilització d'estratègies senzilles d'aprenentatge autoregulat, ús eficaç d'eines digitals com a calculadores o fulls de càlcul, la verbalització o explicació del procés i la selecció entre diferents mètodes de comprovació de solucions o d'estratègies per a validar les solucions i el seu abast.

Competència específica 3

Formular conjectures senzilles o problemes, utilitzant el raonament i l'argumentació, la creativitat i les eines tecnològiques, per integrar i generar nou coneixement matemàtic.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>3.1 Plantejar preguntes en contextos diversos que es puguin respondre a través del coneixement matemàtic.</p> <p>3.2 Fer conjectures matemàtiques senzilles de manera autònoma i raonada en un context en què l'alumne tingui llibertat creativa fent ús, si cal, d'eines tecnològiques (llenguatges de programació, fulls de càlcul, GeoGebra, fotografia matemàtica, vídeo, etc).</p> <p>3.3 Proposar problemes de manera autònoma, creativa i raonada en un context.</p>	<p>3.1 Plantejar preguntes en contextos diversos que es puguin respondre a través del coneixement matemàtic.</p> <p>3.2 Fer conjectures matemàtiques senzilles de manera autònoma i raonada en un context en què l'alumne tingui llibertat creativa fent ús, si cal, d'eines tecnològiques (llenguatges de programació, fulls de càlcul, GeoGebra, fotografia matemàtica, vídeo, etc).</p> <p>3.3 Proposar problemes de manera autònoma, creativa i raonada en un context.</p>

El raonament i el pensament analític incrementen la percepció de patrons, estructures i regularitats tant en situacions del món real com abstractes afavorint la formulació de conjectures sobre la seva naturalesa. La formulació i comprovació de les conjectures es pot realitzar per mitjà de materials manipulatiu, calculadores, programari, representacions i símbols, treballant de manera individual o col·lectiva la utilització del raonament inductiu i deductiu per a formular arguments matemàtics.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta formular conjectures, examinar la seva validesa i reformular-les per a obtenir noves conjectures susceptibles de ser posades a prova promovent l'ús del raonament i la demostració com a aspectes fonamentals de les matemàtiques.

Competència específica 4

Utilitzar el pensament computacional, organitzant dades, descomponent en parts, reconeixement patrons, interpretant, modificant, generalitzant i creant algorismes per modelitzar situacions i resoldre problemes de forma eficient.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>

<p>4.1 Descompondre un problema o situació de la vida quotidiana en diferents parts, abordant-les d'una en una per poder trobar la solució global amb dispositius digitals.</p> <p>4.2 Reconèixer patrons, similituds i tendències en els problemes o situacions que es volen solucionar.</p> <p>4.3 Trobar els principis que generen els patrons d'un problema descartant les dades irrelevantes tot identificant les parts més importants.</p> <p>4.4 Generar instruccions pas a pas per resoldre un problema i d'altres similars provant i duent a terme possibles solucions amb dispositius digitals.</p>	<p>4.1 Descompondre un problema o situació de la vida quotidiana en diferents parts, abordant-les d'una en una per poder trobar la solució global amb dispositius digitals.</p> <p>4.2 Reconèixer patrons, similituds i tendències en els problemes o situacions que es volen solucionar.</p> <p>4.3 Trobar els principis que generen els patrons d'un problema descartant les dades irrelevantes tot identificant les parts més importants.</p> <p>4.4 Generar instruccions pas a pas per resoldre un problema i d'altres similars provant i duent a terme possibles solucions amb dispositius digitals.</p>
---	---

El pensament computacional entronca directament amb la resolució de reptes o problemes i el plantejament de procediments, utilitzant l'abstracció per a identificar els aspectes més rellevants, i la descomposició en tasques més simples amb l'objectiu d'arribar a una solució del problema que pugui ser executada per un sistema informàtic. Portar el pensament computacional a la vida diària suposa relacionar els aspectes fonamentals de la informàtica amb les necessitats de l'alumnat.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta la creació de models abstractes de situacions quotidianes, la seva automatització i modelització i la codificació en un llenguatge fàcil d'interpretar per un sistema informàtic.

Competència específica 5

Connectar diferents elements matemàtics relacionant conceptes, procediments, arguments i models per desenvolupar una visió de les matemàtiques com un tot integrat.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>5.1. Identificar i usar les connexions entre diferents representacions d'un mateix concepte matemàtic quan s'extreu informació d'una d'aquestes per aplicar-la a l'altra.</p> <p>5.2. Reconèixer i relacionar connexions entre diferents conceptes i coneixements matemàtics a través de situacions de la vida quotidiana per treure'n conclusions i tenir una visió integrada de les matemàtiques.</p>	<p>5.1. Identificar i usar les connexions entre diferents representacions d'un mateix concepte matemàtic quan s'extreu informació d'una d'aquestes per aplicar-la a l'altra.</p> <p>5.2. Reconèixer i relacionar connexions entre diferents conceptes i coneixements matemàtics a través de situacions de la vida quotidiana per treure'n conclusions i tenir una visió integrada de les matemàtiques.</p>

La connexió entre els diferents conceptes, procediments i idees matemàtiques aporta una compressió més profunda i duradora dels coneixements adquirits, proporcionant una visió més àmplia sobre el propi coneixement. Percebre les matemàtiques com un tot implica estudiar les seves connexions internes i reflexionar sobre elles, tant les existents entre els blocs de sabers, entre les matemàtiques d'un nivell o les de diferents etapes educatives.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta enllaçar les noves idees matemàtiques amb idees prèvies, reconèixer i utilitzar les connexions entre idees

matemàtiques en la resolució de problemes i comprendre com unes idees es construeixen sobre altres per a formar un tot integrat.

Competència específica 6

Vincular i contextualitzar les matemàtiques amb altres àrees de coneixement, interrelacionant conceptes i procediments, per resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>6.1.Reconèixer i utilitzar les matemàtiques presents en la vida quotidiana usant els processos inherents a la investigació científica i matemàtica: inferir, mesurar, comunicar, classificar, predir..., en situacions susceptibles de ser abordades en termes matemàtics.</p> <p>6.2.Reconèixer i utilitzar les connexions entre les matemàtiques i altres matèries, en situacions susceptibles de ser abordades en termes matemàtics.</p> <p>6.3. Identificar i valorar l'aportació actual i històrica de les matemàtiques al progrés de la humanitat, també des d'una perspectiva de gènere, davant dels reptes que planteja la societat actual.</p> <p>6.4. Desenvolupar l'esperit crític i el potencial creatiu de la matemàtica argumentant propostes innovadores en contextos científics, tecnològics, socials, artístics i culturals..</p>	<p>6.1.Reconèixer i utilitzar les matemàtiques presents en la vida quotidiana usant els processos inherents a la investigació científica i matemàtica: inferir, mesurar, comunicar, classificar, predir..., en situacions susceptibles de ser abordades en termes matemàtics.</p> <p>6.2.Reconèixer i utilitzar les connexions entre les matemàtiques i altres matèries, en situacions susceptibles de ser abordades en termes matemàtics.</p> <p>6.3. Identificar i valorar l'aportació actual i històrica de les matemàtiques al progrés de la humanitat, també des d'una perspectiva de gènere, davant dels reptes que planteja la societat actual.</p> <p>6.4. Desenvolupar l'esperit crític i el potencial creatiu de la matemàtica argumentant propostes innovadores en contextos científics, tecnològics, socials, artístics i culturals..</p>

Reconèixer i utilitzar la connexió de les matemàtiques amb altres matèries, amb la vida real o amb la pròpia experiència augmenta el bagatge matemàtic de l'alumnat. És important que l'alumnat tingui l'oportunitat d'experimentar matemàtiques en diferents contextos (personal, escolar, social, científic i humanístic), valorant, tant històrica com actualment, la contribució de les matemàtiques a la resolució dels grans objectius globals de desenvolupament.

La connexió entre les matemàtiques i altres matèries no hauria de limitar-se als sabers conceptuals, sinó que ha d'ampliar-se als procediments i les actituds, de manera que els procediments i actituds matemàtics poden ser transferits i aplicats a altres matèries i contextos. Així, el desenvolupament d'aquesta competència comporta l'establiment de connexions entre idees, conceptes i procediments matemàtics amb altres matèries i amb la vida real i la seva aplicació en la resolució de problemes en situacions diverses i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

Competència específica 7

Comunicar i representar, de forma individual i col·lectiva, conceptes, procediments i resultats matemàtics usant el llenguatge oral, escrit, gràfic, multimodal i la terminologia matemàtica apropiada, per donar significat i permanència a les idees matemàtiques.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>7.1 Comunicar informació de manera organitzada, utilitzant el llenguatge matemàtic adequat, oralment i per escrit, per a descriure, explicar justificar raonaments, procediments i conclusions.</p> <p>7.2 Representar conceptes, procediments i resultats matemàtics amb claredat, utilitzant diferents eines i formes d'expressió, com per exemple a través del dibuix, la fotografia, els vídeos, les obres visuals i musicals, per visualitzar idees i estructurar processos matemàtics.</p> <p>7.3. Dialogar entre iguals i debatre idees matemàtiques per descriure, explicar i justificar raonaments, processos i conclusions.</p>	<p>7.1 Comunicar informació de manera organitzada, utilitzant el llenguatge matemàtic adequat, oralment i per escrit, per a descriure, explicar justificar raonaments, procediments i conclusions.</p> <p>7.2 Representar conceptes, procediments i resultats matemàtics amb claredat, utilitzant diferents eines i formes d'expressió, com per exemple a través del dibuix, la fotografia, els vídeos, les obres visuals i musicals, per visualitzar idees i estructurar processos matemàtics.</p> <p>7.3. Dialogar entre iguals i debatre idees matemàtiques per descriure, explicar i justificar raonaments, processos i conclusions.</p>

La comunicació i l'intercanvi d'idees és una part essencial de l'educació científica i matemàtica. A través de la comunicació les idees es converteixen en objectes de reflexió, perfeccionament, discussió i rectificació. Comunicar idees, conceptes i processos contribueix a col·laborar, cooperar, afermar i generar nous coneixements. El desenvolupament d'aquesta competència comporta expressar fets, idees, conceptes i procediments verbal i gràficament, de manera veraç i precisa utilitzant la terminologia matemàtica adequada, donar significat i permanència a les idees i a fer-les públiques.

L'ús del llenguatge oral, escrit, gràfic, multimodal comporta el desenvolupament de les destreses en la utilització dels diferents llenguatges i eines, en particular les digitals. La manera de representar idees, conceptes i procediments en matemàtiques és fonamental. La representació inclou dues facetes, la representació pròpiament dita d'un resultat o concepte i la representació dels processos que es realitzen durant la pràctica de les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta l'adquisició d'un conjunt de representacions matemàtiques que amplien significativament la capacitat per a interpretar i resoldre problemes de la vida real.

Competència específica 8

Desenvolupar destreses personals, com l'autoregulació, que ajudin a identificar i gestionar emocions, aprenent de l'error i afrontant les situacions d'incertesa com una oportunitat, per perseverar i gaudir del procés d'aprendre matemàtiques.

Criteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>8.1 Gestionar les pròpies emocions i desenvolupar l'autoconfiança per encarar nous reptes matemàtics perseverant en la seva resolució en qualsevol situació d'aprenentatge proposada.</p>	<p>8.1 Gestionar les pròpies emocions i desenvolupar l'autoconfiança per encarar nous reptes matemàtics perseverant en la seva resolució en qualsevol situació d'aprenentatge proposada.</p>

<p>8.2 Tenir consciència que s'està aprenent i de com s'està aprenent en qualsevol situació d'aprenentatge proposada</p> <p>8.3. Identificar els errors propis i expressar de manera raonada quin és el motiu que els provoquen (conceptuals, de procediment, d'estratègia...), en la resolució de reptes o problemes, perseverant en la seva resolució.</p> <p>8.4 Participar de la pròpia avaluació gestionant estratègies que ajudin a superar les dificultats, en la revisió de les produccions realitzades.</p> <p>8.5 Apreciar el potencial creatiu de la matemàtica així com la seva capacitat de generar harmonia i bellesa, en les creacions i produccions realitzades.</p>	<p>8.2 Tenir consciència que s'està aprenent i de com s'està aprenent en qualsevol situació d'aprenentatge proposada</p> <p>8.3. Identificar els errors propis i expressar de manera raonada quin és el motiu que els provoquen (conceptuals, de procediment, d'estratègia...), en la resolució de reptes o problemes, perseverant en la seva resolució.</p> <p>8.4 Participar de la pròpia avaluació gestionant estratègies que ajudin a superar les dificultats, en la revisió de les produccions realitzades.</p> <p>8.5 Apreciar el potencial creatiu de la matemàtica així com la seva capacitat de generar harmonia i bellesa, en les creacions i produccions realitzades.</p>
--	--

Resoldre problemes matemàtics o reptes més globals en els quals intervenen les matemàtiques ha de ser una tasca gratificant. Les destreses emocionals dins de l'aprenentatge de les matemàtiques fomenten el benestar de l'alumnat, la regulació emocional i l'interès pel seu aprenentatge.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta identificar i gestionar les emocions, reconèixer fonts d'estrès, ser perseverant, pensar de manera crítica i creativa, crear resiliència i mantenir una actitud proactiva davant nous reptes matemàtics.

Competència específica 9

Desenvolupar destreses socials, com la cooperació, participant activament en equips de treball inclusius reconeixent la diversitat i el valor de les aportacions dels altres, per compartir i construir coneixement de matemàtic de manera col·lectiva.

Críteris d'avaluació

<i>1r, 2n i 3r</i>	<i>4t</i>
<p>9.1 Cooperar en el treball en equip tant en entorns presencials com virtuals, escoltant als altres i valorant les seves aportacions, respectant la perspectiva de gènere, en situacions en què es comparteixi i construeixi coneixement de manera conjunta.</p> <p>9.2 Col·laborar activament amb els altres, arribant a acords i complint-los, per assolir els objectius del grup relatius a la construcció del coneixement matemàtic, valorant l'èxit col·lectiu com una estratègia de millora personal.</p> <p>9.3. Equilibrar les necessitats personals amb les del grup, des de l'empatia i el respecte, reconeixent la diversitat i el valor de les aportacions dels altres per generar nou aprenentatge matemàtic, tant individual com col·lectiu.</p>	<p>9.1 Cooperar en el treball en equip tant en entorns presencials com virtuals, escoltant als altres i valorant les seves aportacions, respectant la perspectiva de gènere, en situacions en què es comparteixi i construeixi coneixement de manera conjunta.</p> <p>9.2 Col·laborar activament amb els altres, arribant a acords i complint-los, per assolir els objectius del grup relatius a la construcció del coneixement matemàtic, valorant l'èxit col·lectiu com una estratègia de millora personal.</p> <p>9.3. Equilibrar les necessitats personals amb les del grup, des de l'empatia i el respecte, reconeixent la diversitat i el valor de les aportacions dels altres per generar nou aprenentatge matemàtic, tant individual com col·lectiu.</p>

9.4. Ajudar a identificar errors i dificultats d'aprenentatge de les companyes i companys fent aportacions constructives i concretes que puguin ajudar a superar-los i a millorar.	9.4. Ajudar a identificar errors i dificultats d'aprenentatge de les companyes i companys fent aportacions constructives i concretes que puguin ajudar a superar-los i a millorar.
--	--

El desenvolupament d'aquesta competència comporta mostrar empatia pels altres, establir i mantenir relacions positives, exercitar l'escolta activa i la comunicació assertiva, treballar en equip i prendre decisions responsables. Així mateix, ha de fomentar-se la ruptura d'estereotips i idees preconcebudes sobre les matemàtiques associades a qüestions individuals, com per exemple el gènere o l'aptitud per a les matemàtiques.

Treballar els valors de respecte, tolerància, igualtat o resolució pacífica de conflictes, al mateix temps que resolen reptes matemàtics desenvolupant destreses de comunicació efectiva, planificació, indagació, motivació confiança, per a crear relacions i entorns de treball saludables, permet afermar l'autoconfiança i normalitzar situacions de convivència en igualtat.

Els entorns virtuals són una bona eina per compartir i construir coneixement de manera conjunta, en aquest sentit cal promoure'n la seva utilització.

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

1r a 3r

Sentit numèric

Comptatge

- Resolució de problemes i situacions de la vida quotidiana en els quals s'hagin de fer recomptes sistemàtics, utilitzant diferents estratègies (diagrames d'arbre, tècniques de combinatòria, etc.).

Quantitat

- Interpretació de nombres grans i petits, reconeixement i utilització de la notació exponencial i científica. Incloent la lectura d'aquestes quantitats en la calculadora o full de càlcul
- Expressió d'estimacions amb la precisió requerida.
- Ús dels nombres enters, fraccions, decimals i arrels per a expressar quantitats en diferents contextos, inclosos els de la vida quotidiana, amb la precisió requerida.
- Ús dels números indo aràbics, la introducció del zero i els números negatius en la història de les matemàtiques.
- Ús de les fraccions en l'antiguitat (Egipte, l'Índia i Grècia) i en l'actualitat.
- Reconeixement i aplicació de diferents formes de representació de nombres enters, fraccionaris i decimals, inclosa la recta numèrica.
- Selecció i utilització de la representació més adequada d'una mateixa quantitat (natural, sencer, decimal o fracció) per a cada situació o problema.

Sentit de les operacions

- Aplicació d'estratègies de càlcul mental amb nombres naturals, fraccions i decimals.
- Reconeixement i aplicació de les operacions amb nombres enters, fraccionaris o decimals útils per a resoldre situacions contextualitzades.
- Comprensió i utilització de les relacions inverses, entre: l'addició i la sostracció, la multiplicació i la divisió, la potència i les arrels, per a simplificar i resoldre problemes.
- Interpretació dels efectes de les operacions aritmètiques amb nombres enters, fraccions i expressions decimals.
- Ús de les propietats de les operacions aritmètiques (suma, resta, multiplicació i divisió) per a realitzar càlculs de manera eficient amb nombres naturals, enters, fraccionaris i decimals tant mentalment com de manera manual, amb calculadora o full de càlcul, adaptant les estratègies a cada situació.

Relacions

- Utilització de factors primers, múltiples i divisors per a resoldre problemes, mitjançant estratègies i/o eines diverses, inclòs l'ús de la calculadora.
- Comparació i ordenació de fraccions, decimals i percentatges amb eficàcia trobant la seva situació exacta o aproximada en la recta numèrica.

Raonament proporcional

- Identificació de situacions proporcionals i no proporcionals (incloent situacions de proporcionalitat inversa) en problemes de la vida quotidiana. Comprensió i representació de les relacions quantitatives.
- Percentatges: comprensió i utilització en la resolució de problemes, inclosos els majors que 100% o menors que 1%.
- Desenvolupament i anàlisi de mètodes per a resoldre problemes en situacions de proporcionalitat directa en diferents contextos (augmentos i disminucions percentuals, rebaixes i pujades de preus, impostos, canvis de divises, càlculs geomètrics, escales, etc.)

Educació financera

- Interpretació de la informació numèrica en contextos financers senzills.
- Mètodes per a la presa de decisions de consum responsable ateses les relacions qualitat-preu i al valor-preu en contextos quotidians

Sentit de la mesura

Magnitud

- Atributs mesurables dels objectes físics i matemàtics: recerca i relació entre aquests.
- Elecció de les unitats i operacions adequades en situacions que impliquin mesura.
- Comparació de les unitats pròpies del Sistema mètric decimal amb unes altres presents en diferents contextos.
- Avaluació de la importància de l'establiment del metre com a mesura universal en el context històric en què es va produir i en el context actual.

Mesurament

- Selecció i ús d'instruments (analògic o digital) i unitats adequades per a mesurar de manera directa diferents magnituds de l'entorn.
- Deducció, interpretació i aplicació de les principals estratègies per a obtenir longituds, àrees i volums en figures planes i tridimensionals.
- Relació entre les aplicacions dels teoremes de Tales i de Pitàgores en els diferents contextos històrics en que han utilitzat (Grècia, Índia, Xina).
- Ús de representacions planes d'objectes tridimensionals per a visualitzar i resoldre problemes d'àrees, entre d'altres.
- Generació de representacions planes, manual o digitalment, d'objectes geomètrics plans o tridimensionals, amb característiques donades, com les longituds dels costats, les mesures dels angles, les longituds de les arestes.

Estimació y relaciones

- Formulació de conjetures sobre mesures o relacions entre les mateixes basades en estimacions.
- Presa de decisió justificada del grau de precisió requerida en situacions de mesura.
- Valoració de les mesures del radi de la Terra i de les distàncies Terra-Lluna a la Grècia Antiga.

Sentit espacial

Formes geomètriques de dues i tres dimensions

- Descripció i classificació de formes geomètriques planes i tridimensionals: en funció de les seves propietats o característiques.
- Reconeixement de les relacions geomètriques com la congruència, la semblança i la relació pitagòrica en figures planes i tridimensionals.
- Construcció de formes geomètriques amb diferents eines: materials manipulables, instruments de dibuix, programes de geometria dinàmica, realitat augmentada, etc.
- Construcció de figures geomètriques en diferents contextos històrics, en particular a la Grècia Antiga (Euclides).

Localització i sistemes de representació

- Localització i descripció de relacions espacials: coordenades geomètriques i altres sistemes de representació.

Moviments i transformacions

- Anàlisi de transformacions elementals com a girs, translacions i simetries en situacions diverses utilitzant eines tecnològiques i/o manipulatives.

Visualització, i modelització geomètrica

- Ús de models geomètrics per a representar i explicar relacions numèriques i algebraiques en situacions diverses.
- Reconeixement de connexions entre el sentit espacial amb els altres sentits (numèric, algebraic...) i amb altres disciplines (art, ciència, vida diària).

Sentit algebraic

Patrons

- Patrons: identificació i comprensió, determinant la regla de formació de col·leccions numèriques o gràfiques.
- Fórmules i termes generals: obtenció mitjançant l'observació de pautes i regularitats senzilles i la seva generalització.
- Identificació de la successió de Fibonacci i la proporció àuria a la natura.

Model matemàtic

- Modelització i resolució de problemes contextualitzats, també de la vida quotidiana, secundant-se en representacions matemàtiques i en el llenguatge algebraic.
- Obtenció de conclusions raonables sobre una situació de la vida quotidiana una vegada modelitzada.

Variable

- Comprensió del concepte de variable en les seves diferents naturaleses.

Igualtat i desigualtat

- Ús de l'àlgebra simbòlica per a representar relacions lineals i quadràtiques en situacions contextualitzades, també de la vida quotidiana.
- Anàlisi dels diferents mètodes de resolució d'equacions al llarg de la història, en particular els mètodes geomètrics d'Al-Khwarizmi.
- Identificació i aplicació de l'equivalència d'expressions algebraiques en la resolució de problemes basats en relacions lineals i quadràtiques.
- Cerca de solucions en equacions o sistemes lineals i equacions quadràtiques, tant de manera manual com utilitzant la tecnologia.

Relacions i funcions

- Aplicació i comparació de les diferents formes de representació d'una relació.
- Identificació i ús de funcions, lineals o no lineals i comparació de les seves propietats a partir de taules, gràfiques o expressions algebraiques.
- Identificació de relacions quantitatives en situacions contextualitzades, incloent la vida quotidiana i determinació dels tipus de funcions que les modelitzen (lineals i quadràtiques).
- Deducció de la informació rellevant d'una funció mitjançant l'ús de diferents representacions simbòliques.

Pensament computacional

- Identificació i ús d'estratègies quan s'interpreten, modifiquen o creen algorismes de programació per blocs i/o programació textuals que incorporen: diferenciació entre processos seqüencials i paral·lels; comprensió de les instruccions de bucle, condicionals i instruccions niades; comprensió de la gestió de dades amb variables; ús d'operadors lògics i d'esdeveniments.
- Formulació de qüestions susceptibles de ser analitzades utilitzant programes i altres eines.

Sentit estocàstic

Distribució

- Anàlisi i interpretació de taules i gràfics estadístics de variables qualitatives, quantitatives discretes i quantitatives contínues.
- Recollida i organització de dades de situacions contextualitzades, incloent la vida quotidiana, que involucren una sola variable.

- Generació de representacions gràfiques adequades mitjançant diferents tecnologies (calculadora, full de càlcul, apps...) per a esbrinar com es distribueixen les dades, interpretar-los i obtenir conclusions raonades.
- Mesures de centralització i dispersió: interpretació i càlcul.
- Comparació de dos conjunts de dades ateses les mesures de centralització i dispersió.
- Reconeixement que les mesures de dispersió descriuen la variabilitat de les dades.
- Càlcul, amb suport tecnològic, i interpretació de les mesures de centralització i dispersió en situacions reals.

Inferència

- Formulació de preguntes adequades per a conèixer les característiques d'interès d'una població.
- Presentació de dades rellevants per a donar resposta a qüestions plantejades en recerques estadístiques.
- Obtenició de conclusions raonables a partir dels resultats obtinguts amb la finalitat d'emetre judicis i prendre decisions adequades.
- Ús de dades estadístiques al llarg de la història en la construcció de censos de població.
- Usos de dades estadístiques en la medicina actual (*covid 19) i en la història, el cas de Florence Nightingale.

Predictibilitat i incertesa

- Identificació de fenòmens deterministes i aleatoris.
- Interpretació de la probabilitat com a mesura associada a la incertesa d'experiments aleatoris.
- Planificació i realització d'experiències senzilles per a analitzar el comportament de fenòmens aleatoris.
- Assignació de la probabilitat a partir de l'experimentació i el concepte de freqüència relativa.
- Anàlisi de l'origen de la teoria de la probabilitat (Fermat i Pascal) en el context dels jocs d'atzar.
- Assignació de probabilitats mitjançant la regla de Laplace.

Sentit socioemocional

Creences, actituds i emocions

- Desenvolupament de la curiositat, la iniciativa, la perseverança i la resiliència cap a l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Gestió de les emocions que intervenen en l'aprenentatge com l'autoconsciència i l'autoregulació.
- Desenvolupament de la flexibilitat cognitiva per a acceptar un canvi d'estratègia quan sigui necessari i transformar l'error en una oportunitat d'aprenentatge i al seu torn, interpretar cada problema resolt com una oportunitat per a generar noves preguntes.

Treball en equip i presa de decisions

- Assumpció de responsabilitats i participació activa per a optimitzar el treball en equip.
- Selecció de tècniques cooperatives per a compartir i construir coneixement de manera col·lectiva.
- Ús d'estratègies de gestió i presa de decisions adequades per a resoldre situacions pròpies del treball en equip.

4t curs

Atès que aquesta matèria s'imparteix a l'Educació Secundària Obligatòria s'ha optat per no diferenciar entre Matemàtiques A (de caire més general) i Matemàtiques B (de caire més acadèmic). Els sabers més acadèmics que no es consideren bàsics per a tothom s'han marcat amb (*).

Sentit numèric

Comptatge

- Resolució de problemes i situacions de la vida quotidiana en els quals s'hagin de fer recomptes sistemàtics, utilitzant diferents estratègies (diagrames d'arbre, tècniques de combinatòria, etc.).

Quantitat

- Expressió d'estimacions en diversos contextos analitzant l'error comès.
- Ús dels nombres reals per a expressar quantitats en diferents contextos, inclosos els de la vida quotidiana, amb la precisió requerida
- Reconeixement i aplicació de diferents formes de representació de nombres enters, racionals i reals, inclosa la recta numèrica, adequada a cada situació o problema.
- Identificació del conjunt numèric que serveix per a respondre a diferents necessitats: comptar, mesurar, comparar, etc.

Sentit de les operacions

- Elecció de les operacions adequades amb nombres reals per a resoldre situacions contextualitzades.
- Ús de les propietats de les operacions aritmètiques per a realitzar càlculs amb nombres reals de manera eficient amb calculadora i a vegades, manualment, adaptant les estratègies a cada situació.
- Reconeixement d'alguns nombres irracionals en situacions de la vida quotidiana.
- Evolució històrica de les diferents aproximacions al nombre pi.
- Identificació i anàlisi de patrons i regularitats numèriques en les quals intervinguin nombres reals.

Relacions

- Comparació i ordenació de nombres reals amb eficàcia trobant la seva situació exacta o aproximada en la recta numèrica.
- Ús del triangle aritmètic al llarg de la història per a resoldre problemes.

Educació financera

- Desenvolupament, anàlisi i explicació de mètodes per a la resolució de problemes relacionats amb augments i disminucions percentuals, d'interessos i taxes en contextos financers.

Sentit de la mesura

Mesurament

- Deducció de les mesures dels elements d'un triangle en situacions que es poden modelitzar amb triangles rectangles.
- (*) Utilització de les raons trigonomètriques i les seves relacions en la resolució de problemes que es poden modelitzar amb triangles rectangles.
- Origen i ús de la trigonometria al llarg de la història i en particular per a mesurar la distància Terra-Sol i Terra-Lluna.

Sentit espacial

Formes geomètriques de dues i tres dimensions

- Elaboració de conjectures i reconeixement de propietats geomètriques de figures planes i tridimensionals a través de la recerca amb programes de geometria dinàmica.
- Ús de propietats geomètriques de figures planes i tridimensionals que modelitzen situacions de la vida quotidiana.

Localització i sistemes de representació

- Ús de nocions bàsiques de geometria analítica per a la representació de figures geomètriques de dues dimensions i l'anàlisi de les seves propietats.
- Origen i evolució històrica de l'ús de les coordenades cartesianes.
- (*) Reconeixement de diferents expressions algebraiques d'una recta i selecció de l'expressió més adequada en funció de la situació a resoldre.

Moviments i transformacions

- Anàlisi de transformacions elementals incloent homotècies en situacions diverses utilitzant eines tecnològiques i/o manipulatives (*) o mitjançant l'ús de la geometria analítica.

Visualització i modelització geomètrica

- Generació de models geomètrics per a representar i explicar relacions numèriques i algebraiques en situacions diverses, incloent-hi les quotidianes.

Sentit algebraic

Patrons

- Comprensió i anàlisi de patrons, determinant la regla de formació de diverses col·leccions numèriques o gràfiques.

Model matemàtic

- Modelització i resolució de problemes contextualitzats, també de la vida quotidiana, secundant-se en representacions matemàtiques i en el llenguatge algebraic, fent ús de diferents tipus de funcions.
- Obtenció i anàlisi de conclusions raonables d'una situació de la vida quotidiana una vegada modelitzada

Variable

- Utilització dels diferents usos de variables associant expressions simbòliques al context del problema.
- Evolució històrica del concepte de variable i de l'ús de l'àlgebra simbòlica com a llenguatge de la ciència.

Igualtat i desigualtat

- Ús de l'àlgebra simbòlica per a representar relacions funcionals en contextos diversos, també de la vida quotidiana.
- Utilització i generació de formes equivalents d'expressions algebraiques en la resolució d'inequacions lineals.

Relacions i funcions

- Identificació i ús de la forma de representació més adequada de funcions elementals en la resolució de situacions contextualitzades, incloent la vida quotidiana
- Identificació de relacions quantitatives en situacions contextualitzades, incloent la vida quotidiana i determinació dels tipus de funcions que les *modalitzen (proporcionalitat inversa i exponencial)
- Interpretació de diferents característiques del canvi mitjançant la representació

gràfica de les relacions funcionals estudiades.

Pensament computacional

- Identificació i anàlisi d'estratègies (seqüències de passos ordenats, esquemes, simulacions, patrons repetitius, bucles, instruccions niades i condicionals, representacions computacionals, programació per blocs, robòtica educativa...) per a la interpretació, modificació i creació d'algorismes
- Identificació i anàlisi d'estratègies quan s'interpreten, modifiquen o creen algorismes de programació per blocs i/o programació textuals que incorporen: diferenciació entre processos seqüencials i paral·lels; comprensió de les instruccions de bucle, condicionals i instruccions niades; comprensió de la gestió de dades amb variables; ús d'operadors lògics i d'esdeveniments.
- Formulació i anàlisi de problemes de la vida quotidiana utilitzant programes i eines adequades.

Sentit estocàstic

Distribució

- Anàlisi i interpretació de taules i gràfics estadístics de dues variables qualitatives, quantitatives discretes i quantitatives contínues.
- Recollida i organització de dades de situacions contextualitzades, incloent de la vida quotidiana que involucrin dues variables.
- Generació de representacions gràfiques mitjançant l'ús de mitjans tecnològics adequats per a interpretar la informació estadística i obtenir conclusions raonades.
- Comparació de distribucions de dades atenent mesures de posició i dispersió

Inferència

- Disseny d'estudis estadístics reflexionant sobre les diferents etapes del procés estadístic.
- Presentació i interpretació de dades rellevants en recerques estadístiques mitjançant la utilització de mètodes estadístics i eines digitals adequades.
- Interpretació de la relació entre dues variables, valorant gràficament amb eines tecnològiques la pertinència d'una regressió lineal.
- Evolució històrica de l'aplicació de l'estadística a les ciències socials.

Predictibilitat i incertesa

- Planificació i realització d'experiments simples i compostos per a estudiar el comportament de fenòmens aleatoris.
- Aplicació del càlcul de probabilitats per a prendre decisions fonamentades en diferents contextos, aplicant la regla de Laplace i tècniques de recompte en experiments simples i compostos.

Música

La matèria de Música a l'Educació Secundària Obligatòria es construeix des del perfil competencial de l'Educació Musical inclosa en l'àrea d'Educació Artística. Durant aquesta etapa es desenvoluparan les capacitats adquirides en els cursos anteriors i es consolidaran els sabers bàsics apresos prèviament per l'alumnat.

La música contribueix activament en el desenvolupament cognitiu, emocional i psicomotor de l'alumnat. En la seva vessant cognitiva desenvolupa l'atenció, la percepció i la memòria. Respecte a l'aspecte emocional, la música promou la sensibilitat, l'empatia, el gaudi, l'autoconfiança, la responsabilitat, el respecte cap a la diversitat cultural i el treball col·laboratiu. L'aspecte psicomotor està molt lligat a les tècniques d'improvisació i interpretació vocals i instrumentals així com a als elements rítmics del llenguatge musical. El treball de la part més física promou el desenvolupament psicomotriu fi, la millora de la lateralitat, de la respiració i de la posició corporal.

L'anàlisi auditiva no només ha d'anar lligat a la identificació d'elements i característiques que configuren els gèneres musicals i els seus contextos sinó que també s'hauria d'activar en la pràctica interpretativa i en la creació. És fonamental que en els processos de creació hi hagi moments en què s'analitzin obres que puguin servir de referents de les creacions de l'alumnat, tal i com succeeix en el context artístic professional. De la mateixa manera, per a poder aprofundir en la comprensió del llenguatge i l'estructura musicals, caldrà fer exercicis per a interpretar les peces analitzades o bé prendre-les com a pauta guiada d'improvisació. També resulta fonamental contextualitzar les produccions musicals ja que aquestes no només són reflex de la subjectivitat de cada artista sinó també de societats passades i de l'actual. En aquest sentit és interessant generar situacions en què l'alumnat sigui proactiu en la recerca d'artistes, obres, etapes històriques i elements característics que les configuren. D'aquesta manera l'alumnat podrà comprendre i valorar el paper que juga la música com a part del patrimoni cultural local, nacional i internacional.

La improvisació és una competència que permet la comprensió i la interiorització d'elements musicals de diferents produccions artístiques que són clau perquè l'alumnat recreï i projecti a través de la música la seva creativitat i les seves emocions com a manera d'expressió individual i grupal.

La interpretació, la creació i l'organització de projectes musicals i transdisciplinar amb la música com a vehicle fa participar a l'alumnat de les oportunitats personals, socials i professionals que obren les manifestacions culturals. També ajuden en la maduració de la presa de decisions, la responsabilitat i l'autoconfiança.

La connexió del procés creatiu amb les eines digitals i la tecnologia es mostra necessària no només en un món laboral canviant, sinó que permet accedir amb més facilitat a la creació musical, l'anàlisi i la interpretació. Els avenços tecnològics estan acompanyats per la democratització de l'accés a la informació i per tant, a l'aprenentatge.

El currículum de Música desenvolupa les competències específiques a partir dels components d'Identitat Cultural, Recepció Cultural, Autoexpressió i Producció Artística / Cultural, basant-se en la interrelació entre ells i el caràcter vivencial de la matèria sense que uns es puguin entendre sense els altres.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les **competències específiques** constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a

través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els **criteris d'avaluació i els sabers**, graduats a través dels cicles, es vertebraren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/ la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

El currículum s'estructura en dues parts: una primera com a matèria comuna de 1r ESO a 3r ESO, que cada centre educatiu implanta en dos cursos i una segona part com a matèria optativa de 4t de l'ESO. Per a cadascuna d'elles s'han dissenyat uns sabers que s'articulen en tres blocs i integren els coneixements, destreses i actituds que es pretenen aconseguir a través d'un treball procedimental, amb la finalitat que els coneixements teòrics s'assimilïn després d'una familiarització i immersió en el llenguatge musical basat en la pràctica interpretativa.

El bloc d'interpretació, improvisació i creació escènica pretén l'aprenentatge de conceptes clau del llenguatge musical des de la concepció de l'aula com un espai dinàmic en què l'alumnat se sent còmode expressant les seves idees, tant a través de la utilització meditada com de l'ús lliure de diferents llenguatges. El treball basat en projectes grupals els possibilita descobrir la importància d'actituds com ara la tolerància i el respecte, així com la valoració de la perseverança necessària per al domini tècnic de qualsevol instrument.

Finalment, sota la denominació de contextos i cultures musicals es pretén una aproximació als diferents gèneres i estils musicals més representatius de el patrimoni musical que permet apropar d'una manera global i ordenada les diferents manifestacions musicals al llarg de la història i li ofereix una visió de la importància de l'art com a mitjà d'expressió.

El desenvolupament competencial de la matèria focalitza l'adquisició dels sabers partint d'un aprenentatge basat en la pràctica i en el desenvolupament d'habilitats que permetin a l'alumnat vivenciar la música a través de la interpretació, de la creació i des de l'escolta activa de diferents propostes artístiques. Per això, els criteris d'avaluació tenen en compte valorar el grau d'adquisició de les distintes competències específiques.

Per tal de millorar les capacitats de l'alumnat es dissenyaran diferents situacions d'aprenentatge que continguin els sabers bàsics i que, des d'una visió global, permetin l'aplicació dels coneixements adquirits. La connexió amb altres matèries, és, a priori, més directa amb Educació plàstica, visual i audiovisual per compartir les dues competències artístiques, no obstant és possible establir vinculacions amb la resta de matèries del currículum com, per exemple, les matemàtiques en les relacions rítmiques i estructurals, les qualitats físiques de el so, la relació entre el llenguatge i la música, la simbiosi el text i l'idioma amb les melodies o la necessitat de conèixer la història per entendre el perquè de les diferents expressions musicals.

Competències Específiques

Competència específica 1

Anitzar produccions musicals a través de l'escolta activa, la identificació d'elements i la reflexió per a entendre la seva evolució i funcions dins la cultura.

Criteris d'avaluació

Cursos de 1r a 3r	Optativa de 4t
1.1 Identificar els factors històrics, culturals i socials que envolten a determinades produccions musicals, comprenent les seves característiques i funció a través de l'anàlisi d'exemples, amb una actitud oberta i respectuosa.	1.1 Explicar els factors històrics, culturals i socials que envolten determinades produccions musicals i escèniques escèniques, comprenent les seves característiques i la seva funció a través de l'anàlisi d'exemples amb una actitud oberta i respectuosa.
1.2 Identificar les característiques, elements i tècniques de diferents propostes musicals de la nostra cultura i d'altres, a través de diferents suports audiovisuals, evidenciant una actitud d'obertura, interès i respecte.	1.2 Valorar tot tipus de manifestacions musicals del segle XX i de l'actualitat incloent el cinema, en relació als seus elements característics com a reflex de la societat on van ser creades des d'una actitud d'obertura, interès i respecte.
1.3 Expressar l'opinió personal i les emocions experimentades, de manera respectuosa i crítica sobre exemples de músiques estudiades a través de l'audició, visionat o l'assistència a esdeveniments musicals.	1.3 Relacionar l'opinió personal i les emocions experimentades amb els coneixements musicals de manera respectuosa i crítica sobre exemples de músiques estudiades a través de l'audició, visionat o l'assistència a esdeveniments musicals.

La música és un llenguatge que necessita conèixer els seus codis i la conjugació dels seus elements per poder comprendre-la. Mitjançant l'escolta activa i la familiarització amb partitures, textos escrits o d'altres recursos audiovisuals, l'alumnat ha de ser capaç de reconèixer les característiques més rellevants de les diferents propostes musicals.

Conèixer l'evolució de la música i les arts escèniques com a mitjà d'expressió en les diferents èpoques i societats és aprendre a valorar la seva importància en les transformacions socials de les que són reflex i motor de canvi. La combinació de diferents formes d'expressió artística ha donat lloc a un patrimoni cultural que és important conèixer per a la construcció d'una identitat pròpia que s'assenta en la diversitat i la interculturalitat.

La participació com a públic actiu promou el contacte amb una varietat més àmplia de manifestacions culturals amb que l'alumnat té contacte, fomentant la curiositat, el respecte i l'assimilació de diverses formes d'expressió.

L'accés a les manifestacions musicals és més democràtic que mai a través de les xarxes d'accés digital. L'anàlisi de diferents propostes culturals converteix l'aula de música en un espai en el qual adquirir les eines que capaciten l'alumnat per a conformar criteris estètics fonamentats en la diversitat. Anitzar-les facilitarà el camí cap a una identificació de les seves característiques més significatives que potenciarà la seva contextualització dins el marc històric i social en que van ser creades. Ser capaç de reconèixer diferents varietats de músiques i gèneres musicals, que, al no ser d'actualitat o consum habitual, queden fora dels mercats musicals, implica desenvolupar un sentit crític que permet accedir a tot tipus de manifestacions artístiques més enllà de l'oferta cultural i artística més immediata.

Competència específica 2

Expressar-se musicalment a través d'improvisacions vocals o instrumentals tenint en compte les emocions que provoquen i per a desenvolupar la creativitat amb una actitud col·laborativa.

Criteris d'avaluació

<p>Cursos de 1r a 3r</p> <p>2.1 Improvisar lliurement o a partir de pautes guiades, individuals o grupals, utilitzant el cos, la veu o els instruments i desenvolupant la creativitat i l'autoconfiança.</p> <p>2.2 Mostrar habilitats musicals individuals i grupals a través de la interpretació, enfortint l'autoestima i la consciència col·lectiva.</p>	<p>Optativa de 4t</p> <p>2.1 Aplicar tècniques d'improvisació individuals o grupals, utilitzant el cos, la veu, els instruments o les eines tecnològiques i desenvolupant la creativitat i l'autoconfiança.</p> <p>2.2 Desenvolupar habilitats musicals individuals i grupals a través de la interpretació, enfortint l'autoestima i la consciència col·lectiva.</p>
---	---

La improvisació individual o grupal de petites peces, utilitzant esquemes predefinitos i acordats pel conjunt és font d'enriquiment i aprenentatge.

El treball de l'expressió de manera grupal fomenta el respecte cap a la diversitat d'opinions, l'enriquiment cultural entre iguals i la superació de barreres i estereotips socials. El desenvolupament de la llengua oral permet expressar idees i conceptes simbòlics desenvolupant la capacitat de comunicació de l'interlocutor.

D'altra banda, l'expressió dels sentiments pot realitzar-se a través de la música i la dansa mitjançant la utilització lliure dels seus elements i potenciant l'experimentació sonora com a font de creativitat i d'expressió artística.

Competència específica 3

Interpretar a través de la veu, els instruments i la dansa per a explorar les possibilitats creatives, expressives i emocionals i desenvolupar l'autoestima

Criteris d'avaluació

<p>Cursos de 1r a 3r</p> <p>3.1 Utilitzar tècniques d'interpretació musical i corporal per al desenvolupament de les destreses musicals, potenciant l'expressió d'emocions i la seguretat en si mateix.</p> <p>3.2 Mostrar iniciativa en els processos creatius participant com a intèrpret en actuacions i manifestacions musicals i escèniques dins i / o fora de centre.</p> <p>3.3 Aplicar tècniques d'interpretació musical i de moviment en audicions i concerts a l'aula i fora d'ella, desenvolupant la creativitat i el respecte cap als altres.</p>	<p>Optativa de 4t</p> <p>3.1 Utilitzar tècniques d'interpretació musical i corporal adequades al context per a l'aprofundiment de les destreses musicals, potenciant l'expressió d'emocions i la seguretat en si mateix.</p> <p>3.2 Mostrar autonomia i responsabilitat en els processos creatius participant com a intèrpret en actuacions i manifestacions musicals i escèniques dins i fora de centre.</p> <p>3.3 Proposar tècniques d'interpretació musical i de moviment per a audicions i concerts a l'aula i fora d'ella, desenvolupant la creativitat i el respecte cap als altres.</p>
--	--

La interpretació de propostes musicals i altres vinculades a el moviment i la dansa és una font de coneixement de el patrimoni artístic, alhora que permeten a l'alumnat utilitzar la música o la dansa com a mitjà d'expressió i canalització d'emocions a través d'un llenguatge no verbal .

L'ús de la veu, els diferents instruments musicals i el cos són eines que possibiliten participar activament en la reproducció d'obres ja compostes, a contribuir a la preservació del patrimoni artístic immaterial, a la difusió cultural i a la seva valoració. El coneixement dels elements bàsics del llenguatge musical, així com de les diferents tècniques necessàries per a la coordinació de moviments i la pràctica musical es fan imprescindibles per poder iniciar-se en les arts escèniques. Experimentar amb els diferents elements que els componen a través del cos i els instruments permet als alumnes familiaritzar-se amb ells i explorar les seves possibilitats com a mitjà d'expressió.

Competència específica 4

Crear projectes musicals a través de la veu, els instruments i el cos amb el suport de les eines tecnològiques per desenvolupar oportunitats personals, socials i professionals de forma inclusiva.

Criteris d'avaluació

Cursos de 1r a 3r	Optativa de 4t
<p>4.1 Crear composicions bàsiques vocals, instrumentals, coreogràfiques i multidisciplinàries de manera individual i / o col·laborativa, mostrant respecte a idees, emocions i sentiments del grup.</p> <p>4.2 Organitzar produccions que utilitzin la veu, el cos, els instruments i/o les eines digitals per al desenvolupament de projectes musicals, amb actitud inclusiva i cohesionadora tenint en compte les oportunitats personals, socials i professionals.</p>	<p>4.1 Crear composicions complexes vocals, instrumentals, coreogràfiques i multidisciplinàries de manera individual i / o col·laborativa, mostrant respecte a idees, emocions i sentiments de el grup.</p> <p>4.2 Organitzar produccions que utilitzin la veu, el cos, els instruments i/o les eines digitals per al desenvolupament de projectes musicals, generant les oportunitats de desenvolupament personal, social i professional fruit de la feina col·laborativa.</p>

La participació en el disseny de propostes musicals implica l'acompliment de diferents rols dins de la feina grupal, fomentar el respecte i el valor de la feina individual dins del conjunt. En aquesta competència es posa en pràctica la capacitat de formular projectes i desenvolupar-los, fusionant els coneixements adquirits de manera global, per plasmar-los en un procés de creació pròpia. La utilització de mitjans digitals facilita la conjugació de diferents elements musicals i visuals, i la realització de propostes artístiques de l'alumnat que els permetin manifestar les seves idees d'una forma creativa.

La creació de peces vocals i / o instrumentals implica l'ús dels elements bàsics de l' llenguatge musical per tal de crear un discurs coherent que s'adapti al desenvolupament de la idea inicial. En el procés de creació es fusionen els coneixements previs de l'alumnat, alhora que s'activa la creativitat i incrementa la demanda de coneixements tècnics i teòrics per poder seguir millorant els resultats

Sabers

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Cursos de 1r a 3r

A. Escolta i percepció musical

- Identificació auditiva, descripció i valoració de les característiques més rellevants i significatives de diversitat d'obres musicals.
- Manifestació de les normes de comportament bàsic, com el respecte i la valoració, en audicions enregistrades o en directe.
- Anàlisi auditiva dels trets estilístics de la música vocal i instrumental d'obres musicals de diferents èpoques i cultures.
- Identificació i discriminació auditiva dels paràmetres del so en diverses obres i manifestacions musicals.

B. Interpretació, improvisació i creació ~~escènica~~

- Ús de grafies convencionals i no convencionals en la lectura i escriptura musical.
- Interpretació musical individual i col·lectiva a partir de la descodificació dels elements bàsics del llenguatge musical.
- Pràctica dels intervals, escales i acords musicals en interpretacions, improvisacions i creacions individuals i col·lectives.
- Aplicació elementals per a la interpretació: tècniques vocals, instrumentals i corporals, tècniques d'estudi i de gestió d'emocions en la preparació d'obres i la interpretació individual i col·lectiva.
- Improvisació guiada i lliure en interpretacions individuals i col·lectives.
- Ús i adaptació del llenguatge musical a través d'aplicacions tecnològiques en projectes musicals i artístics.
- Composició musical a partir de la veu, el cos, els instruments i/o les eines tecnològiques.
- Creació individual i/o col·lectiva a partir de processos que engloben diferents llenguatges artístics.

C. Contextos i cultures musicals.

- Anàlisi de l'evolució de les textures musicals i les formes musicals en obres de diferents períodes històrics.
- Identificació de les característiques estilístiques i socials dels principals gèneres del repertori més rellevant del patrimoni cultural i musical.
- Recerca d'artistes i agrupacions locals, nacionals i d'arreu.
- Desenvolupament del pensament ètic i responsable en relació a la propietat intel·lectual i cultural.
- Contextualització de les principals agrupacions musicals a partir de les famílies instrumentals i les característiques vocals.
- Desenvolupament de propostes artístiques que posin en valor les músiques tradicionals, populars i urbanes.

Matèria Optativa de 4t curs

A. Escolta i percepció musical

- Anàlisi descriptiva de les característiques més rellevants de diverses propostes musicals
- Relació entre les danses, les agrupacions vocals i instrumentals en les diferents etapes històriques.
- Recerca d'artistes i agrupacions locals, regionals, nacionals i d'arreu.
- Anàlisi d'esdeveniments i manifestacions musicals, escèniques i dansístiques en viu i registrades.

B. Interpretació, improvisació i creació escènica.

- Pràctica de les tècniques elementals per a la interpretació: tècniques vocals, instrumentals i corporals, tècniques d'estudi i de regulació de les emocions.
- Interpretació de repertori vocal, instrumental o corporal individual i / o grupal de diferents tipus de música actual.
- Improvisació guiada i lliure a partir de tècniques vocals, instrumentals i / o corporals.
- Creació de productes musicals i audiovisuals a partir de diferents elements i recursos.
- Edició de partitures i aplicacions informàtiques en la creació, la interpretació i la improvisació.
- Participació en activitats musicals mostrant les normes socials de comportament adequades.

C. Context i cultures musicals, mitjans de comunicació i tecnologies

- Edició, gravació i reproducció del so en diferents contextos.
- Ús de sistemes d'enregistrament i reproducció de so dins i fora de l'aula.
- Contextualització històrica i social de la música al cinema.
- Anàlisi de les músiques populars urbanes nacionals i internacionals des dels anys 50 fins a l'actualitat. El rock. El jazz. Principals solistes i grups musicals.
- Valoració de la transformació dels valors, els hàbits, el consum i el gust musical com a conseqüència dels avenços tecnològics.

Robòtica i programació

Aquesta matèria optativa pretén que l'alumnat desenvolupi competències per plantejar solucions innovadores i creatives en la resolució de problemes mitjançant el disseny, programació i prototipatge de sistemes automatitzats i robots

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers, es vertebraran al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

L'ús d'estratègies de *pensament computacional* i *pensament de disseny* es considera de gran utilitat per a l'assoliment de capacitats que ajudin a desenvolupar solucions i prototips que donin resposta a necessitats concretes, incorporant estratègies d'anàlisi, ideació, creació i avaluació de solucions.

La metodologia de treball més adient per la matèria és la integració de tots aquests conceptes en un projecte, possibilitant el treball en equip i utilitzant tècniques d'organització i gestió de projectes col·laboratius. Tanmateix, l'orientació de la matèria ha de possibilitar el desenvolupament de les destreses necessàries en l'ús de diferents eines digitals de programació, disseny i construcció.

Aquesta matèria contribueix a l'assoliment d'aprenentatges adaptables per a la vida i a fomentar vocacions dins de l'àmbit científicotecnològic i matemàtic, donant l'oportunitat a l'alumnat d'identificar problemes del món real i trobar solucions realistes, fomentant la creativitat, la curiositat, l'anàlisi personalitzada, l'intercanvi d'idees i el treball cooperatiu.

La implicació activa dels estudiants en la creació de solucions dissenyades de qualitat per a les necessitats i oportunitats identificades en diversos contextos tecnològics fomenta el seu desenvolupament personal. Els estudiants gestionen projectes de manera autònoma i col·laborativa des de la concepció fins a la realització. Apliquen processos de disseny per investigar, generar i perfeccionar

idees, planificar, produir i avaluar solucions dissenyades i milloren la seva capacitat per desenvolupar productes i entorns innovadors.

Els sabers de la matèria estan organitzats en tres blocs.

Al primer bloc, *Estratègies de pensament de disseny i gestió de projectes col·laboratius*, contempla el desenvolupament de projectes aplicant processos de disseny per investigar, generar i perfeccionar idees, planificar, produir i avaluar solucions dissenyades i desenvolupen la seva capacitat per desenvolupar productes i entorns innovadors.

El segon bloc, *Pensament computacional, llenguatges i estructures de programació* té per objecte la comprensió dels fonaments d'algorísmica per al disseny i desenvolupament de programes, i l'aplicació de tècniques específiques com l'elaboració de diagrames de flux o la descomposició de problemes complexos en senzills.

El tercer bloc, *Disseny i construcció de robots* permet la producció dels elements i estructures necessaris per al funcionament dels prototips així com la interacció amb l'entorn a través de la recollida de dades amb sensors i l'acció mitjançant actuadors.

Competència 1

Dissenyar prototips creatius i funcionals per respondre a problemes i reptes concrets a partir de projectes col·laboratius, utilitzant tècniques de pensament de disseny

Criteris d'avaluació

1.1 Identificar i analitzar problemes o reptes concrets, descomponent-los en parts més senzilles que permetin la seva solució.

1.2. Definir i avaluar de forma col·laborativa les possibles solucions als problemes i reptes analitzats, valorant-ne la viabilitat i la seva sostenibilitat.

1.3 Argumentar i compartir idees en grup per donar solució a un problema comú, amb actitud respectuosa.

1.4 Plantejar dissenys, tenint en compte les funcionalitats a desenvolupar, amb actitud emprendedora i creativa, integrant els elements mecànics i electrònics adients.

1.5. Utilitzar diferents eines i suports pel disseny del prototip i per a la seva valoració prèvia.

Aquesta competència específica aborda totes les fases de qualsevol projecte tècnic: definir el problema o necessitat a resoldre, investigar a partir de múltiples fonts, idear diferents solucions, dissenyar-les i avaluar-les. L'objectiu és aplicar totes les fases del procés en un projecte real, i realitzar-ho de forma iterativa fins a aconseguir el disseny més adequat.

Competència 2

Aplicar estratègies de pensament computacional de manera organitzada i òptima per crear, reelaborar o millorar algoritmes que ajudin a resoldre problemes reals

Criteris d'avaluació

2.1 Analitzar processos fent servir estratègies de pensament lògic.

2.2 Descriure i representar seqüències lògiques que ajudin a comprendre processos o algoritmes fent servir diagrames de flux.

2.3 Desenvolupar programes que impliquin la seqüenciació de passos, la iteració, i el testatge, la validació i la depuració de seqüències.

2.4 Comparar els programes propis amb altres algoritmes que donin solució a un mateix problema, incorporant els canvis necessaris o combinant diferents programes per elaborar noves solucions.

Aquesta competència engloba el coneixement de tècniques i estratègies específiques del pensament computacional, entès com un procés generador de solucions obertes. Comprèn la descomposició de problemes complexos en simples, i representació de processos en seqüències lògiques, així com elements de la lògica i el pensament humà com la generalització.

Aquestes estratègies han de permetre la generació conjunt finit d'instruccions o passos que han de servir per a la generació d'algoritmes que donin solució a problemes reals. Tanmateix, la comparació entre programes propis amb altres algoritmes, i la combinació de diferents programes per elaborar noves solucions ha de formar part d'aquest procés de generació de solucions.

Competència 3

Configurar i programar plaques de prototipatge programables i sensors i actuadors que permetin donar resposta als reptes o problemes, fent servir estructures lògiques a partir de llenguatges de programació.

Criteris d'avaluació

- 3.1 Desenvolupar programes, o reelaborar-ne a partir d'existents, fent servir el programari i els llenguatges de programació de manera apropiada.
- 3.2 Utilitzar les estructures lògiques de forma apropiada, tenint en compte criteris d'optimització de programes.
- 3.3 Identificar, corregir i depurar errors de programació en programes informàtics, fent ús de depuradors.
- 3.4 Configurar i programar sensors i actuadors, ajustant-los a les necessitats del prototip i fent ús correcte de les seves funcionalitats.

La competència fa referència al desenvolupament de programes en diferents llenguatges de programació, fent ús d'estructures lògiques, funcions, variables i tots els elements necessaris per a l'elaboració d'algoritmes organitzats i optimitzats.

La competència abasta el coneixement de les funcionalitats dels diferents sensors i actuadors que possibiliten la interacció amb el món físic, a través de l'adquisició de dades i l'automatització de moviments.

Competència 4

Construir estructures i mecanismes per respondre als requeriments mecànics necessaris, a partir de components específics o dissenyats i produïts mitjançant la utilització d'eines de disseny digital

Criteris d'avaluació

- 4.1 Dissenyar, fent servir les eines digitals i programari adient, els elements necessaris per a la construcció física dels prototips ideats, l'assemblatge de sensors, actuadors i els sistemes mecànics.
- 4.2 Produir o fabricar els elements necessaris per a la implementació d'estructures i mecanismes, utilitzant de manera segura les eines, dispositius, tècniques i materials adequats.
- 4.3 Realitzar el muntatge físic d'estructures i mecanismes, i avaluar el disseny i la construcció.

Aquesta competència fa referència, d'una banda, al disseny digital o manual d'elements i estructures, i per un altre als processos de construcció manual i la fabricació mecànica o impressió digital. Comporta l'aplicació dels coneixements relatius a operadors i sistemes tecnològics (estructurals, mecànics, elèctrics i electrònics) necessaris per a construir o fabricar prototips en funció d'un disseny i planificació previs.

Així mateix, l'aplicació de les normes de seguretat en el treball amb materials, eines i màquines, són fonamentals per a la salut de l'alumnat, evitant els riscos inherents a moltes de les tècniques que s'han d'emprar.

Sabers

Els sabers es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

A. Estratègies de pensament de disseny i gestió de projectes col·laboratius

- Disseny de solucions a problemes plantejats d'acord amb el pensament de disseny.
- Aplicació d'estratègies bàsiques de gestió de projectes: definició d'objectius, planificació, execució del projecte i avaluació.

B. Pensament computacional, llenguatges i estructures de programació

- Aplicació de tècniques de pensament computacional en la resolució de problemes i el disseny de solucions.
- Anàlisi i descomposició de problemes complexos en reptes senzills. Estratègies de resolució eficient.
- Representació de solucions fent servir diagrames de flux, tenint en compte la normativa específica.
- Ús de llenguatges de programació amb aplicació de diferents estructures lògiques: seqüències, condicionals i repeticions.
- Desenvolupament de funcions específiques.

C. Disseny i construcció de robots

- Anàlisi d'elements mecànics i identificació del seu funcionament.
- Configuració i programació dels diferents elements de control: sensors, actuadors i dispositius de comandament.
- Disseny i construcció d'elements i/o estructures senzilles, tant de forma real com mitjançant simuladors gràfics, programes de disseny 3D i 2D.
- Muntatge físic d'estructures i mecanismes, fent ús adient de les eines i aplicant les mesures de seguretat.
- Aplicació de tècniques de creació manual i fabricació digital.

- Valoració crítica dels avenços tecnològics, la seva influència en el medi ambient, la salut i el benestar individual i col·lectiu i en la societat en general.

Tecnologia i Digitalització

La matèria Tecnologia i Digitalització proporciona la base per comprendre els canvis profunds que es donen en una societat cada vegada més tecnificada i digitalitzada, i té per objecte el desenvolupament de destreses de naturalesa cognitiva i procedimental al mateix temps que actitudinals. Així doncs, l'ús crític, responsable i sostenible de la tecnologia, la valoració de les aportacions i l'impacte de la tecnologia en la societat, en la sostenibilitat ambiental i en la salut, el respecte per les normes i els protocols establerts per a la participació en la xarxa, així com l'adquisició de valors que propicien la igualtat i el respecte cap als altres i cap al treball propi s'hi veurien reflectits.

Des d'aquesta matèria es promou una actitud cooperativa i es fomenta un aprenentatge permanent en diferents contextos, a més de contribuir desenvolupar

una visió crítica dels reptes a què s'enfronta la humanitat en el segle XXI, i als quals cal donar resposta. L'entorn artificialitzat és omnipresent a les nostres vides per afavorir unes millors condicions de vida de les persones, tot i que té, i pot tenir repercussions negatives per a l'entorn i per les persones. Per això, en aquesta matèria cal incidir en els Objectius de Desenvolupament Sostenible i en el judici crític.

La tecnologia entesa com el conjunt de coneixements derivats de la tècnica i de l'enginyeria, amb les aportacions del coneixement científic, juntament amb el caràcter instrumental i interdisciplinari de la matèria, contribueix a l'assoliment del Perfil competencial de sortida i l'adquisició dels objectius de l'etapa.

Les competències específiques estan estretament relacionades amb els eixos estructurals que vertebreren la matèria i que condicionen els processos d'ensenyament-aprenentatge que s'hi donen. L'aplicació de la resolució de problemes mitjançant un aprenentatge basat en el desenvolupament de projectes, el desenvolupament del pensament computacional, la incorporació de les tecnologies digitals en els processos d'aprenentatge, la naturalesa interdisciplinària pròpia de la tecnologia, la seva aportació a la consecució dels ODS i la seva connexió amb el món real, així com el foment d'actituds com la creativitat, la cooperació, el desenvolupament tecnològic sostenible o l'emprenedoria, són alguns dels elements essencials que conformen aquesta matèria.

Aquests elements, a més, estan concebuts de manera que possibiliten que l'alumnat mobilitzi coneixements científics i tècnics, aplicant metodologies de treball creatiu per desenvolupar idees i solucions innovadores i sostenibles que donin resposta a necessitats o problemes plantejats, aportant millores significatives amb una actitud creativa i emprenedora. Així mateix, la matèria permet a l'alumnat fer un ús responsable i ètic de les tecnologies digitals per aprendre al llarg de la vida i reflexionar de manera conscient, informada i crítica, sobre la societat digital en la qual es troba immers, per afrontar situacions i problemes habituals amb èxit i respondre de forma competent segons el context.

En aquest sentit, ja a l'Educació Primària, es fa referència a la digitalització de l'entorn personal d'aprenentatge, als projectes de disseny i al pensament computacional des de diferents àrees per al desenvolupament, entre d'altres, de la competència digital. La matèria de Tecnologia i Digitalització dels cursos de primer a tercer de l'Educació Secundària Obligatòria parteix, per tant, dels aprenentatges de l'etapa anterior tant en competència digital, competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria, tot fomentant les vocacions científicotecnològiques, especialment en les noies.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers, graduats a través dels cicles, es vertebreren al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

El desenvolupament d'aquesta matèria implica la interacció amb els coneixements d'altres disciplines, coneixements que queden recollits en blocs de sabers interrelacionats i que es presenten diferenciats entre si per donar especial rellevància a la resolució de problemes, la digitalització i el desenvolupament sostenible. Aquests sabers no s'han d'entendre de manera aïllada sinó que el seu tractament ha de ser integral. La seva presentació no suposa una forma d'abordar els sabers a l'aula, sinó una estructura que ajuda a la comprensió del conjunt de coneixements, de destreses i d'actituds que es pretén que l'alumnat adquireixi i mobilitzi al llarg de l'etapa.

La matèria s'organitza en cinc blocs: Procés de resolució de problemes i de projectes ; Comunicació i difusió d'idees; Pensament computacional, programació i robòtica; Digitalització de l'entorn personal d'aprenentatge i Tecnologia sostenible.

La posada en pràctica del bloc de Procés de resolució de problemes i de projectes exigeix un enfocament tècnic, enginyer i científic i ha de considerar-se un eix vertebrador al llarg de tota la matèria. En aquest bloc es tracta el desenvolupament d'habilitats i mètodes que permetin avançar des de la identificació i la formulació d'un problema tècnic, la ideació i disseny de possibles solucions, fins a la solució constructiva de la mateixa i, tot això, a través d'un procés planificat i que busqui l'optimització de recursos i de solucions, que rep el nom de procés tecnològic. Aquest pren forma sota el projecte tècnic.

El bloc *Comunicació i difusió d'idees*, implica el desenvolupament d'habilitats en la interacció personal, mitjançant eines digitals. El component tecnològic de la comunicació i les seves eines comporta un coneixement tècnic bàsic per instal·lar algunes aplicacions i l'adaptació a les necessitats específiques d'ús.

El bloc *Pensament computacional, programació i robòtica*, abasta els fonaments d'algorísmica per al disseny i desenvolupament d'aplicacions informàtiques senzilles per ordinador i dispositius mòbils, seguint amb l'automatització programada de processos, la connexió d'objectes quotidians a internet i la robòtica. L'automatització de processos comporta la interacció amb l'entorn a través de la recollida de dades amb sensors i l'acció mitjançant actuadors, comandats per un programa de control.

Un aspecte important de la competència digital s'aborda en el bloc *Digitalització de l'entorn personal d'aprenentatge*, enfocat a la configuració, ajust i manteniment d'equips i aplicacions perquè sigui d'utilitat a l'alumnat i optimitzi la seva capacitat per a l'aprenentatge, al llarg de la vida.

En el bloc de *Tecnologia sostenible* es contempla el desenvolupament de projectes que suposin l'activació d'accions per desenvolupar estratègies sostenibles, com l'ecodisseny i l'economia circular, incorporant un punt de vista ètic de la tecnologia per solucionar problemes ecosocials des de la transversalitat.

El caràcter essencialment funcional de la matèria i l'enfocament competencial del currículum, requereixen metodologies específiques que ho fomentin, com la resolució de problemes basada en el desenvolupament de projectes, la implementació de sistemes tecnològics (elèctrics, mecànics, robòtics, etc.), la construcció de prototips i altres estratègies que afavoreixin l'ús d'aplicacions digitals per al disseny, la simulació, el dimensionament, la comunicació o la difusió d'idees o solucions. De la mateixa manera, l'aplicació de diferents tècniques de treball, complementant-se entre si, i la diversitat de situacions d'aprenentatge que intervenen en la matèria, han de promoure la participació de l'alumnat amb una visió integral de la disciplina, ressaltant la seva esfera social davant els desafiaments i reptes tecnològics que planteja la nostra societat per reduir la bretxa digital i de gènere, vetllant per a la desaparició d'estereotips que dificulten l'adquisició de competències digitals en condicions d'igualtat.

Competència específica 1.

Buscar, analitzar i seleccionar la informació adequada, de manera crítica i segura, tot aplicant processos de recerca, mètodes d'anàlisi de productes i experimentant amb eines de simulació, per delimitar problemes tecnològics i proposar solucions a partir de la informació obtinguda

Criteris d'avaluació

1.1 Identificar i definir problemes o necessitats plantejades, tot cercant i contrastant la informació procedent de diferents fonts de manera crítica i segura, fent ús dels coneixements científics i tecnològics, avaluant-ne la fiabilitat i la pertinència.

1.2. Analitzar i examinar productes tecnològics d'ús habitual a través de l'anàlisi d'objectes i sistemes, fent ús dels coneixements científics i tecnològics, utilitzant, si s'escau, eines de simulació, en la construcció de coneixement.

Aquesta competència específica aborda el primer repte de qualsevol projecte tècnic: definir el problema o necessitat a resoldre. Requereix investigar a partir de múltiples fonts, avaluant la seva fiabilitat i la veracitat de la informació obtinguda amb actitud crítica, sent conscient dels beneficis i riscos de l'accés obert i il·limitat a la informació que ofereix internet (infoxicació, accés a continguts inadequats...). A més, la transmissió massiva de dades en dispositius i aplicacions comporta l'adopció de mesures preventives per a protegir els dispositius, la salut i les dades personals, sol·licitant ajuda o denunciant de manera efectiva, davant amenaces a la privacitat i el benestar personal (fraud, suplantació d'identitat, ciberassetjament...) i fent un ús ètic i saludable.

D'altra banda, l'anàlisi d'objectes i de sistemes inclou l'estudi dels materials emprats en la fabricació dels diferents elements, les formes, el procés de fabricació i l'assemblatge dels components. S'estudia el funcionament del producte, les seves normes d'ús, les seves funcions i les seves utilitats. De la mateixa forma s'analitzen sistemes tecnològics, com poden ser algorismes de programació o productes digitals, dissenyats amb una finalitat concreta. L'objectiu és comprendre les relacions entre les característiques del producte analitzat i les necessitats que cobreix o els objectius per als quals va ser creat, així com, valorar les repercussions socials positives i negatives del producte o sistema i les conseqüències mediambientals del procés de fabricació o de l'ús d'aquest.

Competència específica 2.

Planificar, dissenyar i desenvolupar solucions a problemes tecnològics amb autonomia i actitud creativa, tot aplicant el procés tecnològic, coneixements interdisciplinaris i treballant de manera ordenada i cooperativa, per resoldre problemes o necessitats de manera eficaç, innovadora i sostenible.

Criteris d'avaluació

2.1. Idear i dissenyar solucions tecnològiques originals a problemes plantejats, tot aplicant el procés tecnològic amb conceptes, tècniques i procediments interdisciplinaris amb actitud emprenedora, perseverant i creativa, documentant la informació en una memòria de projecte.

2.2. Seleccionar, planificar i organitzar el temps, els materials i les eines, així com les tasques necessàries per a la construcció d'una solució definida en un projecte, treballant individualment o en grup de manera cooperativa.

2.3. Aplicar criteris de sostenibilitat en el disseny de solucions tecnològiques considerant tot el cicle de vida útil de l'objecte.

Aquesta competència s'associa amb dos dels pilars estructurals de la matèria, com són la creativitat i l'emprenedoria, ja que aporta tècniques i eines a l'alumnat per a planificar, dissenyar i desenvolupar solucions a problemes definits que han de complir una sèrie de requisits, i orientar en l'organització de les tasques que haurà d'exercir de manera personal o en equip al llarg del procés de resolució creativa del problema. El desenvolupament d'aquesta competència implica la planificació, la previsió de recursos sostenibles necessaris i el foment del treball cooperatiu en tot el procés. Les metodologies/marcs de resolució de problemes tecnològics requereixen l'activació d'una sèrie d'actuacions o fases seqüencials o cícliques que marquen la dinàmica del treball personal i en grup. Abordar reptes amb la finalitat d'obtenir resultats concrets, garantint l'equilibri entre el creixement econòmic, benestar social i ambiental, aportant solucions viables i idònies, suposa una actitud emprenedora, que estimula la creativitat i la capacitat d'innovació. Així mateix, es promou l'autoavaluació estimant els resultats obtinguts a fi de continuar amb cicles de millora contínua.

En aquest sentit, la combinació de coneixements amb unes certes destreses i actituds de caràcter interdisciplinari, com ara autonomia, innovació, creativitat, valoració crítica de resultats, treball cooperatiu, resiliència i emprenedoria resulten, en fi, imprescindibles per a obtenir resultats eficaços en la resolució de problemes.

Competència específica 3.

Aplicar de manera apropiada diferents tècniques i coneixements interdisciplinaris, tot utilitzant operadors, sistemes tecnològics i eines, seguint la planificació i el disseny sostenible previ per construir solucions tecnològiques que donin resposta a necessitats en diferents contextos.

Criteris d'avaluació

3.1. Fabricar objectes o models mitjançant la manipulació i la conformació de materials, tot emprant instruments de mesura, eines i màquines adequades, posant en

pràctica els fonaments d'estructures, mecanismes, electricitat i electrònica seguint les normes de seguretat i de salut.

3.2. Avaluar el resultat d'una construcció tot contrastant les seves funcions en relació als requeriments tècnics del projecte, mitjançant l'observació i l'ús d'instruments de mesura per validar el resultat final.

Aquesta competència fa referència, d'una banda, als processos de construcció manual i la fabricació mecànica i, per un altre, a l'aplicació dels coneixements relatius a operadors i sistemes tecnològics (estructurals, mecànics, elèctrics i electrònics) necessaris per a construir o fabricar prototips en funció d'un disseny i planificació previs. Les diferents actuacions que es desencadenen en el procés creatiu porten amb si la intervenció de coneixements interdisciplinaris i integrats.

Així mateix, l'aplicació de les normes de seguretat i higiene en el treball amb materials, eines i màquines, són fonamentals per a la salut de l'alumnat, evitant els riscos inherents a moltes de les tècniques que s'han d'emprar. D'altra banda, aquesta competència requereix el desenvolupament d'habilitats i destreses relacionades amb l'ús de les eines, recursos i instruments necessaris (eines i màquines manuals i digitals) i d'actituds estretament lligades amb la superació de dificultats, així com la motivació i l'interès pel treball i la qualitat d'aquest.

Competència específica 4.

Descriure, representar i intercanviar idees o solucions a problemes tecnològics o digitals, utilitzant els mitjans de representació, simbologia i vocabulari adequats, així com els instruments i els recursos disponibles, utilitzant les eines digitals per argumentar, comunicar i difondre informació.

Criteris d'avaluació

4.1. Documentar el procés de la creació d'un producte des del disseny fins a l'avaluació, elaborant la documentació tècnica i gràfica amb l'ajuda d'eines digitals, emprant els formats i el vocabulari tècnic adequats, de manera col·laborativa, tant presencialment com en remot.

4.2. Representar objectes, diagrames i esquemes tècnics mitjançant eines digitals col·laboratives, tot aplicant les normes tècniques corresponents.

4.3. Utilitzar dispositius i recursos digitals per a comunicar-se amb els altres, per difondre els propis aprenentatges i argumentar-los.

La competència abasta els aspectes necessaris per a la comunicació i l'intercanvi d'idees. Fa referència a l'exposició i l'argumentació de propostes, representació de dissenys, manifestació d'opinions, etc. Al mateix temps, inclou la comunicació i difusió de documentació tècnica relativa al procés. En aquest aspecte s'ha de tenir en compte l'aplicació d'eines digitals tant en l'elaboració de la informació com quant als propis canals de comunicació.

Aquesta competència requereix, a més de l'ús adequat del llenguatge i de la incorporació de l'expressió gràfica i terminologia tecnològica, matemàtica i científica en

les exposicions, garantint així la comunicació entre l'emissor i el receptor. Això implica una actitud responsable i de respecte cap als protocols establerts en el treball col·laboratiu, extensible tant al context presencial com a les actuacions en la xarxa, la qual cosa suposa interactuar mitjançant eines, plataformes virtuals o xarxes socials per a comunicar-se, compartir dades i informació i treballar col·laborativament, aplicant els codis de comunicació i comportament específics de l'àmbit digital.

Competència específica 5.

Desenvolupar algorismes i aplicacions informàtiques en diferents entorns, tot aplicant els principis del pensament computacional i incorporant les tecnologies emergents, per resoldre problemes concrets, automatitzar processos i aplicar-los en sistemes de control o robòtica.

Criteris d'avaluació

5.1. Descriure, interpretar i dissenyar solucions a problemes informàtics mitjançant algorismes i diagrames de flux, tot aplicant els elements i les tècniques de programació de manera creativa.

5.2. Programar aplicacions senzilles per a diferents dispositius (ordinadors, dispositius mòbils i altres) emprant els elements de programació de manera apropiada, fent servir el programari i els llenguatges de programació adients i mòduls d'intel·ligència artificial que afegeixin funcionalitats.

5.3. Automatitzar processos, màquines i objectes de manera autònoma, amb o sense connexió a internet, mitjançant l'anàlisi, la construcció i la programació de robots i sistemes de control.

Aquesta competència fa referència a l'aplicació dels principis del pensament computacional en el procés creatiu. És a dir, implica la posada en marxa de processos ordenats que inclouen la descomposició del problema plantejat, l'estructuració de la informació, la modelització del problema, la seqüenciació del procés i el disseny d'algorismes per a implementar-los en un programa informàtic. D'aquesta manera, la competència està enfocada al disseny i activació d'algorismes plantejats per a aconseguir un objectiu concret. Aquest objectiu podria referir-se, per exemple, al desenvolupament d'una aplicació informàtica, a l'automatització d'un procés o al desenvolupament del sistema de control d'una màquina, en la qual intervinguin diferents entrades i sortides que quedin governades per un algorisme. És a dir, l'aplicació de la tecnologia digital en el control d'objectes o màquines, automatitzant rutines i facilitant la interacció amb els objectes, incloent així, els sistemes controlats mitjançant la programació d'una targeta controladora o els sistemes robòtics.

A més, s'ha de considerar l'abast de les tecnologies emergents com són internet de les coses, tractament massiu de dades (*Big Data*) o la intel·ligència artificial (IA), ja presents en les nostres vides de manera quotidiana. Les eines actuals permeten la incorporació de les mateixes en el procés creatiu, aproximant-les a l'alumnat i proporcionant un enfocament tècnic dels seus fonaments.

Competència específica 6.

Utilitzar els fonaments del funcionament dels dispositius i de les aplicacions habituals de l'entorn digital d'aprenentatge, analitzant-ne els

components i les funcions i ajustant-los a les necessitats per fer-ne un ús més eficient i segur, per detectar i resoldre problemes tècnics senzills.

Criteris d'avaluació

6.1. Fer un ús eficient i segur dels dispositius digitals d'ús quotidià en la resolució de problemes senzills, analitzant els components i els sistemes de comunicació, per identificar els riscos i adoptar mesures de seguretat per a la protecció de dades i equips.

6.2. Crear continguts, elaborar materials i difondre'ls en diferents plataformes, configurant correctament les eines digitals habituals de l'entorn d'aprenentatge, ajustant-les a les necessitats i respectant les llicències i els drets d'autoria.

6.3. Organitzar la informació de manera estructurada, aplicant tècniques d'emmagatzematge segur.

Aquesta competència fa referència al coneixement, ús segur i manteniment dels diferents elements que s'engloben en l'entorn digital d'aprenentatge. L'augment actual de la presència de la tecnologia en les nostres vides fa necessària la integració de les eines digitals en el procés d'aprenentatge permanent. Per això, aquesta competència engloba la comprensió del funcionament dels dispositius implicats en el procés, així com la identificació de petites incidències. Per a això es fa necessari un coneixement de l'arquitectura del maquinari emprat, dels seus elements i de les seves funcions dins del dispositiu. D'altra banda, les aplicacions de programari incloses en l'entorn digital d'aprenentatge requereixen una configuració i ajust adaptats a les necessitats personals de l'usuari. Es posa de manifest la necessitat de comprensió dels fonaments d'aquests elements i de les seves funcionalitats, així com la seva aplicació i transferència en diferents contextos per a afavorir un aprenentatge permanent.

Competència específica

7. Fer ús ètic, sostenible i ecosocialment responsable de la tecnologia, identificant les repercussions i les aportacions, per valorar l'impacte del desenvolupament tecnològic a la societat i a l'entorn.

Criteris d'avaluació

7.1 Identificar la influència de l'activitat tecnològica en la societat i en la sostenibilitat ambiental al llarg de la història, analitzant-ne les aportacions i les repercussions tot valorant-ne la importància per al desenvolupament sostenible.

7.2. Fer un ús responsable i ètic de les tecnologies emergents, tot identificant les seves aportacions al benestar, a la igualtat social i a la reducció de l'impacte ambiental.

7.3. Valorar l'economia circular com una aportació tecnològica i social a la sostenibilitat per reduir la necessitat de matèries primeres i aconseguir la reducció de residus

Aquesta competència específica fa referència a la utilització de la tecnologia amb actitud ètica, responsable i sostenible i a l'habilitat per a analitzar i valorar el desenvolupament tecnològic i la seva influència en la societat i en la sostenibilitat ambiental. Es refereix també a la comprensió del procés pel qual la tecnologia ha anat

resolent les necessitats de les persones al llarg de la història. S'inclouen les aportacions de la tecnologia tant a la millora de les condicions de vida com al disseny de solucions per a reduir l'impacte que el seu propi ús pot provocar en la societat i en la sostenibilitat ambiental.

L'eclosió de noves tecnologies digitals i el seu ús generalitzat i quotidià fa necessari l'anàlisi i valoració de la contribució d'aquestes tecnologies emergents al desenvolupament sostenible, aspecte essencial per a exercir una ciutadania digital responsable i en el qual aquesta competència específica es focalitza. En aquesta línia, s'inclou la valoració de les condicions i conseqüències ecosocials del desenvolupament tecnològic, així com els canvis ocasionats en la vida social i organització del treball per la implantació de tecnologies de la comunicació, robòtica, intel·ligència artificial, etc.

En definitiva, el desenvolupament d'aquesta competència específica implica que l'alumnat desenvolupi l'interès i la curiositat per l'evolució de les tecnologies digitals, el desenvolupament sostenible i l'ús ètic d'aquestes.

Sabers

Els sabers es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Procés de resolució de problemes i de projectes

- Aplicació d'estratègies, tècniques i marcs de resolució de problemes en diferents contextos i les seves fases.
- Aplicació d'estratègies de cerca crítica d'informació per a la recerca i la definició de problemes plantejats.
- Anàlisi de productes i de sistemes tecnològics per a la construcció de coneixement des de diferents enfocaments i àmbits.
- Anàlisi i disseny d'estructures per a la construcció de models.
- Anàlisi i disseny de sistemes mecànics bàsics. Muntatges físics i/o ús de simuladors.
- Muntatge d'esquemes i circuits elèctrics o electrònics, físics o simulats. Interpretació, càlcul, disseny i aplicació en projectes.

- Identificar les característiques dels materials d'ús tecnològic i el seu impacte ambiental.
- Utilització d'eines i tècniques de manipulació i mecanització de materials per a la construcció d'objectes i de prototips. Iniciació a la fabricació digital. Aplicació de les normes de seguretat i d'higiene.
- Desenvolupament de l'emprenedoria, la resiliència, la perseverança i la creativitat per resoldre problemes des d'una perspectiva interdisciplinària.

Comunicació i difusió d'idees

- Ús del vocabulari tècnic apropiat. Desenvolupament de les habilitats bàsiques de comunicació interpersonal. Ús adequat de pautes de conducta pròpies de l'entorn virtual.
- Ús de les normes d'acotació i aplicació de les escales i les tècniques de representació gràfica.
- Utilització d'aplicacions CAD en 2D i 3D per a la representació d'esquemes, circuits, plànols i objectes.
- Utilització d'eines digitals per a l'elaboració, la publicació i la difusió de documentació tècnica i informació multimèdia relativa a projectes.

Pensament computacional, programació i robòtica

- Resolució de processos mitjançant algorismes i representació amb diagrames de flux.
- Implementació d'aplicacions informàtiques senzilles per a ordinador i dispositius mòbils i iniciació a la intel·ligència artificial.
- Disseny i implementació de sistemes de control programat. Muntatge físic i/o ús de simuladors i programació senzilla de dispositius. Internet de les coses.
- Iniciació a la robòtica. Muntatge i control programat de robots o dispositius programables de manera física o mitjançant simuladors.
- Aplicació de tècniques de depuració iteratives d'un programa informàtic per a la identificació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afirmació de l'autoconfiança.

Digitalització de l'entorn personal d'aprenentatge

- Ús de dispositius digitals, tant dels elements del maquinari com del programari. Identificació i resolució de problemes tècnics senzills.
- Utilització de sistemes de comunicació digital d'ús comú. Transmissió de dades. Tecnologies sense fil per a la comunicació.
- Utilització d'eines i entorns virtuals d'aprenentatge. Configuració, manteniment i ús crític.
- Utilització d'eines d'edició i creació de continguts. Instal·lació, configuració i ús responsable de les aplicacions i de la propietat intel·lectual.
- Implementació de tècniques de tractament, organització i emmagatzematge segur de la informació. Còpies de seguretat.
- Implementació de la seguretat a la xarxa: riscos, amenaces i atacs. Aplicació de mesures de protecció de les dades i de la informació. Accions preventives per al benestar digital.

Tecnologia sostenible

- Desenvolupament tecnològic: creativitat, innovació, investigació, obsolescència i impacte social i ambiental. Utilització ètica de les aplicacions i les tecnologies emergents.

- Aplicació de la tecnologia sostenible. Valoració crítica de la contribució a la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible.
- Valoració de l'energia com a factor tecnològic clau del desenvolupament sostenible. Eficiència energètica, consum responsable i energies renovables.

Tecnologia

La matèria de Tecnologia contribueix a donar resposta i les necessitats de la ciutadania davant els desafiaments i reptes tecnològics que planteja la societat actual, especialment la digitalització creixent. Així, aquesta matèria serveix de base, no sols per a comprendre l'evolució social, sinó també per poder actuar amb criteris tècnics, científics i ètics en l'exercici d'una ciutadania responsable i activa, utilitzant la generació del coneixement com a motor de desenvolupament i fomentant la participació de l'alumnat en igualtat amb una visió integral de la tecnologia, ressaltant el seu aspecte social.

Els reptes del segle XXI són contemplats amb detall i es desenvolupen amb profunditat en aquesta matèria. Així s'aborden aspectes econòmics, socials i ambientals relacionats amb la influència del desenvolupament tecnològic, i de l'automatització i la robotització, tant pel que fa a l'organització del treball, com en altres àmbits de la societat, amb un enfocament que fomenti el tracte igualitari i el rebuig cap a actituds de discriminació basades en el gènere o en altres factors. Així mateix, la sostenibilitat està molt lligada als processos de fabricació, a la correcta selecció de materials i tècniques de manipulació i als sistemes de control que permeten optimitzar els recursos. En aquest sentit, la tecnologia proporciona mitjans essencials per abordar els Objectius de Desenvolupament Sostenible com l'accés universal a l'energia i la comunicació, així com a l'educació, a l'alimentació i la salut entre altres.

El caràcter interdisciplinari de la matèria contribueix a l'adquisició en el seu conjunt dels objectius d'etapa i a la consecució del Perfil competencial de sortida. Es desenvolupen aspectes tècnics relacionats amb la competència matemàtica i competències en ciència, tecnologia i enginyeria, competència digital, així com amb altres sabers transversals associats a la competència lingüística, a la competència plurilingüe, a la competència personal, social i aprendre a aprendre, a la competència emprenedora, a la competència ciutadana i a la competència en consciència i expressions culturals.

Les competències específiques estan íntimament relacionades amb els eixos vertebradors sobre els quals es fonamenta la matèria. Alguns dels elements essencials que conformen aquesta matèria són la naturalesa transversal pròpia de la tecnologia, l'impuls de la col·laboració i el treball en equip, el pensament computacional i les seves implicacions en l'automatització i en la connexió de dispositius a Internet, així com el foment d'actituds com la creativitat, la perseverança, la responsabilitat en el desenvolupament tecnològic sostenible o l'emprenedoria incorporant les tecnologies digitals. També cal destacar el caràcter eminentment funcional de la resolució de problemes interdisciplinaris i del plantejament de projectes, que es constitueix com a eix vertebrador principal de la matèria i reflecteix el seu enfocament competencial.

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge,

connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

L'adquisició de les competències específiques constitueix la base per a l'avaluació competencial de l'alumnat i es valorarà a través dels criteris d'avaluació. No hi ha una vinculació unívoca i directa entre criteris d'avaluació i sabers, les competències específiques s'avaluaran a través de la posada en acció de diferents sabers, proporcionant la flexibilitat necessària per establir connexions entre ells.

Abordant un enfocament competencial, els criteris d'avaluació i els sabers, graduats a través dels cicles, es vertebraran al voltant de les competències específiques. Aquesta progressió, que parteix d'entorns molt propers i manipulatius connectant amb les etapes d'Educació Infantil i Primària, facilita la transició cap a aprenentatges més formals i afavoreix el desenvolupament de la capacitat de pensament abstracte.

Els criteris d'avaluació, en tant que expliciten l'avaluació de les capacitats i els sabers que cal desenvolupar, concreten els aprenentatges que volem identificar en l'alumnat i la forma de fer-ho. Es vinculen directament a les competències específiques. Els criteris d'avaluació permeten mesurar el grau de desenvolupament d'aquestes competències i el docent pot connectar-los de forma flexible amb els sabers de l'àrea/la matèria durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

El professorat ha de contextualitzar i flexibilitzar aquests criteris d'acord amb les circumstàncies de la seva activitat. El seu caràcter és marcadament competencial i els converteix en avaluadors tant de les capacitats desplegades com dels diferents tipus de sabers, és a dir, coneixements, destreses, valors i actituds que l'alumnat ha d'adquirir per desenvolupar-se en múltiples situacions pròpies de la societat moderna.

En l'etapa d'Educació Primària l'alumnat ja s'inicia en el desenvolupament de projectes de disseny i de pensament computacional. En l'etapa d'Educació Secundària Obligatòria aquesta matèria permet, d'una banda, donar continuïtat a la matèria de Tecnologia i Digitalització de cursos anteriors i, per un altre, aprofundir en l'adquisició de competències, així com preparar i fomentar en l'alumnat una actitud emprenedora de cara a estudis posteriors o a l'acompliment d'activitats professionals.

La matèria s'organitza en quatre blocs de sabers interrelacionats: *Procés de resolució de problemes i de projectes*, *Operadors tecnològics*, *Pensament computacional*, *automatització i robòtica* i *Tecnologia sostenible*.

La posada en pràctica del bloc *Procés de resolució de problemes i projectes*, mitjançant estratègies i metodologies per a un aprenentatge basat en el desenvolupament de projectes, incorpora tècniques actuals adaptades del món empresarial i industrial, d'acord amb les tendències educatives d'altres països. Si bé es dona una gran importància a les fases de recerca, ideació, disseny i fabricació, també s'inclou un adequat tractament de la fase de presentació i comunicació de resultats, com un aspecte clau per a la difusió dels treballs realitzats.

El bloc *d'Operadors tecnològics*, aplicat a projectes, ofereix una visió sobre els elements mecànics i electrònics que permeten resoldre problemes mitjançant tècniques de control digital en situacions reals.

El bloc de *Pensament computacional, automatització i robòtica* estableix les bases, no solament per entendre, sinó també per saber dissenyar i implementar sistemes de control programat, així com programar ordinadors o dispositius mòbils. La incorporació de mòduls d'intel·ligència artificial i tècniques d'enginyeria de dades ofereixen aquí un valor afegit. En aquesta mateixa línia, la integració de telecomunicacions en els sistemes de control obre la porta a la Internet de les coses i permet el seu ús en

aplicacions pràctiques podent donar resposta a les necessitats personals o col·lectives.

El bloc de *Tecnologia sostenible* aborda el coneixement i aplicació de criteris de sostenibilitat en l'ús de materials, el disseny de processos i en qüestions energètiques, reconeixent la importància de la diversitat personal, social i cultural i incidint sobre temes com les comunitats obertes d'aprenentatge i serveis a la comunitat amb un compromís actiu tant en l'àmbit local com en el global.

Tot això es planteja en l'últim curs de l'etapa d'ensenyament obligatori des d'una perspectiva competencial i eminentment pràctica, basada en la idea d'aprendre fent. Aquesta idea consisteix a propiciar un entorn perquè l'alumnat tingui l'oportunitat de dur a terme unes certes tasques mentre explora, descobreix, experimenta, aplica i reflexiona sobre el que fa. La proposta de situacions d'aprenentatge desenvolupades en un laboratori de fabricació, entès com un espai per a materialitzar els projectes interdisciplinaris amb un enfocament competencial i pràctic, que permeti incorporar tècniques de treball, prototipat ràpid i fabricació fora de línia amb sistemes d'impressió 3D i altres eines de fabricació digital, afavoreix la implicació de l'alumnat en el seu procés d'aprenentatge que serà per tant, més significatiu i durador.

En aquest sentit, resulta convenient tenir present que el desenvolupament de projectes tecnològics suposa una opció molt adequada com a element vertebrador dels sabers de la matèria de Tecnologia.

Competència específica 1.

Identificar i proposar problemes tecnològics amb iniciativa i creativitat, tot estudiant les necessitats de l'entorn proper, aplicant estratègies i processos col·laboratius i iteratius relatius a projectes, per idear i planificar solucions de manera eficient i innovadora.

Criteris d'avaluació

1.1 Idear i planificar solucions tecnològiques emprenedores que generin un valor a la comunitat, a partir de l'observació i l'anàlisi de l'entorn més proper, tot estudiant les necessitats, els requisits i les possibilitats de millora.

1.2 Aplicar, amb iniciativa, estratègies col·laboratives de gestió de projectes amb perspectiva interdisciplinària, seguint un procés iteratiu de validació, des de la fase d'ideació fins a la resolució de problemes.

1.3 Desenvolupar la gestió del projecte de manera creativa, aplicant estratègies i tècniques col·laboratives, així com mètodes de recerca per a la ideació de solucions eficients, innovadores i respectuoses amb el medi ambient.

Aquesta competència parteix de la cerca i anàlisi de les necessitats de l'entorn proper (centre, barri, localitat, regió...) per detectar i abordar els problemes que es puguin resoldre mitjançant la tecnologia que, posteriorment i després de la seva anàlisi, seran la base del procés de resolució de problemes, aportant solucions a les necessitats detectades. S'inclouen en aquesta competència els aspectes relatius a la ideació, el disseny i la cerca de solucions a través de metodologies pròximes a la recerca científica, a les tècniques d'indagació, planificació i gestió de tasques seguint les fases d'un projecte tecnològic i s'incorporen estratègies per iniciar a l'alumnat en la gestió de projectes cooperatius i iteratius de millora contínua de la solució.

En aquesta competència s'aborden, també, diverses tècniques per entrenar i potenciar

la creativitat amb l'objectiu de fer-la més eficient. Es fomenta igualment l'esperit emprenedor des d'un enfocament que inclou el lideratge i la coordinació d'equips de treball, amb una visió global i un tractament coeducatiu, garantint el desenvolupament de la iniciativa i la proactivitat de tot l'alumnat.

Competència específica 2.

Aplicar diferents tècniques i coneixements interdisciplinaris utilitzant procediments i recursos tecnològics tot preveient el cicle de vida dels productes per construir solucions tecnològiques sostenibles que donin resposta a necessitats plantejades.

Criteris d'avaluació

2.1. Analitzar el disseny d'un producte que doni resposta a una necessitat plantejada, avaluant-ne la demanda, l'evolució i la previsió de fi del cicle de vida amb criteri ètic, sostenible i responsable.

2.2. Fabricar productes i solucions tecnològiques, fent ús del disseny assistit, utilitzant les diferents tècniques d'elaboració manual, mecànica i digital, emprant de manera adequada els diferents materials i recursos mecànics, elèctrics, electrònics i digitals.

2.3 Argumentar les solucions tecnològiques aportades a les necessitats plantejades, valorant la seva viabilitat econòmica, ús funcional, sostenible i eficient.

Aquesta competència fa referència tant al procés de fabricació de productes o desenvolupament de sistemes que aporten solucions a problemes plantejats com a les actuacions implicades en aquest procés. S'aborden les tècniques i procediments necessaris per a la construcció i creació de productes o sistemes tecnològics, incloent tant la fabricació manual com la fabricació mitjançant tecnologies assistides per ordinador. D'aquesta manera, es pretén desenvolupar les destreses necessàries per al disseny i la creació de productes, fomentant l'aplicació de tècniques de fabricació digitals i l'aprofitament dels recursos tecnològics. Les diferents actuacions que es desencadenen en el procés creatiu impliquen la intervenció de coneixements propis d'aquesta matèria (operadors mecànics, elèctrics i electrònics), que s'integren amb uns altres, contribuint així a un aprenentatge competencial en el qual intervenen diferents àmbits.

A més, es fa referència a l'estudi de les fases del cicle de vida del producte, analitzant les característiques i condicions del procés que poguessin millorar el resultat final, fent-lo més sostenible i eficient. S'inclouen, per exemple, aspectes relatius al consum energètic del procés de fabricació, a l'obsolescència, als cicles d'ús o a les repercussions mediambientals tant de la fabricació del producte, com del seu ús o retirada del cicle, fomentant actituds i hàbits ecosocialment responsables en l'ús i en la creació de productes.

Competència específica 3.

Comunicar, argumentar i difondre idees i solucions tecnològiques en diferents espais virtuals, emprant diversos recursos tot aplicant els elements i les tècniques necessàries per intercanviar la informació i fomentar el treball en equip

Criteris d'avaluació

3.1. Intercanviar informació i fomentar el treball en equip de manera assertiva, emprant les eines digitals, el vocabulari tècnic, símbols i esquemes de sistemes tecnològics apropiats.

3.2. Presentar i difondre les propostes o solucions tecnològiques de manera concreta, emprant l'entonació, l'expressió, l'adaptació del discurs i del temps, usant un llenguatge inclusiu i lliure d'estereotips sexistes.

Aquesta competència abasta aspectes necessaris per a comunicar, expressar i difondre idees, propostes i opinions de manera clara i fluida en diversos contextos, mitjans i canals. Es fa referència al bon ús del llenguatge i a la incorporació de la terminologia tècnica requerida en el procés de disseny i creació de solucions tecnològiques. En aquest sentit s'aborden aspectes necessaris per a una comunicació efectiva (per exemple, assertivitat, gestió adequada del temps d'exposició, bona expressió, entonació, adaptació al context, ús d'un llenguatge inclusiu i no sexista...) així com altres aspectes relatius a l'ús d'eines digitals per a difondre i compartir recursos, documents i informació en diferents formats.

La necessitat d'intercanviar informació amb altres persones implica una actitud responsable i de respecte cap a l'equip de treball, així com cap als protocols establerts en el treball col·laboratiu, aplicables tant en el context personal com a les interaccions en la xarxa a través d'eines digitals, plataformes virtuals o xarxes socials de comunicació.

Competència específica 4.

Desenvolupar solucions sostenibles a problemes plantejats que incorporin l'automatització i les tecnologies emergents, per dissenyar i construir sistemes de control programables i robòtics

Criteris d'avaluació

4.1. Dissenyar, construir, controlar i/o simular sistemes automàtics programables i robots que siguin capaços de fer tasques de forma autònoma, aplicant coneixements de mecànica, electrònica, pneumàtica i components dels sistemes de control, així com altres coneixements interdisciplinaris.

4.2. Integrar a les màquines i sistemes tecnològics aplicacions digitals emergents de control i simulació com Internet de les coses, tractament massiu de dades (Big Data) i Intel·ligència Artificial amb sentit crític, ètic i sostenible.

Aquesta competència fa referència a l'aplicació dels coneixements científicotecnològics i dels principis del pensament computacional en el procés de disseny, simulació o construcció de sistemes capaços de realitzar funcions de manera autònoma. D'una banda, implica actuacions dirigides a la modelització i dimensionament de sistemes automàtics o robòtics que permetin la incorporació de l'automatització de tasques: selecció dels materials adequats, la implementació del sistema tecnològic que fonamenta el funcionament de la màquina i el disseny i dimensionat dels seus elements electromecànics. D'altra banda, s'inclouen aspectes relatius a la implementació dels algorismes adequats per al control automàtic de màquines o el desenvolupament d'aplicacions informàtiques que resolguin un problema concret en diversos dispositius: ordinadors, dispositius mòbils i plaques amb microcontroladors.

La comunicació i la interacció amb objectes són aspectes estretament lligats al control

de processos o sistemes tecnològics. En aquest sentit, s'ha de considerar la iniciació en les tecnologies emergents com són la internet de les coses, el tractament massiu de dades (*Big Data*), la intel·ligència artificial (IA) i la incorporació d'aquestes i altres metodologies enfocades a l'automatització de processos en sistemes tecnològics de diferents tipus amb un sentit crític i ètic.

Competència específica 5.

Emprar les eines digitals de disseny i fabricació, adaptant-les i configurant-les a les necessitats tot aplicant els coneixements interdisciplinaris, per a una producció més eficient i sostenible

Criteris d'avaluació

5.1. Resoldre tasques proposades de manera eficient mitjançant l'ús i la configuració de diferents aplicacions i eines digitals, tot aplicant coneixements interdisciplinaris amb autonomia.

5.2. Utilitzar en el disseny de solucions, eines de representació en tres dimensions i d'experimentació virtual mitjançant simuladors, per a la construcció del coneixement tecnològic.

5.3. Emprar diferents gestors de presentació, eines de difusió o publicació de la informació per a la realització de tasques col·laboratives.

5.4. Configurar programes o aplicacions informàtiques per al control de diferents automatismes.

La integració de la tecnologia digital en moltes situacions és una realitat i, en aquest sentit, es fa imprescindible en el procés d'aprenentatge permanent. La competència aborda la incorporació de les eines i dels dispositius digitals en les diferents fases del procés, per exemple: l'ús d'eines de disseny 3D o experimentació mitjançant simuladors en el disseny de solucions, l'aplicació de tecnologies CAM/CAE en la fabricació de productes, l'ús de gestors de presentació o eines de difusió en la comunicació o publicació d'informació, el desenvolupament de programes o aplicacions informàtiques en el control de sistemes, el bon aprofitament d'eines de col·laboració en el treball grupal, etc. En cada fase del procés, l'aplicació de la tecnologia digital es fa necessària per millorar els resultats.

Adicionalment, aquesta competència se centra en l'ús responsable i eficient de la tecnologia digital aplicada al procés d'aprenentatge. Tot això implica el coneixement i comprensió del funcionament dels dispositius i aplicacions emprats, permetent adaptar-los a les necessitats personals. Es tracta d'aprofitar, d'una banda, la diversitat de possibilitats que ofereix la tecnologia digital i, per un altre, les aportacions dels coneixements interdisciplinaris per millorar les solucions aportades.

Competència específica 6.

Analitzar processos tecnològics, valorant l'impacte en la societat i l'entorn, tot aplicant criteris de sostenibilitat, per fer un ús ètic i ecosocialment responsable de la tecnologia.

Criteris d'avaluació

6.1. Fer un ús responsable de la tecnologia, mitjançant l'anàlisi i l'aplicació de criteris

de sostenibilitat en la selecció de materials, el disseny i els processos de fabricació dels productes tecnològics, tot minimitzant l'impacte en la societat i el planeta.

6.2 Analitzar els beneficis i valorar la contribució de les tecnologies al desenvolupament sostenible i la cura de l'entorn, que aporten l'arquitectura bioclimàtica, les energies renovables i la mobilitat eficient.

6.3. Identificar i valorar la repercussió i els beneficis del desenvolupament de projectes tecnològics de caràcter social per mitjà de comunitats obertes, accions de voluntariat o projectes de servei a la comunitat.

La tecnologia ha anat responent a les necessitats humanes al llarg de la història millorant les condicions de vida de les persones, però repercutint negativament al seu torn en alguns aspectes com és el cas del medi ambient. Aquesta competència inclou l'anàlisi necessària dels criteris de sostenibilitat determinants en el disseny i en la fabricació de productes i sistemes a través de l'estudi del consum energètic, la contaminació ambiental i l'impacte ecosocial. A més a més, es pretén mostrar l'activitat de determinats equips de treball a internet i la repercussió que poden tenir alguns projectes socials per mitjà de comunitats obertes, accions de voluntariat o projectes de servei a la comunitat, així com l'efecte de la selecció de materials, del sistema mecànic o de l'elecció de les fonts d'energia i les seves conversions.

L'objectiu és fomentar el desenvolupament tecnològic per millorar el benestar social minimitzant les repercussions en altres àmbits, esmentats anteriorment. Per a això s'han de tenir presents tots els criteris des del moment inicial de detecció de la necessitat i estimar-los en cadascuna de les fases del procés creatiu. En aquest sentit, s'apliquen aquestes qüestions al disseny de l'arquitectura bioclimàtica en edificis i dels mitjans de transport sostenibles. Finalment, s'aborden aspectes actitudinals relatius a la valoració de l'estalvi energètic en benefici del medi ambient i de la contribució de les tecnologies emergents, aplicables actualment en qualsevol àmbit, a la consecució dels Objectius de Desenvolupament Sostenible

Sabers

Els sabers es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els i les docents poden incorporar contextos alternatius si ho consideren pertinent.

Per tal de facilitar els aprenentatges i el desenvolupament de les competències específiques corresponents, el professorat pot valorar la possibilitat d'organitzar els sabers de la matèria, o de les diferents matèries coordinades en un àmbit, a partir de situacions.

Les situacions permeten programar el curs de qualsevol nivell, matèria o àmbit a partir d'una col·lecció o seqüència de reptes, contextos, circumstàncies del món real, dels quals deriven preguntes que cal contestar i que entrellacen els sabers, és a dir, els coneixements, les destreses, els valors i les actituds amb les capacitats que sustenten l'enfocament competencial dels aprenentatges. Això modifica la planificació habitual d'adquisició de sabers i competències basada en la lògica acadèmica pròpia de les àrees de coneixement o matèries, plasmada en la seqüència tradicional dels temes disciplinaris. Es pretén acostar-se a la lògica de l'aprenent per donar sentit als seus aprenentatges basant-se en la seqüència de contextos rellevants plasmats en les situacions.

Procés de resolució de problemes i projectes.

- - Estratègies i tècniques:
 - Aplicació d'estratègies de gestió de projectes col·laboratius i de tècniques de resolució de problemes iteratives.
 - Cerca, comparació i estudi de les necessitats del centre educatiu, dels àmbits local i regional, etc... per al plantejament de projectes col·laboratius o cooperatius.
 - Implementació de diferents tècniques d'ideació per a la resolució de problemes.
 - Resolució de problemes amb actitud emprenedora, creativa i perseverant, des d'una perspectiva interdisciplinària de l'activitat tecnològica, tot fomentant la satisfacció i l'interès pel treball i la qualitat del mateix.

- Productes i materials
 - Selecció i utilització de diferents productes i materials per a la resolució de problemes.
 - Anàlisi del cicle de vida d'un producte i identificació de les diferents fases.
 - Selecció de materials tot utilitzant diverses estratègies, d'acord amb les seves propietats o requisits, per a la resolució de problemes i projectes.

- Fabricació
 - Valoració, selecció i utilització de diferents tècniques de fabricació en la resolució de problemes i projectes.
 - Utilització de diferents eines de disseny i de fabricació assistit per ordinador en 2D i 3D, per a la representació i/o fabricació de peces aplicades a projectes.
 - Valoració, selecció i utilització de diferents tècniques de fabricació manual i mecànica, en les aplicacions pràctiques.
 - Implementació, en aplicacions pràctiques, de tècniques de fabricació digital, com la impressió 3D i el tall.

- Difusió
 - Documentació, presentació i difusió de projectes, integrant diferents elements, tècniques i eines. Utilització d'una comunicació efectiva basada en una entonació, expressió, gestió del temps i adaptació del discurs i amb un ús de llenguatge inclusiu i lliure d'estereotips de gènere.

Operadors tecnològics.

- Identificació dels components electrònics analògics bàsics i la seva simbologia, amb l'anàlisi i el muntatge físic i simulats de circuits elementals.
- Representació, anàlisi, disseny, simulació i muntatge de circuits electrònics digitals senzills i la seva aplicació.

-Representació, anàlisi, disseny, simulació i muntatge de circuits pneumàtics bàsics amb components que compleixin una determinada funció en un mecanisme o màquina.

-Anàlisi, descripció i relació dels diferents elements mecànics, electrònics i pneumàtics aplicats a la robòtica, fent ús del muntatge físic o simulat.

Pensament computacional, automatització i robòtica.

-Utilització de diferents components de sistemes de control programat: controladors, sensors i actuadors, que permetin l'optimització dels recursos i apliquin l'automatització i la robotització.

-Disseny i implementació d'aplicacions informàtiques per a ordinador i dispositius mòbils. Utilització de simuladors informàtics en la verificació i comprovació del funcionament dels sistemes dissenyats. Introducció de les aplicacions de la intel·ligència artificial i al tractament massiu de dades (*Big Data*). Ús d'espais digitals compartits i discos virtuals per l'emmagatzematge i compartició d'informació.

-Integració de les telecomunicacions en els sistemes de control digital; internet de les coses amb els diferents elements, comunicacions i control, mitjançant l'aplicació pràctica per donar resposta a les necessitats personals o col·lectives.

-Disseny, construcció i control de robots senzills de manera física o simulada per al desenvolupament de tasques reals o fictícies.

Tecnologia Sostenible.

-Selecció de materials i disseny de processos, productes i sistemes tecnològics per a una sostenibilitat mediambiental, econòmica i social.

-Justificació de l'energia com a factor tecnològic clau del desenvolupament sostenible. Eficiència energètica, consum responsable i energies renovables.

-Cerca, aplicació i disseny d'estratègies d'estalvi energètic en edificis. Anàlisi de l'arquitectura bioclimàtica i sostenible en la reducció de l'impacte ambiental tant en l'àmbit local com en el global.

-Anàlisi i valoració de la mobilitat sostenible dels diferents mitjans de transport públic o privat.

-Creació de comunitats obertes d'aprenentatge, foment del voluntariat tecnològic i la implementació de projectes de servei a la comunitat amb un compromís actiu tant en l'àmbit local com en el global.